

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ PROGRAMI

REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZLERİNİN ÖRGÜTSEL
ANALİZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Elif BAL

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Sevda ASLAN

Kırıkkale-2011

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Sosyal Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Elif Bal'a ait "Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Örgütsel Analizi" başlıklı çalışması jürimiz tarafından 16.09.2011 tarihinde Eğitim Yönetimi ve Denetimi Programı YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı İmza

Üye (Jüri Başkanı): Prof. Dr. Mehmet GÜVEN .....

Üye (Tez Danışmanı): Yrd. Doç. Dr. Sevda ASLAN .....

Üye: Yrd. Doç. Dr. Hüseyin ŞİRİN .....

TEŞEKKÜR

Rehberlik ve psikolojik danışmaya yabancı olmanın verdiği ve diğer tım olumsuz olaylara rağmen bu araştırmanın sonucunda kazandığım bir çok Şey vardır. Bunlardan belki en önemlisi sabırdır.

Araştırma sürecinde gezdiğim Ankara ili 15 rehberlik ve araştırma merkezi müdür, müdür yardımcılarını ve uzmanlarına anlayışlarından ve büyük bir istekle yardımcı olmalarından dolayı teşekkür ederim.

Araştırma sürecince bana destek olup moral veren tım aileme, arkadaşlarıma ve kuzenlerime teşekkür ederim.

Zorlu bir araştırma sürecinden sonra bu aşamaya gelene kadar yardımlarını esirgemeyen tım hocalarımdan ve özellikle moralimi ve motivasyonumu yüksek tutan danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Sevda ASLAN hocama teşekkür ederim.

Elif Bal

ÖZET

REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZLERİNİN ÖRGÜTSEL ANALİZİ

BAL, Elif

Yüksek Lisans Tezi

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Eğitim Yönetimi ve Denetimi Programı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Sevda ASLAN

Temmuz 2011, 189 Sayfa

Bu araştırmanın amacı Özel Eğitim Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı rehberlik ve araştırma merkezlerinin kuruluş amaçları, yapısı, işleyişi ve personelinin niteliksel durumunu inceleyerek örgütsel analiz yapmaktır. Bu amaçla Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliğinden yararlanılarak hazırlanan görüşme soruları ile veri toplamıştır. Araştırma nitel analiz yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma Ankara ili merkezinde ve ilçelerinde bulunan 15 rehberlik ve araştırma merkezinde görev yapan 14 yönetici ve 50 uzman ile gerçekleştirilen görüşmelerle gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler MAXQDA nitel analiz programı yardımıyla analiz edilmiştir.

Araştırmanın bulgularına göre RAM'lerin rehberlik ve psikolojik danışma bölümünün işleyişinde sıkıntılar olduğu saptanmıştır. 2006 yılında çıkan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği ile birlikte özel eğitim hizmetlerinin devlet destekli ve ücretsiz olmuştur. Bu nedenle RAM'larda özel eğitim gerektiren bireylerin tanınması görevine ağırlık verilmiş, RAM'ların iş yükü artmış ve personel yetersizliği açığa çıkmıştır. Özel eğitim hizmetleri bölümüne eleman aktarımı sonucunda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümünün işlevselliği azalmıştır. Ayrıca RAM'ların yüksek öğretim kurumları ile iş birliği düzeylerinin yeterli olmadığı belirlenmiştir. Yine bu çalışmada RAM'ların eğitim-öğretim kurumlarına çok sık ziyarette bulunamadığı saptanmıştır. RAM'lar, özel eğitim gerektiren bireylerin tanınması yoğun bir şekilde yapılırken bu bireylerin saptanmasına yönelik yapılması gereken taramalarda aktif görev almadığı belirlenmiştir. RAM'lara rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri ile ilgili başvuran birey sayısının özel eğitim hizmetleri amacıyla başvuran birey sayısından çok daha az olduğu saptanmıştır. RAM'ların rehber öğretmeni olmayan okullara yönelik çalışmalar yapıldığı belirlenmiştir. RAM bünyesinde çalışmaların niteliğini

arttırmak, çevredeki ve okullardaki sorunları saptamak amacıyla yapılması gereken araştırmaların yapılmadığı saptanmıştır. RAM'larda dzenlenen eğitimlerin daha çok okul rehberlik servislerinde gdevli rehber oğretmenlere ynelik yapıldığı saptanmıştır. RAM personelinin hizmet içi eğitim ihtiyacının daha çok psikolojik testler konusunda olduğu saptanmıştır. RAM'ların ilçede bulunduğu konum göz önüne alındığında bir çoğuna ulaşım sorun teşkil etmektedir. Ayrıca bir çok RAM'ın bağımsız bir binası bulunmadığı saptanmıştır. RAM'ların fiziksel yapı ve donanım açısından önemli eksiklikleri bulunmaktadır. Ayrıca RAM'lara ayrılan bütçenin yetersiz olduğu belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Rehberlik ve Araştırma Merkezleri, rgt Analizi, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri.

ABSTRACT**AN ORGANIZATIONAL ANALYSIS OF GUIDANCE AND RESEARCH CENTERS****BAL, Elif****Post Graduate Thesis****Department of Educational Sciences****Educational Administration and Inspection Program****Test Advisor: Assistant Professor Sevda ASLAN****July 2011, 189 pages**

The objective of this research is to perform an organizational analysis by investigating the basis, structure, operation and the personnel qualitative status of the guidance and research centers under the General Directorate of Special Education Guidance and Psychological Counseling Services. In line with this objective, data has been collected by means of the questions prepared based on the Regulation for Guidance and Psychological Counseling Services. The research has been conducted by qualitative analysis methods based on interviews with 14 directors and 50 experts of the 15 guidance and research centers in Ankara province and the surrounding counties. These interviews have been analyzed by MAXQDA qualitative analysis software.

There have been some problems detected within the operation of guidance and psychological counseling departments of Guidance and Research Centers. Special education services have become state-funded and free of charge by the Regulation of Special Education Services in 2006. Hence, identification of individuals who need special education has been focused in Guidance and Research Centers and personnel inadequacy has become clear in Guidance and Research Centers due to increased work load. The functionality of guidance and psychological counseling has been reduced due to personnel transfer to special education services. Besides, the extent of cooperation of Guidance and Research Centers with higher education is not insufficient. In this research, Guidance and Research Centers detected to visit education and training institutions not so frequently. While identification of individuals who need special education is being carried on intensely, Guidance and Research Centers are not

participating actively on surveys for detecting these individuals. The number of individuals applying to Guidance and Research Centers for special education purposes is appeared to be much less than the number of individual applying for guidance and psychological counseling services. Guidance and Research Centers are detected to be working intended to schools with no guiding teachers. No researches are being performed to improve the quality of activities in Guidance and Research Centers and to detect the problems of the surrounding schools. The trainings organized in Guidance and Research Centers are most frequently intended to guiding teachers working in the guidance services of schools. Psychological tests are used for on-the-job training of personnel of Guidance and Research Centers. Accessing to most of the Guidance and Research Centers is troubled based on the conditions thereof in counties. Besides, numerous Guidance and Research Centers do not have a individual buildings. They have significant deficiencies in terms of physical infrastructure and equipments. Besides, the budgets allocated for Guidance and Research Centers are not enough.

Keywords: Guidance and Research Centers, Organizational Analysis, Guidance and Psychological Counseling Services

İÇİNDEKİLER

SAYFA NO

TEŞEKKÜR.....	I
ÖZET.....	II
ABSTRACT.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	VI
TABLolar LİSTESİ.....	XII
KİŞİSEL KABUL AÇIKLAMA.....	XV

BÖLÜM I

GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Cümlesi	3
1.2. Alt problemler.....	3
1.3. Araştırmanın Amacı.....	3
1.4. Sınırlılıklar.....	4
1.5. Sayılıtlar	4
1.6. Kısaltmalar	4

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE	5
2.1. Rehberlik	5
2.2. Rehberliğin tarihsel süreci.....	6
2.3. Türkiye’de Rehberliğin Gelişimi.....	8
2.4. Rehberlik ve Araştırma Merkezi	11
2.4.1. 1968 Yılı Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Yönetmeliği’nde Rehberlik ve Araştırma Merkezleri	11
2.4.1.1. Ferdi Rehberlik Bölümü	13
2.4.1.2. Okul Grup Rehberliği ve Mesleğe Yönetme Bölümü	13

2.4.1.3. Özel Eğitim Bölümü.....	14
2.4.1.4. Araştırma ve Yayın Bölümü	14
2.4.2. 1985 Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği'nde Rehberlik ve Araştırma Merkezleri	15
2.4.2.1. İnceleme Bölümü	16
2.4.2.2. Özel Eğitim Bölümü.....	17
2.4.2.3. Okul Rehberlik Hizmetleri Bölümü	17
2.4.2.4. Araştırma ve Yayın Bölümü	18
2.4.3. Günümüzde Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinin Örgütlenmesi.....	19
2.4.3.1. Özel Eğitim, Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü.....	19
2.4.3.2. Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinin Örgüt Yapısı.....	21
2.4.3.3. Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde Bulunan Personel ve Görevleri.....	22
2.4.3.3.1. Merkez Müdürünün Görevleri	23
2.4.3.3.2. Merkez Müdür Yardımcısının Görevleri	24
2.4.3.3.3. Bölüm Başkanlarının Görevleri.....	25
2.4.3.3.4. Rehber Öğretmenin Görevleri.....	26
2.4.3.3.5. Psikologun Görevleri	27
2.4.3.3.6. Psikometrisin görevleri.....	28
2.4.3.3.7. Eğitim Programcısının görevleri	28
2.4.3.3.8. Sosyal Çalışmacının Görevleri.....	29
2.4.3.3.9. Özel Eğitimcinin Görevleri.....	30
2.4.3.3.10. Çocuk Gelişimi ve Eğitimcisinin Görevleri.....	31
2.5. İlgili Araştırmalar.....	31

BÖLÜM III

YÖNTEM	36
3.1. Araştırma Yöntemi	36

3.2.Çalışma Grubu.....	36
3.3. Veri Toplama Aracı	38
3.4. Verilerin Toplanma Süreci	38
3.5. Verilerin Analizi	38

BÖLÜM IV

BULGULAR..... 40

4.1. Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinin İşlevlerine Yönelik Saptanan Bulgular	40
4.1.1...Eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi için yapılan çalışmalara ilişkin görüşler	40
4.1.2. RAM'lar ile yüksek öğretim kurumları arasındaki iş birliği düzeyine ilişkin görüşler.....	49
4.1.3. Başvuran bireylere gereksinimi olan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri vermeye uygun mesleki formasyona sahip uzman bulunmadığında yapılan işlemler ile ilgili görüşler	55
4.1.4. Eğitim öğretim kurumlarına yapılan ziyaretlerde karşılaşılan sorunlarla ilgili görüşler.....	59
4.1.5. Özel eğitim gerektiren bireylerin saptanması süreçleri hakkında görüşler	64
4.1.6. Özel eğitim gerektiren bireylerin ailelerinin bilgilendirmesi ile ilgili yapılan çalışmalara ilişkin görüşler.....	69
4.1.7. RAM'lara özel eğitim hizmetleri amacıyla başvuran birey sayısı ile rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri amacıyla başvuran birey sayısı arasında bir farka ilişkin görüşler.....	72
4.1.8. Öğrencilerin kendilerini ilgileri, yetenekleri, mesleki değerleri gibi yönleriyle tanımalarına, meslek hakkında bilgi edinmelerine, kendilerine uygun meslekleri fark etmelerine ilişkin yapılan etkinliklere ilişkin görüşler	78
4.1.9. Rehber öğretmeni olmayan okullar için yapılan çalışmalar ile ilgili görüşler	82
4.1.10. Çevrede ve okullarda alanla ilgili araştırmalar ile ilgili görüşler	86

4.1.11. RAM'a başvuran bireylere eğitsel ve sosyal hizmet olanakları hakkında bilgilendirme ile ilgili görüşler	90
4.1.12. Danışanların gelişimi ve eğitimini izlerken karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşler	92
4.1.13. Öğretmen, aile, yönelik konferans seminer vb. etkinliklerin yapılma sıklığı ile ilgili görüşler	96
4.1.14. RAM'larda rehberlik ve psikolojik danışma ile ilgili yeni gelişmelerin takibinin yapılmasına ilişkin görüşler	100
4.1.15. RAM çalışanlarının hizmet içi eğitime katılma sıklığına ilişkin görüşler.....	105
4.1.16. RAM çalışanlarının hangi konularda hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduklarına ilişkin görüşler	110
4.1.17. RAM çalışanlarının katıldıkları hizmet içi eğitimler ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamadığına ilişkin görüşleri	119
4.1.18. RAM yöneticileri ile uzmanlar arasındaki ilişkiye ait görüşler	125
4.1.19. Kurumun bulunduğu çevre işleyişi nasıl etkilediğine dair görüşler.....	129
4.1.20. Kurumun fiziksel yapısı ve donanımının yeterli olup olmadığına dair görüşler	131
4.1.21. Merkeze ayrılan bütçenin yeterliliğine ilişkin görüşler.....	136
4.2. Personelin Niteliksel Durumu	141

BÖLÜM V

SONUÇ VE TARTIŞMA.....	147
5.1. Sonuç.....	147
5.2. Tartışma.....	152
5.2.1. Eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi için yapılan alışmalara ilişkin görüşler.....	152
5.2.2. RAM'lar ile yüksek öğretim kurumları arasındaki iş birliği düzeyine ilişkin görüşler.....	155

5.2.3. Başvuran bireylere gereksinimi olan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri vermeye uygun mesleki formasyona sahip uzman bulunmadığında yapılan işlemler ile ilgili görüşler	156
5.2.4. Eğitim öğretim kurumlarına yapılan ziyaretlerde karşılaşılan sorunlarla ilgili görüşler.....	157
5.2.5. Özel eğitim gerektiren bireylerin saptanması süreçleri hakkında görüşler	158
5.2.6. Özel eğitim gerektiren bireylerin ailelerinin bilgilendirmesi ile ilgili yapılan çalışmalara ilişkin görüşler.....	159
5.2.7. RAM'lara özel eğitim hizmetleri amacıyla başvuran birey sayısı ile rehberlik hizmetleri amacıyla başvuran birey sayısı arasında bir farka ilişkin görüşler	160
5.2.8. Öğrencilerin kendilerini ilgileri, yetenekleri, mesleki değerleri gibi yönleriyle tanımalarına, meslek hakkında bilgi edinmelerine, kendilerine uygun meslekleri fark etmelerine ilişkin yapılan etkinliklere ilişkin görüşler	161
5.2.9. Rehber öğretmeni olmayan okullar için yapılan çalışmalar ile ilgili görüşler	162
5.2.10. Çevrede ve okullarda alanla ilgili araştırmalar ile ilgili görüşler	163
5.2.11. RAM'a başvuran bireylere eğitsel ve sosyal hizmet olanakları hakkında bilgilendirme ile ilgili görüşler.....	164
5.2.12. Danışanların gelişimi ve eğitimini izlerken karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşler	165
5.2.13. Öğretmen, aile, yönelik konferans seminer vb. etkinliklerin yapılma sıklığı ile ilgili görüşler	166
5.2.14. RAM'larda rehberlik ve psikolojik danışma ile ilgili yeni gelişmelerin takibinin yapılmasına ilişkin görüşler	166
5.2.15. RAM çalışanlarının hizmet içi eğitime katılma sıklığına ilişkin görüşler.....	168
5.2.16. RAM çalışanlarının hangi konularda hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduklarına ilişkin görüşler	169
5.2.17. RAM çalışanlarının katıldıkları hizmet içi eğitimler ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamadığına ilişkin görüşleri	171
5.2.18. RAM yöneticileri ile uzmanlar arasındaki ilişkiye ait görüşler	172

5.2.19. Kurumun bulunduğu çevre işleyişı nasıl etkilediğine dair görüşler.....	172
5.2.20. Kurumun fiziksel yapısı ve donanımının yeterli olup olmadığına dair görüşler	173
5.2.21. Merkeze ayrılan bütçenin yeterliliğine ilişkin görüşler.....	175

BÖLÜM VI

ÖNERİLER	176
6.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	176
6.2. İleride Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	178
KAYNAKÇA	179
EKLER	184

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo No	Sayfa No
Tablo 1: Görüşmeye Katılan RAM Personeli.....	37
Tablo 2: Eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi için yapılan çalışmalar ile ilgili oluşturulan alt temalar.....	41
Tablo 3: RAM'lar ile yüksek öğretim kurumları arasındaki iş birliği düzeyine ilişkin oluşturulan alt temalar.....	49
Tablo 4: Başvuran bireylere gereksinimi olan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri vermeye uygun mesleki formasyona sahip uzman bulunmadığında yapılan işlemler ile ilgili oluşturulan alt temalar.....	56
Tablo 5: Eğitim öğretim kurumlarına yapılan ziyaretlerde karşılaşılan sorunlarla ilgili oluşturulan alt temalar.....	59
Tablo 6: Özel eğitim gerektiren bireylerin saptanması süreçleri hakkında oluşturulan alt temalar.....	65
Tablo 7: Özel eğitim gerektiren bireylerin ailelerinin bilgilendirmesi ile ilgili yapılan çalışmalara ilişkin oluşturulan alt temalar.....	69
Tablo 8: Özel eğitim hizmetleri amacıyla başvuran birey sayısı ile rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri amacıyla başvuran birey sayısı arasında bir farka ilgili alt temalar.....	72
Tablo 9: RAM'lara özel eğitim hizmetleri amacıyla başvuran birey sayısı ile rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri amacıyla başvuran birey sayısı arasında bir farkın sebepleri ile ilgili alt temalar.....	75
Tablo 10: Öğrencilerin kendilerini ilgileri, yetenekleri, mesleki değerleri gibi yönleriyle tanımalarına, meslek hakkında bilgi edinmelerine, kendilerine uygun meslekleri fark etmelerine ilişkin yapılan etkinliklere ilgili alt temalar.....	78
Tablo 11: Rehber öğretmeni olmayan okullar için yapılan çalışmalar ile ilgili alt temalar....	83
Tablo 12: Çevrede ve okullarda alanla ilgili araştırmalar ile ilgili alt temalar.....	86

Tablo 13: RAM'a başvuran bireylere eğitsel ve sosyal hizmet olanakları hakkında bilgilendirme ile ilgili alt temalar.....	90
Tablo 14: Danışanların gelişimi ve eğitimini izlerken karşılaşılan sorunlara ilgili alt temalar.....	92
Tablo 15: Öğretmen, aile, yönelik konferans seminer vb. etkinliklerin yapılma sıklığı ile ilgili.....	96
Tablo 16: RAM’larda rehberlik ve psikolojik danışma ile ilgili yeni gelişmelerin takibinin yapılmasına ilgili alt temalar.....	101
Tablo 17: RAM çalışanlarının hizmet içi eğitime katılma sıklığına ilişkin alt temalar.....	105
Tablo 18: RAM çalışanlarının hangi konularda hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduklarına ilişkin alt temalar	111
Tablo 19: RAM çalışanlarının katıldıkları hizmet içi eğitimler ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamadığına ilgili alt temalar.....	120
Tablo 20: RAM yöneticileri ile uzmanlar arasındaki ilişkiye ait alt temalar.....	125
Tablo 21: Kurumun bulunduğu çevre işleyişi nasıl etkilediğine dair alt temalar.....	129
Tablo 22: Kurumun fiziksel yapısı ve donanımının durumu ile ilgili alt temalar.....	131
Tablo 23: Kurumda fiziksel yapı ve donanımla ilgili yaşanan sıkıntılar ile ilgili alt temalar.....	132
Tablo 24: Merkeze ayrılan bütçenin yeterliliğine ilişkin alt temalar.....	136
Tablo 25: Görüşmeye katılan RAM personelin cinsiyet dağılımı.....	141
Tablo 26: Görüşmeye katılan RAM personelin yaş dağılımı.....	141
Tablo 27: Görüşmeye katılan RAM personelin kamudaki görev süresi.....	142
Tablo 28: Görüşmeye katılan RAM personelinin çalışmakta olduğu RAM’daki görev süresi.....	142

Tablo 29: Görüşmeye katılan RAM personelinin mezun olduğu bölüm.....	143
Tablo 30: Görüşmeye katılan RAM personelinin aldıkları lisansüstü eğitim bölümleri.....	144
Tablo 31: Görüşmeye katılan RAM personelinin bağlı Bulunduğu RAM bölümü.....	144
Tablo 32: Görüşmeye katılan RAM personelin görev unvanı.....	145
Tablo 33: Görüşmeye katılan RAM personelinin yabancı dil bilgi düzeyi.....	145
Tablo 34: Görüşmeye katılan RAM personelinin şuan bulunduğu göreve atanma biçimi.....	146
Tablo 35: Görüşmeye katılan RAM personelinin önceki görev unvanı.....	146

KİŞİSEL KABUL / AÇIKLAMA

Yüksek Lisans olarak hazırladığım “Rehberlik ve Araştırma Merkezi Örgütsel Analizi” adlı çalışmamı, ilmi ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazdığımı ve faydalandığım eserlerin bibliyografyada gösterdiklerimden ibaret olduğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu şeref ve haysiyetimle doğrularım.

Tarih

Adı- Soyadı: Elif BAL

İmza:

BÖLÜM I

GİRİŞ

Teknolojinin gelişmesiyle dünya her geçen gün biraz daha küçülmektedir. Artık bilgiye ulaşmak kolay; ancak yararlı olan bilgiye ulaşmak oldukça zordur. Küreselleşen dünya hızla değişmekte ve değişen şartlar ile birçok yenilikleri beraberinde getirmektedir. Ulusal ve uluslar arası değişimlerden tüm bireyler ve kurumlar etkilenmektedir. Geçen yüzyılın sonunda hız kazanan dünyadaki siyasi, toplumsal, ekonomik ve teknolojik değişimler, içinde bulunduğumuz 21. yüzyılda da artarak devam etmektedir. Bilişim teknolojisinin fiyatının düşmesi ve yaygınlaşması mesafe ve sınır kavramlarını ortadan kaldırmıştır. Küreselleşen dünyada üretilen bilgi tüm kullanıcılar arasında paylaşılmaktadır (Erdem, 2008). Teknolojinin getirdiği yararlar olduğu gibi teknoloji ile gelen problemler de bulunmaktadır. Bu problemler birçok araştırmaya konu olmakta ve çözüm yolları aranmaktadır. Küreselleşme, ekonominin yapısal değişimi, iklimin değişimi, değişen aile yapısı, çok kültürlülük gibi alanlarda meydana gelen çarpıcı değişimler, etkisini birey ve grupların sosyal ve psikolojik yaşamlarında hissettirmektedir. Eğitim alanında da önemli değişimler yaşanmaktadır (Pişkin, 2006). Balay (2004), bu değişimlerin dikkate alındığında eğitim, eğitilmiş insan, öğrenme, okul, okul yöneticisi, öğretmen ve öğrenci gibi kavramların yeniden tartışılması gerektiğini belirtmektedir.

Rehberlik ve psikolojik danışma insanların bu zorlukları aşmasında yardımcı olan önemli bir alandır. Çağdaş eğitim sistemiyle rehberlik ve psikolojik danışmanında önemi gün geçtikçe artmaktadır. Eğitim ve rehberlik iç içe geçmiş birbirini tamamlayan alanlardır, ancak eğitim ile rehberlik ve psikolojik danışma birbirinden farklıdır. Bu farklar;

- Öğretim bireyin bilişsel yapısını gelişmesine, rehberlik ise bireyin duyuşsal yapısının gelişmesine yardımcı olur.

- Öğretim gruba yöneliktir, rehberlik ise doğrudan bireye yöneliktir.
- Öğretim bireye kendi dışında meydana gelen olayları tanıtırken, rehberlik bireye kendisini tanmasına ve kendi çevresine uyum sağlamasında yardımcı olur.
- Öğretim bireyin bilişsel dünyasına, rehberlik ise iç dünyasına yöneliktir.
- Öğretimde gönüllülük şartı aranmazken, rehberlikte gönüllülük esastır.
- Öğretimde değerlendirme, not verme vardır. Rehberlikte böyle bir uygulama yoktur, ancak bireylerde ölçüt olarak yine kendisi alınarak psikolojik danışmanlarca değerlendirme yapılır (Girgin,2004).

Eğitim örgütleri açık sistemlerdir. Bursalıoğlu'nun (2008) açıkladığı gibi “eğitim örgütlerinin en önemli ve açık özelliği, üzerinde çalıştığı ham maddenin toplumdan gelen ve topluma giden insan oluşudur. Böylece, eğitim örgütlerinin birey boyutu kuram boyutundan daha duyarlı, informal yanı formal yanından daha ağır, etki alanı yetki alanından daha geniştir.”

Eğitim ile amaçlanan kültürel mirasın aktarıcılığı, bilişsel alanı geliştirme, bilgi ve beceri kazandırma günümüz için yeterli bir amaç olarak görülmemektedir. Değişen dünyaya ayak uydurabilen, kendini tanıyan ve kabullenen, öğrenmeyi öğrenmiş, araştırmacı, yaratıcı düşünen, sorgulayan, problem çözme becerisi kazanmış, karşısına çıkan fiziksel ve psikolojik sorunları aşmayı bilen bireyler yetiştirmek eğitimin amaçları arasında yer almaktadır. Ayrıca hızla makineleşen dünyada insan olmayı unutmamak ve duyguların ve düşüncelerin önemini yitirilmemesini de sağlamak eğitimin işlevleri arasında sayılabilir. Kuzgun (2008) fiziksel ve toplumsal yaşamda karşımıza çıkan sorunların çözüm yollarının tanınmasının okullarda belirli bir ders içinde olmadığını vurgulamaktadır. Bu konu rehberlik ve psikolojik danışmalığın içinde yer almaktadır. Rehberlik, psikolojik danışmaya göre daha kapsamlı bir kavramdır. Psikolojik danışma rehberlik içinde incelenmektedir.

Bireyin gelişimi açısından önemli bir işlevi olan rehberlik hizmetlerinin en yaygın hizmet alanı rehberlik ve araştırma merkezleridir. Bu merkezlerin var olan durumunun belirlenmesiyle hizmetlerinin daha etkin ve işlevsel hâle gelmesini

sağlayabilir. Böylelikle bu merkezlerinin öneminin fark edilerek toplumda daha çok ihtiyaç hissedilen merkezler hâline gelmesi beklenmektedir.

1.1. Problem Cümlesi

Rehberlik ve araştırma merkezlerinin kuruluşu, işleyişi, yapısı ve personelinin nitelik durumu nasıldır?

1.2. Alt problemler

Bu araştırmada, amaca yönelik alt amaçlar şunlardır:

- 1) Rehberlik ve araştırma merkezleri örgüt yapısı nasıldır?
- 2) Personelinin sayısal ve nitelik durumu nedir?
- 3) Rehberlik ve araştırma merkezlerinin işleyişi nasıldır?

1.3. Araştırmanın Amacı

Eğitim örgütlerinin kaynağı bireydir ve toplumdan gelen birey topluma kazandırılması gereken bir kaynaktır. Toplumunu oluşturulan bireyler işlenerek tekrar topluma döner. Bu nedenle toplumun geleceğe yönelik çalışmaları örgün olarak ilk eğitim örgütlerinde başlar.

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinin son adımını, yani kendini gerçekleştirmeyi amaç edinmiş olan rehberliğin önemi artmaktadır. Yardım hizmeti olan rehberlik bireylere sağlıklı tercih yapabilmelerinde, problemlerin çözümünde, kendilerini ve çevrelerini tanımada yön göstermektedir. Hayatlarının önemli karar anlarında genellikle bireylerin yardıma ihtiyacı vardır. Yapılan seçimlerin hatalı olması, sadece bireyi ilgilendiren bir sonucu ortaya çıkarmayabilir, bu durum tüm toplumu ilgilendirebilir. Bireylere seçim yaparken hem kendilerini tanıtan hem de çevreyi tanıtan rehberler, bireye ve topluma hizmet etmektedir. Yeni eğitim sistemimizde bireysel farklılıklar önemli bir yerde bulunmaktadır. Bireysel farklılıkların göz önüne alınması geliştirilmesi, özgün yaratıcı bireyler yetiştirilmesi sadece alan öğretmenleri ile karşılanması mümkün olmayabilir. Bu nedenle bir tarafta okullarda bulunan rehber

öğretmenler ve diğer tarafta rehberlik ve araştırma merkezlerinde bulunan rehber öğretmen ve uzmanlarca öğrencilere yardımcı olunmaktadır.

Bu nedenle bu araştırmada; Milli Eğitim Bakanlığı merkez örgütünün ana hizmet birimlerinden biri olan Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı, yükseköğretime kadar tüm eğitim kurumlarında rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesinden sorumlu olan rehberlik ve araştırma merkezlerinin amacının, yapısının, personelinin niteliksel durumu incelenerek örgüt analizi yapılması amaçlanmıştır.

1.4. Sınırlılıklar

- Bu araştırma Ankara ilinde bulunan merkez ilçe ve ilçelerine bağlı 15 rehberlik ve araştırma merkezi ile sınırlıdır.
- Araştırma rehberlik ve araştırma merkezlerinin 2009-2010 dönemindeki durumunu belirtir.
- Personel; uzman ve yönetici kadro ile sınırlıdır.
- Araştırmada örgüt analizi uzman ve yöneticilerin görüşleri ile sınırlıdır.

1.5. Sayıtlar

Rehberlik ve araştırma merkezlerindeki rehberlik hizmetleri yönetmelikte belirtilen içeriklere uygun yapılmaktadır.

1.6. Kısaltmalar

RAM: Rehberlik ve Araştırma Merkezi

AMATEM: Ankara Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi ve Eğitim Merkezi

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Araştırmanın bu bölümünde rehberlik ve araştırma merkezleri ile ilgili literatürde bulunan bilgiler derlenmiştir.

2.1. Rehberlik

Rehberlik hizmetleri günümüz çağdaş eğitim sisteminde önemli bir yere sahip olup her geçen gün eğitim sistemimizdeki amaçlarına yaklaşmak adına önemli bir mesafe almaktadır. Bireyler artık bireysel farklılıkların önemli olduğu ve öğrenci merkezli bir eğitim sisteminden yetişmektedirler. Her öğrencinin içinde taşıdığı potansiyeli keşfetmesine yardımcı olmak amacıyla okullarda ve gerekli merkezlerde onları izleyen, kendilerini ve çevrelerini tanımasına yardımcı olan rehberlik ve psikolojik danışmanlık uzmanları bulunmaktadır.

Rehberlik kavramının literatürde birçok tanımı bulunmaktadır. Kepçeoğlu (2004) birçok yabancı ve yerli kaynaktan rehberlik tanımlarından yola çıkarak geniş bir rehberlik tanımı yapmıştır. Kepçeoğlu (2004)'na göre “rehberlik, kendini anlaması, problemlerini çözmesi, gerçekçi kararlar alması, kapasitelerini kendine uygun geliştirmesi, çevresine dengeli ve sağlıklı bir uyum yapması ve böylece kendini gerçekleştirme için uzman kişilerce bireye verilen psikolojik yardımlardır.” Bir diğer rehberlik tanımı ise, bireyin kendini anlaması, çevresindeki imkanları tanıması ve doğru kararlar vererek özünü gerçekleştirilmesi için bireylere sunulan sistematik ve profesyonel yardım sürecidir (Kuzgun, 2008). Bir başka tanım da rehberlik, bireyin gelişmesinde ve uyum sağlamasında gerekli olan seçimleri, yorumları, planları yapmasına ve kararlar vermesine fayda sağlayacak bilgi ve becerileri kazanmasına yardım hizmeti olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir deyişle seçim yapma ve karar alma sürecinde kişiye yapılan sistemli ve profesyonel yardımlardır (Tan, 2000).

Rehberlik, bireylerin okulda, evde ve toplumsal yaşam alanlarında çevresiyle daha uyumlu olabilmeleri için gerekli olan anlayışı ve bağımsızlık kazanmalarına

yardım süreci ve oluşumudur (Kağan, 2005). Yani rehberlik, bireyin kendini gerçekleştirmesi için kendisini çevresini tanıması sürecinde uzmanlar tarafından yapılan profesyonel yardımlardır. Günümüzde her bireyin biricik olduğu görüşü göz önüne alındığında rehberliğin temel aldığı birey olması ile önemi daha net anlaşılmaktadır.

Rehberliğin ortaya çıkmasında en önemli etken olarak bireylerin meslek seçiminde yaşadığı sorunlar gösterilebilir. Mesleki rehberlik ardından eğitsel rehberlik ve kişisel rehberlik de çağdaş eğitim sisteminin içinde yer almaya başlamıştır. Çağımızda bireyin önemi artıkça rehberliğin de her geçen gün biraz daha geliştiği söylenebilir. Rehberliğin ortaya çıkmasını gerektiren nedenler (Sargın, 2003):

- Meslek seçmenin zorlaşması,
- Bireysel farklılıkların eğitimde dikkate alınması şartı,
- Çağdaş eğitim anlayışının kabullenilmesi,
- Demokratik toplumda bireye sunulan seçme özgürlüğü,
- Demokratik hayatın karar verme yetisine sahip bireyler gerektirmesi,
- Eğitimde bireyin duygusal alanına verilen önemin artması,
- Akıl sağlığına verilen önemin artması.

Gelişen teknoloji ile meslek sayısının artması meslek seçimini zorlaştırmıştır. Bireysel farklılıklara saygının öneminin artması, bireylerin seçimlerine saygılı davranma düşüncesi, kendi kararlarını kendisi veren bireyler yetiştirilmesinin gereklilikleri, sadece bilişsel alanın değil duyuşsal alanında önemli olduğu görüşü ile birey merkezli eğitim sistemlerine geçiş beraberinde rehberliğin de kaçınılmaz olduğu gerçeğini ortaya çıkarmıştır.

2.2.Rehberliğin tarihsel süreci

İnsanlar karşılaştıkları farklı bir durumda, zor bir olayda yanlarında bir destek arar ve bir çıkış yolu bulmaya çalışır. Rehberlik kavramının ‘bilenin bilmeyene yardımı, yol göstermesi’ olarak algılandığında; rehberliğin insanlık tarihi ile başladığını

söylemek yanlış olmaz (Tatlıhoğlu, 1999). Ancak bu şekilde yapılan yardımlar düzenli ve planlı olmadığından dolayı rehberlik ve psikolojik danışma içinde yer almaz.

Rehberlik, ilk olarak bireyin kendi yeteneklerine ve olanaklarına uygun bir meslek seçmesine ve bu mesleğin koşullarına hazırlanarak orada başarılı olmasına yardım etme amacıyla Amerika'da filizlenip uygulamalı bir bilim dalı haline gelmiştir. Tan (2000), Amerikan toplumunun bireylerin bütün haklarını daha iyi kullanabilecek, topluma katkı sağlayacak birer üretici olarak daha iyi yetişmeleri konusunda ilgilenmeye başlamasıyla bireysel eğitime, çocukların bio-psiko-sosyal ihtiyaçlarına ve toplumun ihtiyaçlarına önem verilmeye başlandığını belirtmektedir. Bu gibi gelişmeler sonucu Amerikan okullarında müfredat programlarında değişimler yapılmış ve Amerikan okullarında rehberlik çalışmaları başlamıştır.

Rehberlik çalışmaları, mesleki rehberliğe duyulan ihtiyaç ile başlamıştır. Bu amaçla öğrenciyi iş olanaklarından haberdar etmek anlamında ilk rehberlik denemesi 1895 yılında, George Merrill'in önderliği ile San Francisco'da Mekanik Sanatlar Enstitüsü'nde başlatılmıştır (Kuzgun, 2008). Bir okula danışman ataması 1898 yılında Detroit şehrinde bir lisede gerçekleşmiştir. Daha sonra rehberlik hareketinin kurucusu olarak kabul edilen Frank Parson'un öncülüğünde 1908 yılında Boston'da Meslek Bürosu açılmıştır. Büronun açılmasının amacı bireylerin meslek seçiminde kendilerine en uygun mesleği bulmalarına yardımcı olmaktı (Tan, 2000).

Mesleki rehberlik 1913 yılında Amerika'da eğitim sistemine girerek planlı ve sistemli bir yapıya kavuşmuştur. Daha sonra bu yapının içine eğitsel rehberlik ve en son olarak da kişisel rehberlik dâhil olmuştur (Deniz ve Erözkan, 2008). Aynı zamanda 1913'de Amerika'da Ulusal Meslek Rehberliği Derneği kurulmuştur. Bu dernek rehberliğin gelişimine önemli katkılarda bulunmuştur. Daha sonra 1951 yılında şekil değiştirerek Amerika Personel ve Rehberlik derneği adını almış ve çalışmalarını daha geniş alanlara yayarak daha da güçlenmiştir. Rusya 1957 yılında Sputnik'i uzaya fırlatmasıyla Amerika'da eğitim sistemi yeniden gözden geçirilmiş ve rehberlik ve psikolojik danışmanın önemi artmıştır. Öğrencilerin yeteneklerine göre mesleğe yönlendirilmesine ağırlık verilmiştir (Tan, 2000). 1958'te "Ulusal Savunma Eğitim Yasası" ile psikolojik danışma ve rehberlik çalışmaları eğitim alanında Amerika Federal Hükümet tarafından ekonomik açıdan desteklenmeye başlanmıştır. Bu destek ile beraber

uzman yetiştirilmesi yaygınlaşmış ve psikolojik danışma ve rehberlik alanındaki gelişmeler hız kazanmıştır (Kepçeoğlu, 2000). Yetiştirilen uzmanlar ile meslek seçiminde yaşanan hatalar en aza indirilmeye çalışılmıştır. Bu sayede üreten insan gücü en iyi şekilde yönlendirilecek ve bireylerden beklenen verim sağlanabilecekti.

2.3. Türkiye’de Rehberliğin Gelişimi

Ülkemizde rehberlik uygulamaları eğitim sistemi içinde yakın tarih içinde yer almıştır. Ancak doğrudan rehberlik olarak anılmasa da düşünce ve kavram olarak cumhuriyetin kuruluş yıllarında eğitimde yapılan inkılaplar içinde yer almaktadır (Kepçeoğlu, 1999). Cumhuriyetin kurulmasından sonra çağdaş medeniyetler seviyesine ulaşabilmek, yapılan inkılapların anlaşılabilmesi ve uygulanabilmesi için eğitim sistemine önem verilmiştir. Kişi hak ve hürriyetlerinin önemi artmış dolayısıyla eğitim sisteminde de demokratikleşmeye ihtiyaç duyulmuştur. 1950’li yıllarda öğretmenler arasında ‘aktif metot’ adı ile uygulanan bireysel eğitim ve yaparak öğrenme, bireyin tüm özelliklerini inceleyerek bireye uygun eğitim verilmesine bireye uygun mesleklere yönlendirilmesine yol açmıştır (Tan, 2000)

Bugünkü anlamda rehberlik hizmetlerinden bahsedilmeye başlanması 1950’li yıllarda olmuştur. Türk-Amerikan iş birliği anlaşması ile ülkemize gelen uzmanlar ile eğitim sistemi sorgulanmaya başlanmıştır. Bu uzmanların hazırladığı raporlar sonucu ülkemizde rehberlik alanında gelişmeler hız kazanmıştır. Aynı dönem içinde ülkemizden de Amerika’ya eğitimciler giderek psikolojik danışma ve rehberlik alanında uzmanlaşmışlardır.

Ülkemize gelen eğitimciler Türk eğitimcilere yeni eğitim anlayışı ve rehberlik alanında konferanslar vermişlerdir (Kuzgun, 2008). Bu uzmanlar raporlarında eğitim sisteminin eksik yönlerinden bahsetmiş ve bireysel farklılıklara önem verilmesi gerektiğinin üzerinde durmuştur. Aynı süreç içerisinde eğitim sistemindeki örgüt, denetim ve yönetim alanındaki eksiklikleri eleştirilmekle beraber, özellikle programların bireysel farklılıkları göz ardı ettiği, eğitim sistemindeki rehberlik açığı ve yapılması gerekenler belirtilmiştir (Tan,2000, Pişkin, 2006)

Rehberlik alanındaki gelişmelerden biri 1953 yılında Talim ve Terbiye Dairesi’ne bağlı olarak ‘Test ve Araştırma Bürosu’nun kurulmasıdır. Test ve Araştırma

Bürosu eğitimde bilimsel araştırmalar yapılmasında, testler ve objektif ölçme düşüncesinin ve yöntemlerinin tanıtılması ve yaygınlaştırılmasında çok etkili olmuştur. Rehberlik ders olarak 1953/1954 öğretim yılında Gazi Eğitim Enstitüsü'nün pedagoji ve özel eğitim bölümlerinde okutulmaya başlanmıştır (Tan, 2000). 1955 yılında Ankara Demirlibahçe İlkokulu'nda ilk rehberlik merkezi açılmıştır (Yeşilyaprak, 2000). Aynı yıl İstanbul'da Atatürk Kız Lisesi, 1956 yılında da Ankara Deneme Lisesi'nin ders programları rehberlik esasına göre düzenlenmiştir (Kepçeoğlu,2004).

1951-1958 yılları arasında rehberlik ile ilgili bu hızlı çalışmalar, yetişmiş personel eksikliği, yetkililerinin inanç ve bilgi eksikliği, yeterli ödenek ayrılmamasından dolayı bir dönem duraklama yaşamıştır (Kepçeoğlu, 2004). 1955 yılında 6 ilde rehberlik ve araştırma merkezi kuruldu. 1968 yılında bu merkezler için yönetmelik hazırlanarak merkezlerin çalışmalarına açıklık getirilmiştir (Tan, 2000).

Yedinci Milli Eğitim Şurası'nda rehberlik ve psikolojik danışma ele alınmışsa da özellikle Sekizinci Mili Eğitim Şurası'nın konusu olmuştur. Sekizinci Milli Eğitim Şurası'nda ortaöğretimin yeniden düzenlenmesi ile dokuzuncu sınıfın 'yönelme' sınıfı olması, bireylerin ilgi ve yetenekleri göz önüne alınarak kendilerine uygun programlara yönlendirilmesi şeklinde rehberlik anlayışına uygun düzenlemeler yapılmıştır (Tan, 2000, Yeşilyaprak, 2003). İkinci Kalkınma Planı ile Yedinci Milli Eğitim Şurası'nda alınan kararları doğrultusunda 1970-71 öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı'nca Orta Dereceli Okullarda Rehberlik Servislerinin Kuruluşu ve Görevleri ile ilgili Esaslar belirlenmiştir. Böylelikle 24 genel, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumunda psikolojik danışma ve rehberlik uygulamalarına başlatılmıştır (Kepçeoğlu, 2004). Dokuzuncu Milli Eğitim Şurası'nda bir önceki şuranın kararları benimsenmeye başlanmıştır. Aynı zamanda okullarımızda rehberlik hizmetlerinin örgütlenmesi ile ilgili esasların belirlenmesi, rehberlik programının bütün okullarda uygulanabilmesi için okul müdürlerinin gerekli tüm tedbirleri alması ve ayrıca her ilde bir rehberlik ve araştırma merkezinin kurulmasına karar verilmiştir (Pişkin, 2006). 1981 yılında toplanan Onuncu Milli Eğitim Şuarası'da rehberlik ile ilgili etkinliklerin okul öncesi kurum içinde öngörölmüştür. Aynı yıl Talim ve Terbiye Kurulu tarafından alanın uzmanlarından oluşan bir komisyon Türk Milli Eğitimi'nde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yeniden düzenlenmesine ilişkin esaslar hazırlamışlardır. Bu esaslar ile eğitimde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin gereği, o günkü durumu ve belli

başlı sorunları, amaçları, ilkeleri, örgüt yapısı ve bu örgütte yer alacak personelin niteliği ve görevleri ayrıntılı bir biçimde raporlaştırılmıştır. Fakat ilk ‘Okul Rehberlik Hizmetleri Yönergesi’ okullarımızda rehberlik hizmetlerinin deneme amaçlı uygulanmaya başlamasından yaklaşık olarak otuz yıl, örgütlü olarak başlamasından ise on yıl sonra çıkarılabilmektedir (Tan, 2000; Pişkin, 2006).

Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik eğitiminin başlaması 1953-1954 öğretim yılında Gazi Eğitim Enstitüsü pedagoji ve özel eğitim bölümlerinin ders programlarına rehberlik ve danışma derslerinin konulmasıyla başlamıştır. Ülkemizde psikolojik danışma alanında ilk lisans programı 1965 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Psikolojisi ve Rehberlik bölümü ile başlamıştır. Lisans üstü eğitim 1966-1967 yılında Hacettepe Üniversitesi Mezuniyet Sonrası Eğitim Fakültesi’nde başlamıştır (Pişkin, 2006).

1972 yılında kurulan Yükseköğretimde Rehberliği Geliştirme ve Rehber Yetiştirme (YÖRET) Vakfı ve 1989’da kurulan Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği’nin amacı, rehberlik ve psikolojik danışma alanında yapılan çalışma ve araştırmaları değerlendirmek, bu alanda çalışanlar arasındaki dayanışmayı güçlendirmek ve bilimsel çalışmalarını organize etmektir. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği her iki yılda bir üniversitelerin psikolojik danışma ve rehberlik bölümü ile organize olarak psikolojik danışma ve rehberlik kongreleri düzenlemektedir (Kuzgun, 2008).

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Özel eğitim, Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü 1983 yılında kurulmuştur. Rehberlik ve araştırma merkezleri bu kuruma bağlanmıştır. 1985 yılında Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelik, 2001 yılında yayınlanan Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği yürürlüğe girene kadar rehberlik hizmetlerinin çalışmalarında yön gösterici olmuştur (Arıkan, 2009).

Bugün 35 devlet üniversitesinde ve 5 vakıf üniversitesinde lisans düzeyinde psikolojik danışma ve rehberlik bölümü bulunmaktadır (ÖSYM, 2010). Ve ülkemizdeki üniversitelerin 15 kadarında psikolojik danışma ve rehberlik alanı ile ilgili yüksek lisans eğitimi bulunmaktadır (Yeşilyaprak, 2007). Bugün ilk ve orta öğretim okullarında, rehberlik ve araştırma merkezlerinde ve Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri

Genel Müdürlüğü'ne bağlı okullarda toplam 14 640 rehber öğretmen görev yapmaktadır (www.orgm.meb.gov.tr).

2.4. Rehberlik ve Araştırma Merkezi

Rehberlik ve araştırma merkezlerinin temeli 1955 yılında Ankara'da Demirlibahçe İlkokulunda kurulan rehberlik merkezi ile atılmıştır (Akkoyun, 2007). Aynı yıl 6 ilde açılan rehberlik ve araştırma merkezlerinin 1968 yılına kadar çalışmalarını düzenleyen getiren bir yönetmelik yoktu (Pişkin, 2006). 1968 yılında yürürlüğe giren Rehberberlik ve Araştırma Merkezleri Yönetmeliği'nden sonra, 1985 yılında rehberlik ve araştırma merkezleriyle okul rehberlik hizmetleri bürolarının kuruluş ve işleyişine ilişkin esasların düzenlendiği Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği çıkarılmıştır. Böylelikle rehberlik ve araştırma merkezlerinin çalışmaları yeniden düzenlenmiştir. Daha sonra 2001 yılında Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği il/ilçe düzeyinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin ve bu hizmetlerin verildiği rehberlik ve araştırma merkezleri ile eğitim-öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma servislerinin kuruluş ve işleyişine ilişkin esasları düzenlemek amacıyla çıkarılmıştır.

2.4.1. 1968 Yılı Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Yönetmeliği'nde Rehberlik ve Araştırma Merkezleri

1968 yılına kadar sayısı her yıl artan rehberlik ve araştırma merkezlerinin çalışmaları hakkında bir yönetmelik bulunmaması çalışmalarının etkinliği olumsuz yönde etkilemiştir (Pişkin, 2006). 1968 yılında İlköğretim Genel Müdürlüğünün teklifi ile Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Yönetmeliği kabul edilmiştir. Bu yönetmelik ile merkezin görevleri;

- Eğitimin her kademesindeki başarısız öğrencileri incelemek, başarısızlığın nedenlerini araştırmak, tespit edilen başarısızlık nedenlerini düzeltici önlemler almak, bu önlemleri alırken okul, aile ve ilgili kurumlarla iş birliği içinde çalışmak,
- İlkokulda başarısızlığa uğrayan zekaca geri çocukları tespit edip bu çocuklara normal okul bünyesinde özel sınıflar açmak, bu sınıfta görev

alacak öğretmenleri seçmek, onlara eğitim vermek ve rehberlik etmek, bu sınıfların eğitim öğretim programlarını hazırlamak, bu sınıflardan mezun olan çocukları hayata ve mesleğe hazırlayıcı önlemler almak,

- Okullarında üstün başarı gösteren üstün zekalı çocukları seçmek, bu çocuklara uygun özel sınıfları ve okulları açmak, bu sınıflarda görev alacak öğretmenleri seçmek ve onları eğitim vermek, sınıfların eğitim öğretim programlarını hazırlamak, bu çocukların ileri kademedeki başarılarını takip etmek,
- Okullarda taramalar yaparak, görme ve işitme engelli, dil bozukluğu olan öğrencileri tespit edip gerekli tedbirleri almak,
- Psikolojik ve sosyal yönden uyumsuzluğu olan çocukları incelemek ve gerekli gördüğü vakaları merkezde terapiye almak,
- Okul ve meslek seçiminde gerekli çalışmaları yapmak, testler uygulamak ve sonuçlarına göre veliye ve öğrenciye rehberlik etmek (MEB, 1968).

1968 Rehberlik ve Araştırma Merkezleri yönetmeliğine göre merkez 5 bölümden oluşmaktadır.

- İdari Bölüm,
- Ferdi Rehberlik Bölümü,
- Özel Eğitim Bölümü,
- Okul Grup Rehberliği Bölümü,
- Araştırma ve Yayın Bölümü (Rehberlik ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği,1968).

İdari bölüm merkez müdürü, büro memuru, sekreter, daktilo ve hizmet görevlilerinden oluşmaktadır. Merkez müdürü; merkez dışından, özel eğitim veya rehberlik alanlarında doktora veya yüksek lisans derecesi olan, eğitim enstitülerinin özel eğitim veya eğitim bölümü mezunu olup ayrıca bu konularda açılan kurslara ve

seminerlere katılmış, alanla ilgili yurt dışına gidip gelmiş ve uzun zamandır merkezlerde çalışmakta olan personeller tayin edilebileceği belirtilmektedir. Merkez müdürü merkezin tüm idaresi ve organizasyonundan sorumludur, bölümlerin her türlü çalışmasını inceler, personelin hizmet içinde eğitim almasını sağlar, merkezin tüm mali ve idari formalitelerini yerine getirir, merkez personeli arasında iş bölümü sağlar, merkez kuruluna başkanlık yapar (MEB,1968).

2.4.1.1. Ferdi Rehberlik Bölümü

1968 yılı yönetmeliğine göre rehberlik ve araştırma merkezlerinin ferdi rehberlik bölümünün görevlerinin bir kısmı şunlardır;

- Her okul kademesinde başarısız öğrencileri tespit edip başarısızlıklarının nedenlerini araştırıp önlemler almak,
- Psikolojik ve sosyal yönden uyumsuzluk yaşayan çocukları inceleyerek sorunlarının çözülmesinde yardımcı olmak,
- Rehberlik ve araştırma merkezleri olanaklarını aşan vakaları ilgili kurumlara yönlendirmek,
- Okul ve meslek seçiminde genel yetenek, özel yetenek ve ilgi tetleri uygulayarak okul-grup rehberliği ile iş birliği sağlamak,
- Bölümün ihtiyacı olan materyal ve kriterleri hazırlamada ve geliştirmede araştırma ve değerlendirme bürosu ile iş birliği yapmak (MEB, 1968).

2.4.1.2. Okul Grup Rehberliği ve Mesleğe Yönetme Bölümü

Okullardaki eğitim öğretim alanlarındaki faaliyetleri daha etkili hale getirmekle görevli okul grup rehberliği ve mesleğe yönetme bölümünün diğer görevleri şunlardır;

- Okul seçiminde yardımcı olmak için, Türkiye'deki okulların çeşitleri, derecesi, kabul şartları, müracaat şekli hakkında bilgi toplamak,

- Meslek seçimi için ülke genelinde iş olanaklarını, ne tür elemana ihtiyaç duyulduğunu, iş müracaat yollarını saptamak, bunu yaymak amacıyla kitap, film, afiş gibi hazırlamak, yayınlamak,
- Okullarda rehberlik servislerinin kurulmasında önyak olmak (MEB, 1968).

2.4.1.3. Özel Eğitim Bölümü

Özel eğitim bölümünün görevleri;

- İlk ve orta dereceli okullarda başarısız olan ve normal programları takip edemeyen çocuklar için normal okul bünyesinde özel sınıflar açmak, bu sınıflar için eğitim programı hazırlamak, bu sınıflarda görev alacak öğretmenleri seçmek ve bu öğretmenlerin iş içinde eğitimlerini sağlamak,
- Bu sınıflardan mezun olan öğrencilerin hayata ve mesleğe hazırlanmalarına yardım etmek,
- Üstün zekalı çocuklara ve farklı üstün yetenekleri olan çocuklar için özel sınıflar açmak, bu çocukların eğitim programını hazırlamak, bu sınıflarda görev alacak öğretmenleri seçmek ve iş içinde eğitimini sağlamak (MEB, 1968).

2.4.1.4. Araştırma ve Yayın Bölümü

Araştırma ve yayın bölümü görevleri şu şekilde belirtilmiştir,

- Çevrenin eğitim öğretim problemlerini incelemek, araştırmak,
- Yapılan araştırmaları yararlanacak kurumlara rapor etmek,
- Rehberlik ve araştırma merkezi çalışmalarının yararlılık derecesini saptamak,
- Araştırmaların ve diğer bölümlerin çalışmaların uygun görülenleri yayınlamak (MEB,1968).

1968 yönetmeliği ile merkezde bulunması gereken personel şu şekilde listelenebilir;

- Psikologlar,
- Sosyal hizmet uzmanları,
- Ölçme uzmanları (psikometrist),
- Lisan arızaları (Dil bozuklukları) uzmanı,
- Mesleğe yöneltme ve rehberlik uzmanları,
- Araştırma uzmanları,
- Özel eğitim uzmanları,
- Psikiyatrist,
- Merkez doktoru,
- Rehber öğretmenler,
- Gezici özel eğitim öğretmenleri (Rehberlik ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği, 1968).

Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Yönetmeliğinde (1968), merkezin görevleri, bölümleri, bölümlerinde çalışacak tüm personelin iş durumuna uygun olarak özellikleri ve görevleri, merkezde bulunması gereken araç ve gereçler belirlenmiştir. Bu yönetmelik ile rehberlik ve araştırma merkezlerinin çalışmalarına ve merkezde çalışacak personelin niteliklerine açıklık getirilmiştir. Ancak yinede yetişmiş eleman eskikliği nedeniyle merkez çalışmalarının niteliğinde çok önemli değişiklikler yaşanmamıştır (Tan, 2001).

2.4.2. 1985 Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği'nde Rehberlik ve Araştırma Merkezleri

Bu yönetmelik Özel Eğitim Rehberlik Dairesi Başkanlığı'nın teklifi ile rehberlik ve araştırma merkezleriyle okul rehberlik hizmetleri bürolarının kuruluş ve işleyişine ilişkin esasların düzenlenmesi amacıyla çıkarılmıştır. Milli Eğitim ve Gençlik Spor

Müdürlüğüne bağlı olan Rehberlik ve Araştırma Merkezi Başkanlığı kurulmuştur (MEB, 1985).

Rehberlik ve araştırma merkezleri örgüt yapısı;

- Müdür,
- Müdür yardımcısı,
- İdari bölüm,
- İnceleme bölümü,
- Özel eğitim bölümü,
- Okul rehberlik hizmetleri bölümü,
- Araştırma ve yayın bölümü,
- Merkez doktorluğu (MEB, 1985)

şeklinde düzenlenmiştir. 1968 yılından 1985 yılına gelindiğinde rehberlik ve araştırma merkezlerinin bölüm örgütlenmesi değişmiştir. Ferdi rehberlik bölümü ile okul grup rehberliği bölümü kalkmış ayrıca yeni yönetmelikle beraber inceleme bölümü ve okul rehberlik hizmetleri bölümü açılmıştır.

Merkez müdürünün görevleri; merkez personelinin görevlendirilmesi ve iş bölümünü yapmak, merkez bölümlerinin çalışmalarını takip etmek, hazırladıkları raporları, projeleri onaylamak ve değerlendirmek, bölümler arası koordinasyonu sağlamak, merkezin diğer kurumlarla yapacağı iş birliğinin koordinasyonunu sağlamak, gerekli görülen konularda konferans, seminer gibi etkinlikler düzenlemek, merkez elemanlarını gerekli gördüğü merkez içi ve dışı konferans, toplantı gibi etkinliklerde görevlendirmek şeklinde belirlenmiştir (MEB, 1985).

2.4.2.1. İnceleme Bölümü

1985 Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği'nin yeniliği olan inceleme bölümünün görevleri;

- Aile, öğretmen veya sağlık kuruluşları tarafından yönlendirilen zihin, duygu ve sosyal yönden uyumsuzluk ve öğrenme güçlüğü çeken çocuklara randevu vermek, dosya açmak,
- Çocuğun ihtiyacının belirlenmesi için, aile, öğretmen ve ilgili kişilerle görüşmek, gerekli tüm verilere birinci elden ulaşmaya çalışmak,
- Vakanın özelliğine göre genel yetenek, başarı, ilgi, farklı özel yetenek ve kişilik testlerini uygulamak ve yorum yapmak,
- Elde edilen verileri değerlendirmek, problemi önleyici tedbirler almak ve vaka üzerinde çalışan personelle uzman doktorun katılımıyla toplantı yaparak karara varılması rapor edilmesini sağlamak (MEB, 1985).

2.4.2.2. Özel Eğitim Bölümü

Özel eğitim bölümünün görevleri şu şekilde belirlenmiştir;

- Öğretim yılı başında belirlenen program ile zihin, beden, duygu ve sosyal yönden uyumsuzluk yaşayan, öğrenme güçlüğü çeken bireyleri tespit etmek amacıyla taramalar yapmak, taramalar sonucu özel eğitim kurumlarına, özel sınıflarına, yardımcı dersliklere, iş okulu ve iş eğitim merkezlerine devam etmesi uygun bireyleri tespit etmek,
- Özel eğitim kurumlarına, özel sınıflara, yardımcı dersliklere, iş okullarına ve iş eğitim merkezlerine rehberlik etmek, buralara yerleştirilen özel eğitime muhtaç öğrencilerin sayısını tespit etmek,
- Özel eğitim hizmetlerinin yürütülmesi ve amacına ulaşıp ulaşmadığı ile ilgili tüm gözlemlerini, çalışmalarını rapor haline getirmek (MEB, 1985).

2.4.2.3. Okul Rehberlik Hizmetleri Bölümü

Okul rehberlik hizmetleri bölümünün görevleri;

- Dönem başında ildeki bütün okulların rehberlik servisi uzmanları ile toplantı yaparak il rehberlik hizmetleri programını, okullarda kullanılacak araç, gereç

ve testlerin tespiti ve geliştirilmesi, çoğaltılması ve dağıtılması için yapılacak çalışmaları görüşmek, planlamak,

- Okul rehberlik büroları tarafından hazırlanıp gönderilen rehberlik yıllık rehberlik programını incelemek, değerlendirmek,
- Üniversitelerle iş birliği yaparak rehberlik alanındaki yeni gelişmelerin takibini yapmak,
- Okul rehberlik bürolarında çalışan rehber öğretmenlere yönelik konferans seminer, toplantı gibi etkinlikler düzenlemek,
- Öğrencilerin yararlanacakları okulların çeşitlerini, başvuru koşulların, mezun olduktan sonra sağladığı imkanları araştırmak, broşür afiş, kitap, film gibi yayın haline getirmek,
- Öğrencilerin meslek seçiminde yararlanabileceği iş yerlerini, meslek türlerini, ne tür elemana ihtiyaçları olduğunu, işe müracaat yollarını araştırıp bilgi toplamak, broşür, afiş, kitap, film gibi yayın haline getirmek (MEB, 1985).

2.4.2.4. Araştırma ve Yayın Bölümü

Araştırma ve yayın bölümünün görevleri;

- Bölüm personeli merkezin yıllık çalışmaları, özel eğitim ve rehberlik hizmetlerinin verilmesi sırasında kullanılan testler, özel eğitim kurumları, özel eğitime muhtaç çocukların eğitimi, mesleğe yöneltilmesi, özel eğitim programlarının değerlendirilmesi, verimliliğinin ölçülmesi amacıyla üniversite ve diğer kurumlarla iş birliği yapmak,
- Özel eğitim ve rehberlik alanında programların geliştirilmesinde, ihtiyaçlarının belirlenmesinde ve bakanlıkça belirlenen programların geliştirilmesinde çalışmak,
- Özel eğitim ve rehberlik alanında kullanılan test ve envanterin belirlenmesi, hazırlanması, adaptasyonu ve standardizasyonunda görev yapmak,

- Bölüm başkanlarının başkanlığında ilgili bölümlerin elemanlarında oluşan yayın kurulu vasıtasıyla öğrenciye, veliye, öğretmene ve yöneticiye yönelik yayımlar hazırlamak (MEB, 1985).

2.4.3. Günümüzde Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinin Örgütlenmesi

Rehberlik ve araştırma merkezleri eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi ve özel eğitime muhtaç bireylerin tanınması ve bu bireylere yönelik rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesi ile sorumlu, Milli Eğitim Bakanlığının ana hizmet birimlerinden biri olan Özel Eğitim, Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün alt ve bağlı kurumlarından biridir.

2.4.3.1. Özel Eğitim, Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü

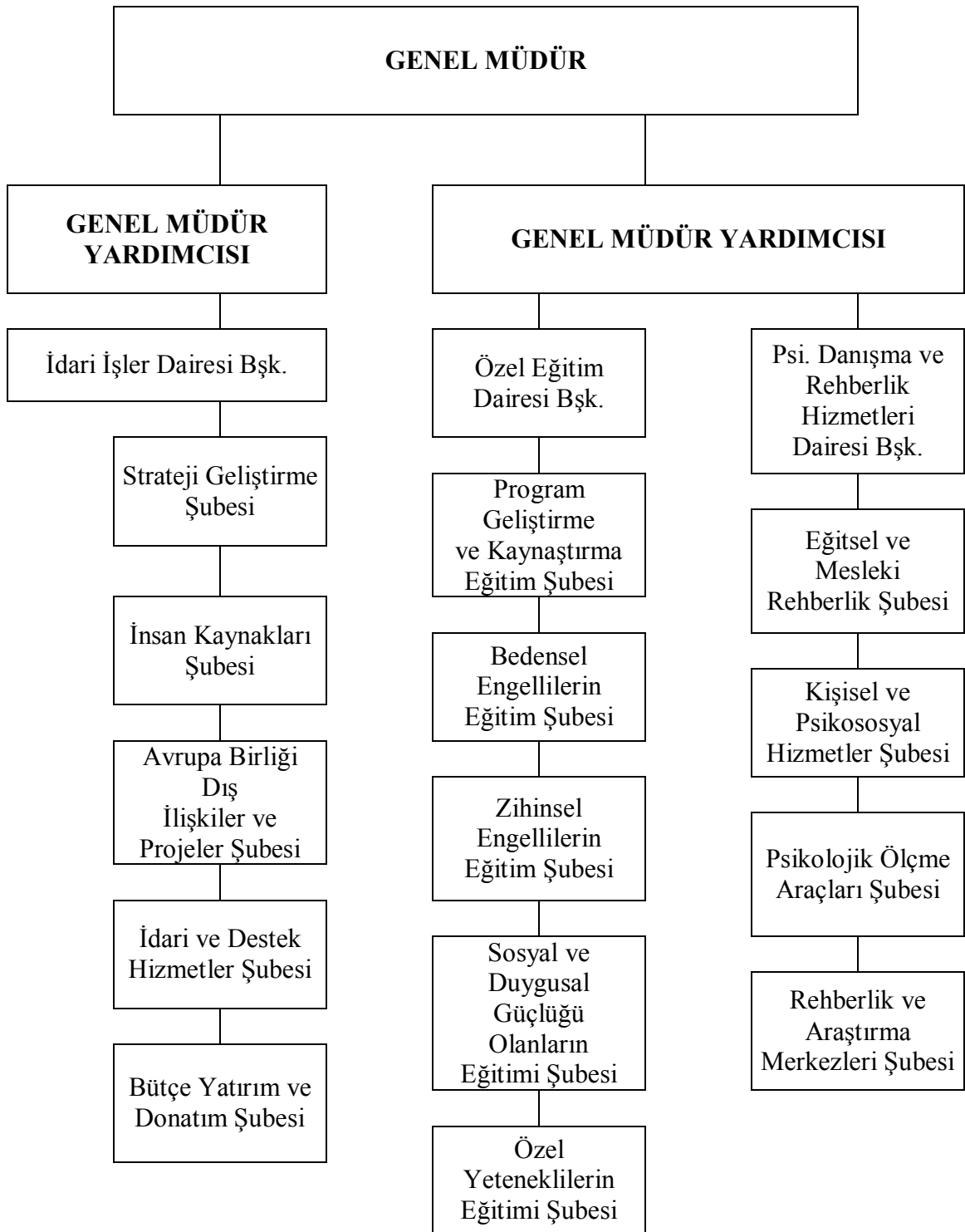
1992 yılında kuruluşunu tamamlayan Özel Eğitim, Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün görevleri şunlardır;

a) Özel eğitim sınıfları, özel eğitim okulları, rehberlik ve araştırma merkezleri, iş okulları ve iş eğitim merkezleri ile aynı seviye ve türdeki okul ve kurumların eğitim, öğretim ve yönetimi ile ilgili bütün görev ve hizmetlerini yürütmek.

b) Okul ve kurumlarının eğitim ve öğretim programlarını, ders kitapları ile eğitim araç ve gereçlerini hazırlamak ve Talim ve Terbiye Kuruluna sunmak (MEB, 1992).

Genel Müdürlük üç daire başkanlığından oluşmaktadır:

- İdari İşler Daire Başkanlığı
- Özel Eğitim Daire Başkanlığı
- Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri Daire Başkanlığı.

Şekil 1: Özel Eğitim, Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü Teşkilat Şeması (MEB, 2006)

Bu daire başkanlıklarından Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri Daire Başkanlığına bağlı Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Şubesi bulunmaktadır. Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Şube Müdürlüğü'nün görevlerinin bazıları şunlardır (MEB, 2006);

- Rehberlik ve araştırma merkezlerini açma ve kapatmaya ilişkin standartları belirlemek, açma ve kapatma görevlerini Bütçe Yatırım ve Donatım ve Psikolojik Ölçme Araçları Şubeleriyle iş birliği içinde yerine getirmek.
- Rehberlik ve araştırma merkezlerinin mevzuatına uygun faaliyet göstermeleri için çalışmalar yapmak.
- Rehberlik ve araştırma merkezlerinin ihtiyaçlarını belirlemek, bu ihtiyaçları karşılamak ve merkezlerin gelişmesi için çalışmalar yapmak.
- İllerden gelen danışma kurulu raporlarını, yıllık çalışma programlarını ve yıl sonu faaliyet raporlarını incelemek, değerlendirmek ve ilgili şubelere sunmak.
- Alanla ilgili hizmetiçi eğitim, kurs, seminer program taslaklarını oluşturmak ve ilgili şubeye sunmak.
- Rehberlik ve araştırma merkezleri arasında koordineyi sağlamak.
- Özel eğitim ve rehberlik alanıyla ilgili bilimsel araştırmaları ve literatürü takip etmek elde edilen bilgileri değerlendirmek.
- Rehberlik ve araştırma merkezlerinde çalışan personele yönelik meslek etiği oluşturmak, süpervizyon hizmeti vermek.

2.4.3.2. Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinin Örgüt Yapısı

Rehberlik ve araştırma merkezleri görev alanı içinde bulunan eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi ile özel eğitim gerektiren bireylerin tanılanması, bu bireylere yönelik rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesinden sorumludur. Rehberlik ve araştırma merkezleri eğitim öğretim kurumlarında bulunan rehberlik ve

psikolojik danışma servisleri ile koordineli olarak çalışarak rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkinliğini ve verimliliğini arttırmaya yönelik çalışmalar yapar. Ayrıca özel eğitim gerektiren bireyleri tanıyarak onları hayata hazırlamak amacıyla rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerini sunar.

Merkezin örgüt yapısı;

- Merkez müdürlüğü,
- Merkez müdür yardımcılığı,
- Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümü,
- Özel eğitim hizmetleri bölümü,

şeklinde oluşmuştur (MEB,2001). Daha önce yürürlükte olan yönetmelikte yer alan idari bölüm, inceleme bölümü, araştırma ve yayın bölümü ve merkez doktorluğu kaldırılmıştır.

2.4.3.3. Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde Bulunan Personel ve Görevleri

Rehberlik ve araştırma merkezlerinde müdür, müdür yardımcısı ve bölüm başkanlığı yönetici kadroları bulunmaktadır. Ayrıca merkezin görevlerini yerine getirecek olan çeşitli branşlardan uzmanlar vardır. Bu uzman kadroları; rehber öğretmen (psikolojik danışman), psikolog, psikometris, eğitim programcısı, sosyal çalışmacı, özel eğitimci, çocuk gelişim ve eğitimcisidir. 2009-2010 yılı MEB istatistiklerine göre sayısı 205'i bulan rehberlik ve araştırma merkezlerinde 1037 tane kadrolu rehber öğretmen, 115 tane sözleşmeli öğretmen ve 433 diğer branşlardan öğretmen istihdam edilmektedir. Bu uzmanlar “Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumların Yönetici ve Öğretmenlerinin Norm Kadrolarına İlişkin Yönetmelik” hükümlerine göre belirlenmektedir (Arıkan, 2009). Buna göre her rehberlik ve araştırma merkezine bir müdür yardımcısı norm kadrosu verilirken, merkezin bulunduğu il veya ilçenin nüfusu 200.000'e kadar olan yerler için 4, sonra gelen her 100.000 nüfus için 1 rehber öğretmen norm kadrosu verilmektedir. Bu şekilde yapılacak hesaplama sonunda artan nüfusun en az 50.000 olması halinde bir rehber öğretmen norm kadrosu daha verilmektedir (MEB,

1999). Milli eğitim sistemi içinde yer alan eğitim kurumlarına atanacak yöneticilerde arana genel şartlar;

- Yükseköğrenim görmüş olmak,
- Öğretmenlikte ve Devlet memurluğunda adaylığı kaldırılmış olmak,
- Öğretmenlikte en az üç yıl görev yapmış olmak,
- Varsa son üç yıllık sicil notu ortalaması olumlu olmak,
- Yöneticilik görevi, son üç yıl adli veya idari soruşturma sonucu üzerinden alınmamış olmak,
- Varsa atanacağı görev için öngörülen seçme sınavında başarılı olmak (MEB,2009)

Rehberlik ve araştırma merkezi yöneticiliklerine atanacaklarda aranan özel şartlar ise, rehber öğretmen veya özel eğitim öğretmeni olmaktır (MEB,2009). Rehberlik ve psikolojik danışma bölümü ile özel eğitim bölümünde çalışabilecek uzmanların gerekli şartları sağladıklarında yöneticilik yapabileceği görülmektedir. Rehberlik ve araştırma merkezleri müdürü merkezin iki ana görevi olan eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi ve özel eğitim gerektiren bireylerin tanınması ve bu bireylere rehberlik yapılması konularına hakim olabilmeleri için bu alanlardan mezun olmaları gerekmektedir. Aksi takdirde alana yabancı olan yöneticiler kurumun işlevlerinin önemi ve gerekliliği konusuna yabancı kalabilirler. 1968 Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Yönetmeliği'nde yer alan merkez müdürlerinin doktora ve yüksek lisans yapmış olması şartı 2001 yılı yönetmeliğinde bulunmamaktadır.

2.4.3.3.1. Merkez Müdürünün Görevleri

Rehberlik ve araştırma merkezi müdürü, merkezin yönetmelikle belirlenmiş görevlerini yürütmesine ilişkin çalışmalardan il yada ilçe milli eğitim müdür yardımcısına karşı sorumludur (MEB,2001). Merkez müdürünün bazı görevleri şu şekildedir;

- Merkez bölümlerinde çalışmaya uygun formasyona sahip personelin bölüm başkanlarının da fikrini alarak yerleştirilmesini sağlar.
- Bölümler arası koordineyi sağlar ve bölümlerin çalışmalarını izler.
- Merkezin yıllık çalışma programı ve raporu ile okul psikolojik danışma servislerinin yıllık rapor ve programlarının değerlendirilmesine ilişkin raporu il veya ilçenin rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümüne gönderir.
- Merkez komisyonuna başkanlık eder ve gerekli çalışmaları yürütür.
- Merkezin personel, özlük, bütçe, ayniyat, demirbaş işleri ile gerekli araç-gerecin teminatını sağlar.
- Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri il komisyonu toplantılarına katılır.
- Özel eğitim gerektiren öğrencilerin tanılanmaları için eğitsel tanılama, izleme ve değerlendirme ekibini kurar ve bu ekibe başkanlık eder.
- Merkezin çalışmaları ile ilgili alanlarda il/ilçede seminer ve kurs gibi hizmet içi eğitim etkinliklerinin mahallî hizmet içi eğitim plânına alınması için gerekli çalışmalar yapar ve izler. Konferans, panel gibi etkinliklerin de gerçekleştirilmesini düzenler.
- Merkez harcamalarında merkezin ita amirliğini yapar.
- Personel sayısının yetersiz olduğunda çalışmaların yürütülmesi için branşı ile ilgili merkez çalışmalarına katılır.

2.4.3.3.2. Merkez Müdür Yardımcısının Görevleri

Bütün rehberlik ve araştırma merkezlerine sadece bir müdür yardımcısı norm kadrosu verilmektedir (MEB,1999). Merkez müdürünün olmadığı zamanlarda müdüre vekalet eden müdür yardımcısının görevlerinin bazıları aşağıdaki gibidir (MEB,2001):

- Çalışan memurlar ve yardımcı hizmetler sınıfındaki personelin iş bölümünü düzenler, merkez müdürün onaylamasından sonra yürütülmesini sağlar.
- Merkez bölümlerinin ihtiyaçlarını saptar ve ihtiyaçların karşılanması için gerekli önlemleri alır.
- Personel, özlük, bütçe, ayniyat, demirbaş hizmetlerinin yürütülmesini sağlar.
- Merkez müdürünün olmadığı zamanlarda merkez komisyonuna başkanlık eder.
- Merkezin muayene, teslim alma ve sayım komisyonlarına başkanlık eder ve bununla ilgili işlemleri zamanında yürütür.
- Psikolojik ölçme araçları deposu, arşiv ve kitaplığın hizmete hazır bulundurulmasını ve korunmasını sağlar.
- Personel sayısının yetersiz olduğu durumlarda branşına göre merkez çalışmalarına katılır.
- Merkez müdürünün vereceği diğer görevleri yapar.

2.4.3.3.3. Bölüm Başkanlarının Görevleri

Rehberlik ve araştırma merkezleri eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi ve bunun yanı sıra görev alanı içindeki özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin tespiti ile görevlidir. RAM'ların bu iki önemli işlevi için rehberlik ve araştırma merkezlerinde iki bölüm bulunmaktadır: Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Bölümü ve Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü. Bu bölümlerin bir bölüm başkanı bulunmaktadır. Merkezde görev yapan bölüm başkanlarının bazı görevleri şu şekildedir (MEB,2001):

- Bölüm çalışmalarını plânlar, iş birliğini sağlar ve çalışmalarını izler.

- Çalışmaların yürütülmesi için gerektiğinde diğer bölümle iş birliği yapılmasını sağlar.
- Bölüm çalışmalarına branşı ile ilgili olarak katılır.
- Bölümün araç-gereç, kırtasiye gibi tüm ihtiyaçlarını belirler ve merkez müdürüne bildirir.
- Danışanlar ve bölüm çalışmaları ile ilgili gerektiğinde toplantı düzenler.
- Bölüm çalışmaları ile ilgili düzenlenmesi gereken konferans, seminer gibi etkinlik konularını merkez müdürüne bildirir.
- Merkez komisyonu toplantısında sunmak için bölümün yıllık çalışma programı ve raporunu bölüm personeliyle birlikte hazırlar ve merkez müdürüne iletir.

2.4.3.3.4. Rehber Öğretmenin Görevleri

Eğitim-öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma servisleri ile rehberlik ve araştırma merkezlerinde bireylere ve öğrencilere rehberlik ve psikolojik danışma hizmeti veren, üniversitelerin psikolojik danışma ve rehberlik ile eğitimde psikolojik hizmetler alanında lisans eğitimi almış personeli olarak tanımlanan rehber öğretmenlerin rehberlik ve araştırma merkezlerindeki görevlerinin bazıları şunlardır (MEB,2001):

- Öğrencilerin veya bireylerin kendilerini ilgileri, yetenekleri gibi yönleriyle tanımalarına, meslekler hakkında bilgi edinmelerine, kendilerine uygun meslekleri fark etmelerine ilişkin çalışmalar yapar.
- Öğrenci ve bireylerin çevreleri ile olumlu ilişkiler geliştirmeleri ve daha verimli çalışma alışkanlıkları kazanmalarını, eğitimle ilgili sorunlarını giderebilmeleri için psikolojik yardım hizmetlerini verir.
- Görev alanı içinde bulunan okulların kademe, tür ve özelliklerine göre çerçeve program hazırlanmasına katılır.

- Psikolojik ölçme araçlarına gerektiği şekilde uygular, değerlendirir ve sonuçlarına göre gerekli rehberliği yapar.
- Eğitim öğretim kurumları rehberlik ve psikolojik danışma servislerinin gereksinimleri ve problemlerini belirlemeye yönelik çalışmaları yürütür.
- Eğitim-öğretim kurumlarından gelen çalışma rapor ve programlarını inceler, değerlendirir ve sonuçlarını bir rapor haline getirerek bölüm başkanına iletir.
- Merkezin hizmetleri ile ilgili yeni gelişmeleri takip eder.
- Eğitim-öğretim kurumlarındaki rehberlik hizmetleri servisi elemanlarına rehberlik eder.
- Rehber öğretmeni olmayan okullar öncelikli olmak üzere okulların ve öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda yöneticilere, öğretmenlere, gerekli olduğunda ailelere yönelik toplantı, konferans gibi etkinlikler düzenler, gerekli hizmet içi eğitim etkinliklerini önerir.

2.4.3.3.5. Psikologun Görevleri

Üniversitelerin psikoloji alanında lisans eğitimi almış rehberlik ve araştırma merkezlerinde çalışan psikologların görevlerinin bazıları şu şekildedir (MEB,2001):

- Uyum güçlüğü yaşayan, problemi veya özrü bakımından incelenmesi ve tanınması gereken bireyler için tanılama çalışması yapar. Bu tanılamalar için gerekli psikolojik ölçme araçlarını kullanır, sonuçlarını değerlendirir.
- Danışanlara kendi alanıyla ilgili terapi uygular.
- Gerekli durumlarda danışanları çevrede bulunan diğer psikolojik danışma uygulayan kurumlara yönlendirir.
- Çevrede alanıyla ilgili araştırma yapar, ve sonuçlarını ilgililere iletir.

2.4.3.3.6. Psikometrisin görevleri

Rehberlik ve araştırma merkezlerinde tarama, inceleme, tespit, teşhis ve benzer amaçlarla kullanılacak psikolojik ölçme araçlarını uygulamayı bilen ve gerekli olanları geliştiren üniversitelerin ilgili bölümlerinden birinde psikolojik ölçme araçları konusunda lisans eğitimi psikometrisin bazı görevleri aşağıdaki belirtilmiştir (MEB,2001).

- Merkezin ve bulunduğu bölümün çalışmaları için gerekli psikolojik ölçme araçlarına ilişkin olarak gereksinimleri belirler.
- Çalışmalarda gereksinim duyulan psikolojik ölçme araçlarının yerel olanaklara göre uyarlanmasıyla ilgili çalışmalar yapar.
- Çalışmalarda kullanılan psikolojik ölçme araçlarının geçerlik, güvenirlik gibi niteliklerini izler.
- Gerektiği durumlarda inceleme veya tanılama amacıyla yapılan ölçme aracı uygulamalarına katılır.
- Psikolojik ölçme araçlarından çıkan sonuçları işlemek için istatistiksel teknikler geliştirir.
- Görev bölgesindeki psikolojik ölçme araçları ile ilgili hizmet içi eğitimlere katılır ve organize eder.
- Bölümünün çalışmaları ve psikolojik ölçme araçları ile ilgili bilimsel gelişmeleri takip eder ve çalışmalarında bunlardan yararlanır.

2.4.3.3.7. Eğitim Programcısının görevleri

Rehberlik ve araştırma merkezlerinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri alanlarında ihtiyaç hissedilen programların geliştirilmesinde gerekli teknik hizmetleri veren, üniversitelerin eğitimde program geliştirme alanında lisans eğitimi almış personelin görevlerinin bazıları şu şekildedir (MEB,2001):

- Merkezin görev bölgesinde kullanılan rehberlik programlarını amaç, içerik, uygulama ve kullanılan araç ve gerecin uygunluğu yönlerinden izler, değerlendirir ve sonuçlarını merkezdeki ilgili uzmanlara ve okullardaki rehberlik ve psikolojik danışma servislerine bildirir.
- Rehberlik programlarını ilgili alan uzmanlarıyla birlikte geliştirir.
- Okul veya öğretim programlarıyla ilgili çalışmalara rehberlik hizmetleri açısından katılır.
- Rehberlik programlarının uygulanması aşamasında çıkan sorunları belirler, değerlendirir ve sonuçları merkez müdürüne iletir.
- Merkezin rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri ile ilgili plânlamalarını yapar.

2.4.3.3.8. Sosyal Çalışmacının Görevleri

Rehberlik ve araştırma merkezlerinde danışanlarla ilgili olarak yapılacak çalışmaların düzenlenmesi için gerekli sosyal, ekonomik ve kültürel bilgileri toplayan, değerlendiren ve hizmetlerin verilmesinde sosyal hizmet kurumları arasında eşgüdümü sağlayan ve üniversitelerin sosyal hizmetler alanında lisans eğitimi almış olan sosyal çalışmacının bazı görevleri şu şekildedir (MEB,2001):

- Danışan, aileler ve diğer ilgililerle görüşme yapar, ihtiyaç olan bilgileri toplar.
- Danışanları aile yapısı, fizikî-sosyal gelişim, çocuk-aile ilişkisi, eğitim, çevreye uyum gibi değişkenlere göre inceler, sonuçları değerlendirir ve sonuçlara göre sosyal çalışma tekniklerini kullanarak problemlerin çözülmesine yardımcı olur.
- Merkeze gelen öğrenci veya bireylerin sosyal ve ekonomik durumlarına göre çevrede yararlanabilecekleri eğitsel ve sosyal hizmet olanaklarını araştırır, tanıtır.

- Görev alanı içinde toplumun ekonomik, sosyal, kültürel ve benzeri özelliklerinin ve ihtiyaçlarının saptanması için araştırmalar yapar, araştırma sonuçlarından yararlanılmak üzere ilgili kişilere bildirir.
- Merkezin tanıtılmasını sağlar ve diğer kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılması yönünde çalışmalar yapar.

2.4.3.3.9. Özel Eğitimcinin Görevleri

Rehberlik ve araştırma merkezlerinde özel eğitim gerektiren çocuklar için tanılama ve destekleyici özel eğitim hizmetlerini veren, uygun eğitim önlemleri alınmasını sağlayan, üniversitelerin özel eğitim veya özel eğitim öğretmenliği alanlarında lisans eğitimi almış olan özel eğitimcinin uzmanlık alanı olan özür grubuna göre görevlerinin bazıları şunlardır (MEB,2001):

- Danışanların, ayırıcı tanılama çalışmalarında bulunur.
- Danışanların eğitimlerini ve gelişimlerini devam ettirmeleri için ihtiyaç duyulan becerilerin kazandırılması ile ilgili eğitsel terapi çalışmalarını bireysel ve grup etkinlikleri şeklinde yürütür.
- Değerlendirme sonuçlarından yola çıkarak eğitim uygulamaların ve bireydeki gelişmeler hakkında aileye ve öğretmene bilgi verir.
- Danışanların özürleri, kişilik yapıları, gelişim özellikleri ile ilgi ve yeteneklerine göre bireysel ya da grup eğitsel programları hazırlar, uygular, geliştirir ve sonuçlarını değerlendirir. Programların uygulanabilmesi için uygun fizikî ortam ile araç-gereç ihtiyacını saptar ve yönetime bildirir.
- Yapılan çalışmaların danışanların gelişimlerine olan katkılarını değerlendirir ve danışanı sürekli izleyerek gelişim durumlarını belli zaman aralıkları ile kaydeder.

- Danışanların eğitsel ve meslekî yönlendirilmelerinde; engel türü ve özelliklerine göre kararlar verilebilmesi için diğer alan uzmanlarıyla iş birliği yapar.
- Ailelere, öğretmenlere ve öğrencilere, özel eğitim yöntem ve teknikleri ile eğitim materyallerinin amaca uygun olarak kullanılması ile ilgili bilgi verir.

2.4.3.3.10. Çocuk Gelişimi ve Eğitimcisinin Görevleri

Rehberlik ve araştırma merkezlerinde danışanlara, ailelere ve öğretmenlere danışanların her türlü gelişim durumlarına ilişkin problemlerin çözümünde gerekli tedbirlerin alınmasında ve gelişimlerinin izlenmesinde yardım sağlayan, üniversitelerin çocuk gelişimi veya çocuk sağlığı ve eğitimi alanlarında lisans eğitimi almış çocuk gelişimi ve eğitimcisinin görevleri aşağıdaki gibidir (MEB,2001):

- Danışanları fizikî, zihinsel ve sosyal gelişim açısından inceler, danışanların yaşlarına uygun gelişimlerini değerlendirir.
- Danışanların gelişim özelliklerine göre eğitsel terapi çalışmalarına destek olur.
- Danışanın gelişimi ve eğitimini izler, istenilen gelişmeleri göstermeyen danışanlar için ilgili kişilerle iş birliği yapar.
- İlgili olduğu konularda ailelere ve öğretmenlere rehberlik eder. Çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili broşür, kitapçık gibi doküman hazırlama çalışmalarına katılır.

2.5. İlgili Araştırmalar

Bu kısım içinde rehberlik ve araştırma merkezleri ve örgüt analizi ile ilgili yapılmış araştırmalardan kısaca bahsedilmiştir.

Ülküsel (1993) çalışmasında, devlet liseleleri, özel liseler ve rehberlik ve araştırma merkezlerinde görev yapan rehber öğretmenlerin durum saptaması yapmayı amaçlamıştır. Araştırma sonuçlarına göre rehber öğretmenlerin sadece eğitsel rehberlik

ile beklenen kadar uğraştığı, mesleki ve kişisel rehberlikle ise yeterince uğraşmadığı belirlenmiştir. Aynı zamanda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin alanda yeterli formasyona sahip olmayan kişilerce gerçekleştirildiği bu nedenle rehber öğretmenlerin görevlerinin tam olarak bilinmediğinin ve rehberlik hizmetleri dışında görevler verildiği, rehber öğretmenlerin hizmet içi eğitim konularından en çok danışmalıkta kullanılan test ve teknikleri istedikleri, rehber öğretmenlerin kendilerine ait odalarının bulunmadığı, yeterli kadro bulunmadığı saptanmıştır.

Tomul (1994) çalışmasında, Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığının (APK) örgüt analizini gerçekleştirmiştir. Araştırmada sonuç olarak APK biriminin örgütsel yapısının ilk kuruluşundan itibaren durumunun araştırma planlama örgütü yapısı ile oluşturulduğu belirlenmiştir. Kurul başkanlığının ana hizmet görev alanına göre daire başkanlıkları, bunlara bağlı uzmanlıklar şeklinde oluştuğu, ancak uzmanlık alanlarının belirtilmemiş olduğu saptanmıştır. Personelin nitelikleri, yetiştirilmesi ile ilgili herhangi bir düzenleme yapılmamış olduğu, personelde belli nitelikler aranmadığı ortaya koyulmuştur. Bunlara ek olarak hizmet içi eğitimin sınırlı kaldığı belirlenmiştir.

Koç (1998) çalışmasında, rehberlik ve araştırma merkezlerinde görevli uzmanların iş doyumu düzeylerini, görevleri sırasında yaşadıkları problemleri araştırmayı amaçlamıştır. Araştırmanın sonucuna göre, rehberlik ve araştırma merkezi rehber öğretmenlerinin iş doyumu düzeyinde, görevleri sırasında yaşadıkları mesleki problemlerden büyük bir bölümü ile kişisel bazı özelliklerine ilişkin değişkenlerden mesleki kıdem ve çalışan değişkenlerinin etkiliği olduğu saptanmıştır.

Akkoyun (2000) araştırmasında, Batı Karadeniz bölgesindeki (Zonguldak, Çaycuma, Bartın, Düzce, Bolu, Karabük, Kastamonu, Sinop) il/ilçelerinde bulunan rehberlik ve araştırma merkezlerinde çalışmakta olan personelin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri belirlenmiştir. Araştırmaya 35 rehberlik ve araştırma merkezi çalışanı katılmıştır. Araştırmada veriler, nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme soruları kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonucunda, rehberlik ve araştırma merkezlerinde çalışmakta olan rehber öğretmenlerin ve yöneticilerin kaynaştırma eğitimine ilişkin bilgilerinin yeterli düzeyde olduğu saptanmıştır. Kaynaştırma eğitimiyle ilgili rehberlik ve araştırma merkezi personelinin yetersizliği, kaynaştırma

öğretmenlerinin bilgi yetersizliği, rehberlik ve araştırma merkezlerinin taşıt ihtiyacı olması ve kaynaştırma öğrencilerinin ailelerinin bilgi yetersizliği sebeplerinden dolayı uygulama aşamasında problemler yaşandığı belirlenmiştir.

Yılmaz (2003) araştırmasında, okullarda ve rehberlik ve araştırma merkezlerinde çalışan rehber öğretmenlerin aralarındaki iletişim ve iş birliğinin değerlendirilmesini ve araştırma kapsamına alınan iki ilin rehber öğretmenleri arasındaki iletişim ve iş birliği düzeyleri karşılaştırılması amaçlamıştır. Araştırma sonuçlarına göre RAM'larda görev yapan rehber öğretmenlerin iletişim ve iş birliği düzeyleri okullarda görev yapan rehber öğretmenlerden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Diğer yandan daha az sayıda rehber öğretmeni olan Karaman'da görev yapan rehber öğretmenlerin iletişim ve iş birliği düzeylerinin daha fazla rehber öğretmenin görev yaptığı Konya'dan yüksek olduğu belirlenmiştir.

Kağan (2005), devlet ve özel ilköğretim okulu rehber öğretmenleri ve rehberlik ve araştırma merkezlerinde görevli rehberlik öğretmenlerinin iş doyum düzeylerinin bazı değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 248 rehber öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmanın bulgularında özel ilköğretim okullarında görev yapan rehber öğretmenlerin iş doyum düzeylerinin, devlet ilköğretim okulunda ve rehberlik ve araştırma merkezlerinde görev yapan rehber öğretmenlerden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bir başka bulgu olarak psikolojik danışma ve rehberlik bölümü mezunlarının iş doyum düzeyleri eğitim fakültelerinin diğer bölümlerinden mezun olan rehber öğretmenlerinkinden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Diğer yandan iş doyumunu gelir seviyesini yeterli bulanlarda daha fazladır.

Tiryakioğlu (2009), rehberlik ve araştırma merkezi özel eğitim hizmetleri bölümünün sorunlarını incelemiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 190 rehberlik ve araştırma merkezi müdürü oluşturmuştur. Araştırmada rehberlik ve araştırma merkezindeki özel eğitim hizmetleri bölümlerinin sorunlarının belirlenmesi ve bu sorunların cinsiyet, yaş, mezun olunan lisans programı, mesleki kıdem, müdür olarak çalışma süresi, kadro durumu, öğrenim durumu, özel eğitim ile ilgili hizmet içi eğitime katılması gibi değişkenlerle ilişkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda, bölümün hizmet verdiği binanın rehberlik ve araştırma merkezi standartlarına uygun fiziksel donanımına sahip olmadığı, bölümde norm kadro personel sayısının yeterli olmadığı,

bölümün bağlı bulunduğu üst kurumlardan gerekli yardım ve danışmanlık hizmetinin yeterli düzeyde alınmadığı, okul öncesindeki bireylerin rehberlik ve araştırma merkezleri özel eğitim hizmetleri bölümüne hastaneler tarafından yönlendirilmediği saptanmıştır. Diğer yandan araştırmada hizmet verilen bölgede tarama yaparak sorunlu öğrencilerin tespit edilmesine yönelik tarama yapılmadığı, okullar tarafından rehberlik ve araştırma merkezi özel eğitim bölümüne yönlendirilen öğrencilerin değerlendirme sürecinde takip edilmediği, eğitsel tanılama için öğrencinin özelliklerine uygun uzmanlardan oluşan bir ekip oluşturulmadığı, bölümün düzenlediği eğitsel değerlendirme raporlarının düzenli olarak takip edilmediği ve süreleri dolanların yenilenmek için ailelerin uyarılmadığı, kaynaştırma kararı verilirken sınıfına öğrenci yerleştirilecek öğretmenin fikrinin alınmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmada sorunların algılanmasına ilişkin görüşlerin cinsiyet, mezun olunan lisans programı, mesleki kıdem, kadro durumu, hizmet içi eğitime katılıp katılmama, öğrenim durumu gibi değişkenlere bağlı olmadığı saptanmıştır.

Topal (2010), rehberlik ve araştırma merkezlerinde görev yapan rehber öğretmenlerin rehberlik ve araştırma merkezi müdürlerinin yöneticilik becerilerine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Ayrıca çalışmada rehber öğretmenlerin RAM müdürlerinin yöneticilik becerilerine ilişkin algıları, beklentileri ve RAM müdürlerinin kendi yönetim becerilerine ilişkin algı ve beklentilerinin bazı değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeye çalışılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre rehber öğretmenler RAM müdürlerinin yöneticilik becerilerini sergilediklerini düşünmektedirler. Araştırmanın sonuçlarına göre rehber öğretmenlerin RAM müdürlerinden yönetim becerileri ile ilgili algı ve beklentileri müdürlerle benzerdir. Rehber öğretmenler, RAM müdürlerinin iş ortamında bulunan diğer kişilerle ilişkilerinde yeterince saygılı davranma, güvenilir, dürüst, nazik ve saygılı olma becerisini yerine getirdikleri konusunda hem fikir oldukları belirlenmiştir. Rehber öğretmenlerin büyük çoğunluğu RAM müdürlerinin yeni işler alma, aldığı sorumluluğu sonuna kadar taşıma ve işleri zamanında bitirme; adil yargılarda bulunma; esnek ve kontrollü olma; iyi bir dinleyici olma; düşüncelerini açıkça ifade edebilme ve diğerlerinin ne söylediğini rahatça anlama ve değişik statülerde olan, kendi bölümlerinin içinde ve dışında çalışan insanlarla iyi ilişkiler kurma sahip olduğunu düşünmektedir. Araştırmanın diğer bir sonucu ise hem RAM müdürlerine hem de rehber öğretmenlere

göre; RAM müdürleri, yönetim becerileri bakımından beklentilerin gerisindedirler. Rehber öğretmenler cinsiyet, kıdem, mezun oldukları alan, eğitim düzeyleri farkı olmaksızın RAM müdürlerinin daha etkin yönetim becerilerine sahip olmalarını beklemekte ve daha iyi yönetilmeleri gerektiğini düşünmektedirler. Bu bulguları destekler nitelikte RAM müdürleri de daha üstün yönetim becerilerine sahip olmaları gerektiğini düşünmektedirler.

Eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi ve görev alanı içindeki özel eğitim gerektiren bireylerin tanınması gibi önemli işlevleri olan rehberlik ve araştırma merkezlerini konu edinmiş araştırmaların sayısının az olduğu söylenebilir. Ayrıca yapılan araştırmalardan bir kısmı rehberlik ve araştırma merkezlerinde görevli personelin durumu ve sorunları ile ilgilidir, bir kısmında özel eğitim hizmetleri bölümünde yaşanan sıkıntılar ile ilgilidir. Kurumun genel yapısı ile ilgili araştırma bulunmamaktadır. Bu araştırma rehberlik ve araştırma merkezlerinin önemli iki işlevini de ele almaktadır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırma yöntemi hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca araştırma çalışma grubu, araştırma süreci ve verilerin analizi ile ilgili bilgilendirme yapılmıştır.

3.1. Araştırma Yöntemi

Bu araştırmada rehberlik ve araştırma merkezlerinin örgütsel analizini gerçekleştirmek için nitel analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama amacı ile Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'nden yararlanılarak araştırmacı tarafından hazırlanan nitel araştırma yöntemlerinden biri olan açık uçlu görüşme soruları kullanılmıştır.

Nitel araştırma, bireylerin hayatlarındaki rutin ve problemleri tanımlayan çalışmalar ve çeşitli empirik materyal setini vaka incelemesi, kişisel deneyim, içe bakış, yaşam öyküsü, görüşme, gözlemsel, görsel ve tarihsel metinler içermektedir (Denzin ve Lincon, 1994 akt: Kuş, 2009). Yıldırım ve Şimşek'e (2006) göre ise, gözlem, görüşme ve döküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır. Nitel araştırmalarda nicel araştırmalardaki gibi bir çalışma tasarlanır, veri toplanır, veri analiz edilir ve veri yorumlanır. Nitel araştırmalarda veri toplanırken bir yandan da veri analiz edilir ve yorumlanır. Nicel araştırmalarda büyük çoğunlukla hipotez test edilirken nitel araştırmalarda yeni kavramlar ve kuramsal veri vurgulanılmakla ilgilenilir (Neuman, 2008; çev: Özge)

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmada çalışma grubu olarak Ankara İli'nin 15 ilçesinde bulunan 15 rehberlik ve araştırma merkezi alınmıştır. Araştırma sürecinde araştırma yapılacak RAM'lar önceden aranarak merkez müdürü ile görüşülmüştür. Merkez müdürü ile

yapılan görüşmede araştırmanın amacı açıklanarak randevu alınmıştır. Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden araştırmanın yapılmasına ilişkin izin belgesi (Ek 2) ile birlikte belirlenen tarihte ve saatte merkezlere gidilmiş ve merkezlerde bulunan tüm uzman ve yöneticilere araştırmanın amacı açıklanmıştır. Gerekli açıklamalardan sonra gönüllük esas alınarak 64 RAM personeli ile görüşülmüştür.

Tablo 1: Görüşmeye Katılan RAM Personeli

RAM	İdare	Özel Eğitim Bölümü	Rehberlik Hizmetleri Bölümü	Toplam
Sincan	1	4	2	7
Çankaya	Görüşülemedi	6	1	7
Mamak	2	3	3	8
Nallıhan	1	2	1	4
Altındağ	1	4	1	6
Yenimahalle	1	3	2	6
Gölbaşı	1	1	1	3
Kalecik	Görüşülemedi	1	Görüşülemedi	1
Ş. Koçhisar	1	1	Görüşülemedi	2
Kızılcahamam	1	Görüşülemedi	Görüşülemedi	1
Etimesgut	1	3	Görüşülemedi	4
Çubuk	1	1	Görüşülemedi	2
Beypazarı	2	1	1	4
Keçiören	1	4	1	6
Nallıhan	Görüşülemedi	2	1	3
Toplam	14	36	14	64

Araştırmaya katılan 14 yönetici, 14 rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümü personeli ve 36 özel eğitim hizmetleri bölümü personeli katılmıştır. Görüşülemeyen personelin bir kısmı kuruma yeni atandığından dolayı görüşmeyi kabul etmemiş, bazı personele ise idari izinli olduğundan dolayı ulaşılamamıştır.

Görüşmeye katılan uzmanlara araştırmacı tarafından analizlerde kullanılmak üzere kod adı verilmiştir. 14 yöneticiye hiç bir sıralama göz önünde bulundurulmaksızın rastgele Yönetici 1, Yönetici 2, ... Yönetici 13, Yönetici 14 şeklinde kod adı verilmiştir. Aynı şekilde 50 uzmana da Uzman 1, Uzman 2, ... Uzman 49, Uzman 50 şeklinde kod adı verilmiştir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Nitel araştırmalarda çok kullanılan görüşme, szli iletişim yoluyla veri toplama tekniğidir. Görüşmeci önceden hazırlanmış soruları sorduğu ve görüşülen kişinin cevap verdiği amaçlı bir söyleşidir (Karasar, 2010, Kuş,2009). Başka bir tanımla görüşme, kaynak kişinin ilgi, görüş, tutum ve davranışlarını ortaya çıkarmak üzere iki kişi arasında serbest bilgi değişimini sağlayan sosyal ortamı yaratmak için düzenlenir (Balcı, 2001). Görüşme'nin bir çok avantajı vardır. Yüz yüze olduğundan dolayı daha insani bir ilişkidir, szli olması sebebiyle görüşülen kişinin anlamadığı sorular açıklanabilir, sorular cevapsız kalmayacaktır aynı zamanda esnektir bunlar görüşmenin avantajlarının bir kaçıdır. Ancak avantajları olduğu gibi dezavantajlarıda bulunmaktadır. Görüşmecinin olumlu bir iletişim kuramaması durumunda görüşme bir dezavantaja dönüşebilir. Ayrıca çok sayıda görüşmeciye ve zamana ihtiyaç vardır (Kaptan, 1998).

Araştırmada veri toplama aracı olarak Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliğinden yararlanılarak hazırlanan "Rehberlik ve Araştırma Merkezinin İşlevlerine Yönelik Görüşme Formu" kullanılmıştır. Bu form iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm kişisel bilgileri içeren on bir sorudan oluşmaktadır. İkinci bölüm rehberlik ve araştırma merkezlerinin örgütsel analizine yönelik yirmi bir sorudan oluşmaktadır. Görüşme formunun bir rneği Ek 1' de verilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanma Süreci

Veriler Ankara ili ve ilçelerinde bulunan 15 rehberlik ve araştırma merkezinde gerçekleşen veri toplama tekniklerinden biri olan görüşmelerle elde edilmiştir. Araştırmaya katılmaya gönüllü olan uzman ve yöneticilerle başbaşa grşlmştir. Görüşmeler ses kayıt cihazı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Analiz MAXQDA nitel analiz bilgisayar programı yardımıyla yapılmıştır. Araştırmacı bu programın kullanımını öğrenmek amacıyla düzenlenen bir çalıştaya katılmış ve sertifikasını almıştır.

Ankara il ve ilçelerindeki tüm rehberlik ve araştırma merkezlerindeki görüşmeler sonlanlandıktan sonra ses kayıtları üzerinde değişiklik yapılmadan metne

dökülmüştür. Her RAM'da görüşmeye katılan katılımcıların kod adları ile görüşme metinleri RAM'ların adları içinde ayrı ayrı dosyalanmıştır. Görüşmeye katılanlara sorulan yirmibir açık uçlu soru tema olarak belirlenmiştir. Tüm veriler okunarak ilk önce kabaca kod listeleri oluşturulmuştur. Oluşturulan tüm kodlar teker teker okunarak aynı başlık altında toplanabilecek kodlar birleştirilmiştir. Bu işlem tamamlandıktan sonra bu kodlar temaların alt temaları olarak adlandırılmıştır. Daha sonra bu alt temalara ilişkin yönetici ve uzmanların görüşmelerinden alıntılar yapılarak veriler düzenlenmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde RAM personelinin görüşlerini bildirdiği Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliğinden yararlanılarak hazırlanan görüşme “Rehberlik ve Araştırma Merkezinin İşlevlerine Yönelik Görüşme Formu” sorularına verilen cevapların analiz sonuçlarına ve RAM personeline ait nitelik durumu analizine yer verilmiştir.

4.1. Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinin İşlevlerine Yönelik Saptanan Bulgular

Rehberlik ve araştırma merkezlerinin işlevlerine yönelik görüşmelerin analizinde MAXQDA nitel analiz programından yararlanılmıştır. Araştırma bulguları 21 ana tema ve bu ana temalar altında toplanmış alt temalardan oluşmaktadır. Araştırmaya katılan görüşmecilerin verdikleri cevapların frekansları ve yüzdeleri de bu bölümde belirtilmiştir.

4.1.1. Eğitim Öğretim Kurumlarındaki Rehberlik Hizmetlerinin Etkin ve Verimli Bir Şekilde Yürütülmesi İçin Yapılan Çalışmalara İlişkin Görüşler

Bu ana tema altında 16 alt tema belirlenmiştir. Rehberlik ve araştırma merkezinde görevli öğretmen ve yöneticilerin verdikleri cevapların frekans ve yüzdeleri Tablo 3’te belirtilmiştir.

Tablo 2’e göre RAM’larda eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma faaliyetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi için yapılan çalışmalarla ilgili 130 farklı cevap alınmıştır.

Tablo 2: Eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi için yapılan çalışmalar ile ilgili oluşturulan alt temalar

Eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi için yapılan çalışmalar	n	%
1) Okullarda seminer çalışmaları düzenleniyor, eğitimler veriliyor.	25	39,06
2) Rehber öğretmenlerle toplantılar yapılıyor.	13	20,31
3) Yıllık çerçeve planları hazırlanmasına yardımcı olunuyor	12	18,75
4) Okullarla iş birliği yapılıyor.	10	15,38
5) RAM olarak belli bir planla çalışıyoruz.	8	12,50
6) RAM'ın rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümü pek işlevsel değil.	8	12,50
7) Özel eğitim bölümümdenim, bilgim yok.	7	10,94
8) RAM'lar özel eğitim hizmetleri ağırlıklı çalışmaktadır.	7	10,94
9) Okullardan gelen vakalar değerlendiriliyor.	7	10,94
10) Okullara ziyaret yapılıyor.	7	10,94
11) Okullardan gelen yıl sonu raporları toparlanıyor.	6	9,38
12) Rehber öğretmenlerin ihtiyaçları karşılanmaya çalışılıyor.	5	7,81
13) Rehber öğretmeni olmayan okullara rehberlik yapılıyor.	5	7,81
14) Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin koordinesi yapılıyor.	5	7,81
15) Okullara rehberlik ile ilgili doküman desteği sağlanıyor.	4	6,25
16) Araştırmalar yapılıyor.	1	1,56
TOPLAM	130	

Katılımcıların %39,06'sı, eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi için okullarda seminer çalışmaları düzenlendiğini, eğitimler verildiğini; %20,31'i rehber öğretmenlerle toplantılar yapıldığını; %18,75'i yıllık rehberlik hizmetleri çerçeve planları hazırlanmasına yardımcı olduğunu; %15,62'si okullarla iş birliği yapıldığını; %12,50'si RAM olarak belli bir planla çalışıldığını; %12,50'si RAM'ın rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümü pek işlevsel olmadığını; %10,94'ü özel eğitim bölümünde olduğunu, bilgisinin olmadığını; %10,94'ü RAM'ların özel eğitim hizmetleri ağırlıklı çalıştığını; %10,94'ü okullardan gelen vakalar değerlendirildiğini, %10,94'ü okullara ziyaretler yapıldığını; %9,38'i okullardan gelen yıl sonu raporlarının toparlandığını; %7,81'i rehber öğretmenlerin ihtiyaçlarının karşılanmaya çalışıldığını; %7,81'i rehber öğretmeni olmayan okullara rehberlik yapıldığını; %7,81'i rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin koordinesi yapıldığını; %6,25'i okullara rehberlik ile ilgili doküman desteği sağlandığını ve %1,56'sı araştırmalar yapıldığını belirtmişlerdir.

a. Seminer Çalışmaları Düzenleniyor, Eğitimler Veriliyor

Bu alt temaya göre 6 yönetici ve 19 uzman eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma faaliyetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi için RAM bünyesi altında seminer çalışmalarının yürütüldüğünü, eğitimler düzenlendiğini belirtmektedir.

Görüşlerini bildiren yönetici ve uzmanlar, RAM'larda belirli zamanlarda rehber öğretmenlere, ailelere yönelik gelişimlerini desteklemek ve bilgi vermek amacıyla eğitimler düzenlediklerini belirtmişlerdir. Görüşmeye katılan Yönetici 5 bu çalışmaları *“Her yılın başında, her okul düzeyinde, RAM olarak baktığımız ilçelerin gündeminde olan rehberlik, psikolojik danışma ve özel eğitim anlamında ihtiyacı olan konuları tespit ederiz. Bu tespit öğrencilerin, ailelerin, öğretmenlerin, yöneticilerin ihtiyaçlarından oluşabilir. Bizim öngördüklerimiz, gündemimizde olan sorunlar olabilir. Bunlarla ilgili eğer bizim uzmanlık alanımız ise seminerler, bilgilendirme toplantıları düzenleriz.”* şeklinde ifade etmiştir. Görüşmeye katılan rehber öğretmenlerden Uzman 3 ise bu çalışmaların amacını da belirterek *“RAM’ın okullara bu konuda desteği okullarda çalışan psikolojik danışmanların kişisel ve mesleki gelişimlerine yönelik eğitimleri organize etmek bazında gerçekleşir.”* şeklinde bilgi vermiştir.

b. Rehber Öğretmenlerle Toplantılar Yapılıyor

Bu alt temaya göre 4 yönetici ve 9 uzman eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma faaliyetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi için okullarda görev yapan rehber öğretmenlerle belirli zaman aralıklarında toplantılar yapıldığını belirtmektedir.

Bazı RAM personeli, okul rehber öğretmenleri ile okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi için toplantılar düzenlediklerini belirtmişlerdir. Yönetici 2 konuya ilişkin görüşünü *“RAM’larda okullardaki rehberlik faaliyetlerinin etkin yürütülmesi için rehberlik ve danışma hizmetleri bölümü bölüm var. Sistemli bir şekilde yürütülmesi için yapılması gereken mevcut personelin iyi bir şekilde donanımlı olması örneğin rehberlik ve danışma hizmetleri bölümüne bir rehber öğretmen vermek zorundasınız ki bu alana hakim olsun. O alanda iş birliği yapsın okullardaki rehber öğretmenlerle. Örneğin bizim*

kurumumuzda yapılan yıl başı, yıl sonu toplantıları var, ara dönem toplantıları var.” şeklinde belirtmektedir. Ayrıca görüşmeye katılan rehber öğretmenlerden Uzman 7 *“Sene başında toplantı yapıyoruz. Okullarda görev yapan rehber öğretmenlerle okullarda yaşanan sıkıntıları sorunları paylaşıyoruz, çözüm önerilerini üretiyoruz.”* şeklinde görüşlerini belirtmiştir.

c. Yıllık Çerçeve Planları Hazırlanmasına Yardımcı Olunuyor

Bu alt temaya 5 yönetici ve 7 uzman görüşleri arasında yer vermiştir. Bu 12 katılımcıya göre RAM’lar okullarda uygulanan yıllık çerçeve programların hazırlanmasında yardımcı olmaktadır.

Yönetici 13 görüşlerini *“Yıllık çerçeve planlarını da okullar kendi okul rehber öğretmeni kendine göre bir plan yapıyor. Bunu yaparken de söylediğim gibi rehberlik ve araştırma merkezleri ile sürekli koordineli çünkü rehberlik ve araştırma merkezi senenin başında yıllık planlarda A okulu ya da B okulunun hangi tarihlerde hangi faaliyeti yapacağını üç aşağı beş yukarı biliyor.”* şeklinde ifade etmiştir. Uzman 16 kod adlı rehber öğretmen ise aynı soru ile görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir: *“Genel müdürlüğün genel bir planı oluyor. İlin genel bir planı oluyor. İlçenin genel bir planı oluyor biz bu planı rehber öğretmeni olan ya da olmayan okullara uyarlıyoruz. İlköğretim ve ortaöğretimde rehber öğretmeni olan ve olmayan okullar diye farklı 2 program çıkarıyoruz. Bunu okullara gönderiyoruz. Okullarda görev yapan rehber öğretmen arkadaşlarda içerisinde kendi okullarına göre değişiklik yaparak bu planı uyguluyorlar.”*

d. Okullarla İş Birliği Yapılıyor

Bu alt temaya göre 4 yönetici ve 6 uzman eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma faaliyetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi için okullarla iş birliği yapıldığını belirtmektedir.

Yönetici 6 görüşlerini *“Okulların rehberlik servisleriyle bir çok konuda iş birliği yapılıyor.”* şeklinde ifade ederken Yönetici 14 şu şekilde açıklamaktadır: *“Eğitim öğretim kurumları ile iş birliği içindeyiz. Onların rehberlik servisleri ya da rehber öğretmenleri bir şekilde bizimle birlikte çalışıyorlar.”* Görüşmeye katılan rehber

öğretmenlerden Uzman 21 aynı konu için görüşünü “*RAM’lar öğrencisi olmayan eğitim kurumları olduğu için bizim işimiz okullarla iş birliği içinde oluyor.*” ifadesiyle açıklamıştır.

e. RAM Olarak Belli Bir planla Çalışılıyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 2 yönetici ve 6 uzman RAM’ın bir plan dahilinde çalıştığını belirtmektedir. Bu planda belirtilen çalışmalar ile eğitim öğretim kurumlarında rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi sağlandığı düşünülmektedir.

Görüşmeye katılan bir kısım yönetici ve personel RAM’da okullardaki rehberlik hizmetlerinin verimliliğini arttırmak amacıyla planlı çalışmalar yürütüldüğünü belirtmiştir. Bu görüşmecilerden Yönetici 13 görüşünü “*Rehberlik ve araştırma merkezi kendi içerisinde de yıllık çerçeve plan yapıyor ve bu çerçeve planına göre hem okullardan gelebilecek velilere hem öğrencisi olmayıp da dışarıdan rehberlik hizmeti almak isteyen velilere biz yine buradaki personel gücümüzün imkan verdiği ölçüde yardımcı olmaya çalışıyoruz.*” şeklinde ifade etmiştir. Görüşmeye katılan rehber öğretmen Uzman 16 ise görüşünü “*Okulların bu genel rehberlik çerçeve planı dışında bizim RAM olarak planımız oluyor. Okulların programlarını aksatmayacak şekilde onlarla aynı olmayacak şekilde bir plan hazırlıyoruz.*” şeklinde belirtmiştir.

f. RAM’ın Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Bölümü Pek İşlevsel Değil

Bu alt temaya göre 2 yönetici ve 6 uzman RAM’ların rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümünün aktif olmadığını bu bölümün görevi olarak gördükleri eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi işlevinin yerine getirilmediğini belirtmişler.

Bu konuda görüş belirten Yönetici 12 görüşünü “*Bence 2006’dan beri verimli bir şekilde yürütülüyor. Yeterli derecede psikolojik danışman çalışmadığı için rehberlik hizmetlerinde inanılmaz düşüş var.*” şeklinde belirtmiştir. Aynı alt temaya yönelik Uzman 50 bu konu ile ilgili görüşünü “*Açıkçası rehberlik bölümünün çok işe*

yaradığını düşünmüyorum, daha doğrusu ilçemiz RAM olarak çok işletemiyoruz.” şeklinde açıklamıştır.

g. Özel Eğitim Bölümündeyim, Bilgim Yok

Bu alt temaya ilişkin 7 uzman özel eğitim bölümünde olduklarından eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi için neler yapıldığını bilmediklerini ifade etmişlerdir.

Özel eğitim hizmetleri bölümünde görev yapan bazı uzmanlar bu ana temanın rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümünü ilgilendirdiğini düşünmektedirler. Görüşmeye katılan Uzman 24 *“Bu soruyu okul rehberlikteki arkadaş cevaplarsa daha iyi olur diye düşünüyorum.”* şeklinde görüşünü belirtmiştir. Uzman 30 ise *“Özel eğitim hizmetleri bölümündeyim bu nedenle bu soruya cevap vermeyeceğim.”* şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

h. RAM'lar Özel Eğitim Hizmetleri Ağırlıklı Çalışmaktadır

Bu alt temaya göre 1 yönetici ve 6 uzman RAM'ların özel eğitim hizmetleri ağırlıklı çalıştığını belirtmektedir. Özel eğitim hizmetleri ağırlıklı olarak çalıştıklarını düşünen katılımcılar RAM'da eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesini sağlamak amacıyla yerine getirmesi gereken görevlerin yapılmadığı görüşündedir.

Uzman 34 ise *“Şuanda biz bütün görevlendirilen personelle birlikte sadece özel eğitim hizmeti veriyoruz. Çünkü öğrenci sayısının çok fazla olması nedeniyle öğretmenlerin çoğu özel eğitime görevlendiriliyor. Hem özel eğitim öğretmenleri hem rehber öğretmenler. Sadece özel eğitim hizmeti veriliyor denilebilir.”* şeklinde görüş bildirmiştir.

i. Okullardan Gelen Vakalar Değerlendiriliyor

Bu alt temaya göre 2 yönetici ve 5 uzman okullardaki rehberlik ve psikolojik danışma faaliyetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi için okullardan gelen vakaların değerlendirildiğini belirtmektedirler.

Yönetici 4 görüşünü “Okullardan gelen vakalar değerlendiriliyor.” şeklinde belirtmiştir. Katılımcılardan rehber öğretmen Uzman 37 ise görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir: “Okullarda okul rehberlik servisi tarafından artık çözümlenemez hale gelmiş durumlar varsa bize yönlendiriyorlar. Biz de imkanımız doğrultusunda, pek fazla imkanımız yok çünkü ben yaklaşık bir yıldır tek çalışıyorum bölümde, biz görüşmeye alıyoruz. Veya gereken yönlendirmeleri yapıyoruz. Ancak o şekilde yardımcı olabiliyoruz.”

i. Okullara Ziyaret Yapılıyor

Bu alt temaya göre 7 uzman okullardaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi için okullara ziyaret yapıldığını belirtmektedirler.

Uzman 13 okul ziyaretlerini rehber öğretmenleri destek amaçlı yapıldığını şu şekilde ifade etmiştir: “Rehber öğretmenlere destek olmak amacıyla yine okul ziyaretleri yapıyoruz.” Katılımcılardan Uzman 49 ise görüşünü “Birde zaman zaman okul gezilerimiz olur, okul ziyaretlerimiz oluyor. Okul ziyaretleriyle de çeşitli katkılarımız oluyor.” şeklinde belirtmiştir.

j. Okullardan Gelen Yıl Sonu Raporları Toparlanıyor

Bu alt temaya göre 3 yönetici ve 3 uzman okullardan gelen yıl sonu raporlarının RAM’larda toplandığını ve buradan bir üst kuruma iletildiği belirtmektedirler.

Bazı RAM personeli eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma faaliyetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi için okullardan gelen yıl sonu raporlarının RAM’da toparlandığını ve ilçe milli eğitim müdürlüklerine yollandığını belirtmişlerdir. Katılımcılardan Yönetici 7 bu konudaki görüşünü “Aynı zamanda okullardaki rehberlik servislerinin çalışma planlarının, istatistiklerinin tutulması, onların hepsinin birleştirilerek ilçeye, ilçeden de genel müdürlüğe iletilmesinde etkili rol oynamaktayız.” şeklinde belirtmiştir. Diğer bir katılımcı Yönetici 14 ise görüşünü aynı doğrultuda şu ifadelerle belirtmiştir: “Onlarda programları bizlere gönderiyorlar, ne kadar uyguladıklarını ya da ne kadar uygulayamadıklarını yıl

sonu raporlarıyla bize gönderiyorlar. Bizler havuzda toplayıp onları bir üst makama ya da genel müdürlüğe gönderiyoruz.”

k. Rehber Öğretmenlerin İhtiyaçları Karşılanmaya Çalışılıyor

Bu alt temaya göre 2 yönetici ve 3 uzman eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesini sağlamak amacıyla rehber öğretmenlerin ihtiyaçlarının karşılanmaya çalışıldığını belirtmiştir.

Katılımcılardan Uzman 31 görüşünü “*Önce rehber öğretmenlere ihtiyaç analizi yaptık. Onlarda ne eksikleri olduklarını sorduk. Sonrada onlardan gelen talepler doğrultusunda her ay bir tane 3 saatlik eğitim koyduk onlara burada bizim avantajımız TED Ankara Kolejinin olması bize çok destek oldular. Onlar gelip eğitim verdiler.*” şeklinde ifade etmiştir. Yönetici 2 ise görüşünü şu ifadeyle belirtmektedir: “*O şekilde ve yıl içerisinde koordineli bir şekilde ihtiyaçlarını istinaden bizden taleplerini isteklerini karşılamaya çalışıyoruz.*”

l. Rehber Öğretmeni Olmayan Okullara Rehberlik Yapılıyor

Bu alt temaya göre 1 yönetici ve 4 uzman rehber öğretmeni olmayan eğitim öğretim kurumlarına destek verilerek rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütüldüğünü belirtmektedir.

Katılımcılardan Uzman 37 rehber öğretmeni olmayan okullar için neler yapıldığını şu ifadelerle açıklamaktadır: “*Rehber öğretmeni olmayan okullardaki yapılandırmaları gerçekleştirmeye çalışıyoruz. Programlar nasıl olacak, özel eğitim için öğrenci yönlendirmeleri nasıl, onları onlara veriyoruz. Okul içinde uygulayacaklar grup rehberlik faaliyetlerini onlara anlatıyoruz. Ve onların başa çıkamadığı, yani okul içerisinde çözemediği bireysel sorunları da bize yönlendirmelerini istiyoruz.*”

m. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinin Koordinesi Yapılıyor

Bu alt temaya göre 2 yönetici ve 3 uzman eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkin ve verimli bir yürütülmesi için ilçedeki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin koordinesinin yapıldığını belirtmektedir.

Yönetici 1 bu alt tema ile ilgili görüşünü “Çok genel anlamda koordinasyon. O ilçedeki RAM’ in sorumlu olduğu bölgedeki koordinasyon, içinde psikolojik danışma özel eğitim, veli eğitimi, öğretmen eğitimi, öğrenci yönlendirmesi mesleki yönlendirme bunların hepsi var.” şeklinde belirtmiştir.

n. Okullara Rehberlik ile İlgili Doküman Desteği Sağlanıyor

Bu alt temaya göre 2 yönetici ve 2 uzman eğitim öğretim kurumlarında rehberlik ve psikolojik danışma hareketlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi için okullara doküman desteği sağlandığı belirtmektedir.

Yönetici 13 görüşlerini “Bunla ilgili gerek doküman gerekse insan gücü açısından destek ihtiyacı olursa biz elimizden geldiği kadar, personelimiz ölçüsünde yardımcı olmaya çalışıyoruz.” şeklinde belirtmiştir. Katılımcılardan Uzman 24’de görüşlerini bu doğrultuda şu şekilde açıklamıştır: “İhtiyaç olduğu zaman destek sağlanıyor. Hem yayın anlamında, doküman anlamında, bilgi anlamında ihtiyaç varsa okullara gidip direkt müdahale ettiğimiz şeyler olabiliyor.”

o. Araştırmalar Yapılıyor

Bu alt temaya göre 1 uzman RAM bünyesinde eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi için araştırmalar yapıldığını belirtmektedir.

Uzman 15 görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir: “Arkadaşlarımdan gördüğüm kadarıyla araştırmalar yapılıyor. Yapılan araştırmalar analiz ediliyor. Okullardan gelen yıl sonu raporlarımız var, bunların altında bizden istek ve beklentileri yönelik şıkları var oraya belirtiliyor. Buna göre RAM’da kurul toplanıyor, ona göre kurum toplantılarımızda bunlarla ilgili bir beyin fırtınası yapılıyor. Bütün arkadaşlar burada etkin çalışıyor. Yapılan araştırmalar sonucunda gerekli seminer mi düzenlenecek yoksa yayın mı çıkarılacak rehberlik bölümü çalışmalarını yürütüyor.”

4.1.2. RAM'lar ile Yükseköğretim Kurumları Arasındaki İş Birliği Düzeyine İlişkin Görüşler

Bu ana tema altında 13 alt tema belirlenmiştir. Rehberlik ve araştırma merkezinde görevli uzman ve yöneticilerin verdikleri cevapların frekans ve yüzdeleri Tablo 3'te belirtilmiştir.

Tablo 3: RAM'lar ile yükseköğretim kurumları arasındaki iş birliği düzeyine ilişkin oluşturulan alt temalar

RAM'lar ile yükseköğretim kurumları arasındaki iş birliği düzeyi	n	%
1) İş birliği yok.	17	26,56
2) Çok fazla iş birliği yok.	15	23,44
3) Üniversitelerden gelen öğretim görevlileri konferans veriyorlar.	12	18,75
4) Yeterli iş birliği yok.	11	17,19
5) RAM'lar ile yükseköğretim kurumları arasındaki yakınlık ilişki üzerine etkili.	10	15,62
6) İş birliği yapılıyor.	9	14,06
7) Önceleri daha fazla iletişim vardı.	6	9,38
8) İş birliği kişisel çabalarla sağlanıyor.	6	9,38
9) Üniversitelere ulaşmak çok zor.	4	6,25
10) Üniversiteler stajyer öğrenci gönderiyorlar.	4	6,25
11) Bütçemiz kaldırmıyor.	3	4,69
12) Bu konuda bilgim yok.	3	4,69
13) İki tarafta birbirinden nasıl yararlanacağımı bilmiyorum.	2	3,12
TOPLAM	102	

RAM'lar ile yükseköğretim kurumları arasındaki iş birliği ile ilgili ana temaya göre katılımcıların %26,56'sı iş birliğinin olmadığını; %23,44'ü yükseköğretim kurumları ile çok fazla iş birliğinin olmadığını; %18,75'i üniversiteden akademisyenlerin gelip konferans verdiklerini; %17,19'u yeterli iş birliğinin bulunmadığını; %15,62'si RAM'lar ile yükseköğretim kurumları arasındaki ilişkinin yakınlıkla ilgili bir durum olduğunu; %14,06'sı iş birliği yapıldığını; %9,38'i daha önceki yıllar iş birliğinin daha fazla olduğunu; %9,38'i iş birliğinin kişisel çabalarla sağlandığını; %6,25'i üniversitelere ulaşmanın çok zor olduğunu; %6,25'i üniversitelerin RAM'lara stajyer öğrenci yolladığını; %4,69'u üniversitelerle iş birliği yapıp gerekli olan çalışmalar için RAM'ın bütçesinin yeterli olmadığını; %4,69'u bu

konu ile bilgisinin olmadığını; %3,12'si RAM'ların ve üniversitelerin birbirlerinden nasıl yararlanacaklarını bilmediklerini belirtmişlerdir.

a. İş Birliği Yok

RAM'larla yükseköğretim kurumları arasındaki iş birliği ile ilgili ana temanın ilk alt teması olan RAM'lar ile yükseköğretim kurumları arasında iş birliği olmadığını söyleyen 4 yönetici ve 13 uzman bulunmaktadır.

Görüşmeye katılan Yönetici 8'e göre iş birliği yoktur. Yönetici 8 görüşlerini *"Hemen hemen sıfır düzeyindedir."* şeklinde ifade etmiştir. Uzman 34 ise neredeyse aynı ifadeler kullanarak *"Yükseköğretim kurumlarıyla iş birliği hemen hemen hiç yok diyebiliriz."* yükseköğretim kurumlarıyla RAM'ların ilişkilerinin olmadığını belirtmektedir.

b. Çok Fazla İş Birliği Yok

Bu alt temaya göre 4 yönetici ile 11 uzman RAM'lar ile yükseköğretim kurumları arasında çok fazla iş birliği olmadığını düşünmektedir.

Yönetici 4 görüşünü *"Bu konuda biraz zayıflık var ama zaman zaman hocalarımızdan değişik konularda seminer vermeleri için yardımlar alıyoruz"* şeklinde ifade etmektedir. Uzman 24 ise aynı doğrultuda görüşünü *"Çok yüksek bir bağ yok. Biz eğitimler için üniversitelerden akademisyenleri davet ediyoruz ya da ihtiyacımız olduğu zaman GEÇTA'yı kullanıyoruz, Gazi Üniversitesi'ne gidiyoruz. Bunun için ya da hem kendi burada çalışan öğretmenlerle ilgili hem de bölgedeki öğretmenlerle ilgili seminer konferans eğitici nitelikte toplantılar yapıyoruz."* şeklinde belirtmektedir. Bir başka katılımcı Uzman 2 nadirde olsa üniversiteler iletişim içinde olduklarını şu ifadelerle dile getirmektedir: *"Üniversitelerden bize bizim üniversitelere iki taraflı da bir alış veriş pek olmuyor. Pek olmuyor diyorum çünkü bazen nadir de olsa oluyor. Bazen üniversitelerdeki hocalardan seminerler istiyoruz, özel eğitimle ilgili ya da rehberlik hizmetleri ile ilgili."*

c. Üniversitelerden Gelen Öğretim Görevlileri Konferans Veriyorlar

Bu alt temaya göre 2 yönetici ve 10 uzman üniversitelerden akademisyenlerin davet edildiğini ve konferans, seminer gibi etkinliklerle bilgi alındığını belirtmektedir.

Yönetici 14 bu konu ile ilgili görüşlerini *“Onun dışında herhangi bir şey olduğunda işte paneller eğitimler düzenlediğimizde de yardımcı oluyorlar bir günlük olabilir, daha uzun süreli olabilir. Bilgilendirme toplantıları olabilir.”* şeklinde belirtmektedir. Uzman 36 görüşünü *“Bir kaç seminer oldu üniversitelerden hocalar geldi ya da biz seminerlerimizde onlardan ders aldık ama onun dışında çok aktif bir bağ var diyemem.”* şeklinde ifade etmiştir. Üniversitelerden akademisyenlerin kendileri tarafından davet edildiğini belirten katılımcıların bir kısmı hocaların bazılarının daveti kabul ettiklerini bazılarının ise yoğun olduklarından dolayı katılamadıklarını belirtmektedirler.

d. Yeterli İş Birliği Yok

Bu alt temaya göre 2 yönetici ile 9 uzman RAM’lar ile yükseköğretim kurumlarının aralarındaki iş birliğinin yeterli düzeyde olmadığını, daha iyi düzeyde olması gerektiğini belirtmektedir.

Yönetici 1 *“Olması gereken düzeyde değil. RAM’ların beklentileri genelde hocaların seminer vermesi, destek olması, yükseköğretim kurumlarının da RAM’ların araştırma yapılmasına izin verilmesi, öğrencilerin staj yapması. Ama daha genel anlamda projeler uygulamalar yapılabilir ama yapılmıyor.”* diyerek görüşünü belirtmektedir. Başka bir katılımcı olan Uzman 24 ise görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir: *“Yeterli düzeyde olmadığını düşünüyorum.”*

e. RAM'lar ile Yükseköğretim Kurumları Arasındaki Yakınlık İlişki Üzerine Etkili

Bu alt temaya göre 6 yönetici ve 4 uzmana göre RAM’lar ile yükseköğretim kurumlarının birbirine yakın olması aralarındaki ilişki düzeyini etkilemektedir.

Bu katılımcılardan Yönetici 6 üniversitelerin bulunduğu bir ilçede ikamet ettiklerini ve bunun etkisini şu şekilde anlatmaktadır: *“Kurumumuz üniversitelerin*

bulunduğu bir ilçede. Bir çok arkadaşımızda üniversitelerle bağlantı içinde çalışıyorlar.” Yönetici 2, yükseköğretim kurumlarına uzak bir ilçe olduklarını bunun ilişkiyi etkilediğini belirtmektedir: *“İl merkezinde var iş birliği özellikle krize müdahale ekipleri bu yıl çok popüler oldu. Krize müdahale ekiplerinin bir ara akran buluculuğu ile ilgili çalışmalar oldu. Artı önleyici rehberlik kapsamında düşünebileceğimiz bir çok konu başlığı var. Bunlarla ilgili talepler doğrultusunda üniversitelerden yüzde yüz destek alındığını biliyorum. Ama bizim ilçemiz için böyle bir şey söz konusu değil.”* Uzman 16 ise kendi gözlemini şu şekilde açıklamaktadır: *“RAM müdürlerinin bölüm başkanlarının katıldığı toplantılarda herkes yaptığı çalışmalarını paylaşır orada merkezdeki RAM’lar dışında taşradaki RAM’ların ben öyle üniversitelerle işbirliği yaptığını görmedim.”*

f. İş Birliği Yapılıyor

Bu alt temaya göre 3 yönetici ve 5 uzman RAM’lar ile yükseköğretim kurumları arasında iş birliği bulunduğunu belirtmektedir.

Yönetici 5 çok etkin bir iş birliği olduğunu şu ifadelerle anlatmaktadır: *“Bizim merkez olarak son derece etkin. Olabildiğince üniversitelerden yardım almaya çalışıyoruz. Özellikle Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi’nden oldukça yararlanıyoruz.”* Diğer bir katılımcı Uzman 47 görüşünü *“İlçemiz RAM açısından konuşursak iyi bir düzeyde. Çünkü sürekli bir çok üniversite, Ankara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi öğretim üyeleri, özel eğitim hizmetleri bölümüyle ortaklaşa çalışmalar yapıyor, birlikte yapılan projeler var.”* şeklinde belirtmektedir. Bu alt temaya uygun cevap veren katılımcılar üniversitelerle ihtiyaç duyduklarında yardım alabildiklerini, üniversitelerle projelerde ortaklaşa çalışabildiklerini, öğretim üyelerinin konferans, seminer gibi etkinliklerine katıldıklarını belirtmektedirler.

g. Önceleri Daha Fazla İletişim Vardı

Bu alt temaya göre 3 yönetici ve 3 uzman RAM’lar ile yükseköğretim kurumları arasındaki iş birliğinin önceki yıllarda daha iyi olduğunu belirtmektedir.

Katılımcılardan Yönetici 3 görüşünü *“Daha önceden daha iyiydi. Bundan birkaç sene önce girişimde bulunup üniversitelerden toplantılarımıza birilerini getirebildik”*

şeklinde ifade etmektedir. Diğer bir katılımcı Uzman 40 “*Özel eğitim hizmetleri işleri yoğunluğu ve personel yetersizliği nedeniyle daha önce yükseköğretim kurumlarıyla birlikte düzenlenen seminer vs. çalışmalar tamamen durmuştur.*” diyerek özel eğitimin iş yükü nedeniyle daha önceleri yükseköğretim kurumları ile aralarında bulunan iş birliğinin artık olmadığını belirtmektedir.

h. İş Birliği Kişisel Çabalarla Sağlanıyor

Bu alt temaya göre 1 yönetici ve 5 uzman RAM’lar ile yükseköğretim kurumları arasındaki iş birliğinin kişisel girişimler ve çabalarla gerçekleştiğini belirtmektedir.

Bu alt temaya göre cevap veren katılımcılardan Yönetici 9 görüşünü “*Şuanda RAM ile yükseköğretim kurumları yani üniversitelerle pek bir işbirliği yok çünkü bu ilişkiler bireysel ilişkilere bağlı kişinin tanıdığı varsa bir üniversiteyle iş birliği yapıyor.*” şeklinde ifade etmektedir. Katılımcılardan kod adı SERAP olan uzman kendi yöneticisinin kişisel girişimlerinden bahsetmektedir: “*Bazen bilgi için arıyordu müdürümüz. Zaten kendisinde Hacettepe Üniversitesi’nde ders verdiği için onun tanıdığı bir iki kişi vardı. Başımız sıkıştığında arayıp görüştüğünü biliyorum.*”

ı. Üniversitelere Ulaşmak Çok Zor

Bu alt temaya göre 4 uzman yükseköğretim kurumlarına ulaşmak, onlarla iş birliği yapmanın zor olduğunu belirtmektedir.

Üniversiteleri bu konuda zorladıklarını ifade eden Uzman 1 görüşlerini “*Ama bizler ihtiyaçlarımız ölçüsünde yükseköğretim kurumlarını zorluyoruz.*” şeklinde ifade etmektedir. Uzman 26 ise görüşlerini şu şekilde belirtmektedir: “*Çok çaba sarf etmek gerekiyor. Üniversitelerden kurs, seminer düzenleyebilmek için çok fazla çaba sarf ettim kişisel olarak. Telefonla, bizzat giderek, defalarca dilekçe vererek sıkı takiple. Çünkü onların söyledikleri şu; üniversitelerin programları dolu, yoğun çalışıyorlar, bu nedenle de çok fazla vakit ayıramadıklarını söylüyorlar.*”

i. Üniversiteler Stajyer Öğrenci Gönderiyorlar

Bu alt temaya göre 1 yönetici ve 3 uzman üniversitelerden gelen stajyer öğrencileri vurgulamışlardır.

Yönetici 14 görüşünü “Ankara Üniversitesi PDR bölümü öğrencileri her yıl ikinci dönem haftada bir gün olmak üzere staja gelirler bize” şeklinde ifade etmiştir. Uzman 35 ise üniversite öğrencilerinin stajyer olarak geldiklerini belirtiyor ve ekliyor: “Rehberlik bölümündeki öğrenciler buraya staj için geliyor ama ne kadar sağlıklı ve yararlı oluyordur bilemiyorum.”

j. Bütçemiz Kaldırıyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 2 yönetici ve 1 uzman üniversitelerle gerekli iş birliğini yapmaya RAM olarak bütçelerinin yeterli olmadığını belirtmektedirler.

Yönetici 3 bu yöndeki görüşlerini “Ama bizim kendimizin yükseköğretime talepte bulunup ta karşılık bulamadığımız çok oluyor. Bunun sebebi tabi ki biraz ekonomik. Bir program düzenliyorsun diyelim ki rehber öğretmenlerine, sınıf öğretmenlerine bir eğitim vermek istiyorsun yükseköğretimden , üniversitelerden hocalar çağırıyorsun tüm bunlar ücretle olan şeyler. Hani bizimde kurumumuzun bütçesi dışarıdan herhangi bir gelir olmadığından devletin verdiği de sadece eğitim kırtasiye vs. ihtiyaçları giderebilmek için başka bir yerde de kullanamıyorsun.” şeklinde ifade etmektedir. Uzman 44 aynı şekilde görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir: “Bizim için biraz kısıtlı çünkü ilden uzağız üniversitelerden uzağız bazen konuşmalara çağırabiliyoruz ama bu çok zor oluyor. Yol masrafları artı masraflar RAM’ın kendi bütçesinden karşılanması gerekiyor. RAM’ında özel bir bütçesi, okul aile birliği, bir döner sermayesi olmadığı için bu tür eğitimler, üniversitelerle olan işbirliği sıkıntılı kalıyor.”

k. Bu Konuda Bilgim Yok

Bu alt temaya göre 3 uzman yükseköğretim kurumları ile RAM’lar arasındaki ilişki hakkında bilgisinin olmadığını belirtmektedir.

Bilgisi olmadığını belirten Uzman 33 bulunduğu RAM’da uzun süreli olarak çalışmadığından dolayı bilgisi olmadığını söylerken Uzman 30 ise özel eğitim bölümünde olduğundan bu soruya cevap verecek bilgisi olmadığını belirtmiştir. Uzman 4 ise görüşünü “Bu konuda pek bir bilgim yok.” diyerek ifade etmiştir.

I. İki Kurum da Birbirinden Nasıl Yararlanacağını Bilmiyor

Bu alt temaya göre 2 uzman üniversiteler ile RAM'ların birbirlerinin farkında olmadığını, birbirlerinden nasıl yararlanacağını bilmediklerini belirtmektedirler.

Uzman 3 görüşünü “*Üniversiteler açısından nasıl bir kazanım olabilir diye baktığımızda, üniversiteler içinde RAM'lar uygulama alanı olabilir. Hem kendi öğrencileri yetiştirdikleri lisans ve yüksek lisans öğrenciler için, hem de bizzat öğretim görevlilerin kendileri için uygulama alanı olarak düşünülebilir. RAM'ın bulunduğu il ve ilçe düzeyinde organizasyon becerisi, okullarla ilişkisi üniversitelerde araştırmalarda yararlanılacak bir avantaj olarak kullanılabilir. Ama üniversiteler bunun farkında değiller. Üniversitelerde yürütülen bir çok çalışma örneklem açısından çok sınırlı sayıda kişi üzerinden gerçekleşir. Oysa RAM'lar ile bir bağ kurulmuş olsa RAM üzerinden çok daha geniş örneklem kitlesine ulaşma şansları olacaktır. Bunu ne yazık ki gerçekleştiriyoruz, her iki tarafta birbirlerinin farkında değiller. Birbirlerinden nasıl yararlanabileceği, nasıl katkı sağlayacaklarının farkında değiller gibi geliyor bana.*” şeklinde açıklamaktadır. Uzman 49 ise üniversitelerin RAM'ların farkında olmadıklarını belirterek görüşünü şu şekilde ifade etmektedir: “*Onun dışında ben üniversitelerinde RAM'ların işleyişi hakkında haberdar olduklarını zannetmiyorum. Aynı şekilde RAM'larda üniversitelerdeki son gelişmeleri takip edemiyor diye düşünüyorum.*”

4.1.3. Başvuran Bireylere Gereksinimi Olan Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Vermeye Uygun Mesleki Formasyona Sahip Uzman Bulunmadığında Yapılan İşlemler ile İlgili Görüşler

Bu ana tema altında 10 alt tema belirlenmiştir. Rehberlik ve araştırma merkezinde görevli öğretmen ve yöneticilerin verdikleri cevapların frekans ve yüzdeleri Tablo 4'te belirtilmiştir.

Tablo 4: Başvuran bireylere gereksinimi olan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri vermeye uygun mesleki formasyona sahip uzman bulunmadığında yapılan işlemler ile ilgili oluşturulan alt temalar

Başvuran bireylere gereksinimi olan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri vermeye uygun mesleki formasyona sahip uzman bulunmadığında hangi işlemler yapılmaktadır	n	%
1) Hastanelere yönlendiriliyor.	29	45,31
2) Uzmanı olan kurumlara yönlendiriliyor.	12	18,75
3) Kurumumuzda uzman bulunuyor.	11	17,19
4) Başımıza böyle bir olay gelmedi.	11	17,19
5) Randevusu uzmanın bulunduğu bir tarihe veriliyor.	6	9,38
6) Üniversitelerle iş birliği yapılır.	4	6,25
7) AMATEM'e yönlendiriliyor.	3	4,69
8) Özel eğitim öğretmeniyim, bilgim yok.	2	3,12
TOPLAM	81	

Bu ana temaya göre katılımcıların %45,31'i başvuran bireylere gereksinimi olan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini vermeye uygun mesleki formasyona sahip bir uzman bulunmadığı durumlarda bireyleri hastanelere yönlendirdiklerini; %18,75'i uzmanı olan kuruma yönlendirildiğini; %18,75'i kendi kurumlarında yeterliliğe sahip uzman bulunduğunu; %17,19'u şimdiye kadar böyle bir durumla karşılaşmadıklarını; %9,38'i eğer uzman bulunmuyorsa uzmanın geleceği tarihe randevu verildiğini; %6,25'i (N=4) üniversitelerin ilgili bölümleri ile iş birliği yapıldığını; %4,69'u AMATEM'e yönlendirme yaptıklarını; %3,12'si ise özel eğitim bölümünde olmaları nedeniyle bilgileri olmadığını belirtmektedirler.

a. Hastanelere Yönlendiriliyor

Bu alt temaya göre RAM'da görev yapan 6 yönetici ve 23 uzman başvuran bireylere gereksinimi olan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini vermeye uygun mesleki formasyona sahip bir uzman bulunmadığı durumlarda yani kendi uzmanlık alanlarını aşan bir durumda bireyleri hastanelerin uygun bölümlerine yönlendirme yaptıklarını belirtmektedirler.

Katılımcılardan kod adı SMSK olan yönetici kendilerini aşan bir durum söz konusu olduğunda nasıl bir yol izlemeleri gerektiğini bildiklerini söyleyerek görüşlerini şu şekilde ifade ediyor: *“Şimdi uzman bulunmadığı taktirde bunları hastanenin psikiyatri servislerine yönlendirme söz konusu olabiliyor. Ya da psikoloji, sonuçta psikologlara da yönlendirme söz konusu olabiliyor. Ama ilçede bütün okullarda*

rehberliğe, danışma hizmetlerine ihtiyacı olan bireyleri bize yönlendiriyorlar. Böyle bir durumla karşılaştığımız taktirde ne tür bir yol izleyeceğimizi biliyoruz.” Uzman 31 ise kendi yeterliliklerinin farkında olduklarını belirterek görüşünü *“Hastaneye yönlendiriyoruz direkt. Ben mesela psikoloji mezunuyum burada, rehber öğretmenim, ama sonuçta bir psikolojik danışma yapma veya psikoterapi anlamında kesinlikle biz böyle bir şeye girmiyoruz. Sadece davranışla ilgili değiştirebileceğimiz aile ve okul işbirliği ile yapabileceğimiz şeylerde biz varız. Bunun ötesinde uzmanlık gerektiren her türlü konuda hastaneye yönlendiriyoruz.”* şeklinde ifade etmektedir.

b. Uzmanı Olan Kurumlara Yönlendiriliyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 2 yönetici ve 11 uzman kendilerinin uzmanı bulunmaması durumunda uzmanı olan kurumlara yönlendirme yaptıklarını belirtmektedir.

Yönetici 4 görüşünü *“Uzman olan kurumlara kuruluşlara yönlendiriyoruz”* şeklinde belirtmektedir. Diğer bir katılımcı Uzman 42 ise görüşünü *“Gerekli kurum ve kuruluşlara refere edilmektedir.”* şeklinde ifade etmiştir.

c. Kurumumuzda Uzman Bulunuyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 2 yönetici ve 9 uzman kurumlarında yeterli mesleki formasyona sahip uzman bulunduğunu belirtmişlerdir.

Yönetici 1 görüşlerini *“Bizim burada uzman bulunmayan durum yok. Benim olduğum yerde birileri vardı. Hiç kimse yoksa benim öğrenci izlediğimde oldu.”* şeklinde ifade etmiştir. Diğer bir katılımcı Uzman 12 görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir: *“Bizim kurumumuzda uzmanımız var gerekli işlemler yapılıyor ama diğer kurumlarda neler yapılıyor yetersiz kalındığında bilmiyorum.”*

d. Başımıza Böyle Bir Olay Gelmedi

Bu alt temaya göre katılımcılardan 4 yönetici 7 uzman kendi buldukları kurumda böyle bir durumla karşılaşmadıklarını belirtmektedirler.

e. Randevu Uzmanın Bulunduğu Bir Tarihe Veriliyor

Bu alt temaya göre 1 yönetici ve 5 uzman uzmanın kurumda bulunmaması durumunda bireyin randevusunun uzman bulunduğu bir tarihe randevu verildiğini belirtmektedir.

Katılımcılardan Yönetici 9 görüşünü *“Tabi ki böyle bir durumda biz randevu ile çalışıyoruz. O anda gelse uzman olsa bile almıyoruz. Çünkü onun öncesinde hazırlık yapılması lazım öğrenciyle ilgili ön bilgilerin bize gelmesi lazım randevu veriyoruz. Randevu verdiğimiz günde mutlaka uzmanımız burada oluyor zaten öğrenciye yardımcı oluyoruz.”* şeklinde ifade etmiştir. Diğer bir katılımcı Uzman 4 ise görüşlerini şu şekilde belirtmiştir: *“Bu konuda uzmanlarımız var. Bulunmadığı zaman izin konusunda böyle bir şey söz konusu olur. Eğer izin deyse onun randevusu iznine denk gelmeyecek bir güne veriliyor.”*

f. Üniversitelerle İş Birliği Yapılır

Bu alt temaya göre 4 uzman böyle bir durumla karşılaştıklarında üniversitelerin gerekli bölümleriyle iş birliği yapıldığını belirtmektedirler.

Uzman 46 bu konudaki görüşlerini *“Her probleme de bakamıyorlar doğal olarak. En azından gelen çocuğun problemi tespit edildiği zaman üniversitelerin o bölümüyle ilgili çalışan kısımları var. O birimlerden randevu alınır yönlendirilir o şekilde bir işleyiş var.”* şeklinde ifade etmiştir.

g. AMATEM'e Yönlendiriliyor

Bu alt temaya göre 3 uzman kendilerini aştıkları durumlarda, madde bağımlılığı söz konusu olduğu durumlarda AMATEM'e (Alkol - Madde Bağımlılığı Araştırma, Tedavi ve Eğitim Merkezi) yönlendirme yaptıklarını belirtmektedirler.

Uzman 2 görüşlerini *“Eğer bizi aşan durum olduğunda madde bağımlılığı gibi ya da başka bir şey AMATEM ya da üniversite hastanelerine yönlendiriyoruz”* şeklinde belirtmiştir. Diğer bir katılımcı Uzman 49 ise görüşünü şu ifadelerle belirtmiştir: *“Bireyin ihtiyacı olan psikolojik tedavi, psikoterapi sürecini gerçekleştiremeyecek uzman yeterliliğimiz yoksa ki bir çok RAM'da olabiliyor bu, bu durumda sosyal*

güvencesi kapsamında en yakın sağlık birimine yönlendiriyoruz. İşte Ankara Üniversitesi Krize Müdahale Merkezi çok sık gönderdiğimiz yerlerden biri, AMATEM aynı şekilde.”

h. Özel eğitim öğretmeniyim, bilgim yok

Görüşmeye katılan 2 uzman özel eğitim bölümünde olduklarında dolayı bu konu ile ilgili yorum yapamayacaklarını bildirdiler.

4.1.4. Eğitim Öğretim Kurumlarına Yapılan Ziyaretlerde Karşılaşılan Sorunlarla İlgili Görüşler

Eğitim öğretim kurumlarına yapılan ziyaretlerde karşılaşılan sorunlarla ilgili ana tema altında 15 tane alt tema bulunmaktadır. Bunlar Tablo 5’de belirtilmiştir.

Tablo 5: Eğitim öğretim kurumlarına yapılan ziyaretlerde karşılaşılan sorunlarla ilgili oluşturulan alt temalar

Eğitim öğretim kurumlarına yapılan ziyaretlerde karşılaşılan sorunlarla ilgili görüşler	n	%
1) Ziyarete bulunmadım.	14	21,88
2) Çok fazla zorlukla karşılaşmıyorum.	12	18,75
3) Özel eğitim ile ilgili sıkıntılar yaşanabiliyor.	9	14,06
4) Hiçbir sorun yok.	6	9,38
5) Dirençle karşılaşabiliyor.	4	6,25
6) RAM'lar hakkında bilgileri yok.	4	6,25
7) Gerekli izinler alınıp gidiliyor.	4	6,25
8) Ziyaret sürecinde araç sıkıntısı oluyor.	3	4,69
9) Hiç ziyaret yapılmadı.	3	4,69
10) Daha fazla ziyaret etmemiz isteniyor.	3	4,69
11) Bireysel sorunlar olabilir.	2	3,12
12) Zaman sıkıntısı var.	2	3,12
13) RAM'ın sürekli gezici bir bölümü olmalı.	2	3,12
14) Sadece kriz durumda gidiyoruz.	1	1,56
TOPLAM	73	

Eğitim öğretim kurumlarına yapılan ziyaretlerde karşılaşılan sorunlarla ilgili ana tema göre katılımcıların %21,88’i ziyarete bulunmadığını; %18,75’i ziyaretlerde çok fazla zorluklarla karşılaşmadıklarını; %14,06’sı özel eğitim ile ilgili sıkıntılar yaşanabildiğini; %9,38’i hiçbir sorunla karşılaşmadığını; %6,25’i dirençle karşılaşabildiğini; %6,25’i RAM’ların ne iş yaptığının bilinmediğini; %6,25’i gerekli izinler alınıp gidildiğini; %4,69’u ziyaret sürecinde araç sıkıntısı olduğunu; %4,69’u kurumlarında hiç ziyaret yapılmadığını; %4,69’u ziyaret sıklığının artırılması yönünde

talep olduğunu; %3,12'si bireysel sorunlar olabileceğini; %3,12'si zaman sıkıntısı olduğunu; %3,12'si RAM'ların sürekli gezici bir bölümü olması gerektiğini; %1,56'sı sadece kriz durumda gidildiğini belirtmektedirler.

a. Ziyarete Bulunmadım

Bu alt temaya göre 14 uzman eğitim öğretim kurumlarına kendilerinin bir ziyareti olmadığını belirtmişlerdir

Katılımcılardan Uzman 11 bu alt temayla ilgili olarak görüşlerini “*O tür ziyaretlere ben çok katılmıyorum. Daha çok RAM bünyesinde çalışıyorum. Özel eğitim sınıfları ihtiyaçlar, okulların ihtiyaçları, hangi sınıflar açılmalı, OÇEM sınıfları açılması konusunda arkadaşlarım gidiyor. Bir de zaman zaman arkadaşlar bilgilendirme toplantılarına katılıyorlar. Ben henüz katılmadım. Orada da hani zaman zaman işte seminer ve kurslar açılıyor öğretmen arkadaşlara, rehber öğretmenlerimize ama bundan çok fazla istifade etmediklerini izlenimi ediniyorum ben.*” şeklinde ifade etmiştir. Diğer bir katılımcı olan Uzman 23 ise görüşünü şu şekilde ifade etmiştir: “*Ben hiç bir ziyarette bulunmadığım için ona da cevap veremeyeceğim.*”

b. Çok Fazla Zorlukla Karşılaşılmıyor

Bu alt temaya göre 6 yönetici ve 6 uzman eğitim öğretim kurumlarına yaptıkları ziyaretlerde çok fazla zorlukla karşılaşmadıklarını belirtmişlerdir.

Yönetici 3 zorluklarla karşılaşmadıklarını “*Ziyaretlerde pek sorunlarla karşılaşmıyoruz eğer amacımıza uygun bir ziyaret yapıyorsak. Genelde okul ziyareti yapıyoruz. İrtibat kurmak istediğimiz kurumlara ziyaret yapıyoruz. Okullarda çok öyle problem olmuyor.*” ifadeleriyle açıklamıştır. Uzman 45 ise ilçeleri içinde bir sorunla karşılaşmadıklarını “*İlçemizi baz alırsak çok fazla sıkıntı yaşadığımız söylenemez.*” ifadeleriyle açıklamıştır.

c. Özel Eğitim ile İlgili Sıkıntılar Yaşanabiliyor

Bu alt temaya göre 9 uzman ziyaret ettikleri eğitim öğretim kurumlarında özel eğitim ile ilgili sıkıntı yaşadıklarını belirtmektedir.

Katılımcılardan Uzman 10 özel eğitim ile ilgili yaşadığı problemleri şu ifadelerle açıklamıştır: *“Daha çok okul ziyaretlerimiz oluyor. Verdiğimiz raporların, tanılmalara veya uygulanmasını istediğimiz BEP planlarının çok iyi işlemediğini görüyoruz. Çok bilgileri yok hatta okulda çalışan rehber öğretmenlerin bile bunu yeterli şekilde kavrayamadığını düşünüyorum. Halbuki bunla ilgili seminerler veriliyor.”* Diğer bir katılımcı Uzman 6 ise görüşlerini *“Mesela kaynaştırma öğrencilerimize ziyarete gidiyoruz ne yapıyorsunuz diye, ilerleme var mı çocuklarda diye. İlk önce öğretmenimizle aynı saatte buluşmamız biraz zor oluyor. Sonra yaptığımız çalışmaları görmek istiyoruz, bunları görmemiz biraz zor oluyor göstermek istemiyorlar çünkü özel bir çalışma yapmaları gerekiyor bunlar eksik oluyor. Çok sağlıklı yürümüyor.”* şeklinde ifade etmiştir.

d. Hiçbir Sorun Yok

Bu alt temaya göre katılımcılardan 2 yönetici ve 4 uzman eğitim öğretim kurumlarına yapılan ziyaretlerde hiçbir sorunla karşılaşmadıklarını belirtmektedir.

Yönetici 1 görüşlerini *“Bizim açımızdan bir problem yok. Biz okullarla uzun süreli içli dışlı olduğumuz için zorluk yaşamıyoruz. Onay almadığımız zaman bile niye geldiniz diyen olmadı hiç bir zaman.”* şeklinde belirtmiştir. Diğer bir katılımcı Uzman 44 ise görüşlerini şu şekilde belirtmiştir: *“Okullarımızda bu tür sıkıntılarımız yok yani yıllık plan, yıl sonu çalışma raporunu istediğimizde ya da okul ziyaretleri yaptığımızda sorunlarla karşılaşmıyoruz.”*

e. Dirençle Karşılaşılabiliyor

Bu alt temaya göre 2 yönetici ve 2 uzman eğitim öğretim kurumlarına yapılan ziyaretlerde bir dirençle karşılaştıklarını belirtmektedir.

Katılımcılardan Yönetici 14 görüşlerini *“Yani idarenin ya da okulun rehberliğe bakış açısı bizim için çok önemli. Ne kadar iyi okul olarak bilinirse bilinsin öğretmenlerin direnciyle karşılaşabiliyoruz.”* şeklinde belirtirken Uzman 50 ise görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir: *“Öğretmenlerin dirençleri; en çok okul müdürleri ve öğretmenlerin dirençleriyle karşılaşılıyor. Özel eğitimle ve rehberlikle ilgili çalışmalar evrak kırtasiye olarak görüyorlar. Acayip bir tepki topluyoruz onlardan. Çok*

başarılı olamıyoruz onlarla çalışmalarda çünkü zaman kaybı olarak görüyorlar. Otuz tane öğrenci dururken bir öğrenciye vakit ayıramadıklarını söylüyorlar.”

f. RAM'lar Hakkında Bilgileri Yok

Bu alt temaya göre 2 yönetici ve 2 uzman eğitim öğretim kurumlarının RAM'ların ne işe yaradığını bilmediğini belirtmektedir.

Yönetici 3 görüşlerini *“Okul ziyaretine gittiğimiz zaman sıkıntı olmaz. Bazen şöyle bir yanlış algılama var rehber öğretmenler bizi aslında üstü gibi görmek istiyor. Bazı konularda diyor ki siz gelin müdürümüze şunu söyleyin bunu söyleyin. Ama bazen biz bir şey istediğimiz zaman onun amiri değilsiniz ki, üst bir kurumda değilsiniz, bunu nasıl istiyorsun gibi oluyor. RAM'ın bir konuma kavuşması gerekiyor. Standardı ve tam olarak yeri çok net olması gerekiyor.”* şeklinde belirtmiştir. Diğer bir katılımcı Uzman 49 ise benzer görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir: *“Yani bizim fonksiyonumuzu çok iyi anlayamamış olmaları mümkün olabiliyor yöneticilerin bizim oraya neden geldiğimizi de bilmiyor olabiliyorlar ya da kurumların ihtiyaçlarını ifade etmektense kurumlarının ihtiyaçlarını saklama yoluna gidebiliyorlar. Çünkü bizi daha üst makamlara bildirecek bir merci olarak görebiliyorlar.”*

g. Gerekli izinler alınıp gidiliyor

Bu alt temaya göre 3 yönetici ve 1 uzman eğitim öğretim kurumlarına yapılan ziyaretlerden önce gerekli izinlerin alındığını belirtmektedirler.

Yönetici 9 görüşlerini *“Okul müdürleri ile daha önceden konuşuyoruz, gerekli izinleri alıyoruz yetkili mercilerden”* şeklinde belirtmiştir. Diğer bir katılımcı Uzman 48 ise görüşlerini şu şekilde belirtmiştir: *“Öncelikle okullardan hem sözlü hem yazılı izin alınıyor onun sonrasında okullar ziyaret ediliyor.”*

h. Ziyaret Sürecinde Araç Sıkıntısı Oluyor

Bu alt temaya göre 3 uzman eğitim öğretim kurumlarına yapılan ziyaretlerde araç sıkıntısı olduğunu ziyaretleri kendi imkanları ile gerçekleştirdiklerini belirtmektedirler.

Uzman 7 bu konuda görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir: *“RAM’ların araçları olmadığı için ulaşım sorunu var en büyük sıkıntımız o başka da sıkıntımız yok.”*

1. Hiç Ziyaret Yapılmadı

Bu alt temaya göre görüşmeye katılan 3 uzman eğitim öğretim kurumlarına ziyaret yapılmadığını belirtmektedirler.

Katılımcılardan Uzman 8 görüşlerini *“Aslında doğru dürüst ziyarette yapılmıyor size söylemek gerekirse. Koşulların yetersizliğinden, personel yetersizliğimizden dolayı kurum ziyaretleri çok yetersiz kalıyor. Çok zorunlu resmi şekillerde olduğu zaman yapılıyor. Bunun dışında o kurumda rehber öğretmen varsa çoğu zaman ziyaretler gerçekleşmiyor maalesef.”* şeklinde belirtmiştir.

i. Daha Fazla Ziyaret Etmemiz İsteniyor

Bu alt temaya göre 1 yönetici ve 2 uzman eğitim öğretim kurumlarından daha fazla ziyaret yapılması yönünde istek bulunduğunu belirtmektedirler.

Uzman 27 görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir: *“Geçen bir arkadaşımın çalışmasında gördüm rehber öğretmenler okul ziyaretlerinin artırılmasını istemişler. Çünkü okul yöneticileri böyle olduğunda onları daha çok kabulleniyormuş ve daha çok destek sağlıyormuş.”*

j. Bireysel Sorunlar Olabiliyor

Bu alt temaya göre 1 yönetici ve 1 uzmana göre eğitim öğretim kurumlarına yapılan ziyaretlerde çıkabilecek sorunların bireysel özelliklerden kaynaklanacak sorunlar olduğunu belirtmektedirler.

Görüşmeye katılan Yönetici 5 görüşlerini *“Kişisel özelliklerinden kaynaklı bazı problemler olabilir. Kurumlara genellemek doğru olmaz.”* şeklinde belirtmiştir.

k. Zaman Sıkıntısı Var

Bu alt temaya göre 2 uzman eğitim öğretim kurumlarına yapılan ziyaretlerde zaman sıkıntısı olduğunu belirtmektedirler.

Katılımcılardan Uzman 27 görüşlerini “Okul ziyaretleri yapıyoruz ama bununla ilgili bir zamanımız ve ödeneğimiz yok.” şeklinde ifade etmiştir.

I. RAM'ın Sürekli Gezici Bir Bölümü Olmalı

Bu alt temaya göre görüşmeye katılan 2 yönetici eğitim öğretim kurumlarına yapılan ziyaretlerinin önemini belirtmiş ve RAM'ların bu görevi daha düzenli yapabilmeleri için sürekli gezici bir bölümü olmaları gerektiğini belirtmiştir.

Katılımcılardan Yönetici 14 görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir: “RAM'ların birde sürekli gezici bir bölümü olması gerektiğini düşünüyorum ben. Çünkü okullarımız bilmiyor. 160-170 tane belki daha fazla okulumuz var bölgemizde ben her gün birine gitsem zaten eğitim öğretim süresindeki günler yetmiyor ki bir o kadar eleman yok.”

m. Sadece Kriz Durumda Gidiyoruz

Bu alt temaya göre 1 uzman eğitim öğretim kurumlarına yapılan ziyaretlerin sadece kriz durumunda gerçekleştirildiğini belirtmektedir.

Uzman 38 görüşlerini “Öyle farklı bir ziyarette bulunmuyoruz biz. Sorun varsa gidiyoruz. Genel anlamda hani yardımcı olmak gibi bir şeyimiz yok bir sorun vardır bir şey bildirilmiştir o nedenle gideriz.” şeklinde belirtmiştir.

4.1.5. Özel Eğitim Gerektiren Bireylerin Saptanması Süreçleri Hakkında Görüşler

Özel eğitim gerektiren bireylerin saptanması süreciyle ilgili olan bu ana tema başlığı altında 7 alt tema belirlenmiştir. Bu alt temalar Tablo 6'de gösterilmiştir.

Tablo 6: Özel eğitim gerektiren bireylerin saptanması süreçleri hakkında oluşturulan alt temalar

Özel eğitim gerektiren bireylerin saptanması süreçleri	n	%
1) Özel eğitim gerektiren birey okullarda öğretmen tarafından yönlendirilebiliyor	43	67,19
2) Özel eğitim gerektiren birey aileler tarafından getirilebiliyor.	30	46,88
3) Özel rehabilitasyon merkezleri bulup getiriyor.	7	10,94
4) Okul öncesine gerekli taramalar yapıp belirleniyor.	4	6,25
5) Randevu sistemi ile çalışıyoruz, tanılama öncesi randevu almaları gerekiyor.	19	29,69
6) Okuldaki öğretmenlere özel eğitim gerektiren bireyleri fark etmelerine yönelik destek sağlanıyor.	2	3,12
7) Diğer kurumlar saptama sürecinde etkili değiller.	1	1,56
TOPLAM	106	

Bu ana temaya göre katılımcıların %67,19'u özel eğitim gerektiren bireylerin RAM'lara okullardaki öğretmenleri tarafından yönlendirildiğini; %46,88'i özel eğitim gerektiren bireylerin aileleri tarafından saptanıp RAM'lara getirildiğini; %10,94'ü özel rehabilitasyon merkezlerinin özel eğitim gerektiren bireyleri RAM'lara yönlendirildiğini; %6,25'i okul öncesinde yapılan gerekli taramalarla özel eğitim gerektiren bireylerin saptandığını belirtmektedir. Ayrıca %29,69'u randevu ile çalışıldığını tanılama öncesi randevu alınması gerektiğini; %3,12'si okuldaki öğretmenlere özel eğitim gerektiren öğrencilerin fark edilmesine yönelik destek verildiğini; %1,56'sı diğer kurumların özel eğitim gerektiren bireylerin saptanması sürecinde etkili olmadığını belirtmektedir.

a. Özel Eğitim Gerektiren Birey Okullarda Öğretmen Tarafından Yönlendirilebiliyor

Bu alt temaya göre 10 yönetici ve 33 uzman özel eğitim gerektiren bireylerin okullardaki öğretmenler tarafından saptanabildiğini ve RAM'lara yönlendirildiğini belirtmektedir.

Katılımcılardan Yönetici 7 bu konu ile gözlemlerini “*Şimdi özel eğitimde okul rehberlik servisleri ya da okul idareleri diyelim çünkü, rehber öğretmeni olmayan okullarda var. Bu belirlemiş oldukları öğrencileri veya teste tabi tutulmasını istedikleri öğrencileri direkt bize yönlendirebiliyorlar. Yani bu çocuğun eğer problemi varsa kaynaştırmaya alalım BEP planı uygulayalım mı diyerek gereksinim olarak bize*

yönlendiriyorlar.” şeklinde ifade ediyor. Diğer bir katılımcı olan Uzman 29 ise görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir: “İlk etapta sınıf öğretmeni bir şeylerden şüpheleniyorsa okul rehber öğretmenine bildiriyor. Okul rehber öğretmeni eline bir eğitsel ya da tıbbi tanılama yapma yetkisi yok ama baktığı zaman sınıf öğretmeni ile iletişimi sonucunda destek eğitimi ihtiyacı vardır kararına varıyorsa RAM’a yönlendiriyor.”

Okullarda öğrencilerin fark edildikten sonra öğretmenlerin yapması gereken çalışmaların önemini belirten Yönetici 5 görüşlerini “*Sınıf öğretmeni, rehber öğretmen ve branş öğretmenleri öncelikle onların çocukla yaptıkları değerlendirmeler ve çalışmalar bizim için çok önemli. En önemli veri bizim için onların gözlemleri ve yaptıkları çalışmalar. Randevu verirken biz şu beklenti içindeyiz. Bu çocukla çalışıldı mı? Neler yapıldı? Fark edildiyse ne gibi bir müdahale programı uygulandı? Bu müdahale programına rağmen, ellerinden geleni yaptılar ve onları aşan bir durum olduğu taktirde RAM’a gelmesini öngörüyoruz.”* şeklinde belirtmiştir.

b. Özel Eğitim Gerektiren Birey Aileler Tarafından Getirilebiliyor

Bu alt temaya göre 8 yönetici ve 22 uzman özel eğitim gerektiren bireylerin aileleri tarafından fark edilebildiğini ve RAM’lara getirildiğini belirtmektedirler.

Yönetici 6 ailelerin artık daha bilinçli olduğunu belirterek görüşlerini “*Ayrıca veliler de artık bilinçli çocuklarında bir sorun olduğunu fark ettiklerinde sürece dahil oluyorlar”* ifade etmektedir. Uzman 11’de ailelerin bilinçlendiğini ve çocuklarındaki sorunları fark ettiklerini şu ifadelerle belirtmektedir: “*Veya aileler daha duyarlı bilinçli. Aileler hani çocuğumda bir problem var bu problemi nasıl aşarım diye ilgili yerlere gidiyor.”*

c. Özel Rehabilitasyon Merkezleri Saptayabiliyor

Bu alt temaya göre 2 yönetici ve 5 uzman özel eğitim gerektiren bireylerin saptanmasında özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin etkili olduğunu belirtmektedir.

Yönetici 2 bu durumun 2006 yılından sonra gerçekleştiğini belirterek görüşlerini “*2006 hazirandan sonra ise bu özel rehabilitasyon merkezleri olduğu için onların bir de*

kar amacı var. Bütün zihinsel engelli, görme,işitme engelli bütün özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencileri çıkarıp bize getiriyorlar. Yani o şekilde bir sistem var” şeklinde ifade etmiştir. Uzman 31’de aynı görüş doğrultusunda gözlemini şu şekilde belirtmiştir: “Birde özel eğitim kurumları bu konuda çok güzel çalışıyorlar. İşin ucunda para olunca onlar köy köy dolaşıp özel eğitim gerektiren birey bulma konusunda gerçekten azimle çalışıyorlar.”

d. Okul Öncesine Gerekli Taramalar Yapıp Belirleniyor

Bu alt temaya göre 1 yönetici ve 3 uzman özel eğitim gerektiren bireylerin saptanması için RAM olarak okul öncesinde gerekli taramaları yaptıklarını belirtmektedir.

Katılımcılardan Yönetici 13 bilgilerini şu şekilde paylaşmıştır “*Birde bunların ötesinde senin başında genellikle eylül ekim ayının sonunda yada kasım ayının başlarında rehberlik araştırma merkezlerinde uygulanan tarama testleri vardır. Genellikle birinci sınıfta sınıf tekrarı yapan ya da sınıf öğretmeni tarafından ikinci sınıfta, üçüncü sınıfta eğitim öğretim açısından akranlarından önemli derece farklılık gösterdiği düşünülen öğrencilere biz TKT 5/7 testimiz var onu uyguluyoruz”*. Uzman 45 de aynı doğrultuda görüşlerini “*Bizim özel eğitim hizmetlerinin TKT 5/7 taramaları hem rehberlik bölümünün yaptığı hem de bizim onlara destek olarak verdiğimiz TKT 5/7 taramalarımız var. Genelde eylül, ekim, kasım gibi dönemlerde yaparız. O zaman gittiğimizde bu grup testlerini yaptığımızda özellikle buradaki değerlendirmede çocukların başarısız olanlarda düşüklük çıkıyor. Bizde onları tekrar teste alıyoruz teste aldıktan sonra bizim yaptığımız bireysel testte tekrar düşük çıkarsa ondan sonra hastane yönlendirmesi biraz önceki anlattığım süreç aynı devam ediyor.”* şeklinde ifade etmiştir.

e. Randevu Sistemi ile Çalışıyoruz, Tanılama Öncesi Randevu Almaları Gerekiyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 6 yönetici ve 13 uzman buldukları RAM’da randevu usulü ile çalışıldığını, tanılama öncesinde randevu alınması gerektiğini belirtmektedirler.

f. Okuldaki Öğretmenlere Özel Eğitim Gerektiren Bireyleri Fark Etmelerine Yönelik Destek Sağlanıyor

Bu alt temaya göre 1 yönetici ve 1 uzman özel eğitim tanılmasında yardımcı olmak için okuldaki öğretmenlere destek sağlandığını belirtmektedir.

Katılımcılardan Yönetici 14 görüşlerini “*Biz bunlarla ilgili eğitimler veriyoruz aslında. Gönderme öncesi bir süreç var. Eğer gönderme öncesi gerçek bir süzgeçten geçip buraya gelmezse bizim burada iş yükümüz artıyor. Bunun içinde sürekli öğretmen eğitimleri yapıyoruz, rehberlik servislerindeki öğretmenlerimize eğitim veriyoruz. Dolduracakları formlar, form olarak baktıkları şeyler aslında bir süzgeçten geçirmedi.*” şeklinde ifade etmektedir.

g. Diğer Kurumlar Saptama Sürecinde Etkili Değiller

Bu alt temaya göre 1 yönetici diğer kurumların özel eğitim gerektiren bireyleri saptanması sürecinde etkili olmadıklarını belirtmektedir.

Yönetici 11 bireylerin saptanması durumunun sadece Milli Eğitim Bakanlığından beklendiğini belirtmektedir. Sağlık sektörünün de bu süreçte başlangıçta özenle belirleyici olabileceğini ifade etmektedir. Yönetici 11 görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir: “*Avrupa’da doğar doğmaz hastanede teşhis konuluyor. Tıbbi tanılmanın erken yaşta olmaması bizde en büyük sorun. 50 yaşında ilk defa tanılmaya gelenler var bize. 50 yıl sen bunu tanısını koymamışsın ve eğitim öğretim anlamında sen bunu mahrum etmişindir. Peki bunun suçlusu eğitim, öğretim mi? Hayır değil. Nispeten eğitim, bölgedeki birey okula gelmediği zaman niye gelmedi diye kimse sormuyordu. Ama şimdi öyle değil TUIK’le beraber o yıl başlayacak kimse okul müdürü ve yöneticilerimiz onu görebiliyor. Evine kadar gidip rahatsızlığı ne, neden gelemiyor diye sorgulanıyor. Bunu senelerce ana çocuk sağlıkları yaptı ama neden özürlü bireyleri bize bildirmedi. Hala özürlü sayısı tespit edilemedi.*”

4.1.6. Özel Eğitim Gerektiren Bireylerin Ailelerinin Bilgilendirmesi ile İlgili Yapılan Çalışmalara İlişkin Görüşler

Özel eğitim gerektiren bireylerin ailelerinin bilgilendirmesi ile ilgili yapılan çalışmalar adlı ana tema altında 9 alt ana temadan oluşmaktadır. Bu alt temalar Tablo 7’de belirtilmiştir.

Tablo 7: Özel eğitim gerektiren bireylerin ailelerinin bilgilendirmesi ile ilgili yapılan çalışmalara ilişkin oluşturulan alt temalar

Özel eğitim gerektiren bireylerin ailelerinin bilgilendirmesi ile ilgili yapılan çalışmalar	n	%
1) Bireyin tanılanması sırasında bireysel bilgilendirme yapılıyor.	46	71,88
2) Ailelere yönelik seminerler düzenleniyor.	17	26,56
3) Psikolojik danışma desteği sağlanıyor.	4	6,25
4) Yeterli çalışma yapılmıyor.	4	6,25
5) Hazırlanan broşürlerle bilgi veriliyor.	3	4,69
6) Okul ayağı ile bilgilendirme yapılıyor.	3	4,69
7) RAM bünyesinde hazırlanan proje gereği bilgilendirme yapıldı.	2	3,12
8) Kurul toplantısı esnasında bilgilendirme yapılıyor.	2	3,12
9) Bilgim yok.	2	3,12
TOPLAM	83	

Bu ana temaya göre katılımcıların %70,88’i özel eğitim gerektiren bireyin tanılanması esnasında bilgi verildiğini; %26,56’sı özel eğitim gerektiren bireylerin ailelerine yönelik seminerler düzenlendiğini; %6,25’i ailelere psikolojik danışmanlık desteği sağlandığını; %6,25’i ailelere yönelik yeterli çalışmanın yapılmadığını; %4,69’u broşürler yardımıyla bilgi verildiğini; %4,69’u okul ayağı ile bilgilendirme yapıldığını; %3,12’si RAM bünyesinde gerçekleştirilen projeler gereği ailelere bilgi verildiğini; %3,12’si kurul toplantısı esnasında bilgilendirme yapıldığını; %3,12’si bu konu hakkında bilgisinin olmadığını belirtmektedir.

a. Bireyin Tanılanması Sırasında Bilgi Veriliyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 10 yönetici ve 36 uzman özel eğitim gerektiren bireylerin ailelerinin bilgilendirmesinin bireyin tanılanması esnasında gerçekleştiğini belirtmektedir.

Katılımcılardan Yönetici 13 öğrencinin incelenmesinden sonra veliye bilgi verildiğini “*Şimdi bu öğrencilerin gerek okul kaynaklı, gerekse veli kaynaklı, RAM’a gelip burada incelenmesi yapıldıktan sonra veli burada sizinle şuan yaptığım gibi*

görüşme odasında ya da uygunsa diğer taraftaki odada öğrencinin incelemem sonucu açığa çıkan sonuçlar hakkında bilgilendiriliyor, özellikle okula giden çocuklarda daha ayrıntılı yapılıyor” şeklinde açıklamaktadır. Diğer bir katılımcı Uzman 36 ise görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir: “Ayrıca buraya geldiklerinde her çocukla ilgili tanılama sonucunda bilgiler veriliyor. Ayrıca bir önceki yıl geldiyse gelişimi hakkında açıklamalar yapılıyor.”

b. Ailelere Yönelik Seminerler Düzenleniyor

Bu alt temaya göre 4 yönetici ve 13 uzman özel eğitim gerektiren bireylerin ailelerine yönelik seminerler düzenlendiğini belirtmektedir.

Yönetici 14 ailelere verilen eğitimlerle ilgili olarak şu şekilde açıklama yapmıştır: *“Zaman zaman şöyle çalışmalar yaptık. Mesela özel eğitim sınıfına giden velilerimize periyodik eğitimler yaptık. Onların önce tutumları, hissettikleri ile ilgili çalışmalar yaptık. Bu bir örnek sadece. Onun dışında da gittiğimiz okullarda da her yıl mutlaka velilere yönelik çalışmalar yapıyoruz”.* Diğer bir katılımcı Uzman 25 ise görüşlerini *“Ailelerin bilgilendirilmesi ile alakalı aile seminerleri oluyor. Bu işte buradan özel eğitim alan ailelerin listesi var. O listede onları çağırarak bu çocuklara nasıl yaklaşılması gerektiği, nasıl davranılması gerektiği, ne gibi ruhsal durumları olduğu hakkında seminer düzenleniyoruz. Ziyaret yapıyoruz.”* şeklinde ifade etmiştir.

c. Psikolojik Danışma Desteği Sağlanıyor

Bu alt temaya göre 4 uzman özel eğitim gerektiren bireylerin ailelerine psikolojik danışmanlık yapılarak destek sağlandığını belirtmektedir.

Uzman 44 veliler eğer ihtiyaç duyarsa onlara psikolojik destek verdiklerini şu ifadelerle belirtmektedir: *“Bazen onlarda psikolojik desteğe ihtiyaç duyuyor. Eğer zor durumda olan velilerde varsa onlara da psikolojik desteğimizi sunuyoruz.”*

d. Yeterli Çalışma Yapılmıyor

Bu alt temaya göre 1 yönetici ve 3 uzman özel eğitim gerektiren bireylerin ailelerine yönelik yeterli çalışmanın yapılmadığını belirtmektedir. Bu alt temaya uygun

cevap veren katılımcılar çalışmaların yetersiz olduğunu belirtirken Uzman 49 bu konunun en zayıf oldukları konu olduğunu belirtmiştir.

e. Hazırlanan Broşürlerle Bilgi Veriliyor

Bu alt temaya göre 1 yönetici ve 2 uzman özel eğitim gerektiren bireylerin ailelerine bilgilendirmek amacıyla broşürler verildiğini belirtmektedir.

Uzman 36 görüşünü şu ifadelerle belirtmiştir: *“Bizim bölüm olarak hazırladığımız broşürler velilere verildi.”*

f. Okul Ayağı ile Bilgilendirme Yapılıyor

Bu alt temaya göre 1 yönetici 2 uzman özel eğitim gerektiren bireylerin ailelerine bilgi vermenin doğrudan değil de okul ayaklı yapıldığını belirtmektedir. Okuldaki öğretmenlerin eğitimi; hazırlanan projelerin okul yardımıyla ailelere iletildiği ifade edilmektedir.

Uzman 4 görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir: *“Öğretmenler bilgilendiriliyor, çalışmalarıyla ailelere ulaşıyor. Engelli çocuğun ailesinin bilgilendirilmesi için öğretmenler donanım sahibi yapılıyor.”*

g. RAM Bünyesinde Hazırlanan Proje Gereği Bilgilendirme Yapıldı

Bu alt temada 2 uzman göre özel eğitim gerektiren ailelerin bilgilendirilmesi RAM bünyesinde gerçekleştirilen projelerin bir ayağı olarak gerçekleştirilmiştir.

h. Kurul Toplantısı Esnasında Bilgilendirme Yapılıyor

Bu alt temaya göre 1 yönetici ve 1 uzman özel eğitim gerektiren bireylerin ailelerinin RAM’da toplanan birey hakkında karar verilen kurul toplantısına davet edilip bilgilendirme yapıldığını belirtmektedir.

Uzman 32 bu konu ile ilgili görüşlerini şu şekilde belirtmiştir: *“Aile bilgilendirmesi konusu daha çok burada gerçekleşiyor. Kurul esnasında çocuğun mevcut durumundan bahsediyoruz veliye ipucu veriyoruz. Çocuğunuz şu seviyede bunun için şunları yapmanız gerekiyor, yapılan destek eğitimine sizinde evde şöyle katkılarınız*

olmalı diye bilgi veriyoruz sadece. Ama bu velinin uygulayıp uygulamaması ile değişiyor.”

1. Bilgim Yok

Bu alt temaya göre 2 uzman özel eğitim gerektiren bireylerin ailelerinin bilgilendirilmesi ile ilgili bilgileri olmadığını belirtmiştir.

Uzman 14 özel eğitim bölümünde olmadığından dolayı bilgisinin olmadığını şu ifadelerle belirtmiştir: *“Bunu ben cevaplamasam özel eğitim bölümünde değilim. Kendi mesleki deneyim kapsamında verirsem gerekli bizde kendi bölümümüzde aile danışmanlığını yapıyoruz buradaki arkadaşlarda aile danışmanlığını yapıyordur.”*

4.1.7. RAM'lara özel eğitim hizmetleri amacıyla başvuran birey sayısı ile rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri amacıyla başvuran birey sayısı arasında bir farka ilişkin görüşler

Bu ana tema ile ilgili iki başlık açılmıştır. Bunlardan birinci başlık ile özel eğitim hizmetleri ve rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümüne başvuran sayısı bakımından fark olup olmadığını ikinci başlık ile bu farkın sebebini belirlemek amaçlanmıştır.

4.1.7.1. Özel Eğitim Hizmetleri ve Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Bölümüne Başvuran Sayısı Bakımından Fark Olup Olmadığına İlişkin Görüşler

İlk başlık altında 3 alt tema belirlenmiştir. RAM’da görevli uzman ve yöneticilerin verdikleri cevapların frekans ve yüzdeleri Tablo 8’de belirtilmiştir.

Tablo 8: Özel eğitim hizmetleri amacıyla başvuran birey sayısı ile rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri amacıyla başvuran birey sayısı arasında bir farka ilişkin alt temalar

RAM'lara özel eğitim hizmetleri amacıyla başvuran birey sayısı ile rehberlik hizmetleri amacıyla başvuran birey sayısı arasında bir fark var mıdır?	n	%
1) Çok fark var, özel eğitim çok daha fazla.	56	87,50
2) Fark var, özel eğitim fazla.	7	10,94
3) Rehberlik hizmetleri amacıyla başvuran daha fazla.	1	1,56
TOPLAM	64	

Bu ana temaya göre katılımcıların %87,50'si özel eğitim hizmetleri ile rehberlik hizmetleri arasındaki farkın çok fazla olduğunu ve özel eğitim hizmetlerinden yararlanmak için başvuran birey sayısının çok daha fazla olduğunu; %10,94'ü fark olduğunu ve özel eğitim hizmetlerinden yararlanmak için başvuran birey sayısının fazla olduğunu; %1,56'sı rehberlik hizmetlerinden yararlanmak amacıyla başvuran birey sayısının daha fazla olduğunu belirtmektedir.

a. Özel Eğitim Çok Daha Fazla

Bu alt temaya göre 11 yönetici ve 46 uzman özel eğitim hizmetleri bölümüne başvuran birey sayısı ile rehberlik hizmetlerine başvuran birey sayısı arasında çok büyük bir fark olduğunu belirtmektedir.

Katılımcılardan Yönetici 13 bu konu ile ilgili görüşlerini “*Tabi ki var. Özel eğitim amacıyla başvuranların sayısı 2006’dan beri oldukça fazla. Bu durum ülkemizin her yerinde böyle.*” şeklinde ifade etmektedir. Uzman 48 ise rehberlik hizmetleri için başvuran birey sayısının neredeyse hiç olmadığını şu ifadelerle belirtmektedir: “*Çok fazla fark var. Aslında buraya gelenlerin çoğu, yüzde 90 belki daha fazlası, özel eğitim amaçlı geliyor. Yani mesleki rehberlik amacıyla gelen pek yok. Yok gibi bir şey.*”

b. Fark Var, Özel Eğitim Fazla

Bu alt temaya göre 3 yönetici ve 4 uzman başvuran özel eğitim hizmetleri için başvuran birey sayısı ile rehberlik hizmetleri için başvuran birey sayısı arasında fark olduğunu, özel eğitim hizmetleri için başvuran birey sayısının daha fazla olduğunu belirtmektedir.

c. Rehberlik Hizmetleri Amacıyla Başvuran Daha Fazla

Bu alt temaya göre 1 uzman rehberlik hizmetleri için başvuran birey sayısının özel eğitim hizmetleri için başvuran birey sayısından fazla olduğunu belirtmektedir.

Uzman 16 bu konudaki görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir: “*Burası için, rehberlik bölümüne başvuran daha fazla yalnız resmi olarak aldığımız var. Bir de gayri resmi olarak aldığımız var. Görüşme şeklinde yürüttüğümüz şeyler var. Genelde eğitsel*

amaçlı geliyorlar. Sorun amaçlı gelen vakalarda davranış problemi için gelenler diğer görüşmeler aile danışmanlığı şekline kaydığı oluyor.”

4.1.7.2. Özel Eğitim Hizmetlerine Başvuran Birey Sayısının Rehberlik Hizmetlerine Başvuran Birey Sayısından Fazla Olmasının Sebepleri

Bu ana tema altında belirtilen ikinci başlık altında 9 alt tema belirlenmiştir. RAM’da görevli uzman ve yöneticilerin verdikleri cevapların frekans ve yüzdeleri Tablo 9’da belirtilmiştir. Görüşmeye katılan RAM personelinin büyük çoğunluğu özel eğitim hizmetleri için başvuran birey sayısının daha fazla olması ve rehberlik hizmetleri için başvuran birey sayısının az olmasının bir çok sebebi olduğunu belirtmiştir. Bu sebepler 9 alt tema halinde sıralanmıştır.

Bu ana temanın ikinci başlığında ise katılımcıların %32,81’i özel eğitim hizmetleri için başvuran birey sayısının fazla olmasının sebebini özel eğitim hizmetlerinin devlet destekli ve ücretsiz olduğuna; %4,69’u özel eğitimde bir öğrenci sirkülasyonu olduğuna; %4,69’u velilerin özel eğitim konusunda bilinçlendirildiğine bağlamaktadırlar. Katılımcıların %21,88’i bireylerin rehberlik hizmetlerinden yararlanmamasının sebebini okulda görev yapan rehber öğretmenlerin öğrenciler için yeterli olduğuna; %9,38’i kültürel nedenler olduğuna; %6,25’i RAM’ların tanıtılmamış olduğuna; %4,69’u dershanede görev yapan rehber öğretmenlerin rehberlik hizmetleri ihtiyacını karşıladığına; %4,69’u psikolojik danışma için hastanelere gidildiğine bağlamaktadır. Katılımcıların %3,12’si ise özel eğitim hizmetlerine başvuran birey sayısının neden çok fazla olduğu konusunda bir bilgisi olmadığını belirtmektedir.

Tablo 9: RAM'lara özel eğitim hizmetleri amacıyla başvuran birey sayısı ile rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri amacıyla başvuran birey sayısı arasında bir farkın sebepleri ile ilgili alt temalar

Bu farkın sebeplerine ilişkin görüşler	n	%
1) Özel eğitim devlet destekli, ücretsiz.	21	32,81
2) Okullardaki rehber öğretmenler rehberlik ihtiyacını karşılıyor.	14	21,88
3) Kültürel nedenler var.	6	9,38
4) RAM'ların tanıtılmamış olması.	4	6,25
5) Özel eğitimde öğrenci sirkülasyonu var.	3	4,69
6) Dershanelerdeki rehber öğretmenler rehberlik ihtiyacını karşılıyor.	3	4,69
7) Psikolojik danışma için hastanelere gidiyorlar.	3	4,69
8) Veliler özel eğitim konusunda bilinçlendirildi.	3	4,69
9) Nedenini bilmiyorum.	2	3,12
TOPLAM	59	

a. Özel Eğitim Devlet Destekli ve Ücretsiz

Bu alt temaya göre 7 yönetici ve 14 uzman özel eğitim hizmetleri için başvuran birey sayısının rehberlik hizmetleri için başvuran birey sayısından fazla olmasının sebebini özel eğitim hizmetlerinin devlet destekli ve ücretsiz olduğuna bağlamaktadır.

Yönetici 7 bu konuda görüşlerini “*Fazla olmasının sebebi, özel eğitim rehabilitasyon merkezlerine olan ilgi. Devletimiz maddi destek sağlıyor. Bunda bireysel olarak çocuklarını rehberlik amacıyla getirmekten çok özel eğitim amacıyla değerlendirmeye getiren bireylerin sayısı bir hayli fazla.*” şeklinde ifade etmiştir. Diğer bir katılımcı kod adı ABDULAH olan uzman ise görüşlerini şu şekilde belirtmiştir: “*Çünkü özel eğitim devlet tarafından desteklendiği için ayda belli bir ücret ödeniyor. Bununla duyurusu toplumda çok iyi yapıldığını düşünüyorum. Bu nedenle aileler geliyorlar. Çocuklarıyla ilgili özel eğitim desteği almak istiyorlar bu konuda.*”

b. Okullardaki Rehber Öğretmenler Rehberlik İhtiyacını Karşılıyor

Bu alt temaya göre 1 yönetici ve 13 uzman rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinden yararlanmak için başvuran birey sayısının çok daha az olmasının sebebini okullarda görev yapan rehber öğretmenlerin rehberlik ihtiyacını karşıladığına bağlamaktadır.

Yönetici 9 görüşlerini “*Çünkü bu psikolojik destek ve mesleki rehberlik okullarda da rehber öğretmen olduğu için daha çok orada çözülüyor*” şeklinde ifade

etmektedir. Uzman 20 aynı düşünceleri şu şekilde ifade etmektedir: *“Rehberlik bölümüne gelen daha az çünkü bu hizmeti öğrenciler okuldaki rehber öğretmenlerinden de alabildikleri için bize gelmelerine her zaman gerek olmuyor.”* Diğer bir katılımcı Uzman 3 okullardaki öğretmenlerin öğrencilerin rehberlik ihtiyacını karşıladığını belirtip RAM’larda görev yapan rehber öğretmenlerle okullarda görev yapan öğretmenler arasında fark olmadığını şu ifadelerle açıklamaktadır: *“Okullarda rehber öğretmenler çalıştığı için, oradaki psikolojik danışman ile buradaki psikolojik danışman arasında yeterlilik olarak çok fark yoktur.”*

c. Kültürel Nedenler Var

Bu alt temaya göre 2 yönetici ve 4 uzman bireylerin rehberlik hizmetlerinden yararlanmamasının sebebi olarak toplumdaki bazı kanıların olduğunu belirtmekte, kültürel nedenlere bağlamaktadır.

Yönetici 5 bu alt temaya ilişkin görüşlerini *“Bir şeyi bilerseniz farkına varırsanız talep edebilirsiniz. Dolayısıyla bizim ülkemizde psikolojik danışma ve rehberlik alanının kültürel anlamda yerine oturmadığını düşünüyorum. İnsanların ihtiyaç hissederek bize başvurmaları gerektiğini ve insanların bu ihtiyacı henüz fark etmediklerini düşünüyorum”* şeklinde ifade etmiştir. Uzman 31 ise görüşlerini şu şekilde belirtmiştir: *“Bir sebebi de psikolojik danışmaya bakış açısı, yani buraya burada bir psikolog varmış diye geliyorlar ve deliler buraya gelir diye düşünüyorlar. Esasında özel eğitim bu anlamda daha farklı bir etiketleme oluyor ama daha farklı düşünülüyor.”*

d. RAM'ların Tanıtılmamış Olması

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 yönetici 3 uzman rehberlik hizmetlerinden yararlanmak için başvuran birey sayısının az olmasının sebebini RAM’ların tanıtılmamış olmasına, işlevlerinin tam olarak bilinmediğine bağlanmaktadır.

Yönetici 11 görüşlerini *“RAM’ların eğitsel, mesleki ve kişisel rehberlik alanında uzmanlığı bilinmiyor”* şeklinde ifade etmiştir. Uzman 17 görüşlerini şu şekilde belirtmektedir: *“Sebebi belki de RAM’ların tanıtılmamış olması olabilir. Görevlerinin neler olduğu, hizmetlerinin neler olduğu tanıtılmamış olabilir.”*

e. Özel Eğitimde Hizmetlerinde Öğrenci Sirkülasyonu Var

Bu alt temaya göre 3 uzman özel eğitim hizmetlerinden yararlanmak için başvuran birey sayısının fazla olmasının sebebini özel eğitim hizmetlerinde öğrenci sirkülasyonunun olduğuna bağlamaktadır.

f. Özel Dershanelerdeki Rehber Öğretmenler Rehberlik İhtiyacını Karşılıyor

Bu alt temaya göre 2 yönetici ve 1 uzman rehberlik hizmetlerine başvuran birey sayısının az olmasının sebebini özel dershanelerdeki rehber öğretmenlerin rehberlik ihtiyacını karşıladıklarını belirtmektedir.

Yönetici 1 bu alt tema ile ilgili olarak görüşlerini “*Birde dershanelerinde çok önemi var. Öğrenciler dershanedeki rehberlik servislerine gidiyorlar mesleki yönlendirme veya ÖSS, OKS yönlendirmeleri için bize gelmiyorlar.*” şeklinde belirtmiştir.

g. Psikolojik Danışma İçin Hastanelere Gidiyorlar

Bu alt temaya göre 1 yönetici 2 uzman psikolojik danışma için RAM’ların yerine hastanelerin ilgili bölümlerinin tercih edildiğini belirtmektedir.

Uzman 36 bu konu ile ilgili olarak görüşlerini “*Birde kişisel rehberlikte geçen yıllarda da aynı düzeydeydi. Zaten çok yoğun problemi olan vakalar direkt hastaneye başvuruyor.*” şeklinde belirtmiştir.

h. Veliler Özel Eğitim Hizmetleri Konusunda Bilinçlendirildi

Bu alt temaya göre 3 uzman özel eğitim hizmetlerine başvuran birey sayısının fazla olmasını özel eğitim gerektiren bireylerin ailelerinin artık daha bilinçli olmalarına bağlamaktadır.

Uzman 39 bu konu ile görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir: “*Aileler çok farkında değildi. Farkındalık düzeyimizde arttığı için eğitiminde önemine inanıyorlar. Küçük yaşta eğitimin belli bir noktaya getirdiğini açıkçası kabul ediyorlar.*”

1. Nedenini Bilmiyorum

Bu alt temaya göre 2 uzman özel eğitim hizmetlerinden yararlanmak için başvuran birey sayısının rehberlik hizmetlerinden yararlanmak için başvuran birey sayısından fazla olmasının sebebi hakkında bir fikri olmadığını belirtmektedir.

4.1.8. Öğrencilerin Kendilerini İlgileri, Yetenekleri, Mesleki Değerleri gibi Yönleriyle Tanınmalarına, Meslek Hakkında Bilgi Edinmelerine, Kendilerine Uygun Meslekleri Fark Etmelerine İlişkin Yapılan Etkinliklere İlişkin Görüşler

Bu ana temada RAM'a başvuran öğrencilerin kendilerini ilgileri, yetenekleri, mesleki değerleri gibi yönleriyle tanımalarına, meslekler hakkında bilgi edinmelerine, kendilerine uygun meslekleri fark etmelerine yönelik yapılan çalışmalar hakkında bilgi edinilmek istenmiştir. Bu ana tema başlığının altında toplam 9 alt tema bulunmaktadır. Bu alt temalar Tablo 10'de gösterilmiştir.

Tablo 10: Öğrencilerin kendilerini ilgileri, yetenekleri, mesleki değerleri gibi yönleriyle tanımalarına, meslek hakkında bilgi edinmelerine, kendilerine uygun meslekleri fark etmelerine ilişkin yapılan etkinliklere ilgili alt temalar

Öğrencilerin kendilerini ilgileri, yetenekleri, mesleki değerleri gibi yönleriyle tanımalarına, meslek hakkında bilgi edinmelerine, kendilerine uygun meslekleri fark etmelerine ilişkin yapılan etkinlikler	n	%
1) Bu tür etkinlikler okul rehberlik servislerinde yapılıyor.	24	37,50
2) Bireysel görüşmelerde mesleki rehberlikle ilgili bilgi veriliyor.	13	20,31
3) Rehberlik servisine rehberlik ediliyor.	11	17,19
4) Özel eğitim bölümündeyim, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümünün görevi.	11	17,19
5) Doküman dağıtılıyor.	7	10,94
6) İŞKUR ile iş birliği yapılıyor.	6	9,38
7) Bu konuda sadece rehber öğretmeni olmayan okullara destek sağlanıyor.	5	7,81
8) Bireyi tanıma ile ilgili çeşitli test ve envanterler kullanılıyor.	5	7,81
9) Seminerler düzenleniyor.	3	4,69
TOPLAM	85	

Bu ana tema altında katılımcıların %37,50'si öğrencilerin kendilerini ilgileri, mesleki değerleri gibi yönleriyle tanımalarına, meslekler hakkında bilgi edinmelerine, kendilerine uygun meslekleri fark etmelerine ilişkin çalışmaların okul rehberlik servislerinde yapıldığını; %20,31'i bireysel görüşmelerle bu konu hakkında bilgi verildiğini; %17,19'u bu konu hakkında okul rehberlik servislerine destek sağlandığını; %17,19'u özel eğitim hizmetleri bölümünde olduğunu bu konu ile ilgili çalışmalarını

rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümünün yaptığını; %10,94'ü bu alanla ilgili dokümanlar dağıtıldığını; %9,38'i RAM'ların İŞKUR ile iş birliği yaptığını; %7,81'i bu konu ile ilgili sadece rehber öğretmeni olmayan okullara destek sağlandığını; %7,81'i bireyi tanıma ile ilgili çeşitli test ve envanterlerin kullanıldığını; %4,69'u bu konu ile ilgili seminerler düzenlendiğini belirtmektedir.

a. Bu Tür Etkinlikler Okul Rehberlik Servislerinde Yapılıyor

Bu alt temaya göre 9 yönetici ve 15 uzman öğrencilerin kendilerini ilgileri, yetenekleri, mesleki değerleri gibi yönleriyle tanımalarına, meslek hakkında bilgi edinmelerine, kendilerine uygun meslekleri fark etmelerine ilişkin yapılan etkinliklerin okul rehberlik servislerinde gerçekleştiğini belirtmektedir.

Katılımcılardan Yönetici 8 bu konu ile ilgili görüşlerini *“Okul rehberlik servisleri bölüm seçme, alan seçme, meslek seçme ile ilgili bilgilendirmede daha aktif bu konuda. Bize o konuda nadir başvuru olur.”* şeklinde ifade etmiştir. Diğer bir katılımcı Uzman 10 ise görüşlerini şu şekilde belirtmektedir: *“Dediğim gibi bu ancak rehberlik servisleriyle oluyor okullarda. Onlar bizden bir yardım talep ettiği zaman biz müdahale ediyoruz. Birebir öğrencilere çok fazla bir şey yapmıyoruz.”*

b. Bireysel Görüşmelerde Mesleki Rehberlikle İlgili Bilgi Veriliyor

Bu alt temaya göre 4 yönetici ve 9 uzman öğrencilerin kendilerini ilgileri, yetenekleri, mesleki değerleri gibi yönleriyle tanımalarına, meslek hakkında bilgi edinmelerine, kendilerine uygun meslekleri fark etmelerine ilişkin bireysel görüşmelerde bilgi verildiğini belirtmektedir.

Bu alt temada bazı katılımcılar öğrencilerin kendilerini ilgileri, yetenekleri, mesleki değerleri gibi yönleriyle tanımalarına, meslek hakkında bilgi edinmelerine, kendilerine uygun meslekleri fark etmelerine ilişkin toplu bir etkinlik ya da sistematik bir çalışma olmadığını öğrencilerin talebi olursa bireysel görüşmelerle bilgi verildiğini belirtmiştir. Yönetici 14 bu konuya ilişkin görüşlerini *“Bu ciddi bir çalışmayı gerektiriyor aslında. Şuan için sadece gelen öğrencilere bilgi vererek ya da ilgi ve yetenekleri doğrultusunda belli ölçekler uyguluyoruz.”* şeklinde belirtmiştir. Diğer bir katılımcı Uzman 49 ise görüşlerini şu ifadelerle açıklamıştır: *“Yani bu konuda sınav*

öncesi ve sınav tercih danışmanlığı yapıyor RAM'lar. Fakat daha öncesinde akademik yönelimle ilgili çalışmaları ne yazık ki RAM'lar gerçekleştiriyor. Ama bu konuda bize gelip danışan olursa biz burada danışmanlar olarak destek oluyoruz.”

c. Rehberlik Servisine Rehberlik Ediliyor

Bu alt temaya göre 4 yönetici ve 7 uzman öğrencilerin kendilerini ilgileri, yetenekleri, mesleki değerleri gibi yönleriyle tanımlarına, meslek hakkında bilgi edinmelerine, kendilerine uygun meslekleri fark etmelerine ilişkin okul rehberlik servislerine rehberlik edildiğini belirtmektedir.

Katılımcılardan Yönetici 5 bu konuya ilişkin görüşlerini *“Rehber öğretmenlerimiz üzerinden yapıyoruz. Rehber öğretmenlerimiz kendi okullarında da yapıyorlar. Öğrencilerle birebir yapılan çalışmaları okullar yapıyor ama bizlerde rehber öğretmenlerin donanımını arttırarak bu anlamda çalışmaları yürütüyoruz.”* şeklinde belirtmiştir. Uzman 46 ise görüşlerini şu ifadelerle açıklamıştır: *“Biz daha çok bunlarla ilgili geliştirilmiş standart testleri rehber öğretmenlere öğretiyoruz. Onlar bu çalışmalarla onların ilgi ve yeteneklerini belirliyorlar. Bizim ki aslında biraz da süper vizyon amaçlı bir çalışma ama rehber öğretmen odaklı çalışıyoruz. Onlar da çalışmalarını okullarda yapıyorlar.”*

d. Özel Eğitim Hizmetleri Bölümündeyim, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Bölümünün Görevi

Bu alt temaya göre katılımcılardan 11 uzman öğrencilerin kendilerini ilgileri, yetenekleri, mesleki değerleri gibi yönleriyle tanımlarına, meslek hakkında bilgi edinmelerine, kendilerine uygun meslekleri fark etmelerine ilişkin yapılan çalışmalar hakkında özel eğitim hizmetleri bölümünde olmalarından dolayı bilmediklerini belirtmektedirler.

Uzman 45 bu konu ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir: *“İşin açıkçası çok bir bilgim yok. Mesleğim yönünden sadece özel eğitim hizmetleri ile ilgili olduğumdan çok fazla bir bilgim yok.”*

e. Doküman Dağıtılıyor

Bu alt temaya göre 2 yönetici ve 5 uzman öğrencilerin kendilerini ilgileri, yetenekleri, mesleki değerleri gibi yönleriyle tanımlarına, meslek hakkında bilgi edinmelerine, kendilerine uygun meslekleri fark etmelerine yardımcı olmak amacıyla doküman desteği sağlandığını belirtmektedir.

Yönetici 4 bu konu ile ilgili yapılan çalışmalarını şu şekilde belirtmiştir: *“Biz bu sene RAM olarak ilçemiz bütün ortaöğretim kurumlarının kendilerini tanıtan kendi içlerinde bulunan bölümleri tanıtan ve o bölümlerden mezun olduklarında gidebilecekleri yükseköğretim kurumları ve sahip olabilecekleri mesleklerle ilgili dokümanlar istedik. Bunlar renkli çekim dokümanlardı. Bunları okullarımıza dağıtarak rehber öğretmenlerimiz aracılığıyla ortaöğretim kurumlarını tanıtan bir CD hazırladık.”* Diğer bir katılımcı Uzman 14 ise görüşünü *“Bir yayın çıkardık ilköğretim öğrencilerine yönelik. Liselerin tanıtımı okulların tanıtımı bu kapsamda da mesleki yönlendirmeye katkı sağlamak amaçlı tüm okullara dağıtıldı.”* şeklinde açıklamıştır.

f. İŞKUR ile İş Birliği Yapılıyor

Bu alt temaya göre 3 yönetici ve 3 uzman öğrencilerin kendilerini ilgileri, yetenekleri, mesleki değerleri gibi yönleriyle tanımlarına, meslek hakkında bilgi edinmelerine, kendilerine uygun meslekleri fark etmelerine yönelik yapılan çalışmaların birinin de İŞKUR ile iş birliği yapmak olduğunu belirtmektedirler.

Uzman 44 bu konu ile ilgili görüşlerini *“Mesela İŞKUR’ dan geçen yıl randevu aldık ve mesleki bilgilendirme konusunda onların bankaları var, bilgi bankası konusunda ya da kariyer danışmanlığı konusunda çocuklarımızı bilgilendirme konusunda İŞKUR ile işbirliği yapmıştık.”* şeklinde ifade etmiştir.

g. Rehber Öğretmeni Olmayan Okullara Destek Sağlanıyor

Bu alt temaya göre 3 yönetici ve 2 uzman bu konuda rehber öğretmeni olmayan okullara destek sağlandığını belirtmektedir.

Bu alt temada bazı RAM personeli rehber öğretmeni olan okullarda rehber öğretmenlerin yürüttüğü bu çalışmalarını, rehber öğretmeni olmayan okullarda RAM’da

görevli uzmanların desteği ile yürütüldüğünü belirtmiştir. Katılımcılardan Yönetici 7 bu konuda görüşlerini *“Rehberlik servisleri olmadığı takdirde bizlerde o konuda rehber öğretmenimizle zaman zaman zamanımız yeterli olduğu sürece çalışmalar yapıyoruz.”* şeklinde belirtmektedir.

h. Bireyi Tanıma ile İlgili Çeşitli Test ve Envanterler Kullanılıyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 2 yönetici ve 3 uzman öğrencilerin kendilerini ilgileri, yetenekleri, mesleki değerleri gibi yönleriyle tanımalarına, meslek hakkında bilgi edinmelerine, kendilerine uygun meslekleri fark etmelerine yönelik bireyi tanıma ilgili çeşitli envanterlerin kullanıldığını belirtmektedir.

Yönetici 14 bu konuda görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir: *“Bu ciddi bir çalışmayı gerektiriyor aslında şuan için sadece gelen öğrencilere bilgi vererek ya da ilgi ve yetenekleri doğrultusunda belli ölçüde uyguluyoruz”* Bu alt tema ile ilgili görüş bildiren diğer bir katılımcı Uzman 18 ise görüşlerini *“Bununla ilgili biz rehberlik hizmetlerinde bireyi tanıma teknikleri çeşitli testlerle envanterlerle öğrencinin kendisini tanımaya yardımcı olmaya çalışıyoruz.”* şeklinde belirtmiştir.

ı. Seminerler Düzenleniyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 yönetici ve 2 uzman öğrencilerin kendilerini ilgileri, yetenekleri, mesleki değerleri gibi yönleriyle tanımalarına, meslek hakkında bilgi edinmelerine, kendilerine uygun meslekleri fark etmelerine yönelik seminerler düzenlendiğini belirtmektedir.

Katılımcılardan Uzman 17 bu konu ile ilgili olarak görüşlerini şu ifadelerle açıklamıştır: *“Bu konuda geziler düzenleniyor. Fabrikalara, mesleki eğitim veren okullara, üniversitelere geziler düzenleniyor. Bunun dışında meslek gruplarından kişiler çağırılarak okullarda seminer verilmesi sağlanıyor.”*

4.1.9. Rehber Öğretmeni Olmayan Okullar için Yapılan Çalışmalar ile İlgili Görüşler

Rehber öğretmeni olmayan okullara yönelik yapılan çalışmalarla ilgili ana tema altında toplam 10 alt tema belirlenmiştir. Bu alt temalar Tablo 11 ile gösterilmiştir.

Tablo 11: Rehber öğretmeni olmayan okullar için yapılan çalışmalar ile ilgili alt temalar

Rehber öğretmeni olmayan okullar için yapılan çalışmalar	n	%
1) Okul ziyaretleri yapılıyor.	21	32,31
2) Eğitimler veriliyor.	21	32,31
3) Okuldan bir öğretmen veya yönetici görevlendiriliyor.	11	16,92
4) Çerçeve planları hazırlanıyor.	9	13,85
5) Yeterli çalışma yapılmıyor.	9	13,85
6) Diğer okullardan görevlendirme yapıyoruz.	7	10,77
7) İlçemizde rehber öğretmeni olmayan okul yok.	6	9,23
8) Özel eğitim bölümümden bilmiyorum	6	9,23
9) Doküman desteği sağlanıyor.	3	4,62
10) Toplantılara çağırıyoruz.	2	3,08
TOPLAM	95	

Bu ana temaya göre katılımcıların %32,31'i rehber öğretmeni olmayan okullara ziyaretler yapıldığını; %32,31'i seminerler düzenlendiğini; %16,92'si rehberlik etkinliklerini birlikte yürütmek üzere okuldan bir öğretmen ya da yöneticinin görevlendirildiğini; %13,85'i çerçeve planlarının RAM tarafından hazırlandığını; %13,85'i bu okullara yönelik yeterli çalışmanın yapılmadığını; %10,77'si diğer okullardan görevlendirme yapıldığını; %9,23'ü ilçelerinde rehber öğretmeni olmayan okul bulunmadığını; %9,23'ü özel eğitim hizmetleri bölümünde çalıştığından bu konu hakkında bilgisi olmadığını; %4,62'si doküman desteği sağlandığını; %3,08'i bu okuldan görevlileri RAM'da yapılan toplantılara davet edildiğini belirtmektedirler.

a. Okul Ziyaretleri Yapılıyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 6 yönetici ve 15 uzman rehber öğretmeni olmayan okullara destek amaçlı ziyaretler yapıldığını belirtmektedir.

Yönetici 1 görüşlerini “Bizim dört beş kişiden oluşan bir birimiz var. Bu arkadaşlar sene başında psikolojik danışmanı olmayan okullara ziyarette bulunuyorlar.” şeklinde belirtmektedir. Diğer bir katılımcı Uzman 8 ise görüşlerini şu şekilde belirtmiştir: “O okullara gittiğimizde okul rehberlik hizmetleri servisi olarak kurumumuzu tanıtıyoruz. Rehberlik çalışmalarını ile ilgili okullarda neler yapılabileceğini, yaşadıkları sorunlara nasıl çözüm oluşturabilecekleri hakkında bilgi veriyoruz okula, bölüme gidiyoruz oralarda bilgi veriyoruz.”

b. Eğitimler Veriliyor

Bu alt temada 4 yönetici ve 17 uzman rehber öğretmeni olan okullardaki rehber öğretmenlerin ailelere ve öğrencilere verdikleri eğitimleri rehber öğretmeni olmayan okulların aileleri ve öğrencilerine RAM personeli tarafından verildiğini belirtmiştir.

Yönetici 1 görüşlerini “*Oradaki öğretmenlere seminer çalışmaları yapılıyor*” şeklinde belirtmiştir. Diğer bir katılımcı Yönetici 2 ise görüşlerini “*İhtiyacı olan talep eden öğrencilere aklınıza gelebilecek her konuda yetişmiş elemanlarla seminer veriyoruz.*” şeklinde ifade etmiştir.

c. Okuldan Bir Öğretmen veya İdareci Görevlendiriliyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 3 yönetici ve 8 uzman rehber öğretmeni olmayan okullarda rehberlik faaliyetlerini ortaklaşa yürütmek için okuldan bir öğretmen ya da yöneticinin görevlendirildiğini belirtmektedir.

Bazı katılımcılardan okullardan seçilen bu yönetici veya öğretmenin gerekli eğitimlerden geçirilerek iş birliği yapıldığı belirtilmiştir. Katılımcılardan Yönetici 14 görüşlerini “*Yönetimden bir sorumlu istiyoruz. O sorumluyla birlikte okulun işlemlerini yürütüyoruz.*” şeklinde ifade etmiştir. Diğer bir katılımcı Uzman 32 ise görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir: “*Okulda bununla ilgili bir koordinatör rehber öğretmen oluyor. O öğretmen daha çok danışmanlık boyutundan ziyade resmi prosedürü takip etmek amacıyla işleyişi sürdürüyor.*”

d. Çerçeve Planları Hazırlanıyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 2 yönetici ve 7 uzman rehber öğretmeni olmayan okulların çerçeve planlarının RAM tarafından hazırlandığını belirtmektedir.

Yönetici 5 görüşlerini “*Çerçeve planından tutunda onların ihtiyacı olan tüm programlar dahil, ziyaretler de dahil hizmet götürüyoruz. Burada planlıyoruz, toplantılara onları ayrıca çağırıyoruz.*” şeklinde belirtmiştir. Uzman 36 ise görüşlerini “*Müdür ve müdür yardımcılarında dönem başında plan konusunda yardımcı olunuyor.*” şeklinde ifade etmiştir.

e. Yeterli Çalışma Yapılmıyor

Bu alt temaya göre 3 yönetici ve 6 uzman rehber öğretmeni olmayan okullara yönelik yeterli çalışmanın yapılmadığını belirtmektedir.

Katılımcılardan Yönetici 11 çalışma olmasının nedenini personel yetersizliğine bağlamış ve görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir: *“Bu noktada yetersiziz çünkü kendi personelimizde yetersiz.”*. Diğer bir katılımcı Uzman 33 ise görüşlerini *“Bir çalışma olduğunu sanmıyorum ya da bilmiyorum.”* şeklinde belirtmiştir.

f. Diğer Okullardan Görevlendirme Yapıyoruz

Bu alt temaya göre 1 yönetici ve 6 uzman rehber öğretmeni olmayan okullara ilçedeki diğer okullarda görevli rehber öğretmenlerden görevlendirme yapıldığını belirtmektedir.

Katılımcılardan Uzman 16 bu konu ile ilgili *“Birde burada bir genelde var rehber öğretmeni olmayan okullarımıza görevlendirme yapıyoruz. Diğer okullarımızdan yani bir rehber öğretmen arkadaş 2 gün bir okuldaysa 3 gün kendi okulunda.”* şeklinde bilgi vermektedir. Diğer bir katılımcı Yönetici 12 ise görüşlerini *“Şimdi ilçemizdeki rehber öğretmenler kadrosunun bulunduğu okulda 3 gün çalışıyorsa ikinci bir okulda da 2 gün çalışıyor. Son 3-4 yıldır bu şekilde çalışıyoruz.”* şeklinde ifade etmektedir.

g. İlçemizde Rehber Öğretmeni Olmayan Okul Yok

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 yönetici ve 5 uzman RAM’in görev alanı içinde olan bölgede rehber öğretmeni olmayan okul bulunmadığını belirtmektedir.

h.Özel Eğitim Bölümündeyim Bilmiyorum

Bu alt temaya göre katılımcılardan 6 uzman özel eğitim bölümünde olduğundan dolayı rehber öğretmeni olamayan okullara yönelik çalışmalar hakkında bilgilerinin olmadığını belirtmektedirler.

ı. Doküman Desteği Sağlanıyor

Bu alt temaya göre 3 uzman rehber öğretmeni olmayan okullara RAM’lar tarafından doküman desteği sağlandığı belirtilmektedir.

Uzman 5 bu konu ile ilgili “*Hangi alanlarda desteğe ihtiyaçları olduklarını soruyoruz yöneticilere gerekli olan dokümanları onlara veriyoruz.*” şeklinde görüş bildirmiştir.

i. Toplantılara Çağırıyoruz.

Bu alt temaya göre katılımcılardan 2 yönetici rehber öğretmeni olmayan okulların yöneticilerini RAM bünyesinde gerçekleşen toplantılara davet edildiğini belirtmektedirler.

Yönetici 11 RAM bünyesinde yapılan toplantılara bu okullardan da temsilci çağrıldığını şu ifadelerle belirtmiştir: “*Ziyaretler dışında aylık toplantılarımıza mutlaka onları da çağırıyorum.*”

4.1.10. Çevrede ve Okullarda Alanla İlgili Araştırmalar ile İlgili Görüşler

Bu ana temada RAM bünyesinde gerçekleştirilen araştırmalar ile ilgili 10 alt tema belirlenmiştir. Belirlenen alt temalar Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12: Çevrede ve okullarda alanla ilgili araştırmalar ile ilgili alt temalar

Çevrede ve okullarda alanla ilgili araştırmalar ile ilgili görüşler	n	%
1) Araştırma yok.	27	42,19
2) Projelerimiz var.	8	12,50
3) Bilimsel anlamda değil ama var.	5	7,81
4) Bilgim yok	4	6,25
5) İki araştırma yapıldı.	3	4,69
6) Şiddet ve risk ile ilgili çalışmalar var.	3	4,69
7) Öğrencilere yönelik davranış ve uyum problemleri ile ilgili çalışmalar var.	2	3,12
8) Bireysel kendi ilgilerimiz doğrultusunda yapılan çalışmalar var.	2	3,12
9) Madde bağımlılığı ile ilgili var.	2	3,12
10) Başarı değerlendirmesi ile ilgili araştırma var.	1	1,56
TOPLAM	57	

Bu ana temaya göre katılımcıların %42,19’u çevrede ve okullarda alanlarıyla ilgili bir araştırma yapılmadığını; %12,50’si RAM bünyesinde bazı konularda projeler yürütüldüğünü; %7,81’i bilimsel anlamda olmasına rağmen araştırmalar yapıldığını; %6,25’i bu konu ile ilgili bilgisi olmadığını; %4,69’u Ram bünyesinde iki araştırma yapıldığını; %4,69’u şiddet ve risk ile ilgili çalışmalar yapıldığını; %3,12’si öğrencilere yönelik davranış ve uyum problemleri ile ilgili araştırmalar yapıldığını; %3,12’si kendi ilgileri doğrultusunda bireysel araştırmalar yaptıklarını; %3,12’si madde bağımlılığı ile

ilgili araştırmalar yapıldığını; %1,56'sı başarı değerlendirilmesi ile ilgili araştırmalar yapıldığını belirtmektedir.

a. Araştırma Yok

Bu alt temaya göre katılımcılardan 3 yönetici ve 23 uzman çevrede ve okullarda alanla ilgili araştırmalar yapılmadığını belirtmektedir.

Yönetici 8 bu konu ile ilgili görüşlerini “*Kurumun adı araştırma ama o imkanımız pek yok.*” şeklinde belirtmektedir. Diğer bir katılımcı Uzman 7 ise görüşlerini “*Rehberlik ve araştırma merkezi olarak bir araştırmamız yok.*” şeklinde ifade etmektedir.

b. Projelerimiz Var

Bu alt temaya göre 8 uzman araştırmaya örnek olarak RAM bünyesinde hazırlanan projeleri göstermektedir.

Uzman 2 bu konuya ilişkin görüşlerini şu ifadelerle açıklamıştır: “*Hali hazırda giden projeler var. Mesela disleksi ile ilgili bir proje var. Disleksili olan çocuklarla vaka analizi için birebir çalışıyoruz. Onların handikaplarını öğrenmeye çalışıyoruz. Onların nasıl çözüm bulacağına ilişkin fikir alış verişinde bulunuyoruz. Mesela cinsel eğitimle ilgili bir projemiz vardı şuan kitap haline geldi.*”. Diğer bir katılımcı Uzman 27 bu konu ile ilgili görüşlerini “*Projelerimiz oluyor. Biz mesela krize müdahale ekibi olarak ‘Bir Adım At Projesi’ yapmıştık. Özellikle şiddet olaylarının artması nedeniyle ergenlik, şiddet, risk konusunda çocukların farkındalık kazandırmak amacıyla bir program hazırladık. 2 yıl onu çeşitli okullularımıza pilot olarak uyguladık.*” şeklinde ifade etmiştir.

c. Bilimsel Anlamda Değil ama Var

Bu alt temaya göre katılımcılardan 4 yönetici ve 1 uzman bilimsel anlamda olmasa da araştırmalar yapıldığını belirtmektedir.

Yönetici 7 araştırma yapıldığını ama araştırmanın sonucunda istatistiki bilgiler elde edilmediğini şu ifadelerle açıklamaktadır: “*Bu sene öyle bir çalışma yapmadık. Özellikle geçen sene, senenin son zamanlarında mart nisan aylarında bu şiddet olayları*

biraz bahar aylarında arttı bunun nedenini araştırmaya yönelik bir çalışmamız vardı. Bunlara yönelik bir araştırma yaptık ama araştırmanın neticesinde herhangi bir istatistik herhangi bir veri toplamadık. Sadece buna yönelik okul idarelerine tedbir amaçlı neler yapılabilir o konuda bir toplantı düzenlemiştim. Emniyet müdürü, kaymakam, belediye başkanı, ilçe milli eğitim müdürü, rehberlik ve araştırma merkezi müdürü ve okul müdürleri olarak buna yönelik tedbir amaçlı bir çalışma yaptık. Onun haricinde ayrıntılı bir istatistik, veri ya da araştırma yayın olmadı.”. Diğer bir katılımcı Uzman 44 ise bu konu ile ilgili görüşlerini “2 yıl önce şiddet olaylarının arttığı dönemlerde kendimiz komisyon oluşturmuştuk. Mesela şiddetle ilgili bir kitapçık çıkarmıştık, etkinliklerle ilgili bir kitapçık. Alanımızla ilgili çalışmalarımız var ama bilimsel anlamda bir araştırmamız yok.” şeklinde belirtmiştir.

d. Bilgim Yok

Bu alt temaya göre 4 uzman çevrede ve okullarda alanla ilgili araştırmalar yapılıp yapılmadığı hakkında bilgisi olmadığını belirtmektedir.

e. İki Araştırma Yapıldı

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 yönetici ve 2 uzman RAM bünyesinde çevrede ve okullarda alanla ilgili iki araştırma yapıldığını belirtmektedir. Bu katılımcıların 3’ü de aynı RAM’da görev yapmaktadır.

Katılımcılardan Uzman 13 bu araştırmalarla ilgili olarak şu açıklamayı yapmaktadır: “İlçemizde rehberlik bölümü iki araştırma yaptı. Bir SBS başarısında aile tutumları ile ilgili, bir de şuanda sınıf yönetimi seminerleri açmak amacıyla öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerine bakılıyor.”

f. Şiddet ve Risk ile İlgili Çalışmalar Var

Bu alt temaya göre 1 yönetici ve 2 uzman şiddet ve risk ile ilgili çalışmaların yapıldığını belirtmektedir.

Yönetici 14 bu konu ile ilgili görüşlerini şu ifadelerle belirtmektedir: “Şiddetle ilgili yaptık. Şiddete kaç öğrenci maruz kaldı, sokakta çalışan kaç öğrenci var ya da sebepleri nelerdir.”

g. Öğrencilere Yönelik Davranış ve Uyum Problemleri ile İlgili Çalışmalar Var

Bu alt temaya göre 1 yönetici ve 1 uzman öğrencilere yönelik davranış ve uyum problemleri ile ilgili çalışmalar olduğunu belirtmektedir. Bu alt tema ile ilgili görüş bildiren 2 katılımcıda aynı RAM'da görev yapmaktadır.

Uzman 31 bu konu ile ilgili görüşlerini “*Öğrencilere yönelik, davranış ve uyum problemlerine yönelik anketler yaptık ve buna istinaden çıkan sonuçlara göre bir çalışmada yaptık zaten bununla ilgili.*” şeklinde belirtmektedir.

h. Bireysel Kendi İlgilerimiz Doğrultusunda Yapılan Çalışmalar Var

Bu alt temaya göre katılımcılardan 2 uzman kendi bireysel çabalarıyla araştırmalar yapıldığını belirtmektedir.

Bu alt temada bazı katılımcılar RAM bünyesinde gerçekleştirilen bir araştırma olmadığını kendi bireysel çabaları ile araştırmalar yaptıklarını belirtmiştir. Uzman 49 bu konu ile ilgili olarak görüşlerini “*Kişisel çabalarımızla yapıyoruz bunu. Bununla ilgili bir organizasyon yok.*” şeklinde belirtmektedir.

ı. Madde Bağımlılığı ile İlgili Var

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 yönetici ve 1 uzman madde bağımlılığı ile ilgili ilçelerde araştırmalar yapıldığını belirtmektedir.

Yönetici 11 bu araştırma ile ilgili “*Araştırma yaptık, mesela madde bağımlılığı ile ilgili yaptık ama yayınlama konusunda eksiğiz.*” şeklinde görüş bildirmiştir.

i. Başarı Değerlendirmesi ile İlgili Araştırma Var

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 yönetici ilçelerde başarı değerlendirme ile ilgili araştırma yapıldığını belirtmektedir.

Yönetici 1 bu konu ile ilgili olarak görüşlerini “*En son kaymakamlıkla, ilçe milli eğitim müdürlüğümüzle ilçemizdeki başarı değerlendirme ile ilgili araştırma yaptık.*” şeklinde belirtmiştir.

4.1.11. RAM'a Başvuran Bireylere Eğitsel ve Sosyal Hizmet Olanakları Hakkında Bilgilendirme ile İlgili Görüşler

RAM'lara başvuran bireylere eğitsel ve sosyal hizmet olanakları hakkında bilgilendirme ile ilgili ana tema altında toplam 4 alt tema belirlenmiştir. Bu alt temalar Tablo 13 ile belirtilmiştir.

Tablo 13: RAM'a başvuran bireylere eğitsel ve sosyal hizmet olanakları hakkında bilgilendirme ile ilgili alt temalar

RAM'a başvuran bireylere eğitsel ve sosyal hizmet olanakları hakkında bilgilendirme	n	%
1) Bilgilendirme yapılıyor.	52	81,25
2) Bilgilendirme yapılmıyor.	11	17,19
3) İlçemiz bu konuda yeterli bir yer değil.	9	14,06
4) Bu konuda hiç bir fikrim yok.	1	1,56
TOPLAM	73	

Bu ana temaya göre katılımcıların %81,25'i RAM'lara başvuran bireylere eğitsel ve sosyal hizmet olanakları hakkında bilgilendirme yapıldığını; %17,19'u bilgilendirme yapılmadığını; %14,06'sı RAM'ın görev yaptığı ilçede yeterli imkanların bulunmadığını; %1,56'sı bu konuda bir fikri olmadığını belirtmektedir.

a. Bilgilendirme Yapılıyor.

Bu alt temaya göre katılımcılardan 10 yönetici ve 42 uzman RAM'a başvuran bireylere eğitsel ve sosyal hizmet olanakları hakkında bilgilendirme yapıldığını belirtmektedir.

Bu alt temaya göre katılımcıların çoğu bu konuda kendilerini başarılı görmektedir. Uzman 1 bu konu ile ilgili görüşlerini “*Tabi ki bunu yapıyoruz. Çok iyi şekilde yaptığımızı düşünüyorum.*” şeklinde belirtirken bir diğer katılımcı Uzman 16 görüşlerini şu ifadelerle açıklamaktadır: “*Bu bizim belki en iyi olduğumuz konulardan biridir.*”

b. Bilgilendirme Yapılmıyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 4 yönetici ve 7 uzman RAM'a başvuran bireylere eğitsel ve sosyal olanaklar hakkında bilgilendirme yapılmadığını belirtmektedir.

Uzman 12 bu konu ile ilgili görüşlerini “*Böyle bir çalışma olmadı bu zamana kadar.*” şeklinde belirtmiştir. Diğer bir katılımcı Uzman 50 ise görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir: “*Genelde eğitim açısından sadece yönlendirmeleri resmi kurumlara yapabiliyoruz biz. Bunun dışında yirmi yaş ya da zorunlu eğitim çağını bitirmiş öğrenciler için iş okulu ya da mesleki iyileştirme şeklinde yönlendirmesini yapıyoruz.*”

c. İlçe Yeterli Bir Yer Değil Bu Konuda

Bu alt temaya göre katılımcılardan 3 yönetici ve 6 uzman RAM’a başvuran bireyleri eğitsel ve sosyal olanaklara yönlendirmek için gerekli kurumların ilçelerinde bulunmadığını belirtmektedir.

Yönetici 2 bu konu ile ilgili görüşlerini “*Talep doğrultusunda ihtiyaca binaen bildiğimiz kadarıyla yapıyoruz çünkü buradaki imkanlar sınırlı. Ama şu olabiliyor çocuk neye ihtiyaç duyuyor? İlk aklıma gelen yazın ne yapabilir gidebileceği en yakın yer diğer bir il. Bu şekilde bir yönlendirme olabilir.*” şeklinde açıklamıştır. Kod adı HÜSYİN ŞEN olan uzman bu konu ile ilgili eğitsel yönlendirmenin artık devlet destekli olmasından dolayı yapılabildiğini ancak sosyal imkanların bu kadar yeterli olmadığını şu ifadelerle belirtmektedir: “*Eğitsel olarak nereye gidebileceğini daha rahat söylemekteyiz. Sosyal boyutunda söyleyeceğimiz çok fazla bilgi yok maalesef. Ama özellikle belli yaşa gelmiş bireylerin eğitim alma çağı bitiyor. Eğitim alma yaşı geçiyorsa eğitimin kesilmesi gerekiyor. Ama bireyin yaşantısı devam ediyor. Devam eden yaşam sürecinde sosyal ihtiyaçlar ortaya giriyor. Sosyal ihtiyaçlarını nerelerden karşılayacağına dair elimizde bilgi yok, kurum yok Türkiye’de. Birde bu farkındalıkla ortaya çıkacak bir şey diye düşünüyorum. Bu zamana kadar biz hep eğitim üzerinde durduk geçmişte. Çocuklara eğitim veren kurumlar yoktu şimdi alabildiğine arttı ki artık niteliğini tartışıyoruz bunların. Eğitime odaklandığımız için bu tür sosyal kurumların eksikliğini fark etmedik. Eğitim bittiği noktada ki her eğitim belli bir noktadan sonra kesilmek durumda, bu çocukların evden dışarı çakabilecekleri sosyal organizasyonlara ihtiyaçlar var. Burada belediyelerinde işin içine girmesi gerekiyor. Kaldı ki belediyelerin kuruluş kanunlarında da özürlü bireylerle ilgili çalışma yapmaları gerekiyor. Ama tabii ki belediyeler kapılarını çalan birileri olmadığı sürece bu tür hizmetlere çok fazla kapı açmıyorlar. Ama gelecek süreçte o tür kurumlarında ortaya çıkacağını hem devlete bağlı, hem özel kurumlar artık belediyelerinde işin içine*

daha fazla gireceğini düşünüyorum. Biz artık toplumda o bireylerin sosyal ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik kurumları oluşturmak durumundayız.”

d. Bu Konuda Hiç Bir Fikrim Yok

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 uzman başvuran bireylerin eğitsel ve sosyal olanaklara yönlendirilmesi konusunda bilgisi olmadığını belirtmektedir.

4.1.12. Danışanların Gelişimi ve Eğitimini İzlerken Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşler

Danışanların gelişimi ve eğitimini izlerken karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşler başlıklı ana tema altında 9 tane alt tema belirlenmiştir. Bu alt temalar Tablo 14 ile gösterilmektedir.

Tablo 14: Danışanların gelişimi ve eğitimini izlerken karşılaşılan sorunlara ilgili alt temalar

Danışanların gelişimi ve eğitimini izlerken karşılaşılan sorunlar	n	%
1) Yılda bir inceleme yapılıyor ama gelişme yok.	20	31,25
2) İzlenmiyor	13	20,31
3) Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde süreklilik yok.	11	17,19
4) Kesinlik yok	9	14,06
5) Zaman sıkıntısı var.	5	7,81
6) İnternet üzerinden bilgi alabilmeliyiz.	5	7,81
7) Özel eğitim bölümüdeyim cevap veremeyeceğim.	4	6,25
8) Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde gönüllük esas.	4	6,25
9) Zorlukla karşılaşılmıyor.	1	1,56
TOPLAM	72	

Bu ana temaya göre katılımcıların %31,25'i danışanların gelişimi ve eğitimini yılda bir kez incelendiğini ancak bir gelişme gözlenmediğini; %20,31'i izlenmediğini; %17,19'u rehberlik hizmetlerinde süreklilik olmadığını; %14,06'sı rehberlikte kesinlik olmadığını; %7,81'i zaman sıkıntısı olduğunu; %7,81'i danışanların gelişimi ve eğitimi hakkında bilgilerinin internet üzerinden görünebilmesi gerektiğini; %6,25'i özel eğitim bölümünde olduğundan cevap veremeyeceğini; %6,25'i rehberlik hizmetlerinde gönüllük esası olduğunu; %1,56'sı zorlukla karşılaşılmadığını belirtmektedir.

a. Yılda Bir İnceleme Yapılıyor ama Gelişme Yok

Bu alt temaya göre 4 yönetici ve 16 uzman danışanların gelişimini ve eğitimini yılda bir incelendiğini ancak bir gelişme olmadığını belirtmektedir.

Yönetici 6 bu konu ile ilgili görüşlerini “*Yılda bir kez görüyoruz ve özel eğitim kurumlarının söylediklerine inanmak zorunda kalıyoruz. Ama çoğu inandırıcı gelmiyor. Gelişmeyi göremiyoruz bireylerin çoğunda.*” şeklinde belirtmiştir. Uzman 47 ise görüşlerini şu ifadelerle açıklamıştır: “*Özel eğitim hizmetlerinden yararlanmak için bizden bir rapor çıkıyor. 1 yıl sonra tekrar geliyorlar. Tekrar dosyasına bakıp geriye dönük olarak neler yapılmış, neler verilmiş, neler çalışılmış özel eğitim kurumunda, onların hepsi değerlendirilip, ona göre rapor çıkıyor. Yani zorluklar şöyle sadece özel özel eğitim kurumlarının çalışmalarını bize çok sağlıklı aktaramamasında sıkıntı yaşıyoruz.*”

b. İzlenmiyor

Bu alt temaya göre 3 yönetici ve 10 uzman danışanların gelişiminin ve eğitiminin izlenmediğini belirtmektedir.

Katılımcılardan Yönetici 5 bu konu ile ilgili olarak “*İzleme çalışması yine yerinde gerçekleştirebildiğim bir çalışma değil.*” şeklinde görüş bildirmiştir. Diğer bir katılımcı olan Uzman 24 ise bu konu ile ilgili görüşlerini “*Personel sıkıntısından dolayı çok fazla izleme yapamıyoruz.*” şeklinde açıklamıştır.

c. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinde Süreklilik Yok

Bu alt temaya göre katılımcılardan 3 yönetici ve 8 uzman rehberlik hizmetlerinde süreklilik olmamasından dolayı danışanların gelişimini ve eğitimini izlenirken sorun olduğunu belirtmektedir.

Yönetici 6 bu alt tema ile ilgili görüşlerini “*Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümüne danışan bireylerde bir süreklilik olmuyor bu nedenle de takibi zor.*” şeklinde belirtmiştir. Diğer bir katılımcı Uzman 2 ise görüşlerini şu ifadelerle açıklamıştır: “*Rehberlik hizmetleri anlamında sürecin başında onlara şöyle bir bilgi veriliyor. ‘Bu bir süreçtir hiç bir zaman boyacı küpü mantığı güdülmez. Birden bire*

bizden sihirli bir cümle kelime beklemeyin ama yavaş yavaş değişimler olacaktır. Önce siz değişeceksiniz sonra aile içi dinamikler yavaş yavaş değişecektir’ diye öngöründe bulunmamıza rağmen bazen ilk oturumdan sonra buraya gelmeyi gereksiz görüyorlar. Çünkü öyle bir beklenti duyarlar.”

d. Kesinlik Yok

Bu alt temaya göre katılımcılardan 2 yönetici ve 7 uzman rehberlik hizmetlerinde kesinlik olmadığından dolayı danışanların gelişimini ve eğitimini izlenirken sorun olduğunu belirtmektedir.

Uzman 23 bu konu ile ilgili görüşlerini “Okuldan aldığımız bilgiler, rehabilitasyon merkezlerinin gönderdiği bilgiler ya da aileden aldığımız bilgiler var. Onlarında sağlıklı olup olmadığını bilmiyoruz.” şeklinde açıklamıştır. Diğer bir katılımcı Yönetici 11 ise görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir: “En büyük eksikliğimiz oradaki maddeleri yapıp yapılmadığını izleyememek. Mesela merdiven çıkabiliyor işaretli ise merdiven çıktığını gözlemleyebilmeniz gerekiyor. Test materyallerinizin tam olması gerekiyor.”. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümünde görev yapan Uzman 7 ise bu bölümde yaşadıkları problemi ise şu şekilde ifade etmektedir: “Mesela diyelim ki danışmanlık tedbiri verilen kişiler geliyor mahkeme tarafından bize ben diyorum ki açık liseye kaydol bunu araştır diyorum. Araştırıyor mu araştırmıyor mu? Onun takibi konusunda sıkıntılar yaşıyor mesela kendine bir iş bul diyorum araştırdım bulamadım diyor bu tür şeyler oluyor. O konularda takip konusunda sıkıntımız var karşıdakinin beyanına güvenmek zorunda kalıyorsunuz.”

e. Zaman Sıkıntısı Var

Bu alt temaya göre katılımcılardan 5 uzman görüşmelerde zaman probleminin olduğunu bu nedenle de danışanların gelişimi ve eğitimi izlenirken sorun olduğunu belirtmektedir.

Uzman 24 bu alt tema ile ilgili görüşlerini şu ifadelerle belirtmiştir: “Süresi yeterli değil. Günde 3 randevu alabiliyoruz bazen daha düşebiliyor. Bunun dışında bizim günlük rutin işlerimiz var. Yazışmalar, rapor girmeler... Bir bireyi eğitsel anlamda çalışma yaparken daha detaylı incelemek isterim.”. Diğer bir katılımcı Uzman

41 ise “Öğrenci senede bir kere geliyor belli bir süre ayırabiliyoruz. Oysaki eğitsel değerlendirme dediğimiz şey bir ayı birkaç ayı alabilecek bir şey. Çocuğun farklı ortamlarda farklı zamanlarda gözlenmesi gerekiyor. Ama biz imkanlarımız doğrultusunda sadece buraya çocuk bir gün geliyor. Belki en fazla bir saatimizi ayırabiliyoruz o çocuğa. Aileden, öğretmenin gönderdiği formlardan ve çocuktan alabildiğimiz kadar onu gözlemliyoruz.” şeklinde görüş bildirmiştir.

f. İnternet Üzerinden Bilgi Alabilmeliyiz

Bu alt temaya göre 4 uzman danışanların gelişimi ve eğitimi hakkında bilgiyi internet üzerinden alabilmeleri gerektiğini belirtmektedir.

Uzman 3 bu konu ile ilgili olarak görüşlerini şu şekilde belirtmiştir: “Diğer boyutuyla çocuğu izlemeye yönelik sistem içerisinde yapılar yoktur. Bunun olması gerekiyor. Ben burada hizmet sunduğum bir çocukla ilgili bakanlığın veri tabanına girip onun şuanda hangi aşamada olduğunu, yeteneğine uygun ben bir yönlendirme yaptıysam o alana yöneldi mi, yeteneği düzeyinde bir akademi başarıya ulaştı mı? Bunları görebilmeliyim. Bakanlığın veri tabanında var öğrencilere yönelik. RAM'daki personel olarak o bilgileri görme şansımız yok.”

g. Özel Eğitim Bölümündeyim Cevap Veremeyeceğim

Bu alt temaya göre katılımcılardan 4 uzman özel eğitim hizmetleri bölümünde danışanların gelişimi ve eğitiminin izlenmediğini belirtmektedir.

h. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinde Gönüllük Esas

Bu alt temaya göre katılımcılardan 4 uzman rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde gönüllülük esası olduğundan dolayı danışanların gelişimi ve eğitimi izlenirken sorun yaşadıklarını belirtmektedirler.

Uzman 18 bu konu ile ilgili olarak görüşlerini “Rehberlik kısmında işler gönüllü yürüdüğü için öğrenci gelmeyince onu zorla buraya getiremiyoruz.” şeklinde belirtmektedir.

1. Zorlukla Karşılaşılmıyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 uzman danışanların gelişimini ve eğitimini izlenirken bir sorunla karşılaşmadıklarını belirtmektedir.

4.1.13. Öğretmen ve Ailelere Yönelik Konferans Seminer vb. Etkinliklerin Yapılma Sıklığı ile İlgili Görüşler

RAM bünyesi altında düzenlenen eğitimlerin sıklığı ile ilgili görüşlerin belirtildiği ana tema altında toplam 12 alt tema belirlenmiştir. Bu alt temalar Tablo 15’da gösterilmiştir.

Tablo 15: Öğretmen, aile, yönelik konferans seminer vb. etkinliklerin yapılma sıklığı ile ilgili

Öğretmen, aile, yönelik konferans seminer vb. etkinliklerin yapılma sıklığı	n	%
1) Sadece rehber öğretmenlere yapılıyor.	27	41,54
2) Sık sık yapılıyor.	11	16,92
3) Yapmıyoruz.	10	15,38
4) Her aya dağıtacak şekilde.	8	12,31
5) Ayda iki kez.	5	7,69
6) Çok sık değil.	5	7,69
7) Değişiyor.	4	6,15
8) İhtiyaca göre eğitim düzenleniyor.	4	6,15
9) Eskiden daha çok yapılıyordu.	3	4,62
10) İstatistiksel bir bilgi vermek zor.	3	4,62
11) İki ayda bir.	2	3,08
12) Senede 3 4 tane açabiliyoruz.	1	1,54
TOPLAM	83	

Bu ana temaya göre katılımcıların %41,54’ü konferans, seminer gibi etkinliklerin sadece rehber öğretmenlere yönelik yapıldığını; %16,92’si konferans, seminer gibi etkinliklerin sık sık yapıldığını; %15,38’i konferans, seminer gibi etkinliklerin yapılmadığını; %12,31’i bu tarz etkinliklerin her aya dağıtılacak şekilde yapıldığını; %7,69’u ayda iki kez eğitim düzenlendiğini; %7,69’u konferans, seminer gibi etkinliklerin çok sık yapılmadığını; %6,15’i etkinliklerin sıklığının değiştiğini; %6,15’i ihtiyaca göre eğitim düzenlendiğini; %4,62’si daha önceleri bu etkinliklerin daha sık yapıldığını; %4,62’si istatistiki bilgi verenin zor olduğunu; %3,08’i eğitimlerin iki ayda bir düzenlendiğini; %1,54’ü senede 3 4 tane eğitim düzenlendiğini belirtmektedir.

a. Sadece Rehber Öğretmenlere Yapılıyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 4 yönetici ve 23 uzman RAM bünyesinde sadece rehber öğretmenlere yönelik konferans, seminer gibi etkinlikler düzenlendiğini belirtmektedir.

Bu alt temada bazı katılımcılar RAM bünyesi altında yapılan eğitimlerin rehber öğretmenlerine yönelik olduğunu, aile ve öğrenciler yönelik eğitimlerin yapılmadığını belirtmiştir. Katılımcılardan Uzman 10 bu konu ile ilgili olarak görüşlerini “*Öğrenci ve ailelere yönelik eğitimlerimizin olduğunu söyleyemem. Sadece öğretmenlere yönelik seminerler oluyor. Bunlarda çeşitli alanlarda oluyor. Aile eğitimleri, kişisel gelişimleri ile ilgili*” şeklinde belirtmiştir. Yönetici 14 bu konu ile ilgili görüşlerini şu ifadelerle açıklamıştır: “*RAM’larda öğretmenlere yönelik konferanslar her yıl yapılıyor. Ailelere yönelik konferanslar çok fazla yapmıyoruz.*”

b. Sık Sık Yapılıyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 4 yönetici ve 7 uzman konferans, seminer gibi etkinliklerin sık sık yapıldığını belirtmektedir.

Uzman 18 bu konu ile ilgili olarak “*Aslında bizim burada çok sık yapılıyor bu tür etkinlikler rehber öğretmenlere, ailelere değil de rehber öğretmenlere çok fazla seminer verildi hizmet içi eğitim adı altında. Ama bunu rehberlik bölümü düzenliyor biz onun dışında kalıyoruz özel eğitim hizmetleri olarak.*” şeklinde görüş bildirmiştir.

c. Yapmıyoruz.

Bu alt temaya göre katılımcılardan 2 yönetici ve 8 uzman öğretmenlere, ailelere yönelik konferans, seminer gibi etkinliklerin yapılmadığını belirtmektedir.

Katılımcılardan Uzman 50 bu konu ile ilgili görüşlerini “*Personel yeterli olduğu sürece bunu için ayrılan rehber öğretmenimiz veya iki tane rehber öğretmenimiz olduğu sürece yapılmaya çalışılıyor. Ama iki senedir buradayım iki senedir bunun ile ilgili bir çalışma görmedim.*” şeklinde belirtmektedir.

d. Her Aya Dağıtacak Şekilde Yapılıyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 yönetici ve 7 uzman öğretmenlere, ailelere yönelik konferans, seminer gibi etkinliklerin ayda bir kez yapıldığını belirtmektedir.

Uzman 16 bu alt tema ile ilgili görüşlerini “*Yıllık çalışmamıza baktığımızda hemen hemen ayda bir okulumuzda seminer çalışmamızın olduğunu görüyoruz.*” şeklinde belirtmiştir.

e. Ayda İki Kez Yapılıyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 yönetici ve 4 uzman öğretmenlere, ailelere yönelik konferans, seminer gibi etkinliklerin ayda iki kez yapıldığını belirtmektedir.

Uzman 45 bu konu ile ilgili görüşlerini “*Bildiğim kadarıyla bu sene özellikle rehberlik bölümünün yaptığı ailelerle ilgili, sınav kaygısı olsun, ortaöğretim kurumları tanıtma semineri olsun, ayda iki tane seminer yapılıyor.*” şeklinde açıklamıştır.

f. Çok Sık Değil

Bu alt temaya göre katılımcılardan 3 yönetici ve 2 uzman öğretmenlere, ailelere yönelik konferans, seminer gibi etkinliklerin çok sık yapılmadığını belirtmektedir.

Yönetici 11 bu alt tema ile ilgili görüşleri şu şekildedir: “*RAM olarak biz sık yapmıyoruz. Bu gönüllülük işidir. Talep olmadan hiç bir verim almıyorsunuz.*”. Diğer bir katılımcı Yönetici 7 ise görüşlerini “*Çok sıklıkla yapılamamasının sebebi yine diyorum personel sıkıntısı.*” şeklinde belirtmiştir.

g. Değişiyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 yönetici ve 3 uzman öğretmenlere, ailelere yönelik konferans, seminer gibi etkinliklerin sıklığının değiştiğini belirtmektedir.

Uzman 19 bu konu ile ilgili görüşlerini şu ifadelerle açıklamıştır: “*Bu ayda dörtte olabiliyor, ikide olabiliyor. İhtiyaca göre ya da talebe göre değişiyor.*”

h. İhtiyaca Göre Eğitim Düzenleniyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 4 uzman öğretmenlere, ailelere yönelik konferans, seminer gibi etkinliklerin ihtiyaca göre düzenlendiğini belirtmektedir.

Uzman 2 bu konu ile ilgili görüşlerini “*Yıl için de ihtiyaca binaen yapılıyor. Bu ihtiyaçların çok yoğun olduğu dönemler mesela sınavların olduğu dönemlerde hem buraya gelen gidenin sayısı çok artar hem de okullardan talepler artar. Okulun başlarında sınıf yönetimi ile ilgili seminer istekleri çok olur.*” şeklinde ifade etmiştir

i. Eskiden Daha Çok Yapılıyordu

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 yönetici ve 2 uzman öğretmenlere, ailelere yönelik konferans, seminer gibi etkinliklerin önceki yıllarda daha sık yapıldığını belirtmektedir.

Yönetici 1 bu konu ile ilgili “*Önceden çok fazla yapılıyordu. Son iki seneye kadar bizim 15 günde bir aile eğitim seminerlerimiz vardı. Belediye ile iş birliği içinde yaptık, hanımlar lokali ile birlikte yaptık. Ama şu özel eğitim işi içine girdikten sonra eski sayıda yapamıyoruz.*” şeklinde görüş bildirmiştir. Diğer bir katılımcı Uzman 1 ise görüşlerini “*Daha önceki yıllarda daha sık yapılmaktaydı. Ama bu son özellikle bir buçuk iki yıldır RAM’ların bunları hazırlayıp organize edebilecek personel sayısı yetersiz olduğu için bu sayı oldukça azaldı.*” şeklinde belirtmiştir.

i. İstatistiksel Bir Bilgi Vermek Zor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 3 uzman öğretmenlere, öğrencilere, ailelere yönelik konferans, seminer gibi etkinliklerle ilgili istatistiki bilgi vermenin zor olduğunu belirtmektedir.

Uzman 3 bu alt tema ile ilgili görüşünü “*İstatistiksel bir bilgi vermek çok olanaklı değil.*” şeklinde belirtmektedir.

j. İki Ayda Bir Yapılıyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 2 yönetici öğretmenlere, öğrencilere, ailelere yönelik konferans, seminer gibi etkinliklerin iki ayda bir düzenlendiğini belirtmektedir

Yönetici 1 bu alt tema ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir: *“Son iki seneye kadar bizim 15 günde bir aile eğitim seminerlerimiz vardı. Belediye ile iş birliği içinde yaptık, hanımlar lokali ile birlikte yaptık ama şu özel eğitim işi içine girdikten sonra eski sayıda yapamıyoruz. Şimdi ancak iki ayda bir yapabiliyoruz.”*

k. Senede Üç ya da Dört Tane Açabiliyoruz

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 uzman senede üç ya da dört eğitim düzenlenebildiğini belirtmektedir.

Uzman 49 bu alt tema ile ilgili *“Fakat öğretmenlere yönelik seminerlerimiz bu senede vardı. Senede üç ya da dört defa yapmaya çalışıyoruz.”* şeklinde görüş bildirmiştir.

4.1.14. RAM’larda Rehberlik ve Psikolojik Danışma ile İlgili Yeni Gelişmelerin Takibinin Yapılmasına İlişkin Görüşler

RAM’larda rehberlik ve psikolojik danışma ile ilgili yeni gelişmelerin takibinin yapılmasına ilişkin görüşlerin bulunduğu bu ana temada toplam 12 alt tema belirlenmiştir. Bu alt temalar Tablo 16 gösterilmiştir.

Bu ana temaya göre katılımcıların %29,23’ü rehberlik ve psikolojik danışma ile ilgili yeni gelişmelerin takibini bireysel çabalarla takip edildiğini; %21,54’ü rehber öğretmenler arasındaki iletişim sayesinde öğrenildiğini; %20,00’si özel eğitim rehberlik ve danışma genel müdürlük tarafından düzenlenen toplantı, seminer gibi etkinliklerden öğrenildiğini; %18,46’sı özel eğitim rehberlik ve danışma genel müdürlüğün internet sayfasından takip edildiğini; %12,31’i yeni gelişmeler için bilimsel yayımların takip edildiğini; %12,31’i değişen yönetmeliklerden yararlandığını; %7,69’u projeler yardımıyla takip edildiğini; %6,15’i üniversitelerle kurulan iletişim yardımıyla takip edildiğini; %3,08’i özel kurslara katılarak takip edildiğini; %3,08’i yeni kaynakların takibiyle gerçekleştiğini; %3,08’i takip edilmediğini belirtmektedir. Ayrıca katılımcıların %9,23’ü bilgisinin olmadığını belirtmektedir

Tablo 16: RAM’larda rehberlik ve psikolojik danışma ile ilgili yeni gelişmelerin takibinin yapılmasına ilgili alt temalar

RAM bünyesinde rehberlik ve psikolojik danışma ile ilgili yeni gelişmelerin takibi	n	%
1) Bireysel çabalar ile.	19	29,23
2) Rehber öğretmenler arası iletişim.	14	21,54
3) Genel Müdürlük bilgilendirici toplantı, seminer gibi etkinlik düzenliyor	13	20,00
4) Genel Müdürlüğü’n internet sayfasından takip ediliyor..	12	18,46
5) Bilimsel yayınlar takip ediliyor.	8	12,31
6) Yönetmeliklerdeki değişimler takip ediliyor.	8	12,31
7) Bilgim yok.	6	9,23
8) Projeler ile.	5	7,69
9) Üniversitelerle iletişim ile.	4	6,15
10) Özel kurslara katılıyorlar.	2	3,08
11) Yeni kaynaklar takip ediliyor.	2	3,08
12) Takip edilemiyor.	2	3,08
TOPLAM	95	

.a. Bireysel Çabalar İle

Bu alt temaya göre katılımcılardan 3 yönetici ve 16 uzman rehberlik ve psikolojik danışma ile ilgili gelişmelerin personelin kendi çabalarıyla takip ettiklerini belirtmektedir.

Uzman 37 bu konu ile ilgili görüşlerini “*Daha ziyade okumak ve bireysel anlamda imkanlarımızı zorlayıp eğitimler almaya çalışmakla gerçekleşiyor.*” şeklinde ifade etmiştir. Uzman 3 ise “*Yeni gelişmelerin takibi sistematik olarak yapılmamaktadır. Bu tamamen bireylerin kendi kişisel yönelimleriyle sınırlı bir şey. Üniversite RAM iş birliği bu anlamda devreye girmesi gerekiyor. Bir iş birliği olmadı için gelişmelerin takibi ancak RAM çalışanlarının bireysel çabalarıyla gerçekleşiyor.*” şeklinde görüş bildirmiştir.

b. Rehber Öğretmenler Arası İletişim

Bu alt temaya göre katılımcılardan 3 yönetici ve 11 uzman rehberlik ve psikolojik danışma ile ilgili yeni gelişmelerin takibinin rehber öğretmenler arasındaki iletişim ile sağlandığını belirtmektedir.

Katılımcılardan Uzman 14 bu konu ile ilgili görüşlerini “*Farklı bir çalışmaya katılmış bir arkadaşımızla bilgi paylaşımı yaparak gelişmeleri takip etmiş oluyoruz*” şeklinde belirtmiştir. Yönetici 4 bu konu ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade

etmektedir: *“Değişik seminerlere katılan arkadaşlarımız oluyor oradan iletişimde bulunarak olan gelişimleri takip etmeye çalışıyoruz.”*

c. Genel Müdürlük Bilgilendirici Toplantı, Seminer gibi Etkinlik Düzenliyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 4 yönetici ve 10 uzman rehberlik ve psikolojik danışma ile ilgili yeni gelişmelerin takibini Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından düzenlenen toplantı, seminer gibi etkinlikler sayesinde takip edildiğini belirtmektedir.

Katılımcılardan Uzman 17 bu alt tema ile ilgili görüşlerini *“Bu konuda bakanlığımız, genel müdürlüğümüz yeni gelişmeleri duyurmak için toplantılar, seminerler düzenliyor.”* şeklinde belirtmiştir. Diğer bir katılımcı Yönetici 7 ise görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir: *“Şimdi özellikle RAM’lardaki takipte şöyle bir süreç söz konusu. Genel müdürlüğümüz, RAM ile ilgilenen bir şube müdürü, yeni yapılacak bir test ya da testin güvenilirliği geçerliliği aşamasında çağın gereklerine uymadığı kararlaştırılmış ise bu bütün RAM’lara hizmet içi faaliyetlerde yapılan toplantılarda dile getiriliyor ve ulaştırılıyor.”*

d. Genel Müdürlüğün İnternet Sayfasından Takip Ediliyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 3 yönetici ve 9 uzman rehberlik ve psikolojik danışma ile ilgili yeni gelişmeleri Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün internet sayfasından takip edildiğini belirtmektedir.

Yönetici 2 bu konu ile ilgili görüşlerini *“Takibi ilk olarak Özel Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün yayınlamış olduğu internet sitesi var, oradan takip ediliyor. En başarılı o.”* şeklinde belirtmiştir. Diğer bir katılımcı Uzman 45 ise görüşlerini *“Biz genelde genel müdürlüğümüzün sayfasını kullanarak ya da Milli Eğitim Bakanlığı’nın sayfasını kullanarak yeni uygulamalar, yeni formlara, baskılara, standartlara ulaşabiliyoruz. Özel eğitim açısından düşünüyorum. Günlük orayı takip ediyoruz genel müdürlüğümüzün sayfasını.”* şeklinde ifade etmiştir.

e. Bilimsel Yayınlar Takip Ediliyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 2 yönetici ve 6 uzman rehberlik ve psikolojik danışmadaki yeni gelişmelerin takibi için yayınların takip edildiğini belirtmektedir.

Yönetici 6 bu konu ile ilgili “*Daha çok yayınlar takip ediliyor. Abone olduğumuz dergiler var.*” şeklinde görüş bildirmiştir. Diğer bir katılımcı Yönetici 8 ise görüşlerini “*Üniversitelerle olan diyalogumuzda onların yayınlarını takip ediyoruz, temin edebildiklerimizi.*” şeklinde ifade etmiştir.

f. Yönetmeliklerdeki Değişimler Takip Ediliyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 yönetici ve 7 uzman rehberlik ve psikolojik danışma ile ilgili yeni gelişmelerin takibini değişen yönetmeliklerle yapıldığını belirtmektedir.

Katılımcılardan Uzman 46 bu alt tema ile ilgili görüşlerini “*Yönetmelikler sürekli takip ediliyor, ona göre bir değişiklik varsa gerekli uygulamayı yapıyoruz.*” şeklinde belirtmiştir. Diğer bir katılımcı Uzman 50 ise bu konudaki görüşlerini “*Yönetmelik, mevzuat boyutunda yapılıyor. Genelde o şekilde özel olarak herhangi bir takipte bulunamıyoruz. Yönetmelikler değiştikçe genelge, yönetmelikler geliyor. Onlar üzerinde çalışarak çalışmalarımızı ona göre sürdürüyoruz.*” şeklinde ifade etmiştir.

g. Bilgim Yok

Bu alt temaya göre katılımcılardan 6 uzman rehberlik ve psikolojik danışma ile ilgili yeni gelişmelerin takibinin yapılması hakkında bilgisi olmadığını belirtmektedir.

Uzman 30 bu alt tema ile ilgili “*Özel eğitim hizmetleri bölümündeyim bu nedenle bu soruya cevap vermeyeceğim.*” şeklinde görüş bildirmiştir.

h. Projeler ile

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 yönetici ve 4 uzman rehberlik ve psikolojik danışma ile ilgili yeni gelişmelerin takibinin projeler sayesinde gerçekleştiğini belirtmektedir.

Kod adı SERAP olan uzman bu alt tema ile ilgili görüşlerini “*Zaman zaman projeler yapılıyordu. Bize de bilgi veriliyordu.*” şeklinde belirtmiştir. Yönetici 3 ise bu alt tema ile ilgili “*Zaten ister istemez takip ediliyor. Çünkü hemen genel müdürlüğümüz yollar bize gerekli uygulama, çalışma noktasında gerekenleri. Onların gönderdikleri yazıları takip ediyoruz. Çıkardıkları, geliştirdikleri ya da ürettikleri projeler oluyor. Bazen dahil etmiyorlar bizi ama yinede haberimiz oluyor. Nihayetinde projenin hazırlama kısmında belki dahil olmuyoruz ama sonrasında mutlaka içine dahil ediyoruz. Bu şekilde takip ediyoruz.*” şeklinde görüş bildirmiştir.

1. Üniversitelerle İletişim ile

Bu alt temaya göre katılımcılardan 2 yönetici ve 2 uzman rehberlik ve psikolojik danışma ile ilgili yeni gelişmelerin takibinin üniversitelerle iletişim kurarak gerçekleştirildiğini belirtmektedir.

Katılımcılardan Uzman 47 bu konu ile ilgili görüşlerini “*Bilimsel anlamda da internet aracılığıyla olabiliyor, üniversitelerle olan işbirliği sonucunda ortaya bazı yenilikler getiriliyor.*” şeklinde ifade etmiştir.

i. Özel Kurslara Katılıyorlar

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 yönetici ve 1 uzman rehberlik ve psikolojik danışma ile ilgili yeni gelişmelerin takibinin özel kurslara katılarak yapıldığını belirtmektedir.

Katılımcılardan Uzman 49 bu konu ile ilgili görüşlerini “*Dışarıda özel olarak satın aldığımız eğitimlerimiz var.*” şeklinde açıklamaktadır.

j. Yeni Kaynaklar Takip Ediliyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 2 uzman rehberlik ve psikolojik danışma ile ilgili yeni gelişmelerin takibinin yeni çıkan kaynaklar ile takip edildiğini belirtmektedir.

Katılımcılardan Uzman 19 görüşlerini şu ifadelerle açıklamıştır: “*Çıkan yeni kaynakları takip ediyoruz.*”

k. Takip Edilemiyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 2 uzman rehberlik ve psikolojik danışma ile ilgili yeni gelişmelerin takibinin yapılmadığını belirtmektedir.

Uzman 12 bu alt tema ile ilgili “*Şimdi 2006 Haziran ayından sonra RAM’ların iş yoğunluğu çok fazla arttı özürülüler kanunundan sonra çok fazla takip de yapamıyoruz açkçası.*” şeklinde görüş bildirmiştir.

4.1.15. RAM Çalışanlarının Hizmet İçi Eğitime Katılma Sıklığına İlişkin Görüşler

RAM çalışanlarının hizmet içi eğitime katılma sıklığına ilişkin görüşlerin yer aldığı ana tema altında toplam 12 alt tema belirlenmiştir. Belirlenen bu alt temalar Tablo 17’de gösterilmiştir.

Tablo 17: RAM çalışanlarının hizmet içi eğitime katılma sıklığına ilişkin alt temalar

RAM çalışanlarının hizmet içi eğitime katılma sıklığına ilişkin görüşler	n	%
1) Değişiyor.	16	25,00
2)Çok katılmıyoruz, yeterli değil.	11	17,19
3) Çok sık.	11	17,19
4) Yılda 2 3 kez.	10	15,62
5) Katılım kontenjanı az.	8	12,50
6) Senede bir defa.	7	10,94
7) Özel eğitim bölümü nadir katılıyor.	4	6,25
8) Katılmıyoruz.	4	4,69
9) Az sayıda açılıyor.	3	4,69
10) Başvuruyoruz ama değerlendirilmiyor.	3	4,69
11) Genel müdürlük zorunlu tutabiliyor.	2	3,12
12) Yeterli sayıda.	1	1,56
TOPLAM	80	

Bu ana temaya göre katılımcıların %25’i RAM çalışanlarının hizmet içi eğitimlere katılma sıklığının değiştiğini; %17,19’u yeterli sayıda katılmadıklarını; %17,19’u çok sık katıldıklarını; %15,62’si yılda 2-3 kez katıldıklarını; %12,50’si katılım için kontenjanın çok az olduğunu; %10,94’ü senede bir defa katıldıklarını; %6,25’i özel eğitim bölümünün nadir katıldığını; %6,25’i katılmadıklarını; %4,69’u az sayıda hizmet içi eğitim açıldığını; %4,69’u başvurduklarını ancak değerlendirilmediğini; %3,12’si genel müdürlüğün zorunlu tuttuğu durumlar olduğunu; %1,56’sı yeterli sayıda katıldıklarını belirtmektedirler.

a. Değişiyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 2 yönetici ve 14 uzman RAM çalışanlarının hizmet içi eğitime katılma sıklığının değiştiğini belirtmektedir.

Katılımcılardan Uzman 25 bu konu ile ilgili olarak RAM çalışanlarının hizmet içi eğitime katılma sıklığının bölümüne göre değiştiğini belirtmiştir. Uzman 25 görüşlerini şu ifadelerle açıklamaktadır: “*RAM çalışanları hizmet içi eğitime katılma sıklığı bölüme göre değişir. Mesela özel eğitim öğretmeniyseniz daha sık katılırsınız, ama rehberlikteyseniz yılda bir iki defa katılabiliyorsunuz.*”. Diğer bir katılımcı Uzman 37 ise tam tersi bir görüş bildirerek özel eğitim hizmetleri bölümünün iş yükü nedeniyle daha az katıldığını belirtmiştir. Uzman 37 görüşlerini şu ifadelerle belirtmiştir: “*Senede iki üç diyelim ama her çalışan için geçerli değil. Özel eğitim hizmetleri bölümündekiler yoğunluk sebebiyle çok katılamıyorlar. Bir de RAM’larda çalışanlar için çok fazla hizmet içi eğitimler açılmıyor, rehber öğretmenlere yönelik çok fazla hizmet içi eğitim açılmıyor aslında.*”. Katılımcılardan Yönetici 11 ise katılımın bireylere göre değiştiğini belirtmektedir. Yönetici 11 görüşlerini “*Bireylere bağlı belirli bir şey söyleyemem. Hem de gönüllülük var.*” şeklinde belirtmiştir.

b. Çok Katılmıyoruz, Yeterli Değil

Bu alt temaya göre katılımcılardan 2 yönetici ve 9 uzman RAM çalışanlarının katıldıkları hizmet içi eğitimlerin yeterli olmadığını belirtmektedir. Görüş bildiren uzmanlardan 2’si rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümünde iken 7’si özel eğitim bölümünde görev yapmaktadır.

Katılımcılardan Yönetici 13 bu konu ile ilgili görüşlerini “*Aslında RAM’lar bu konuda okullardan daha avantajlı çünkü RAM’lara yönelik olarak gerek bizim Özel Eğitim, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün düzenlediği gerekse İlin düzenlediği baya bir seminer oluyor. Ama yeterli mi? Gelişim anlamında çok da yeterli değil. Ama sıfır noktasında da değiliz.*” şeklinde belirtmiştir. Uzman 11 ise bu alt tema ile ilgili olarak “*Maalesef açılırsa herhangi bir program eğitim katılabiliyoruz. Ama bu kesinlikle yeterli değil.*” şeklinde görüş bildirmiştir.

c. Çok Sık

Bu alt temaya göre katılımcılardan 5 yönetici ve 6 uzman çalışanlarının hizmet içi eğitim etkinliğine çok sık katıldığını belirtmektedir. Çok sık katıldıklarını belirten uzmanların 4 tanesi özel eğitim bölümünde 2 tanesi rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümünde görev yapmaktadır.

Katılımcılardan Uzman 47 bu konu ile ilgili görüşlerini “*Ben kendi açımdan çok fazla hizmet içi eğitime katıldım. Başladığımdan beri belki 20-22 tane katılmışımdır ama bu sayı herkes için aynı mı değil mi bilmiyorum.*” şeklinde ifade etmiştir. Diğer bir katılımcı Yönetici 6 ise görüşlerini “*Rehberlik alanında yapılan değişiklikler bizim üzerimizden yayıldığı için sık katılıyoruz.*” şeklinde belirtmiştir.

d. Yılda İki ya da Üç Kez

Bu alt temaya göre katılımcılardan 2 yönetici ve 8 uzman RAM çalışanlarının yılda iki ya da üç kez hizmet içi eğitime katıldığını belirtmektedir.

Yönetici 14 bu konu ile ilgili olarak görüşlerini “*Yılda en az iki ya da üç kez bir haftalık, iki haftalık seminere katılıyorlar. Katılmaları için ben elimden geleni yapıyorum.*” şeklinde belirtmiştir. Diğer bir katılımcı Uzman 14 bu konu ile ilgili görüşlerini “*Mesela ben bu yıl içinde 3 tane seminere katıldım buda oldukça iyi bir sayı diye düşünüyorum.*” şeklinde ifade etmiştir.

e. Katılım Kontenjanı Az

Bu alt temaya göre katılımcılardan 3 yönetici ve 5 uzman açılan hizmet içi eğitim seminerlerinde katılım kontenjanının az olduğunu belirtmektedir.

Katılımcılardan Yönetici 7 görüşlerini şu ifadelerle açıklamaktadır: “*Özellikle psikolojik testlerin uygulanması konusunda. Ama Türkiye genelinde çok başvuru oluyor ve çok az sayıda kişi alınıyor. Genel müdürlüğümüze de bu konuyu ilettik. Mesela şuanda bizim özel eğitim raporu veremememizin sebebi bu.*”

f. Senede Bir Defa

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 yönetici ve 6 uzman RAM çalışanlarının senede bir defa hizmet içi eğitime katıldıklarını belirtmektedir.

Katılımcılardan Yönetici 4 bu alt tema ile ilgili “*Burada isteyen her arkadaşımızın seminer başvurusu onaylanıyor. Ama buna bazen eğitimin sayısının sınırlı olmasından dolayı bakanlığımızca bazen onay veriliyor bazen verilmiyor. Ama her arkadaşımız yaklaşık senede bir defa filan seminere gidiyor.*” şeklinde görüş bildirmiştir.

g. Özel Eğitim Bölümü Nadir Katılıyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan özel eğitim hizmetleri bölümünde görev yapan uzman özel eğitim hizmetleri bölümünün çok az hizmet içi eğitime katıldığını belirtmektedir.

Katılımcılardan Uzman 41 bu alt tema ile ilgili görüşlerini “*Şimdi rehber öğretmenler aslında çok sık eğitime katılıyor. Ama özel eğitim öğretmenleri için fazla hizmet içi eğitim olmuyor. O yüzden orada da bir aksaklık var. Özel eğitim öğretmenlerine de daha fazla hizmet içi eğitim verilebilir. Ama rehber öğretmenler katılıyorlar.*” şeklinde belirtmektedir.

h. Katılamıyoruz

Bu alt temaya göre katılımcılardan 4 uzman açılan hizmet içi eğitimlere katılamadıklarını belirtmektedir.

Katılımcılardan Uzman 34 iş yoğunluğu nedeniyle katılamadıklarını belirterek görüşlerini şu ifadelerle açıklamıştır: “*Hizmet içi eğitime, ben buraya geldiğimden beri hiç katılmadım (7 ay) o kadar yoğun çalışıyoruz ki buradan bir hafta on gün değil iki üç saat bile ayrılmamız çok zor. Bir kişi ayrıldığında onun işi de bize kalıyor. Üç beş kişinin götüreceği işi bir kişi çok zor götürür diye birbirimizi düşünmek zorunda kalıyoruz ve o nedenle biz hizmet içi eğitime katılmıyoruz.*”

1. Az Sayıda Açılıyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 yönetici ve 2 uzman RAM çalışanlarına yönelik hizmet içi eğitim etkinliklerinin az sayıda açıldığını belirtmektedir.

Uzman 37 bu alt tema ile ilgili görüşlerini şu ifadelerle belirtmektedir: *“Senede iki üç diyelim ama her çalışan için geçerli değil. Özel eğitimdekiler yoğunluk sebebiyle çok katılamıyorlar. Bir de RAM’larda çalışanlar için çok fazla hizmet içi eğitimler açılmıyor, rehber öğretmenlere yönelik çok fazla hizmet içi eğitim açılmıyor aslında.”*

i. Başvuruyoruz ama Değerlendirilmiyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 yönetici ve 2 uzman hizmet içi eğitimlere başvurduklarını ancak başvurularının değerlendirilmediğini belirtmektedir.

Yönetici 3 bu alt tema ile ilgili görüşlerini *“Hizmet içi eğitime başvuruyorlar. Çıkarsa katılabiliyorlar. Çokta kolay çıkmıyor.”* şeklinde belirtmiştir. Diğer bir katılımcı ise görüşlerini şu ifadelerle açıklamıştır: *“Ben belki onlarca müracaat ettim bir tane müracaatım kabul edilmiştir. Bu gerçekten RAM’ın ihtiyacı değilmiş gibi. O noktada büyük bir tıkanıklık var.”*

j. Genel Müdürlük Zorunlu Tutabiliyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 2 uzman hizmet içi eğitimlerin bazen özel eğitim rehberlik ve danışma hizmetleri genel müdürlüğünce zorunlu tutulabildiğini belirtmektedir.

Uzman 1 bu tarz eğitimlerin yararlı olmadığını belirterek görüşlerini şu ifadelerle açıklamıştır: *“Bu bireysel olarak belirleniyor. Dediğim gibi hani kurumda yine genel müdürlüğün bu eğitimi herkesin alması gerekir diye belirlediği konular var onlardan zaten kaçış yok. Bazıları ihtiyacımız olmasa bile ben bu alanda eğitim almak istemiyorum desek bile yine bu bize sorulmadan otomatik olarak bütün herkes bu eğitimi alacak denilip herkese verilen standart eğitim formatları var. Ama bu bazda olan eğitimlerin çok yararlı olduğunu düşünmüyorum.”*

k. Yeterli Sayıda

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 uzman katıldıkları hizmet içi eğitimin kendileri için yeterli olduğunu belirtmektedir.

4.1.16. RAM Çalışanlarının Hangi Konularda Hizmet İçi Eğitime İhtiyaç Duyduklarına İlişkin Görüşler

RAM çalışanlarının ihtiyaç duydukları hizmet içi eğitim konularına ilişkin görüşlerinin yer aldığı bu ana tema altında 25 alt tema oluşturulmuştur. Belirlenen bu alt temalar Tablo 18’da gösterilmiştir.

Bu ana temaya göre katılımcıların %40,62’si psikolojik testlerle ilgili hizmet içi eğitime ihtiyacı olduğu; %14,06’sı gündemde olan ve gelişen konularla ilgili; %10,94’ü özel eğitim ile ilgili; %9,38’i psikolojik danışma yaklaşımları ile ilgili; %6,25’i engel türleri hakkında; %6,25’i eğitsel değerlendirme ile ilgili; %6,25’i yaratıcı drama ile ilgili; %4,69’u RAM modülleri ile ilgili; %4,69’u Risk ve şiddet altında olan çocuklar, istismara uğrayan çocuklar ile ilgili; %4,62’si velilerle iletişim ile ilgili; %3,12’si proje geliştirme ile ilgili; %3,12’si bilgisayar kullanımı ile ilgili; %3,12’si aile eğitimi ile ilgili; %3,12’si İngilizce eğitimine; %3,12’si krize müdahale konuları ile ilgili; %1,56’sı zaman yönetimi ile ilgili; %1,56’sı sınav kaygısı ile ilgili; %1,56’sı akran etkileşimi ile ilgili; %1,56’sı cinsel eğitim ile ilgili; %1,56’sı davranış bozuklukları ile ilgili; %1,56’sı etkili iletişim beceri ile ilgili; %1,56’sı RAM’ın işleyişi ile ilgili; %1,56’sı mesleki rehberlik ile ilgili; %1,56’sı kurum kültürü ile ilgili hizmet içi eğitimlere ihtiyaçları duyduklarını belirtmektedir. Ayrıca katılımcıların %9,38’i ihtiyacın değiştiğini belirtmektedir.

Tablo 18: RAM çalışanlarının hangi konularda hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduklarına ilişkin alt temalar

Hangi konularda hizmet içi eğitime ihtiyaç duyulduğuna ilişkin görüşler	n	%
1) Testler.	26	40,62
2) Gündemde olan ve gelişen konular.	9	14,06
3) Özel eğitim ile ilgili.	7	10,94
4) Psikolojik danışma yaklaşımları ile ilgili.	6	9,38
5) Değişiyor.	6	9,38
6) Engel türleri hakkında.	4	6,25
7) Eğitsel değerlendirme ile ilgili.	4	6,25
8) Yaratıcı drama.	4	6,25
9) Modüllerle ilgili.	3	4,69
10) Risk ve şiddet altında olan çocuklar, istismara uğrayan çocuklar ile ilgili.	3	4,69
11) Velilerle iletişim.	3	4,69
12) Proje geliştirme ile ilgili.	2	3,12
13) Bilgisayar eğitimi.	2	3,12
14) Aile eğitimi.	2	3,12
15) İngilizce eğitimi.	2	3,12
16) Krize müdahale konularında.	2	3,12
17) Zaman yönetimi.	1	1,56
18) Sınav kaygısı.	1	1,56
19) Akran etkileşimi.	1	1,56
20) Cinsel eğitim.	1	1,56
21) Davranış bozuklukları ile ilgili.	1	1,56
22) Etkili iletişim becerileri ile ilgili.	1	1,56
23) RAM'ın işleyişi ile ilgili.	1	1,56
24) Mesleki rehberlikle ilgili.	1	1,56
25) Kurum kültürü ile ilgili olabilir.	1	1,56
TOPLAM	94	

a. Testler

Bu alt temaya göre katılımcılardan 8 yönetici ve 18 uzman RAM personelinin ihtiyaç duyduğu hizmet içi eğitimin psikolojik testlerle ilgili olduğunu belirtmektedir. Bu uzmanlardan 14'ü özel eğitim hizmetleri bölümde görev yaparken 4'ü rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümünde görev yapmaktadır.

Uzman 25 bu konu ile ilgili olarak “*Testler var onlarla alakalı üniversitede verilen bilgiler sınırlı. Bazen karşımıza çıkıyor, adını bile duymadığımız test var. Testörlük seminerleri oluyor. Onlarla alakalı olabilir.*” şeklinde görüş bildirmiştir. Diğer bir katılımcı Uzman 3 bu konu ile ilgili olarak görüşlerini şu ifadelerle açıklamaktadır “*RAM’larda en çok ihtiyaç duyulan konu ölçme araçları ile ilgili. RAM’larda yaygın olarak kullanıldığı için dolayısıyla o anlamda eğitimler ihtiyaç duyuluyor.*”. Yönetici 6 ise görüşlerini “*Testler konusunda. Bu konuda çok başvurumuz*

oldu. Katılan arkadaşlarımız da var ama işleyişimizi hızlandırmak için daha fazla testöre ihtiyacımız var.” şeklinde ifade etmiştir.

b. Gündemde Olan ve Gelişen Konular

Bu alt temaya göre katılımcılardan 3 yönetici ve 6 uzman alanları ile ilgili gündemde olan ve gelişen konularla ilgili hizmet içi eğitimlere ihtiyaç duyduklarını belirtmektedir.

Uzman 1 bu konu ile ilgili görüşlerini “*Genel bir şey söylemem mümkün değil ama kendi ihtiyaçlarım ölçüsünde belirtmem gerekirse ben daha çok günümüz koşulu içerisinde güncellenmiş sorunlara ilişkin konularda ihtiyaç duyuyorum.*” şeklinde belirtmiştir. Uzman 32 ise görüşlerini “*Mesela özel eğitimle ilgili olarak dünyada çok yeni gelişmeler olabiliyor, teknikler olabiliyor. Onunla ilgili çok fazla yerimizde oturursak bilgi sahibi olamıyoruz*” şeklinde ifade etmiştir.

c. Özel Eğitim Hizmetleri ile İlgili

Bu alt temaya göre katılımcılardan 3 yönetici ve 4 uzman özel eğitim hizmetleri ile ilgili hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduklarını belirtmektedir. Bu uzmanlardan 4’ü de özel eğitim hizmetleri bölümünde görev yapmaktadır.

Katılımcılardan Uzman 36 bu konu ile ilgili olarak görüşlerini “*Ben özel eğitim hizmetleri bölümüne geçtiğimden beri bu alanda istiyorum eğitimleri. 0-6 yaşla ilgili testler olursa çok ideal olur. Özel eğitim hizmetleriyle BEP ile ilgili olursa ya da yaratıcı drama ile ilgili istiyorum.*” şeklinde ifade etmiştir. Diğer bir katılımcı Uzman 38 ise özel eğitim bölümünde görevlendirilecek her öğretmenin göreve başlamadan özel eğitim ile ilgili hizmet içi eğitime alınması gerektiğini şu ifadelerle belirtmektedir: “*Bir kere özel eğitim ile ilgili çalışmaya başlayan kişilere öncelikle bunun öğretilmesi gerekiyor ama öyle bir çalışma olmuyor. Biz işin içine girip yani bocalayarak öğreniyoruz.*”

d. Psikolojik Danışma Yaklaşımları ile İlgili

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 yönetici ve 5 uzman RAM çalışanlarının psikolojik danışma yaklaşımları ile ilgili hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduklarını

belirtmektedir. Bu uzmanlardan 3'ü rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümünde görev yaparken 2'si özel eğitim bölümünde görev yapmaktadır.

Uzman 3 bu konu ile ilgili görüşlerini şu ifadelerle açıklamaktadır: *“Danışma yaklaşımlarıyla ilgili ihtiyaç duyuluyor. Çünkü her ne kadar lisans mezunu olmuş olsa da danışma yaklaşımları daha çok teorik düzeyde kalıyor öğrencilikte. Tabi ki meslek yaşamına başladıktan sonra o eğitimleri daha sistemli bir şekilde almaya ihtiyaç hissediliyor.”*. Uzman 37 ise yeni gelişen psikolojik danışma yaklaşımlarının özel sektörde almanın ücretinin çok yüksek olduğunu belirterek görüşlerini şu şekilde açıklamaktadır: *“Aslında bakarsınız, psikolojik danışma yaklaşımları geliştikçe Milli Eğitim Bakanlığı kendi içinde bu tür eğitimleri verse. Çünkü biliyorsunuz dışarıda yüklü miktarlarla bu eğitimler alınabiliyor ve neredeyse hiçbir öğretmenin bu kadar fazla parayı verme şansı kalmadı artık.”*

e. Değişiyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 yönetici ve 5 uzman RAM çalışanlarını hizmet içi eğitimlere olan ihtiyacının değiştiğini belirtmektedir.

Uzman 15 bu konuda dönemin ihtiyaçlarına göre hizmet içi eğitimlere duyulan ihtiyacın değiştiğini de şu örnekle belirtmiştir: *“Her dönem aslında değişiyor. Yani özel eğitim hizmetleri olarak 2006 ile rapor RAM’lerden verilmeye başlandı. O zaman nasıl verilecek nasıl tanılayacağız bununla ilgili bir süreç vardı. Geçen yıl modüllere geçildi. Onunla ilgili çok büyük sıkıntılar yaşadık. Kullanma kılavuzu istedik. Onunla ilgili seminerler verildi.”*. Diğer bir katılımcı Uzman 20 hizmet içi eğitimin kişinin istek ve ihtiyaçlarına göre değiştiğini şu ifadelerle belirtmiştir *“Kişilerin kendi istek ve ihtiyaçları doğrultusunda. Şimdi mesela Avrupa Birliği projesi yapıyoruz arkadaşlar İngilizce eğitimi alıyorlar.”*

f. Engel Türleri Hakkında

Bu alt temaya göre katılımcılardan özel eğitim hizmetleri bölümünde görev yapan 4 uzman engel türlerinin özellikleri hakkında hizmet içi eğitime ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir.

Uzman 50 bu konu ile ilgili görüşlerini *“Ben şimdi RAM’da branşın pek önemi yok bir yere kadar. Çok farklı öğrencilerle otizmden fiziksel engelliye kadar herkes ile çalışmak durumundayız ve bu yüzden genel bir eğitim aldık. Genel bir eğitimden ziyade her özür grubuna yönelik yani hepsi ile ilgili staj görürcesine eğitim almamız lazım diye düşünüyorum.”* şeklinde ifade etmiştir.

g. Eğitsel Değerlendirme ile İlgili

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 yönetici ve özel eğitim hizmetleri bölümünde görev yapan 3 uzman eğitsel değerlendirme ile ilgili hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduklarını belirtmektedir.

Katılımcılardan Uzman 34 bu alt tema ile ilgili görüşlerini *“Raporların hazırlanması sırasındaki süreç, bazen takıldığımız sorunlar olabiliyor. Kaba değerlendirme araçlarının uygulanma boyutunu özellikle ben özel eğitimci olduğum için ne neyi kastediyor tahmin edebiliyorum, ama rehber öğretmenler alanın tamamen dışında olduğundan dolayı kestiremiyorlar. Onlarda fikir alış verişi ile götürmeye çalışıyoruz.”* şeklinde ifade etmiştir.

h. Yaratıcı Drama

Bu temaya göre katılımcılardan 1 yönetici ve 3 uzman yaratıcı drama ile ilgili hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir.

ı. Modüllerle İlgili

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 yönetici ve özel eğitim hizmetleri bölümünde görev yapan 2 uzman RAM modülleri ile ilgili hizmet içi eğitime duyulduğunu belirtmektedir.

Uzman 41 değişen modüllerle ilgili hizmet içi eğitime ihtiyaç duyulduğunu şu ifadelerle açıklamıştır: *“Değerlendirmede yeni çıkan, çünkü sürekli yönetmelik değişiyor, modüller değişiyor. Nasıl karar alınacak neler yapılacak bunlar sürekli değişiyor. Bunlarla ilgili her değişimden sonra bir seminer yapılabilir açıkçası öğretmenlere.”*

i.Risk ve Şiddet Altında Olan Çocuklar, İstismara Uğrayan Çocuklar ile İlgili

Bu alt temaya göre katılımcılardan 3 yönetici risk ve şiddet altında olan çocuklar, istismara uğrayan çocuklar ile ilgili hizmet içi eğitime ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir.

Yönetici 5 bu konu ile ilgili görüşlerini “*Psikolojik danışma ile ilgili gündemde olan konular risk ve şiddet altında olan çocuklar, istismara uğrayan çocuklar son yıllarda böyle bir gündem oluştu ne yazık ki.*” şeklinde ifade etmiştir.

j. Velilerle İletişim

Bu alt temaya göre katılımcılardan 3 uzman velilerle iletişim ile ilgili hizmet içi eğitime ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir. Bu uzmanlardan 2’si rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümünde görev yaparken 1’i özel eğitim hizmetleri bölümünde görev yapmaktadır.

Katılımcılardan Uzman 18 bu alt tema ile ilgili olarak “*Velilerle nasıl çalışılacağı ile ilgili, sanırım biraz kendi alanımızla ilgili bilgilerimizi dışarı nasıl tanıtacağımızla ilgili olabilir.*” şeklinde görüş bildirmiştir.

k. Proje Geliştirme ile İlgili

Bu alt temaya göre katılımcılardan 2 uzman proje geliştirme ile ilgili hizmet içi eğitime ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir.

Uzman 49 bu alt tema ile ilgili görüşlerini şu ifadelerle belirtmiştir: “*Proje hazırlama konusunda çok büyük ihtiyaç duyuyoruz. Yani ben bunun eğitimi birkaç yerden aldım ama daha fazla almamız gerekiyor.*”

l. Bilgisayar Eğitimi

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 yönetici ve 1 uzman bilgisayar eğitimi ile ilgili hizmet içi eğitime ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir

Uzman 39 bu konu ile ilgili görüşlerini “*Ayrıca kendi seçtiğimiz bu bilgisayar olabilir, yaratıcı drama olabilir. Bu gibi konularda da eğer kurum müdürü ve kurumun o an ki imkanı varsa izin verilebiliyor.*” şeklinde belirtmiştir.

m. Aile Eğitimi

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 yönetici ve 1 uzman aile eğitimi ile ilgili hizmet içi eğitime ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir.

Uzman 12 bu alt tema ile ilgili görüşlerini “*Gelişim, cinsel eğitim, akran etkileşimi, aile eğitimi şuan aklıma gelen bunlar.*” şeklinde ifade etmiştir.

n. İngilizce Eğitimi

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 yönetici ve 1 uzman İngilizce eğitimi ile ilgili hizmet içi eğitime katılmaya ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir.

Katılımcılardan Yönetici 14 bu alt tema ile ilgili “*Benim en büyük problemim yabancı dil öğrenmek. Uzun bir süreyi ona ayırdım. Çünkü biraz önce yeniliklerden bahsettiniz yeniliklere açık olabilmek için lisanınızın da iyi olması gerekir. Sadece Türkiye değil oturup mesleğinizle ilgili yabancı yayınları okuyabilmelisiniz, internet var takip edebilirsiniz, birçok dergi var takip edebilirsiniz.*” şeklinde görüş bildirmiştir.

o. Krize Müdahale Konularında

Bu alt temaya göre katılımcılardan 2 uzman krize müdahale konuları ile ilgili hizmet içi eğitime ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir.

Uzman 44 bu alt tema ile ilgili görüşlerini “*Krize müdahale konularında, psikososyal çalışmalarımız vardı bizim. Ani intihar, kriz olaylarında neler yapılabilir ya da afet durumlarında bu tür özel beceriler konusunda bizde ihtiyaç duyuyoruz tabi ki.*” şeklinde ifade etmiştir.

ö. Zaman Yönetimi

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 yönetici zaman yönetimi ile ilgili hizmet içi eğitime ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir.

Yönetici 14 bu alt tema ile ilgili görüşlerini şu ifadelerle belirtiyor: *“Onun dışında zaman yönetimi ve kurum kültürüyle ilgili olabilir.”*

p. Sınav Kaygısı

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 uzman sınav kaygısı ile ilgili hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduğunu belirtmektedir.

Özel eğitim hizmetleri bölümünde görev yapan Uzman 40 sınav kaygısı ile ilgili hizmet içi eğitime ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir.

r. Akran Etkileşimi

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 uzman akran etkileşimi ile ilgili hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduğunu belirtmektedir.

Uzman 12 bu alt tema ile ilgili görüşlerini *“Gelişim, cinsel eğitim, akran etkileşimi, aile eğitimi şuan aklıma gelen bunlar.”* şeklinde belirtmiştir.

s. Cinsel Eğitim

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 uzman cinsel eğitim ile ilgili hizmet içi eğitime ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir.

t. Davranış Bozuklukları ile İlgili

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 uzman davranış bozukluklarının giderilmesi ile ilgili hizmet içi eğitime ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir.

Uzman 8 bu alt tema ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir: *“Öğrencideki davranış bozukluklarıyla ilgili nasıl yönlendirme yapmam gerektiği ile ilgili öyle bir eğitim, çalışma ya da seminer verirler ise isterim.”*

u. Etkili İletişim Becerileri ile İlgili

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 uzman etkili iletişim becerileri ile ilgili hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduğunu belirtmektedir.

Uzman 8 bu konu ile ilgili görüşlerini “*Psikolojik danışma konusunda, etkili iletişim konusunda, veli ikna etme sürecinde, iletişim becerisi ile ilgili konularda ve öğrencideki davranış bozukluklarıyla ilgili nasıl yönlendirme yapmam gerektiği ile ilgili öyle bir eğitim, çalışma yada seminer verirler ise isterim.*” şeklinde belirtmiştir.

ü. RAM'ın İşleyişi ile İlgili

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 uzman RAM’da göreve başlanmadan önce RAM’ın işleyişi hakkında hizmet içi eğitimlerin düzenlenmesi gerektiğini belirtmektedir.

Uzman 9 bu alt tema ile ilgili görüşlerini “*Yani ben yine özel eğitim öğretmeni olarak söyleyeyim, mesela ilk başta geldiğim zamanlarda RAM süreci ve RAM’la ilgili hiçbir bilgim yoktu. Çünkü böyle yetiştirilmedim sonradan RAM’lara atanmaya başladık. İlk başlarda böyle bir bilgilendirme olsaydı bende öğrenebilirdim.*” şeklinde ifade etmiştir.

v. Mesleki Rehberlikle İlgili

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 yönetici mesleki rehberlik ile ilgili hizmet içi eğitimlerin düzenlenmesi gerektiğini belirtmektedir.

Katılımcılardan Yönetici 11 bu alt temayı şu ifadelerle belirtmektedir: “*Mesleki rehberlikle ilgili, RAM modülünü nasıl kullanabiliriz. Cinsel taciz, tecavüz, risk altındaki çocuklara nasıl yaklaşılmalı. Bunlar değişebiliyor güncellenebiliyor.*”

y. Kurum Kültürü ile İlgili

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 yönetici kurum kültürü ile ilgili hizmet içi eğitimlerin düzenlenmesi gerektiğini belirtmektedir.

Yönetici 14 RAM personelinin okulda görev yapan rehber öğretmenlerle aynı eğitime sahip olmasının yanlış olduğunu belirterek bir kurum kültürü oluşturulması ve RAM’ların yapısının yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Yönetici 14 bu alt tema ile ilgili görüşlerini “*Kurum kültürüyle ilgili olabilir. Kurumsallaşmamış kurumlar olarak görüyorum RAM’ları ben. Kurumsallaşmasına yönelik çalışmalar yapılması gerekiyor. Hani siz onu yaparsanız daha çok önemsenirsiniz. Alana da katkı*

sağlayacaktır bu. Personel sayısının artması, buradaki ücretlerin artması onun dışında buradaki insanların eğitimlerine göre buraya gelmeleri. Okulların şöyle bir algısı var, okul rehberlik servisinde baş edemediğim şeyleri RAM'a yönlendiririm. Ama RAM'da da aynı eğitilmiş insanlar var. Ben bunu doğru bulmuyorum. Yani siz buradakilerin atama şeklini de değiştirmeniz gerekiyor, kurumsallaşma için çok çalışma yapılması gerekiyor. Sadece hizmet içi eğitimlerle olmaz tabii ki ama bir ayağı da hizmet içi eğitim. Onun dışında da zaten diğer ihtiyaçlarım için açılan bakanlığın kurslarına gidiyorum yani.” şeklinde ifade etmiştir.

4.1.17. RAM Çalışanlarının Katıldıkları Hizmet İçi Eğitimler İhtiyaçlarını Karşılıyıp Karşılımadığına İlişkin Görüşleri

RAM çalışanlarının katıldıkları hizmet içi eğitimler ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamadığına ilişkin ana tema altında toplam 15 alt tema oluşturulmuştur. Bu alt temalar Tablo 19 ile gösterilmiştir.

Bu ana temaya göre katılımcıların %26,56'sı hizmet içi eğitimlerin ihtiyacı karşıladığını; %20,31'i bunun değiştiğini, karşıladığı zamanlarda olduğunu karşılamadığı zamanlarda olduğunu; %18,75'i hizmet içi eğitimlere katılmadığı için bir fikri olmadığını; %17,19'u hizmet içi eğitimi veren kişiye göre değiştiğini; %15,62'si hizmet içi eğitimlerin ihtiyacı karşılamadığını; %6,25'i içeriğine göre değiştiğini; %6,25'i hizmet içi eğitim ile ilgili taleplerinin dikkate alınmadığını; %4,69'u katıldıkları hizmet içi eğitimlerdeki teori ile uygulamaları arasında bir kopukluk olduğunu; %4,69'u gönüllü oldukları durumda karşıladığını; %4,69'u hizmet içi eğitimlerin az açıldığını; %3,12'si eğitimlerin aktarmalı olarak gelmesinin eğitimlerin niteliğini düşürdüğünü; %3,12'si son zamanlarda yapılan hizmet içi eğitimlerin ihtiyacı karşıladığını; %3,12'si eğitimlerin birbirine benzer nitelikte olduğunu; %1,56'sı hizmet içi eğitim kontenjanlarının yeterli olmadığını; %1,56'sı hizmet içi eğitimlerin çok kalabalık olduğunu belirtmektedir.

Tablo 19: RAM çalışanlarının katıldıkları hizmet içi eğitimler ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamadığına ilişkin alt temalar

RAM çalışanlarının katıldıkları hizmet içi eğitimler ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamadığına ilişkin görüşleri	n	%
1) Karşılıyor.	17	26,56
2) Değişiyor	13	20,31
3) Katılmadığım için bilmiyorum.	12	18,75
4) Hizmet içi eğitimlerde veren kişiye göre değişiyor.	11	17,19
5) Karşılmıyor.	10	15,62
6) İçeriğine göre değişiyor.	4	6,25
7) Taleplerimiz dikkate alınmıyor.	4	6,25
8)Teori ile uygulama arasında kopukluk var.	3	4,69
9) Gönüllülük varsa karşılıyor.	3	3,12
10) Kurslar az açılıyor.	3	4,69
11) Aktarmalı olarak geliyor nitelik düşüyor.	2	3,12
12) Son zamanda yapılanlar karşılıyor.	2	3,12
13) Birbirine benzer eğitimler.	2	3,12
14) Kontenjan sınırlı.	1	1,56
15) Çok kalabalık oluyor.	1	1,56
TOPLAM	88	

a. Karşılıyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 6 yönetici ve 11 uzman aldıkları hizmet içi eğitimlerin ihtiyaçları karşıladıklarını belirtmektedir.

Katılımcılardan Uzman 48 bu konu ile ilgili görüşlerini “*Karşladığımı düşünüyorum. Bir de çok hizmet içi eğitim açılıyor, sen hangi konuda eksiksen o hizmet içi eğitime başvuruyorsun, daha sonra gidiyorsun*” şeklinde belirtmiştir. Diğer bir katılımcı Uzman 36 ise bu konu ile ilgili “*Tabi. Şimdiye kadar gittiğim tüm eğitimlerden çok mutlu döndüm. Mesleki doyum adına da aynı beni çok geliştirdiğini düşünüyorum.*” şeklinde görüş bildirmiştir.

b. Bazen Karşılıyor Bazen Karşılmıyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 4 yönetici ve 9 uzman aldıkları hizmet içi eğitimlerin bazılarının karşıladığını bazılarının karşılamadığını belirtmektedir.

Yönetici 14 bu konu ile ilgili görüşlerini “*Bazen karşılıyor bazen karşılamıyor. Karşılıyorsa bazı şeyler yapılmış olmak için yapılıyor. Bazen de iyi niyetli yapılan eğitimler havada kalıyor, çünkü uygulamada olan insanların değil de teoride olan insanların yaptığı programlarla karşılaşıyoruz.*” şeklinde ifade etmiştir.

c. Katılmadığım için Bilmiyorum

Bu alt temaya göre katılımcılardan 12 uzman katılmadığı için hizmet içi eğitimlerin ihtiyacı karşılayıp karşılamadığı hakkında fikri olmadığını belirtmektedir.

Uzman 4 bu alt tema ile ilgili şu şekilde görüş bildirmiştir: *“Katılmadım hiç bir bilgim yok.”*

d. Hizmet İçi Eğitimlerde Veren Kişiyeye göre Değişiyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 3 yönetici ve 8 uzman hizmet içi veren kişiye göre eğitimlerin ihtiyacı karşılayıp karşılamadığının değiştiğini belirtmektedir.

Bu alt temaya göre katılımcılar eğer hizmet içi eğitimi düzenleyen kişi eğitimin düzenlendiği alanda uzman biri ise eğitimin ihtiyacı karşıladığını belirtmiştir. Uzman 15 bu alt tema ile ilgili görüşlerini *“Hizmet içi eğitimlerde veren kişi bu alanın uzmanı ise karşılıyor. Ama bazı durumlarda karşılamayabiliyor da bu da anlatan kişinin uzman olmaması bu konu ile çok fazla bilgisinin olmaması olabilir”* şeklinde belirtmiştir. Diğer bir katılımcı Yönetici 5 bu konu ile ilgili *“Her zaman değil. Belki bizim hazırbulunuşluğumuzun olmaması belki eğitim veren arkadaşların yeteri kadar yetkin olmaması etkilemektedir.”* şeklinde görüş bildirmiştir.

e. Karşılamiyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 yönetici ve 9 uzman aldıkları hizmet içi eğitimlerin ihtiyaçlarını karşılamadığını belirtmektedir.

Uzman 11 bu konu ile ilgili görüşlerini *“Yani içeriği daha iyi hazırlanabilir. Genelleme yapmak çok hoş bir şey değil, ama bir şeyler son anda duyurulur ve apar topar hazırlık yapılır ve sunulur. Böyle bir izlenim ediniyorum yapılan çalışmalarda. Zamanında eğitim verecek kişilere duyurulsa bu kişilerde içeriğini doldurarak verse daha anlamlı olur. Gittiğim çalışmalarda, yani gerçekten pek azında tatmin olmuşumdur diyebilirim.”* şeklinde belirtmiştir.

f. İÇeriğine göre Değişiyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 yönetici ve 3 uzman hizmet içi eğitimin içeriği ihtiyacı karşılayıp karşılamadığını etkilediğini belirtmektedir.

Uzman 2 bu alt tema ile ilgili görüşlerini “*Bakıyorsunuz çok güzel bir isim bulmuşlar mesela örnek veriyorum: Etkili okul iklimi. Sonra o beklenti ile gidiyorsunuz içeriği aslında o kadar dolu bir eğitim olmuyor.*” şeklinde belirtmiştir.

g. Taleplerimiz Dikkate Alınmıyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 yönetici ve 3 uzman hizmet içi eğitimlerin açılmadan önce RAM personelin taleplerinin dikkate alınmadığını belirtmektedir.

Yönetici 13 bu alt tema ile ilgili görüşlerini “*Şimdi ihtiyaçların karşılanabilmesi için ihtiyaçların iyi tespit edilmesi lazım. Yani bir semineri surf vermiş olmak için vermek herhalde zaman, para ve diğer kaynakların israfından başka bir şey olmayacaktır.*” şeklinde belirtmiştir.

h. Teori ile Uygulama Arasında Kopukluk Var

Bu alt temaya göre katılımcılardan 2 yönetici ve 1 uzman aldıkları hizmet içi eğitimde verilen teorik bilgi ile uygulamaları arasında kopukluk olduğunu belirtmektedir.

Yönetici 14 bu alt tema ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir “*Bazen aldığınız eğitimle yaptığınız uygulama arasında kopukluk oluyor. Bence orada bir sıkıntı var*”. Diğer bir katılımcı Uzman 12 bu konu ile ilgili “*Şimdi bir takım bilgiler mutlaka alıyoruz ama uygulama dönüştürmediğimiz için yeterli olmayabiliyor.*” şeklinde görüş bildirmiştir.

ı. Gönüllülük Varsa Karşılıyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 2 yönetici ve 1 uzman hizmet içi eğitimlere eğer gönüllü katılıyorsa eğitimin ihtiyacı karşıladığını belirtmektedir.

Yönetici 14 bu alt tema ile ilgili görüşlerini “*Bir de ihtiyacınıza uygun bir eğitim verilmediği zaman, mecburi tutulan, benim talebim dışındaki eğitimleri, bazılarına gittiğimde hiç bir şeyle karşılaşmıyorum.*” şeklinde belirtmiştir.

i. Kurslar Az Açılıyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 3 uzman açılan hizmet içi eğitimin sayısının az olduğunu belirtmektedir.

Uzman 3 eğitimlerin az açılmasını bakanlığın maddi kaynak sağlayamamasına bağlayarak görüşlerini şu ifadelerle açıklamaktadır: “*Eğitimlerin sıklığı anlamında, hedef kitleye ulaşabilirliği anlamında sıkıntı var oda bütçeyle ilgili bir şey. Siz insanların ihtiyaçlarını çok rahatlıkla tespit edebilirsiniz. Tespit ettiğiniz eğitime ne kadar bütçe ayrılacağı Türkiye’de temel bir sorun bu eğitimleri sonuçta Bakanlık ve Bakanlıktan bir müdürlük yapacağı için belirli bir bütçe ayırması gerekiyor. İnsanların ihtiyacını karşılayacak düzeyde olmuyor ne yazık ki.*”

j. Aktarmalı Olarak Geliyor, Nitelik Düşüyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 3 uzman eğitimlerin aktarmalı olarak gelmesinden dolayı niteliğinin düştüğünü, ilk açılan eğitimlere katılmanın avantajlı olduğunu belirtmektedir.

Uzman 1 bu alt tema ile ilgili görüşlerini şu ifadelerle belirtmiştir: “*Bizim resmi prosedür içerisinde ilk eğitim alan grup çok daha kaliteli bir eğitim alabiliyor. Bunun çok örneğini yaşadığım için rahatlıkla ifade edebiliyorum. İlk eğitimi alan grupta eğitimi yapan kişi çok daha profesyonel, üniversite hocalarından tutunda kendi alanında hangi konuyla çok daha yetkin kişiler. Bu eğitim daha fazla yaygınlaşsın adı altında süzülmuş bir şekilde veriliyor. Yani önce mesela bir 20 kişilik eğitici profesyonel grup yetişiyor. Bu 20 kişiye deniliyor ki siz 100 kişiyi yetiştirin, 100 kişiye daha kısa süreli bir eğitim veriliyor. Mesela 20 kişi 3 hafta eğitim alıyor. 100 kişi 1 hafta eğitim alıyor. O 100 kişi de deniliyor ki sizde 10 bin kişiyi eğitin onlarda 1 günlük eğitim veriyor. Süzülen bir eğitim akışı var. Eğitim içeriği belki çok dolu bu anlamda çok iyi eğitim programlarının olduğunu düşünüyorum, ama süzülerek geldiği için tamamen verimliği kaybolmuş oluyor.*”

k. Son Zamanda Yapılanlar Karşılıyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 2 uzman son zamanlarda yapılan hizmet içi eğitimlerin ihtiyacı karşıladığını belirtmektedir.

Katılımcılardan Uzman 5 görüşlerini “*Şimdi son zamandakiler daha çok karşılamaya başlıyor. Ciddi bir ilerleme var alanda.*” şeklinde belirtmiştir.

l. Birbirine Benzer Eğitimler

Bu alt temaya göre katılımcılardan 2 uzman açılan hizmet içi eğitimlerin birbirine benzer eğitimler olduğunu belirtmektedir.

Uzman 39 bu alt tema ilgili görüşlerini “*Bir de bence bu alanda bir doymuşluk var. Biz yeni bir takım şeylerin bilgi sahibi olmamız gerekiyor diye düşünüyorum. Her işte anne-baba eğitimi yapılıyor, bir daha yapılıyor, bir daha yapılıyor. Sosyal beceri eğitimi deniliyor, bunun adı değiştiriliyor. Bir şekilde yine önümüze çıkarılıyor. Yaşam becerileri deniliyor. Yani bunlar artık öğretmenler tarafından doymuşluk var. Daha farklı konuların olması gerektiğine inanıyorum.*” şeklinde ifade etmiştir.

m. Kontenjan Sınırlı

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 uzman açılan hizmet içi eğitimlerinde kontenjanların sınırlı olduğunu belirtmektedir.

Uzman 30 bu alt tema ile ilgili “*Çünkü kontenjan sınırlı ve genellikle torpilliler bu eğitimlere katılabiliyorlar. Mesela, 30 kişilik bir eğitime 300 kişi başvuruyor. Belli kişiler seçiliyor.*” şeklinde görüş bildirmiştir.

n. Çok Kalabalık Oluyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 yönetici açılan hizmet içi eğitim faaliyetlerinin çok kalabalık olduğunu belirtmektedir.

Yönetici 1 bu konu ile ilgili görüşlerini “*Bir de hizmet içi eğitimler çok kalabalık oluyor. 100 kişiye, 50-60 kişiye hizmet içi eğitimler yapılıyor. Aslında gruplar halinde daha profesyonel yapılması lazım.*” şeklinde belirtmiştir.

4.1.18. RAM Yöneticileri ile Uzmanlar Arasındaki İlişkiye Ait Görüşler

RAM yöneticileri ile uzmanlar arasındaki ilişkiye ait görüşler adlı ana tema altın da toplam 11 alt tema belirlenmiştir. Bu belirlenen alt temalar Tablo 20 ile gösterilmiştir.

Tablo 20: RAM yöneticileri ile uzmanlar arasındaki ilişkiye ait alt temalar

RAM yöneticileri ile uzmanlar arasındaki ilişkiye ait görüşler	N	%
1) Çok iyi.	25	39,06
2) Sorun yok.	13	20,31
3) Her şey yönetmelikle belirli o ölçüde davranılıyor.	11	17,19
4) Yönetici ile uzmanlar arasında fark yok.	10	15,62
5) Sayımız çok az olduğundan iyiyiz.	6	9,38
6) İş birliği içinde.	6	9,38
7) Samimi ama mesafeli.	5	7,81
8) Alan dışı yönetici sorun olabiliyor.	4	6,25
9) Ortak nokta bulmaya çalışıyoruz.	2	3,12
10) Kişisel sürtüşmeler yok.	2	3,12
11) İyi değil	2	3,12
TOPLAM	86	

Bu ana temaya göre katılımcıların %39,06'sı yönetici ile uzmanlar arasındaki ilişkinin çok iyi olduğunu; %20,31'i sorun olmadığını; %17,19'u ilişkinin yönetmelik çerçevesinde belirlendiği şekilde olduğunu; %15,62'si yönetici ile uzmanlar arasında hiyerarşik bir fark bulunmadığını; %9,38'i RAM'da görev yapan birey sayısının az olmasından dolayı iyi olduğunu; %9,38'i iş birliği içinde olduklarını; %7,81'i samimi ama mesafeli bir ilişki içinde olduklarını; %6,25'i alan dışı yöneticinin olmasının sorun olduğunu; %3,12'si ortak noktada buluşmaya çalışıldığını; %3,12'si kişisel sürtüşmelerin olmadığını; %3,12'si yöneticiler ile uzmanlar arası ilişkinin iyi olmadığını belirtmektedir.

a. Çok İyi

Bu alt temaya göre katılımcılardan 4 yönetici ve 21 uzman RAM'da yönetici ve uzmanlar arasındaki ilişkinin çok iyi olduğunu belirtmektedir.

Uzman 13 bu alt tema ile ilgili “*Süper. Şuan yönetici demiyoruz, biz ona liderimiz diyoruz. İnanılmaz iyi özelliklere sahip, hiç bir zaman bizim fikrimizi almadan bir iş yapmaz ve aldığı görüşlere de önem verir, destek verir.*” şeklinde görüş bildirmiştir. Diğer bir katılımcı Uzman 50 bu konu ile ilgili görüşlerini “*Çok iyi.*

Yöneticimizden çok memnunuz ve benim ikinci işyerim çok ideal bir yönetici ile çalıştığımı düşünüyorum. Hem mesleki hem yöneticilik olarak kendini çok geliştirmiş bir insan. Tüm yönetmeliğe hakim tüm özür gruplarını çok iyi tanıyor çok doğru tespitleri var o yüzden çok memnunum.” şeklinde ifade etmiştir.

b. Sorun Yok

Bu alt temaya göre katılımcılardan 3 yönetici ve 10 uzman RAM’da yönetici ve uzmanlar arasındaki ilişkide bir sorun olmadığını belirtmektedir.

Katılımcılardan Yönetici 12 bu alt tema ile ilgili *“Bunu bana sormayın. Ben on yıldır buradayım çok kalabalık olmadık ama diğer uzman arkadaşlarla sorun yaşamadım ben.”* şeklinde görüş bildirmiştir. Diğer bir katılımcı Uzman 9 ise bu konu ile ilgili görüşlerini *“Gayet ılımlı, uyumlu herkes görevini sorumluluklarını bildikleri için bir sıkıntı olmuyor tam tersine işleyişi kolaylaştıran bir şekilde oluyor. Özellikle yöneticilerimiz konusunda bir sıkıntımız yok, yani herkes işini yaptığı için.”* şeklinde belirtmiştir.

c. Her şey Yönetmelikle Belirli O Ölçüde Davranılıyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 2 yönetici ve 9 uzman görev ve sorumlulukların yönetmelikle belirli olduğunu ve herkesin görev bilincinde çalıştığını belirtmektedir.

Uzman 19 bu alt tema ile ilgili görüşlerini *“Devlet memuriyetinin gerektirdiği görevler ve sorumluluklar çerçevesinde herkes işini yapıyor.”* şeklinde belirtmiştir. Diğer bir katılımcı Uzman 20 bu konu ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir: *“Zaten herkes yönetmelik ölçüsünde yapması gerekenleri yapıyor. O ölçüde işler yürütülüyor.”*

d. Yönetici ile Uzmanlar Arasında Fark Yok

Bu alt temaya göre katılımcılardan 6 yönetici ve 4 uzman RAM’da yönetici ve uzmanlar arasında bir fark olmadığını, kurumda hiyerarşinin belirli olmadığını belirtmektedir.

Uzman 15 bu alt tema ile ilgili görüşlerini “*Burada uzmanlarla yöneticiler arasında fark yok. Yeri geliyor müdürümüzde öğrenci değerlendirebiliyor, öğrenci veli görüşmesi yapabiliyor, performans değerlendirilmesi yapabiliyor.*” şeklinde ifade etmiştir. Diğer bir katılımcı Yönetici 1 bu alt tema ile ilgili görüşlerini “*Bende alandan olduğum için bizim burada ben yöneticiyim, sen personelsin anlayışı yok. Dediğim gibi çok sıkıştığımız zaman bende çocukta inceledim. Memurumuz yok mesela memurluğu da yapan benim. Bizde yönetici, personel ayrımı yok.*” şeklinde belirtmiştir.

e. Sayımız Çok Az Olduğundan İyiyiz

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 yönetici ve 5 uzman RAM’da görev yapan personel sayısının az olmasından dolayı sorun yaşamadıklarını belirtmektedir.

Uzman 6 bu konu ile ilgili görüşlerini “*Biz burada çok az kişiyiz beş kişiyiz, beş kişiydik. Öyle olunca hem öğrenci sayımız az, beraber konuşarak, istişare ederek hem ortak bir karar vermemiz kolay oluyor hem de işlerin yürümesi kolay oluyor.*” şeklinde belirtmiştir. Uzman 25 bu konu ile ilgili “*Çok iyi diyebilirim. Çünkü çok fazla eleman olmadığı için herkes birbirini iyi tanıyor. Herkesin yapacağı iş bellidir. Herkes işini yaparsa kimse kimseye sorun çıkarmaz*” şeklinde görüş bildirmiştir.

f. İş Birliği İçinde

Bu alt temaya göre katılımcılardan 2 yönetici ve 4 uzman RAM’da görev yapan yönetici ve uzmanların iş birliği içinde çalıştıklarını belirtmektedir.

Uzman 20, bu alt tema ile ilgili “*Zaten her şey yönetmelik ölçüsünde yapması gerekenleri yapıyor. O ölçüde işler yürütülüyor. Her türlü iletişim, işbirliği, koordinasyon gerekiyor. O yüzden sıkı bir iş birliğimiz var.*” şeklinde görüş bildirmiştir. Diğer bir katılımcı Uzman 28 bu konu ile ilgili görüşlerini “*İşbirliğimiz iyi düzeyde onu yaratmaya çalışıyoruz.*” şeklinde ifade etmiştir.

g. Samimi ama Mesafeli

Bu alt temaya göre katılımcılardan 2 yönetici ve 3 uzman RAM’da yönetici ve uzmanlar arasında samimi ama mesafeli bir ilişkinin olduğunu belirtmektedir.

Katılımcılardan Yönetici 14 bu alt tema ile ilgili görüşlerini “*Samimi ama mesafeli bir ilişkimiz var. İnsanlarla diyaloga dikkat ederim ama belli bir alanın içine girmelerini istemem. Samimi ama mesafeli benim için tanım bu ama onlara da ayrıca sorun tabi ki.*” şeklinde belirtmiştir. Yönetici 13 ise bu konu ile ilgili görüşlerini “*İdari kadro ve uygulayıcı kadro arasında yani öğretmenler arasında iyi bir diyalog iyi bir ilişki samimi bir ilişki ama, sınırları da belli olmak üzere iyi bir ilişki olduğunu söyleyebilirim.*” şeklinde ifade etmiştir.

h. Alan Dışı İdareci

Bu alt temaya göre katılımcılardan 4 uzman alan dışı yönetici olması durumunda RAM’da sıkıntı yaşanabildiğini belirtmektedir.

Uzman 16 bu alt tema ile ilgili alan dışı yöneticinin yönetsel anlamdan ziyade RAM’ın yapacağı işlerle ilgili sorun olduğunu şu ifadelerle belirtmektedir: “*Şimdi bizim kurum müdürümüz farklı bir alandan dolayısıyla RAM’ı alıp götürmesi RAM’ı sürüklemesi açısından sıkıntılarımız var. RAM müdürleri kesinlikle bir kere araştırmacı olmalı, bu vizyona sahip olmalı. Sıkıntılarımız müdürümüzün alanı ile ilgili müdürümüzden belki yönetsel anlamda desteği alabiliyoruz ama RAM’ların gerçek yürüteceği faaliyetler anlamında desteği alamıyoruz.*”. Diğer bir katılımcı Uzman 17 bu konu ile ilgili yöneticilerinin alan dışı olmasına rağmen sorun yaşamadıklarını şu şekilde belirtmektedir: “*Şimdi bizim müdürümüz alan dışı rehber öğretmen değil ama kendisini çok iyi yetiştirdi ve şuan bir rehber öğretmen kadar, özel eğitimci kadar bilgili. Öğretmenlere, uzmanlara her konuda yardımcı olan bir yöneticidir. Hizmet içi eğitime katılma konusunda olsun her türlü yardımı öğretmenlere sağlıyor.*”

ı. Ortak Nokta Bulmaya Çalışıyoruz

Bu alt temaya göre katılımcılardan 2 uzman yöneticilerle ortak bir nokta bulmaya çalıştıklarını belirtmektedir.

Uzman 29 bu alt tema ile ilgili “*Daha önce daha iyiydi diye düşünüyorum ama şimdi de kişisel gayretlerle ortak nokta bulunmaya çalışılıyor.*” şeklinde görüşlerini ifade etmiştir.

i. Kişisel Sürtüşmeler Yok

Bu alt temaya göre katılımcılardan 2 yönetici RAM çalışanları arasında kişisel sürtüşmelerin yaşanmadığını belirtmektedir.

Yönetici 2 bu alt tema ile ilgili görüşlerini “*Ama şahsi olarak bir sürtüşmeye girmediğimiz için işleyiş gayet güzel ve arkadaşlarda gününbirlik yapması gereken işleri gayet güzel hallediyorlar.*” şeklinde belirtmiştir.

j. İyi Değil

Bu alt temaya göre katılımcılardan 2 uzman RAM’da yöneticiler ile uzmanlar arası ilişkinin iyi olmadığını belirtmektedir.

4.1.19. Kurumun Bulunduğu Çevre İşleyişi Nasıl Etkilediğine Dair Görüşler

Kurumun bulunduğu çevre işleyişi nasıl etkilediğine dair görüşler adlı ana tema altında 3 alt tema belirlenmiştir. Bu alt temalar Tablo 21 ile gösterilmiştir.

Tablo 21: Kurumun bulunduğu çevre işleyişi nasıl etkilediğine dair alt temalar

Kurumun bulunduğu çevre işleyişi nasıl etkilediğine dair görüşler	n	%
1) Kuruma ulaşım zor.	20	31,25
2) Kuruma ulaşım kolay.	11	17,19
3) Çok gürültü.	7	10,94
TOPLAM	38	

Bu ana temaya göre katılımcıların %31,25’i merkeze ulaşımın sorun olduğunu; %17,19’u merkezin ailelerin kolayca ulaşabileceği bir yerde olduğunu; %10,94’ü RAM bulunduğu çevrenin gürültülü olduğunu belirtmektedir.

a. Merkeze Ulaşım Zor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 6 yönetici ve 13 uzman merkeze gelen bireylerin ulaşımın zor olduğunu belirtmektedir.

Uzman 9 merkeze uzak olmanın işleyişi aksattığını şu ifadelerle açıklamaktadır: “*Merkezden çok uzak ve sıkıntılı bir çevre bence en azından bana göre işleyişi bu anlamda yavaşlattığını düşünüyorum. Merkezden biraz uzak olması, merkezin dışında olması işleyişimizi ve amacımızı biraz törpülediğini düşünüyorum. Hani biraz daha*

merkezi bir yerde olsa çok daha faydalı olabilir.”. Diğer bir katılımcı Yönetici 7 merkezin daha önceden okullara yakın bir yerde olduğunu öğrencilerin kendilerini ziyaret ettiklerini bu sayede öğrencilere yardımcı olabildiklerini belirtiyor ve ekliyor: “Bu uzaklık birinci sıkıntı. Sadece öğrenci bakımından değil kaynaştırma öğrencileri, özel eğitim gerektiren öğrenciler açısından da bir sıkıntı. İlçe merkezinde olması bence gerekli. Bakın pazartesinden itibaren SBS tercihlerine başlayacağız. Çoğu veli yürüyerek gelecek ve gelin görün büyük sıkıntılarını yaşayacağız. İlçemizin merkezi bir yerinde kurulmuş olsaydı hepsine bir anda hizmet vermektense bizde hoşlanırdık. Onlarda hizmet almaktan hoşlanırdı. Yani RAM olarak böyle bir yerde kurulması doğru mu değil.”

b. Merkeze Ulaşım Kolay

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 yönetici ve 10 uzman merkeze gelen bireyler için merkeze ulaşımın kolay olduğunu belirtmektedir.

Uzman 44 bu alt tema ile ilgili görüşlerini “Çevre olarak merkezi bir yerde. İlçemizin çarşısı içindeyiz. Herkesin rahatlıkla ulaşabileceği bir yer” şeklinde belirtmiştir. Diğer bir katılımcı Uzman 40 görüşlerini şu ifadelerle açıklamıştır: “Merkezi olmasından dolayı velilerle etkileşim ve eğitim kurumlarıyla işleyişi olumlu etkilemektedir.”

c. Çok Gürültü

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 yönetici ve 6 uzman merkezin bulunduğu çevrede gürültü olduğunu belirtmektedir.

Yönetici 9 bu alt tema ile ilgili “Şuan biz bir okulun ikinci katındayız. Öğrenciler olduğu zaman koridorları biliyorsunuz okulların koşturuyorlar. Bağırıyorlar, çağırıyorlar. Buraya gelen öğrencilerle görüşmekte büyük zorluk çekiyoruz. Ama bizim kedimize ait müstakil bir binamız olursa daha sakin. Bize sessiz sakin bir yer lazım. Çünkü öğrencilerle rahat iletişim kurmamız onları daha iyi değerlendirmemiz için. Aksi takdirde işleyişimiz zor oluyor.” şeklinde görüş bildirmiştir. Diğer bir katılımcı Uzman 19 ise görüşlerini “Caddeye çok yakınız gürültü var.” şeklinde ifade etmiştir.

4.1.20. Kurumun Fiziksel Yapısı ve Donanımının Yeterli Olup Olmadığına Dair Görüşler

Kurumun fiziksel yapısı ve donanımının yeterli olup olmadığına dair görüşler adlı ana temada 2 bölümde incelenmiştir. İlk bölümde kurumun fiziksel yapı ve donanımının yeterli olup olmadığı irdelenmiştir (Tablo 22). İkinci bölümde ise fiziksel yapı ve donanım bakımından eksikler, yaşanan sıkıntılar belirlenmiştir (Tablo23).

4.1.20.1. Kurumun Fiziksel Yapısı ve Donanımının Durumu

Tablo 22: Kurumun fiziksel yapısı ve donanımının durumu ile ilgili alt temalar

Kurumun fiziksel yapısı ve donanımının yeterli olup olmadığına dair görüşler	n	%
1)) Yeterli değil.	31	48,44
2) Yeterli.	22	34,34
3) Donanım yeterli ancak fiziksel yapıda sıkıntılar var.	12	18,75
TOPLAM	65	

Bu ana temaya göre katılımcıların %48,44'ü kurumun fiziksel yapı ve donanımının yeterli olmadığını; %34,34'ü yeterli olduğunu belirtmektedir. Ayrıca %18,75'i fiziksel yapı anlamında sıkıntı olduğunu ancak donanımın yeterli olduğunu belirtmiştir.

a. Yeterli Değil

Bu alt temaya göre katılımcılardan 4 yönetici ve 27 uzman kurumun fiziksel yapısı ve donanımının yeterli olmadığını belirtmektedir. Katılımcılar kurumun fiziki yapı ve donanımını yeterli olmadığını ve eksikleri belirtmektedir.

b. Yeterli

Bu alt temaya göre katılımcılardan 5 yönetici ve 17 uzman kurumun fiziksel yapı ve donanımının yeterli olduğunu belirtmektedir.

Katılımcılardan Uzman 46 bu konu ile ilgili görüşlerini “*Kurumumuz mükemmel. Bundan bir yıl öncesinde baya zorluklarımız vardı. Odalarımız yoktu, test odamız doğru dürüst değildi, görüşme odalarımız yoktu. Şimdi herkesin görüşme odası var, uzman odası ayrı, test odaları ayrı. Çok mükemmel bir kuruma sahibiz açıkçası son bir yıl içerisinde.*” şeklinde ifade etmiştir. Diğer bir katılımcı Yönetici 8 ise görüşlerini

“Genel olarak RAM’ları baz alırsak ben daha değişik RAM’larda da çalıştım RAM’ların fiziki durumları ve donanımları hiç iyi değil. Ama şuanda biz eski bir okulun alanına taşındığımız için biz çok rahatız. Hatta ben bu tip projelerin genel müdürlüğümüzün dikkate alarak RAM’ları bu şekilde yapmalarını arz ettim.” şeklinde belirtmiştir.

c. Donanım Yeterli ancak Fiziksel Yapıda Sıkıntılar Var

Bu alt temaya göre katılımcılardan 5 yönetici ve 6 uzman fiziksel anlamda sıkıntı olduğunu ancak donanım anlamında sıkıntı yaşamadıklarını belirtmektedir.

Yönetici 12 bu alt tema ile ilgili görüşlerini “Bizim en büyük sıkıntımız bu.10 yıldır 6 kere yer değiştirdik. Bu çok büyük bir sıkıntı. Ve şuan da 10 yıldır çalıştığımız en iyi yerdeyiz. Malzeme anlamında hiç bir RAM’ın sıkıntı yaşayacağını düşünmüyorum genel müdürlük istenildiğinde takip edildiğinde istenilen malzeme alınabilir. Ama önemli olan fiziki yer.” şeklinde belirtmiştir. Diğer bir katılımcı Uzman 35 ise görüşlerini şu ifadelerle açıklamıştır: “Eşya olarak yeterli düzeydeyiz diyebiliriz, ama bina olarak, konum olarak, bahçesinin olmaması bunlar eksi. Daha iyi bir bina olabilir.”

4.1.20.2. Kurumda Fiziksel Yapı ve Donanımla İlgili Yaşanan Sıkıntılar

Tablo 23: Kurumda fiziksel yapı ve donanımla ilgili yaşanan sıkıntılar ile ilgili alt temalar

Kurumda fiziksel yapı ve donanımla ilgili yaşanan sıkıntılar	N	%
1) Uzman odaları eksik	14	21,88
2) Farklı bir kurumun bünyesindeyiz.	9	14,06
3) Yüksek bir kattayız özel eğitim gerektiren bireyler için problem.	9	14,06
4) Konferans salonu yok.	8	12,50
5) Test odası iyi değil.	8	12,50
6) Kışları ısınma problem oluyor.	5	7,81
7) Bahçe ile ilgili sıkıntı var.	4	6,25
8) Özürlülere uygun klozet yok.	3	4,69
9) Toplantı odamız yok.	3	4,69
10) Materyaller eksik.	3	4,69
11) Rampa yok.	3	4,69
12) Bekleme salonu olmalı.	2	3,12
TOPLAM	71	

Kurumun fiziksel yapı ve donanımla ilgili eksikleri ve sıkıntıları katılımcılardan %21,88’i uzman odalarının eksik olduğunu; %14,06’sı farklı bir kurumun bünyesinde

olduklarını; %14,06'sı yüksek katta bulunmalarından dolayı engelli bireylerin sorun yaşadığını; %12,31'i; kurumda konferans salonu olmadığını; %12,50'si test odalarının uygun olmadığını; %7,81'i kışları ısınma problemi çektiklerini; %6,25'i bahçeleri ile ilgili sıkıntıları olduğunu; %4,69'u engellilere uygun lavabo olmadığını; %4,69'u toplantı odasının olmadığını; %4,69'u materyallerin eksik olduğunu; %4,69'u engelliler için uygun rampalar olmadığını; %3,12'si bekleme salonunun olması gerektiğini ifade ederek belirtmektedir.

a. Uzman Odaları Eksik

Bu alt temaya göre katılımcılardan 2 yönetici ve 11 uzman kurumda yeterli sayıda uzman odası olmadığını belirtmektedir.

Uzman 38 bu alt tema ile ilgili "*Bireysel odalar olmalı bir kere. Çok büyük odalarda dört, beş kişi inceleme yapmak amaca uygun değildir.*" şeklinde görüşlerini ifade etmiştir. Diğer bir katılımcı Uzman 21 bu alt tema ile ilgili görüşlerini "*Mesela test odaları, çocukla görüşme yapacağımız odalar yok diyebiliriz. Mesela dört kişi bir odada çalışıyoruz. Ve aynı saatte değerlendirmeye alıyoruz çocukları. O anda da bazı kopmalar sıkıntılar oluyor. Değerlendirme odaları ya da herkese ayrı bir oda olabilir.*" şeklinde belirtmiştir.

b. Farklı Bir Kurumun Bünyesindeyiz

Bu alt temaya göre katılımcılardan 3 yönetici ve 6 uzman kurumun farklı bir kurum binası içinde yer aldığını belirtmektedir.

Uzman 7 bu alt tema ile ilgili görüşlerini "*Bence bağımsız bir bina olmamız lazım, kendimize özgü, müstakil, tip projeli bir binamızın olması gerekir diye düşünüyorum.*" şeklinde belirtmiştir. Diğer bir katılımcı Yönetici 9 görüşlerini "*Şuan biz bir okulun ikinci katındayız. Öğrenciler olduğu zaman koridorları biliyorsunuz okulların koşturuyorlar. Bağırıyorlar, çağırıyorlar. Buraya gelen öğrencilerle görüşmekte büyük zorluk çekiyoruz. Ama bizim kedimize ait, müstakil bir binamız olması lazım.*" şeklinde ifade etmiştir.

c. Yüksek Bir Kattayız Özel Eğitim Gerektiren Bireyler için Problem

Bu alt temaya göre katılımcılardan 7 uzman ve 2 yönetici kurumun yüksek katta bulunduğunu ve özel eğitim gerektiren bireylerin kuruma çıkmalarında zorluk yaşadıklarını belirtmektedir.

Katılımcılardan Yönetici 3 bu alt tema ile ilgili görüşlerini “*Dördüncü kattayız, engelliler yukarı çıkarken sıkıntı yaşıyor. Asansör var, ama kullanılmıyor ya da bozuk oluyor. Okulun çocukları asansörü bozduğu için kullanılmıyor pek. Ama bu durumdan engellilerde nasibini alıyor. Ya biz iniyoruz aşağıya inceleme yapıyoruz ya da veliler sırtında çıkarıyor engelli çocuklarını. Bu noktada problem var. Şuan ihtiyacı karşılıyor büyüklük olarak çok büyük bir problemi yok, ama belki ileride ihtiyacı karşılamayacak.*” şeklinde ifade etmiştir. Diğer bir katılımcı Uzman 6 bu konu ile ilgili görüşlerini şu ifadelerle açıklamıştır: “*Burası ikinci katta ve merdivenleri görmüşsünüzdür. Ortopedik engelli bir öğrenci ya da görme engelli bir öğrencinin buraya gelmesi zaten çok zor.*”

d. Konferans Salonu Yok

Bu alt temaya göre katılımcılardan 2 yönetici ve 6 uzman kurumda bir konferans salonu eksikliği olduğunu belirtmektedir.

e. Test Odası İyi Değil

Bu alt temaya göre katılımcılardan 2 yönetici ve 6 uzman test odalarının yeterli düzeyde olmadığını belirtmektedir.

Uzman 18 bu alt tema ile ilgili “*Test odamız burası, çok küçük ve işlevsiz cadde üzerinde gürültüden test yapılması çok zor.*” şeklinde görüş bildirmiştir. Diğer bir katılımcı Uzman 37 bu alt tema ile ilgili görüşlerini şu şekilde belirtmiştir “*Yalıtımlı test odalarımızın olması gerekiyor.*”

f. Kışları Isınma Problem Oluyor

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 yönetici ve 4 uzman kışları ısınma problemi yaşadıklarını, yakıt sıkıntısı çektiklerini belirtmektedirler.

Yönetici 2 “*Burası sobalı, kalorifer sistemi yok. Ve buraya engelli öğrenciler geliyor. Yüzde yüz yetersiz.*” şeklinde görüş bildirmiştir. Diğer bir katılımcı Uzman 41 ise görüşlerini “*Kışında mesela çok soğuk oluyor. O konuda bir sıkıntı yaşıyoruz.*” şeklinde belirtmiştir.

g. Bahçe ile İlgili Sıkıntı Var

Bu alt temaya göre katılımcılardan 1 yönetici ve 3 uzman kurumun bahçesi ile ilgili sıkıntılarda söz etmişlerdir.

Uzman 34 bu alt tema ile ilgili “*Biz bir okulun ek binasında çalışıyoruz. Zeka testleri yapılırken sessiz bir ortamın sağlanması gerekirken zil sesi duyuyoruz. Yani çok uygun değil burası.*” şeklinde görüş bildirmiştir. Diğer bir katılımcı Uzman 20 ise bahçelerinin küçük olduğunu belirterek görüşlerini şu ifadelerle belirtmiştir: “*Bahçemizle ilgili bir sıkıntımız var. Otoparkımız yok. Oyun parkımız da olabilirdi.*”

h. Özürlülere Uygun Lavabo Yok

Bu alt temaya göre katılımcılardan 3 uzman engelli bireylere uygun lavabo bulunmadığını belirtmektedir.

ı. Toplantı Odamız Yok

Bu alt temaya göre katılımcılardan 3 uzman RAM personelinin toplantı yapabilmesi için bir toplantı odası olmadığını belirtmektedir.

Uzman 45 bu alt tema ile ilgili görüşlerini “*Fiziki anlamda bina bizim olmadığı için özellikle seminer salonumuz, konferans salonumuz yok.*” şeklinde belirtmiştir.

i. Materyaller Eksik

Bu alt temaya göre katılımcılardan 3 uzman tanılama esnasında kullanılan materyallerin yeterli olmadığını belirtmektedir.

Uzman 24 “*Yeteri kadar oyuncak, kaba değerlendirme için materyal yok.*” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

j. Rampa Yok

Bu alt temaya göre katılımcılardan 3 uzman kurumun fiziki koşullarında engelli bireyler için rampa olmadığını belirtmektedir.

Uzman 15 “*Rampamız yok. Burası engelli öğrencilerin tanıladığı yer ve bizim rampamız yok.*” şeklinde bu alt tema ile ilgili görüşünü belirtmiştir.

k. Bekleme Salonu Olmalı

Bu alt temaya göre katılımcılardan 2 uzman RAM’a gelen bireylerin bir bekleme salonunda beklemelerinin gerektiğini belirtmektedir.

Uzman 1 bu alt tema ile ilgili eksikliği şu ifadelerle belirtmiştir: “*Bekleme salonumuzun böyle daha sağlıklı, daha huzurlu gerektiren bir ortam olması gerektiğini düşünüyorum. Onun haricinde özel eğitim, okul rehberlik danışmalık hizmetleri bunlar için biraz daha binamızın geniş ve ayrı bölümlerin olması daha yararlı olur diye düşünüyorum. Çünkü bazen buraya başka bir alanla ilgili bireyimiz geliyor. Burada engelli bir bireyi gördüğünde tepki verip bir daha ki görüşmeye çok kolay bir şekilde gelmeyebiliyor. Yani bunların daha sağlıklı ortamlar olması gerektiğini düşünüyorum. Dediğim gibi fiziksel koşullarla ilgili.*”

4.1.21. Merkeze ayrılan bütçenin yeterliliğine ilişkin görüşler

Merkeze ayrılan bütçenin yeterliliğine ilişkin görüşler adlı ana tema ile ilgili toplam 7 alt tema belirlenmiştir. Bu alt temalar Tablo 24’de belirtilmiştir.

Tablo 24: Merkeze ayrılan bütçenin yeterliliğine ilişkin alt temalar

Merkeze ayrılan bütçenin yeterliliğine ilişkin görüşler	n	%
1) Yeterli değil.	37	57,81
2) Yeterli.	14	21,88
3) Okul aile birliğimiz var.	5	7,81
4) Bilmiyorum.	4	6,25
5) İdareciler daha iyi bilir.	4	6,25
6) Başka kurumun içindeyiz.	2	3,12
7) İdarecimiz çözüm buluyor.	2	3,12
TOPLAM	68	

Merkezin ihtiyaçlarını karşılamak için ayrılan bütçenin yeterliliği hakkındaki ana temaya göre katılımcıların %57,81’i ayrılan bütçenin yeterli olmadığını; %21,88’i

bütçenin yeterli olduğunu; %7,81'i okul aile birliklerinin olduğunu; %6,25'i bu konu ile ilgili bilgisi olmadığını; %6,25' yöneticilerinin daha iyi bileceğini; %3,12'si idare eder durumda olduğunu; %3,12'si bir başka kurum bünyesinde olmalarının etkili olduğunu; %3,12'si yöneticilerinin bir çözüm yolu bulduğunu belirtmişlerdir.

a. Yeterli değil

Bu alt temaya göre 7 yönetici ile 30 personel RAM'lara ayrılan bütçenin merkezin ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli olmadığını belirtmişlerdir.

Katılımcıların yarısından fazlası RAM için ayrılan bütçeyi yeterli görmemektedir. Yönetici 1 görüşünü *“Kesinlikle yeterli değil. Bir örnek telefonlarımız kesikti. Sağdan soldan para bularak ödedik. Yakıt aldık tüm parayla. Temizlik yaptırılm, boya badana yaptırılm diyoruz ama para yok. Daha rahat olabilir.”* şeklinde ifade etmiştir. Katılan görüşmeci ayrılan bütçenin yeterli olmadığını ve genel ihtiyaçları bile karşılayamadığını kesin bir dille ifade etmektedir. Yönetici 14 ise görüşünü *“Kesinlikle değil. Yıllık sekiz bin liraya elektrik, su, yakıt, kağıt, toner. Sadece tonerim beş bin lira. Aylık yedi yüz lira elektrik, yedi yüz liraya yakın su. Geçen sene on bir bin beş yüz lira yakıt masrafım vardır. Gelen sekiz bin lira benim sadece kağıt ve toner masrafım.”* şeklinde açıklamıştır. Görüşmeye katılan bir özel eğitim öğretmeni, Uzman 21 görüşünü *“Kesinlikle yetmiyor. Ya yazıcıda bir sıkıntı yaşıyoruz ya tonerimiz bitiyor paramız karşılamıyor. Kağıtlarda sıkıntı yaşıyoruz. Çünkü çok fazla çıktı almamız gerekiyor. Bu çocukların eğitim planları ve raporları için. Ama çok yetersiz kalıyor ödenekler.”* şeklinde ifade etmiştir. Katılımcıların çoğunluğu RAM'lara ayrılan bütçenin yetersizliği nedeniyle sıkıntı yaşadıklarını birbirine yakın ifadelerle belirtmişlerdir.

b. Yeterli

Bu alt temaya göre 6 yönetici ve 8 personel RAM için ayrılan bütçenin merkezin ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli olduğu görüşünü belirtmişlerdir.

Merkez için ayrılan bütçenin yeterli olduğunu düşünen katılımcılardan Yönetici 9 görüşünü *“Bizim bir bütçemiz yok sadece kırtasiye giderleri için bir bütçe ayrılıyor. Oda yetiyor da artıyor bile.”* şeklinde ifade etmiştir. Yönetici 2 ise kendi RAM'ları için

yeterli gördüğü bütçeyi daha büyük olan RAM'lar için yeterli görmediğini “*Büyük ilçeler için konuşursak yeterli değil. Ama bizim için yeterli, çünkü biz şuan 300 öğrenci tanıyoruz. Ama diğer ilçeler için düşünürsek yıllık belki 3000 öğrenci tanıyorlarsa bir öğrenci başına da yaklaşık 10 yakın kağıt harcıyoruz. Düşünürseniz yeterli değil. Bizim için şimdilik bir sorun yok.*” ifadeleriyle görüş bildirmiştir. Uzman 4 ise görüşünü “*Bu sene için yeterli. Geçen sene için yetersizdi*” şeklinde belirtmiştir. Bir başka katılımcı olan rehber öğretmen Uzman 25 “*Burada yeterli ama her yerde yeterli mi bilmiyorum.*” şeklinde görüş bildirmiştir.

c. Okul aile birliğimiz var

Bu alt temaya göre 2 yönetici ve 3 personel RAM'ın bir okul aile birliğinin olduğunu bu sayede kendilerine ait bir bütçe kurduklarını belirtmektedirler. Kurulan bu bütçe ile merkezin ihtiyaçları karşılanmaktadır.

Görüşmeye katılan Yönetici 5'e göre RAM'a ayrılan bütçenin yeterli olmadığı için okul aile birliği kurulduğunu belirtmektedir. Uzman 46 ise aynı görüş içerisinde olarak görüşünü “*Yeterli değil. Kesinlikle değil. Bizim okul aile birliğimiz var. Okul aile birliğine aldığımız ücretlerle açıkçası kurum çevirebiliyoruz. İşleyişini daha rahat sağlayabiliyoruz. Bakanlığımız bu konuda bize desteğini sunuyor ama bütçeden ayrılan payla bu kurumu yönetmek çok zor. Bu konu sadece RAM'larda değil okullarda da var.*” şeklinde ifade etmiştir.

d. Yeterli olup olmadığını bilmiyorum

Bu alt temaya göre 4 RAM personeli de RAM'ın ihtiyaçları için ayrılan bütçenin yeterliliği konusunda kesin bir bilgileri olmadığını belirtmişlerdir.

Görüşmeye katılan Uzman 44 görüşünü “*Tabi bütçe konusunda çok bilgim yok ama biz bir çok şeyi kendimiz yaptığımız için yeterli değil galiba.*” şeklinde ifade etmiştir ancak bütçenin yeterli olmadığı düşünülmektedir. Aynı şekilde Uzman 50 de görüşünü “*Bütçemiz olarak bilemiyorum ama toplantılarda bütçemizde bir açık olduğunu duyuyorum sadece duyuyorum. Pek bir bilgim yok bu konuda açıkçası.*” şeklinde belirtmiştir.

e. İdareciler daha iyi bilir

Bu alt temaya göre 4 personel bu konunun yöneticiler tarafından daha iyi bilineceğini belirtmişlerdir.

Bütçe ile bilginin yöneticilerden alınmasını daha sağlıklı olduğunu belirten katılımcılardan Uzman 19 görüşünü “*Bunu yöneticiler daha iyi bilir ama yetersiz kalıyor galiba*” şeklinde ifade etmiş yetersiz olduğu hakkında fikir yürütmüştür.

f. Başka kurumun içindeyiz

Bu alt temaya göre 1 yönetici ve 1 uzman RAM’ın başka bir kurumun bünyesinde olmasının bütçe giderlerini etkilediğini belirtmektedirler.

Yönetici 3 görüşünü “*Su elektrik ödediğimizi de düşünürsek yeterli değil ama bunları ödemiyoruz bağımsız bir binada olmadığımız için yakıt ödemiyoruz. Yinede sadece kırtasiyeye bile yetmiyor bu para.*” belirtmektedir. Başka bir okulun bünyesinde olmaları bazı masrafların azaldığını ancak yine ayrılan bütçenin yeterli olmadığını üstünde durmaktadır. Bu alt temaya göre cevap veren Uzman 32 ise başka bir kurumun bünyesinde bulunmanın bütçe anlamında olumlu olarak göstermekte görüşünü şu şekilde belirtmektedir: “*Biz başka bir okuldayız. Az önce kötü yönünden bahsettik şimdide iyi yönünden bahsedeyim başka bir okulda olmamızın. Bunun elektrik su vs. giderlerinin okulun kendisi karşıladığı için bize o konuda mali bir yük getirmiyor. Ama ayrı bir binamız olsaydı her okulda olduğu gibi her kurumda olduğu gibi bizde de yeterli olmazdı.*”

g. İdarecimiz çözüm buluyor

Bu alt temaya göre 2 RAM personeli yöneticilerinin gerekli çabasıyla bütçe sorununa çözüm bulduğunu belirtmektedirler. Bu iki personelde aynı RAM’da görev yapmaktadır.

Uzman 35 görüşünü “*Bu biraz yönetici ile alakalı bir durum. Onun değerlendirmesi, çabalaması ile alakalı. Mesela bu eşyalarımız biz geldiğimizde yoktu. İdarecimiz eşya, gerekli para ve harcamalar konusunda bizi hiç sıkıntıya sokmadı. Ne istediyseniz alıyor.*” şeklinde belirtmiştir. Diğer katılımcı Uzman 34 ise “*Yapılacak*

herhangi bir Şey olduğunda kurum m¼d¼r¼m¼z hallediyor sağ olsun.” diyerek g¼r¼Ő¼n¼ belirtmiştir.

4.2. Personelin Niteliksel Durumu

Birbiri ile etkileşimde olan bireyler, gerçekleştirilmesi gereken ortak bir amaç, ve bu amacı gerçekleştirmek için bireylerdeki istek bunlar örgütü oluşturan öğelerdir (Barnard,1938 akt. Aydın, 2007). Örgütü oluşturan öğelerden biri olan bireylerin yani personelin nitelik durumu örgütün işlevlerini yerine getirebilmesi için oldukça önemlidir. Görev yapan bireylerin tecrübesi ve enerjisi, bulunduğu kuruma bağlılığı, kurumda sürekliliği, mezun olduğu bölüm ile görev yaptığı bölüm arasındaki ilişki kuruma sağlayacağı verim açısından önemlidir. RAM'lar da görev yapmakta olan ve araştırmaya katılan personelin nitelikleri 11 sorudan oluşan anket formu ile elde edilmeye çalışılmıştır. Sonuçlar aşağıdaki tablolarla belirtilmiştir:

a. Cinsiyet

Ankara ili 15 rehberlik ve araştırma merkezlerinde görüşmeye katılan 64 personelin 35'ini (%54,69) kadın, 29'unu (%45,31) erkek oluşturmaktadır. RAM'da cinsiyet farkının çok fazla olmadığı söylenebilir.

Tablo 25: Görüşmeye katılan RAM personelin cinsiyet dağılımı

Cinsiyet	n	%
Kadın	35	54,7
Erkek	29	45,3
Toplam	64	100,0

b. Yaş

RAM personelinin yaş dağılımını gösteren tablo aşağıda verilmiştir. RAM çalışanlarının yaş dağılımı göz önüne alındığında genç ve orta yaş bireylerden oluştuğu görülmektedir. Bu durumda dinamik bir kadronun RAM'da görev yaptığı belirtilebilir.

Tablo 26: Görüşmeye katılan RAM personelin yaş dağılımı

Yaş	n	%
20-25	3	4,7
26-30	11	17,2
31-35	20	31,2
36-40	15	23,4
41-45	10	15,6
45-50	4	6,2
50-üstü	1	1,6
Toplam	64	100,0

c. Kamudaki Görev Süresi

RAM personelinin kamu hizmetlerindeki görev süresi aşağıdaki tabloda verilmiştir. RAM çalışanlarının büyük çoğunluğu kamuda belirli bir tecrübesi bulunmaktadır. Bu bölümde sadece 12 (%18,75) personelin 5 yıldan az süredir kamuda görev yaptığı görünmektedir.

Tablo 27: Görüşmeye katılan RAM personelin kamudaki görev süresi

Zaman	n	%
5 yıl ve daha az	12	18,8
6-10 yıl arası	16	25,0
11-15 yıl arası	21	32,8
16-20 yıl arası	11	17,2
21-25 yıl arası	3	4,7
26 yıl ve daha fazla	1	1,6
Toplam	64	100,0

d. Personelin Çalışmakta Olduğu RAM'daki Görev Süresi

Personelin çalışmakta olduğu RAM'daki görev süresi aşağıdaki tabloda verilmiştir. Burada personelin büyük çoğunluğunun bulunduğu RAM'da 5 yıldan az sürede görev yaptığı gözlenmiştir. Bu durum RAM'larda sürekli bir personel değişimi olduğunu göstermektedir. RAM çalışanlarının kalıcılığını sağlamak amaçlı çalışmaların yapılması gerekmektedir. RAM personelinin genellikle okul rehberlik servislerinde çalışmak amacıyla kurumdan ayrıldıkları söylenebilir. Bu nedenle RAM'larda bulunan personelin kuruma bağlılığını arttırmak için maaş artışı, çalışma koşullarında iyileştirme, personel üzerinden aşırı iş yükünün alınması için personel sayısının arttırılması gibi işlemler yapılmalıdır.

Tablo 28: Görüşmeye katılan RAM personelinin çalışmakta olduğu RAM'daki görev süresi

Zaman	n	%
5 yıl ve daha az	43	67,2
6-10 yıl arası	16	25,0
11-15 yıl arası	3	4,7
16-20 yıl arası	2	3,1
21-25 yıl arası	-	-
26 yıl ve daha fazla	-	-
Toplam	64	100,0

e. Personelin Mezun Olduğu Bölüm

RAM personelinin mezun oldukları bölümleri belirten tablo aşağıda verilmiştir. RAM'larda rehberlik ve psikolojik danışma bölümü mezunu oranının daha fazla olduğu görülmektedir. Rehberlik ve psikolojik danışma bölümü, psikoloji bölümü ve özel eğitim öğretmenlikleri bölümü mezunlarının dışında kalan alanlardan mezun olan uzmanların büyük çoğunluğunu oluşturduğu RAM'larda diğer bölüm mezunlarının da yine eğitim bilimleri ile ilgili oldukları görülmektedir. Ancak diğer bölüm mezunu uzmanların mezun oldukları bölümlerde edindikleri bilgiyi uygulayacakları ortam buldukları ise tartışma konusudur.

Tablo 29: Görüşmeye katılan RAM personelinin mezun olduğu bölüm

Bölüm	n	%
PDR	29	45,3
Psikoloji	9	14,1
Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme	-	-
Eğitim Programları ve Öğretimi	7	10,9
Eğitim Yön. Den. Tef. Plan. ve Eko.	4	6,2
Özel Eğitim Öğretmeni	14	21,9
Diğer	1	1,6
Toplam	64	100,0

f. Lisansüstü Eğitim Bilgileri

64 RAM personelinin 16'si yüksek lisans eğitimi almıştır. Doktora eğitimi alan personel ise bulunmamaktadır. Aldıkları lisansüstü eğitim bölümleri ile ilgili tablo aşağıda verilmiştir.

1968 yılı yönetmeliğine göre merkez müdürü olabilmek için aranan şart içinde yer alan yüksek lisans veya doktora eğitimi daha sonra çıkarılan 1985 ve 2001 yönetmeliklerinde bulunmamaktadır. Görüşmeye katılan 14 yöneticinin 6'sı yüksek lisans eğitimi almıştır. Bu yöneticilerden sadece biri eğitim yönetimi, teftişi, ekonomisi ve planlaması alanında yüksek lisans eğitimi almıştır.

Tablo 30: Görüşmeye katılan RAM personelinin aldıkları lisansüstü eğitim bölümleri

Bölüm	n
Psikolojik Danışma ve Rehberlik	5
Eğitim Yön. Tef. Eko. ve Planlaması	4
Sosyal Psikoloji	2
Görme Engelliler Eğitimi	1
İşitme Engelliler Eğitimi	1
Yetişkin Eğitimi	1
Eğitim Psikolojisi	1
Eğitim Yönetimi ve Denetimi	1
Toplam	16

g. Personelin Bağlı Olduğu RAM Bölümü

RAM personelinin bağlı bölümlere göre dağılımı aşağıdaki tabloda verilmiştir. Verilerden de anlaşılacağı gibi rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümü personel sayısı özel eğitim hizmetleri personel sayısının yarısından daha azdır. RAM'ların rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümünün işlevselliğinin az olması, özel eğitim gerektiren bireylerin tanınmasına ağırlık verildiği sonucu bu veriden de anlaşılmaktadır.

Tablo 31: Görüşmeye katılan RAM personelinin bağlı Bulunduğu RAM bölümü

RAM'da görev yaptığı bölüm	n	%
İdare	14	21,9
Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Bölümü	15	23,4
Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü	35	54,7
Toplam	64	100,0

h. Personelin Görev Unvanı

RAM personelinin görev unvanı aşağıdaki tabloda belirtilmiştir. RAM'larda bulunan personelin çoğunluğunu rehber öğretmenler oluşturmaktadır. Ancak kurumda sosyal çalışmacı, çocuk gelişimcisi gibi kadroların boş olması ise şaşırtıcıdır. RAM'da bulunan müdür, müdür yardımcısı ve bölüm başkanı yanı sıra uzman kadroları şunlardır: Rehber öğretmen, psikolog, psikometrisi, eğitim programcısı, sosyal çalışmacı, özel eğitimci, çocuk gelişimi ve eğiticisi (MEB,2001).

Tablo 32: Görüşmeye katılan RAM personelin görev unvanı

Görev Unvanı	n	%
Müdür	12	18,8
Müdür Yardımcısı	2	3,1
Rehber Öğretmen	35	54,7
Psikolog	1	1,6
Sosyal Çalışmacı	-	-
Çocuk Gelişimcisi	-	-
Görme Engelliler Sınıf Öğretmeni	6	9,4
İşitme Engelliler Sınıf Öğretmeni	3	4,7
Zihin Engelliler Sınıf Öğretmeni	3	4,7
Bölüm Başkanı	2	3,1
Diğer	-	-
Toplam	64	100,0

i. Yabancı Dil Bilgi Düzeyi

Personelin yabancı dil düzeyi ile ilgili bilgiler aşağıdaki tabloda verilmiştir. Personelin yabancı dil bilgi düzeyine bakıldığında büyük çoğunluğun yeterli düzeyde yabancı dil bilmediği görülmektedir. Personelin bilimsel gelişmelerin, araştırmaların takibini yapabilmesi, Avrupa Birliği projeleri hazırlanmasında gerekliliği tartışılmaz olan yabancı dilin kurum personeline yeterli düzeyde bilinmemesi dikkat çekicidir.

Tablo 33: Görüşmeye katılan RAM personelinin yabancı dil bilgi düzeyi

Yabancı dil bilgi düzeyi	n	%
Yeterli düzeyde bilmiyorum.	42	65,6
yeterli düzeyde biliyorum (belgem yok).	19	29,7
Kamu Personeli Dil Sınavı (KPDS) belgesine sahibim.	2	3,1
Üniversitelere Arası Dil Sınavı (ÜDS) belgesine sahibim.	1	1,6
TOFEL veya IELTS eşdeğerli bir uluslar arası belgeye sahibim.	-	-
Devlet Lisans Okulunu Bitirdim.	-	-
Toplam	64	100,0

i. Şuanda Bulunduğu Göreve Atanma Biçimi

RAM personelinin şuan ki bulunduğu göreve atanma biçimleri aşağıdaki tabloda verilmiştir. RAM personelinin bir çoğu il içi atama ile şuan bulunduğu göreve atanmıştır.

Tablo 34: Görüşmeye katılan RAM personelinin şuan bulunduğu göreve atanma biçimi

Atama biçimi	n	%
İl içi atama	31	48,4
İl dışı atama	11	17,2
Görevlendirme	10	15,6
İlk atama	10	15,6
Açıktan atama	-	-
Kurumlar arası geçiş	1	1,6
Toplam	64	100,0

j. Çalışmakta Olduğu Göreve Başlamadan Önceki Görev Unvanı

RAM personelinin çalışmakta olduğu göreve başlamadan önceki görev unvanları ile ilgili tablo aşağıda verilmiştir. Yine RAM personelinin büyük çoğunluğu çalışmakta olduğu göreve başlamadan önce rehber öğretmen unvanına sahiptir.

Tablo 35: Görüşmeye katılan RAM personelinin önceki görev unvanı

Görev Unvanı	n	%
Müdür	1	1,7
Müdür Yardımcısı	4	6,2
Rehber Öğretmen	38	59,4
Psikolog	1	1,6
Sosyal Çalışmacı	-	-
Çocuk Gelişimcisi	-	-
Görme Engelliler Sınıf Öğretmeni	6	9,4
İşitme Engelliler Sınıf Öğretmeni	2	3,1
Zihin Engelliler Sınıf Öğretmeni	1	1,6
Bölüm Başkanı	-	-
İlk Atama	10	15,6
Diğer	1	1,6
Toplam	64	100,0

BÖLÜM V

SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde araştırma bulgularından çıkan sonuçlar ve tartışma yer almaktadır.

5.1. Sonuç

Bu araştırmada Milli Eğitim Bakanlığı ana hizmet birimlerinden biri olan Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı rehberlik ve araştırma merkezlerinin kuruluş amaçları, yapısı, personelinin nitelik durumu ve işleyişinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre;

RAM'ların en önemli işlevlerinden biri eğitim-öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkin ve verimli yürütülmesidir. RAM'ların eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi için okullarda görev yapan rehber öğretmenlerin eğitimini sağladıkları, yıllık çerçeve planlarının hazırlanmasına yardımcı oldukları, okulların rehberlik servisleri ile iş birliği yaptıkları ve gerekli zamanlarda destek sağladıkları saptanmıştır.

RAM'ların yükseköğretim kurumları ile olan ilişkilerinin oldukça zayıf olduğu belirlenmiştir. Bu ilişkinin yükseköğretim kurumlarının yoğunluğuna, RAM'ların yükseköğretim kurumlarından nasıl yararlanacağını bilmemesine bağlanmaktadır. Ayrıca yükseköğretim kurumlarının RAM'lar ile aralarındaki mesafenin bu ilişkiyi etkilediği belirlenmiştir. İlçesinde yükseköğretim kurumu olan RAM'ların yükseköğretim kurumları ile daha çok iş birliği içinde olduğu saptanmıştır. Yükseköğretim kurumlarından öğretim görevlilerinin bu RAM'larda eğitimlere katıldığı ve projelerde ortak çalıştığı belirtilmiştir. Bazı RAM'ların yükseköğretim kurumları ile iş birliği yapması ve ortaklaşa çalışmalara katılabilmesi için yeterli maddi kaynağa sahip olmadığı söylenebilir.

RAM'da karşılaşılan bir sorunu çözebilecek mesleki formasyona sahip bir uzman bulunmadığı durumlarda hastaneye ya da üniversitelerin gerekli bölümlerine yönlendirme yapıldığı saptanmıştır.

RAM'larda eğitim-öğretim kurumlarına düzenli ziyaret yapılmadığı belirlenmiştir. Katılımcıların bazıları kendilerinin ziyarette bulunmadığını belirtirken bazıları ise kurumda ziyaret yapılmadığını belirtmiştir. Ziyaretlerin yapılmamasının nedeni olarak yetersiz personel ve zaman sıkıntısı olduğu belirlenmiştir. Ziyarette bulunan bazı personel ise özel eğitim hizmetlerinin yürütülmesinde ve yönetici ve öğretmenlerin dirençleri ile ilgili problemlerle karşılaşabildiği belirtilmiştir. Ziyaretlerde sorunla karşılaşılmadığı durumlarda ise gerekli yasal izinlerin alındığı saptanmıştır.

RAM'ların diğer bir önemli görevi olan özel eğitim gerektiren bireylerin tanılanmaları ve bu bireylere yönelik rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütülmesi RAM personeli tarafından yoğun bir şekilde gerçekleştiği belirtilmektedir. Özel eğitim gerektiren bireylerin okuldaki öğretmenler ya da aileleri tarafından belirlendiği ve RAM'a yönlendirildiği saptanmıştır. Ayrıca son yıllarda özel eğitim hizmetlerinin devlet destekli olması nedeniyle sayısı artan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin özel eğitime ihtiyaç duyan bireyleri tespit ettiği saptanmıştır. Ancak RAM tarafından özel eğitim gerektiren bireylerin gerekli ölçme araçları ile taramasının yapılmadığı belirlenmiştir.

Özel eğitim gerektiren bireylerin ailelerine seminerler düzenlendiği ancak daha ağırlıklı olarak bireysel görüşmelerde bilgi verildiği saptanmıştır. Bu ailelere yönelik düzenli bir etkinlik düzenlenmediği ve etkinlik düzenlemek üzere ilgili kuruluşlarla iş birliği yapılmadığı belirlenmiştir. Bu eksikliğin en önemli nedenlerinden biri RAM'da personel yetersizliği olmasıdır.

RAM'da görev yapan personelin özel eğitim hizmetleri ile ilgili görev ve sorumluluklarının bir çoğunu yerine getirdiği ancak rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümünde aksaklıklar yaşandığı saptanmıştır. Özel eğitim hizmetlerinden yararlanmak için başvuran birey sayısının rehberlik hizmetleri için başvuran birey sayısından çok fazla olduğu belirlenmiştir. Bunun nedeni olarak ilk sırada 2006 yılında çıkan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği ile özel eğitim hizmetlerinin devlet destekli ve ücretsiz oluşunun özel eğitim hizmetleri ağırlıklı çalışmalarına neden olduğu

saptanmıştır. Ayrıca rehberlik hizmetleri ihtiyacının okul rehber öğretmenleri tarafından karşılanabildiği belirlenmiştir. Bu durum RAM’da görev yapan personel ile okullarda görev yapan rehber öğretmenler arasında yeterlilik anlamında bir fark olmadığına bağlanabilir. RAM’ların bireyler tarafından bilinmemesinden dolayı rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümü aktif olarak hizmet verememektedir.

RAM’larda öğrencilerin gidebilecekleri üst kurumların, iş alanlarının ve mesleklere ilişkin bilgilerin araştırılması gerekmektedir. Bu konu ile ilgili okulların rehberlik servislerine destek sağlanması beklenmektedir. Ayrıca bireysel olarak başvuran bireylere bu konu ile ilgili gerekli yardımın verilmesi gerekmektedir. Ancak bireylerin kendilerini ilgileri, mesleki değerleri gibi yönleriyle tanımlarına, meslekler hakkında bilgi edinmelerine, kendilerine uygun meslekleri fark etmelerine ilişkin çalışmaların RAM bünyesinde gerçekleştirilmediği bu konuda okul rehberlik servislerinin etkin olduğu belirlenmiştir. RAM’a bu konu ile ilgili başvuran bireylere birebir görüşmelerle bilgi verildiği saptanmıştır. Sistemik bir çalışmanın olmadığı bu konudaki yetersizlik RAM’ların yine personel eksikliği ve RAM’ların işlevlerinin tam anlamıyla bilinmemesine bağlanabilir.

RAM’larda rehber öğretmeni bulunmayan okullarda dahil okulların yöneticilerine, yöneticilerine, gerektiği durumlarda da ailelerine toplantı, panel, konferans gibi etkinlikler RAM tarafından düzenlenmesi gerekmektedir. RAM bünyesinde psikolojik danışmanı olmayan okullar için eğitimler düzenlendiği saptanmıştır. Ayrıca bu okullara ziyaretler yapılarak okullara gerekli destek verilmektedir. Bu okulların rehberlik hizmetleri RAM’lar ile iş birliği içinde yürütülmesi alana yakın bir yönetici ya da öğretmen veya bölgedeki diğer okulların rehber öğretmenlerin görevlendirilmesi ile yapılmaktadır.

RAM’da bölümlerin görevlerine ilişkin niteliği arttırmak, verdikleri hizmetleri geliştirmek, çevrelerindeki alanları ile ilgili sorunları tespit etmek amacıyla araştırmalar yapması gerekmektedir. Ancak RAM bünyesinde gerçekleştiren araştırmalar yok denecek kadar azdır. Yapılan araştırmaların bilimsel nitelik taşımadığı ve sistemik bir şekilde gerçekleştirmediği belirlenmiştir. Araştırmaların gerekli nitelikte olmamasının önemli bir nedeni gerekli maddi kaynağın olmaması ve personel eksikliği nedeniyle oluşan iş yoğunluğu olduğu söylenebilir.

RAM'a başvuran bireylerin değerlendirmesinden sonra bireylerin yaralanabilecekleri eğitsel ve sosyal hizmet olanakları hakkında bilgilendirme yapıldığı saptanmıştır. Ancak bu bilgilendirme öncesinde çok fazla araştırma yapılmadığı belirlenmiştir. Ayrıca bu hizmetleri sağlayan kuruluşlarında RAM ile hiç bir görüşmesi veya iş birliği bulunmamaktadır.

Rehberlik ve psikolojik danışma bölümüne ve özel eğitim hizmetleri bölümüne başvuran bireylerin gelişimlerinin ve eğitimlerinin izlenmesinde sıkıntılar bulunmaktadır. Özel eğitim bölümünde yaşanan sıkıntı bireylerin sadece senede bir kez, kısıtlı bir zamanda incelendiği ve özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinden gelen bilgilerine şüphe ile bakılmasıdır. Rehberlik hizmetlerinde yaşanan sıkıntılar ise başvuran birey sayısının azlığı ile danışmada gönüllülük sebebiyle süreklilik olmamasıdır. Ayrıca RAM personelinin başvuran bireyler hakkında gerekli bilginin Bakanlığın oluşturabileceği bir veri tabanı ile öğrencinin gelişim takibinin yapılması gerektiği belirlenmiştir.

RAM'da düzenlenen eğitimlerin daha ağırlıklı olarak okullarda görev yapan rehber öğretmenlere yönelik olduğu saptanmıştır. Bakanlığın, Özel Eğitim ve Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün organize ettiği eğitimlerin son zamanlarda daha sık ve nitelikli düzenlendiği belirlenmiştir. Öğretmenlere düzenlenecek olan eğitimler öncesi öğretmenlerin ihtiyaçlarının belirlendiği saptanmıştır. Öğretmenlerin ihtiyaçları okul rehberlik servislerine gönderilen yıl sonu değerlendirme raporlarında ihtiyaç duydukları hizmet içi eğitim konularının sorulduğu başlık ile sağlanmakta olduğu belirlenmiştir. Ailelere yönelik eğitimler ise daha nadir düzenlenmektedir. Ailelere yönelik eğitimler okul ayağı ile yapılmaktadır. Okullarda bu eğitimleri düzenleyecek olan rehber öğretmenlerin gerekli donanımları kazanması RAM tarafından sağlandığı saptanmıştır. Ayrıca rehber öğretmeni olmayan okulların aile ve öğrencilerine yönelik eğitimler RAM tarafından verildiği belirlenmiştir.

RAM'larda bilimsel gelişmelerin izlenmesi internetten yararlanılarak yapılmaktadır. Özellikle Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün internet sayfasından yararlanıldığı saptanmıştır. RAM personeli sadece uygulamada kullandığı değişiklikler üzerinden gelişmeleri takip ettiği söylenebilir.

Ayrıca RAM personeli kendi arasındaki iletişim ile yeni gelişmelerin takibini yaptığı ve katıldıkları eğitimlerden kazandıklarını paylaştıkları söylenebilir. Ancak bilimsel yayınların, dergilerin takibinin çok az yapıldığı saptanmıştır.

RAM personelinin hizmet içi eğitime katılma sıklığı ise değişmektedir. Personel bölümüne, ihtiyacına, ilgisine göre açılan eğitimlere katılma sıklığı değişmektedir. Hizmet içi eğitimlerde en çok karşılaşılan sorun kontenjan azlığıdır. Ayrıca katılan uzmanlar hizmet içi eğitimin ihtiyaçlarını karşılaması konusundaki görüşüde değişmektedir. Bir kısmı karşıladığını söylerken bir kısmı karşılamadığını belirtmiştir. Hizmet içi eğitimlerinin yeterliliği eğitimi veren kişi ile ilgili olduğu saptanmıştır. Katılımcılar kendi yeterlilikleri düzeyinde olan uzmanlardan değil, eğitimin verildiği alanda uzmanlaşmış özellikle akademisyenlerden eğitim almak istediği saptanmıştır. Ayrıca RAM personelinin en çok ihtiyaç duyduğu hizmet içi eğitim konusu işleyişlerini hızlandıracağını düşündükleri psikolojik testlerdir.

RAM içinde uzmanlar ile yöneticiler arasındaki ilişkiler iyi olduğu saptanmıştır. Sorun yaşanmadığı, yönetmelik dahilinde her çalışanın görevini yaptığı belirlenmiştir. Personel sayısı az olan RAM'larda daha iyi bir çalışma ortamı bulunduğu söylenebilir.

RAM'lar özel eğitim hizmetlerinden ve rehberlik hizmetlerinden yararlanmak için başvuran bireylerin ve ailelerin kolaylıkla ulaşabilecekleri bir yerde olması gerekmektedir. Araştırmaya katılan RAM'ların bir çoğu başvuran bireylerin ulaşabileceği kolay bir yerde olmadığı saptanmıştır. Ayrıca araştırma kapsamında gezilen 15 RAM'mın 4'ü bağımsız bir binaya sahipken, 3'ü bir okulun bahçesinde yer alan bağımsız bir banaya sahiptir. Diğer 8 RAM ise bir kurum binasının bir bölümde işlemlerine devam etmektedir. Başka bir kurum içinde yer alan RAM'lardaki en büyük sıkıntı yüksek bir katta olmalarından dolayı özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin zorluk yaşamasıdır. Diğer bir sıkıntı ise test uygulamaları sırasında sessiz bir ortam sağlanamamasıdır.

Bazı RAM'lar fiziksel yapı ve donanım açısından tam iken bazıları yetersiz bulunmuştur. Fiziksel yapılarında olan önemli eksikler; konferans salonu, sesten yalıtılmış test odaları, bireysel görüşme yapabilecekleri uzman odalarıdır.

RAM'lara ayrılan bütçenin yetersiz olduğu saptanmıştır. Farklı bir kurum bünyesinde bulunan RAM'ların elektrik, su, yakıt masrafı bulunmamaktadır ancak, diğer RAM'lar faturaların ödenmesinde ve kırtasiye giderlerin karşılanması konusunda sıkıntı yaşamaktadırlar.

5.2.Tartışma

Bu bölümde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliğinin rehberlik ve araştırma merkezleri ile ilgili bölümünden yararlanılarak hazırlanmış sorulara cevap veren rehberlik ve araştırma merkezi personelinin görüşleri ile oluşturulmuş ana temalar ve alt temaların yorumları, tartışması ve yönetmelikler, yönergeler ve genelgeler ile karşılaştırılması yapılmıştır.

5.2.1. Eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi için yapılan alımlara ilişkin görüşler

Eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi rehberlik ve araştırma merkezlerinin işlevleri arasında yer almaktadır (MEB,2001). RAM'ların rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümünün eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi için bir çok görevi bulunmaktadır.

RAM'ların rehberlik hizmetlerinin görevleri arasında görev alanı içinde yer alan eğitim-öğretim kurumlarının özellik, kademe ve türlerine göre rehberlik hizmetleri çerçeve programını eğitim-öğretim kurumlarının da görüşlerini alarak hazırlamak bulunmaktadır. Görüşmeye katılan 5 yönetici ve 7 uzman eğitim öğretim kurumlarında uygulanan yıllık rehberlik hizmetleri çerçeve planlarının hazırlanmasında yardımcı olduklarını belirtmiştir. Ancak RAM personelinin de belirttiği gibi artık RAM'lar bu programları hazırlamamakta, Özel Eğitim Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğünün eğitim-öğretim kurumlarının özellik, kademe ve türlerine göre yayınladığı yıllık ve günlük rehberlik çerçeve planı formatına göre okul rehberlik servisleri tarafından düzenlendiği RAM'ların sadece yardımcı olduğu belirlenmiştir. RAM'lar sadece rehber öğretmeni olmayan okulların yıllık çerçeve planlarını düzenlemekte ve bu okullara göndermektedir. RAM'ların rehberlik ve psikolojik

danışma hizmetleri bölümünün yeterli elemanı bulunmaması göz önüne alındığında bu işlevi tam anlamıyla gerçekleştirememesi normaldir.

RAM'lar eğitim öğretim kurumlarından, diğer kurumlardan gönderilen ve bireysel olarak başvuran bireylere gerekli rehberlik ve psikolojik danışmayı yapmakla görevlidir (MEB, 2001). Görüşmeye katılan 2 yönetici ve 5 uzman RAM'lara okullardan yönlendirilen vakaların incelendiğini belirtmişlerdir. Ancak rehber öğretmenlerin bazıları RAM'larda görev yapan rehber öğretmenler ile okullarda görev yapan rehber öğretmenlerin yeterlilik bazında bir farkı olmadığını belirtmektedir. Okullarda çözülemeyen sorunların çözülebilmesi için RAM'larda okul rehberlik servislerinde bulunan rehber öğretmenlere göre daha uzmanlaşmış rehber öğretmenlerin görev yapması gerekmektedir.

RAM'ların her iki bölümünün de görevleri arasında, bölümün görevlerine bağlı olarak çevredeki ihtiyaçları belirlemek, hizmetin kalitesini arttırmak amacıyla araştırma yapmak yer almaktadır (MEB, 2001). Görüşmeye katılan 1 uzman eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hareketlerinin etkin verimli şekilde yürütülmesi için araştırmalar yapıldığını belirtmiştir. Ancak sadece bir uzmanın araştırma yapıldığını belirtmesi düşündürücü bir bulgudur.

RAM'ların görevleri arasında okulların rehberlik servisi elemanlarıyla iş birliği yaparak öğrencilerin zihinsel, psikolojik ve sosyal bakımlardan dengeli ve sağlıklı kendilerini geliştirmeleri, yapıcı ve yaratıcı olmaları, kendilerini tanımaları ve değerlendirmeleri ile meslekî ve eğitsel rehberlikte bulunulması için grup rehberlik etkinliklerine yönelik programları hazırlamak ve uygulanmasında okullara yardımlarda bulunmaktır (MEB, 2001). Görüşmeye katılan 4 yönetici ve 6 uzman eğitim öğretim kurumlarıyla iş birliği içinde olduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca 1 yönetici ve 8 uzman RAM'ların eğitim öğretim kurumlarına gerekli durumlarda destek sağladığını ifade etmiştir.

RAM'lar eğitim-öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma servislerini program dahilinde ziyaret etmek ve gerekli konularda rehberlikte bulunmakla yükümlüdür (MEB, 2001). Görüşmeye katılan 7 uzman eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi için eğitim öğretim kurumlarına ziyarette bulunulduğunu belirtmektedir.

RAM'lar eğitim-öğretim kurumlarından gönderilen yıllık çalışma programı ve çalışma raporunu incelemek, değerlendirmek ve değerlendirme sonucunda belirlenen konuları rehberlik ve psikolojik danışma servislerine bildirmekle görevlidir (MEB, 2001). Görüşmeye katılan 3 yönetici ve 3 uzman okullardan gelen yıl sonu değerlendirme raporlarının RAM'da toplandığını ve buradan bir üst kuruma iletildiği belirtilmiştir.

RAM'ların rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümünün görevlerinden biri okul rehberlik servislerine, okul yöneticileri, sınıf öğretmenleri için psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri ile ilgili bilgi ve becerilerini artırıcı konferans, panel gibi toplantılarla hizmet içi eğitim etkinlikleri düzenlemektir (MEB, 2001). Katılımcılardan 6 yönetici ve 19 uzman bu faaliyetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi için okullara yönelik seminerler düzenlendiğini belirtmişlerdir. RAM'ların bu konuda yeterli düzeyde çalıştığı söylenebilir. Özellikle okul rehberlik servislerine sıkça eğitim düzenlendiği söylenebilir.

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümünün diğer bir görevi, ilçeleri içindeki görevli rehberlik öğretmenlerle gerekli durum ve ilgili konularda toplantılar düzenlemek, toplantı sonunda belirlenenler ile ilgili gerekli önlemleri almak ve sonuçlarını takip etmektir (MEB, 2001). Katılımcılardan 4 yönetici ve 9 uzman okul rehber öğretmenleriyle toplantı yapıldığını belirtmişlerdir.

RAM'lar okul rehberlik servislerinin gereksinimlerini ve sorunlarını belirlemek ve çözüm üretmekle görevlidir (MEB, 2001). Görüşmeye katılan 2 yönetici ve 3 uzman rehber öğretmenlerin ihtiyaçlarının karşılandığını belirtmiştir.

RAM'lar eğitim öğretim kurumlarındaki öğrencilerin yönlendirileceği üst öğrenim kurumları, iş alanları ve mesleklerle ilgili bilgileri içeren, gelişimlerini destekleyecek yayınlar hazırlamak ve eğitim-öğretim kurumlarına iletmekle görevlidir. Ayrıca okul rehberlik servislerinde kullanılacak psikolojik ölçme araçları ile diğer araç ve tekniklerin tespiti yapmak ve servislere dağıtımını yapılabilecek çalışmaları plânlamak, yürütmek ve sonuçlandırmak ile yükümlüdür (MEB, 2001). Görüşmeye katılan 2 yönetici ve 2 uzman eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma faaliyetlerin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi için okullara doküman desteğinin sağlandığını belirtmiştir.

Rehber öğretmeni bulunmayan eğitim-öğretim kurumlarına yönelik rehberlik ve araştırma merkezleri rehberlik ve psikolojik danışma servisleriyle iş birliği içinde çalışması gerekmektedir (MEB, 2001). Görüşmeye katılan 1 yönetici ve 4 uzman rehber öğretmeni olmayan okullardaki rehberlik hizmetleri faaliyetlerinin yürütülmesine yardım edildiğini belirtmişlerdir.

Görüşmeye katılan 2 yönetici ve 6 uzman RAM'ların rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümünün işlevsel olmadığını belirtmiştir. Araştırmaya katılan uzmanların sadece 14'ü rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümünde görev yapmaktadır. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümünde personel sayısının yetersiz olması da bu bölümünün iş yoğunluğunun daha az olmasına bağlanabilir. Bu durumu 1 yönetici ve 6 uzmanda RAM'ların özel eğitim ağırlıklı çalıştığını söyleyerek desteklemektedir. 2006 yılında çıkan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği ile RAM'lar özel eğitim desteği alacak bireylerin devlet tarafından desteklenmesiyle RAM'ların özel eğitim hizmetleri bölümündeki iş yoğunluğu artmıştır.

5.2.2. RAM'lar ile yükseköğretim kurumları arasındaki iş birliği düzeyine ilişkin görüşler

RAM'lar eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma faaliyetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi ve görev bölgelerindeki özel eğitim gerektiren bireyleri tanılamaları ile görevlendirilmiş ayrıca bu alanlardaki son gelişmelerin takibinde de sorumludurlar. Akademik olarak gelişen konuların takibi yapabilmek için üniversitelerin gerekli bölümleri ile iletişim halinde olmaları gerekmektedir. Ayrıca RAM'lar eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik servislerinde görevli rehber öğretmenlerin, okul yönetici ve öğretmenlerinin ve gerekli durumlarda ailelerin bu alanda eğitimi ile de sorumludurlar. RAM'lar bu eğitimleri vermeye yeterlilikleri bulunmaması durumunda üniversitelerin uygun bölümlerindeki akademisyenlerle iş birliği yapmaları gerekmektedir (MEB, 2001).

Görüşmeye katılan 4 yönetici ve 13 uzman RAM'lar ile yükseköğretim kurumları arasında iş birliğinin olmadığını, 4 yönetici ve 11 uzman çok fazla iş birliğinin olmadığını ve 2 yönetici ve 9 uzman ise var olan iş birliğinin yeterli olmadığını belirtmiştir. Bu bulgular özel eğitim hizmetleri ve rehberlik hizmetleri alanında önemli görev ve sorumlulukları olan RAM'lar için düşündürücü bir durumdur.

Aynı zamanda yükseköğretim kurumları açısından da RAM'lar önemli bir uygulama alanı olacak düzeydedir. Katılımcılardan 2 uzman RAM'lar ile yükseköğretim kurumlarının birbirlerinden nasıl yararlanması gerektiğinin farkında olmadığını belirtmiştir. Karşılıklı etkileşimin az olduğu bu kurumlarda katılımcılardan 6 yönetici ve 4 uzman bu etkileşimin RAM'lar ile yükseköğretim kurumları arasındaki yakınlık ile ilgili olabildiğini belirtmiştir. Yükseköğretim kurumlarına yakın olan RAM'ların bu kurumlar ile daha fazla iş birliği yaptığı belirtilmiştir.

Görüşmeye katılan 3 yönetici ve 5 uzman RAM'lar ile yükseköğretim kurumları arasında bir iş birliğinin olduğunu belirtmiştir. Katılımcılar üniversitelerden akademisyenlerin RAM'ların düzenlediği eğitimlerde ders verdiklerini, krize müdahale ekipleri ile çalıştıklarını, üniversitelerden görüş alındığını ve üniversiteden uygun bölümdeki öğrencilerin staj için RAM'lara gönderildiğini belirtmektedirler.

Görüşmeye katılan 3 yönetici ve 3 uzman daha önceki senelerde yükseköğretim kurumları ile RAM'lar arasında daha fazla ilişki olduğunu belirtmiştir. Ancak 2006 yılında çıkan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği ile RAM'ların iş yükünün arttığı ve eleman sayısının yetersizliği nedeniyle yükseköğretim kurumları ile gerekli iş birliğinin sağlanamadığı belirtilmiştir.

Katılımcılardan 1 yönetici ve 5 uzman RAM personelinin yükseköğretim kurumları ile iş birliğini kendi kişisel çalışmaları ile gerçekleştirdiğini belirtmiştir. Bu konuda katılımcılardan 4 uzman üniversitelerin çok yoğun olduğu için RAM'lara zaman ayıramamasından bahsetmektedir. Üniversitelerin yoğun olması nedeniyle RAM personeli üniversitelere ulaşmanın zor olduğundan söz etmektedir. Ayrıca 2 yönetici ve 1 uzman üniversitelerle iş birliği yapmak için bütçenin arttırılması gerektiğini belirtmektedir.

5.2.3. Başvuran bireylere gereksinimi olan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri vermeye uygun mesleki formasyona sahip uzman bulunmadığında yapılan işlemler ile ilgili görüşler

RAM'lar eğitim öğretim kurumlarından yönlendirilen, diğer kurumlardan yönlendirilen ve bireysel olarak başvuran bireylere yönelik rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini vermekle yükümlüdür (MEB, 2001). Ancak bu hizmeti vermeye

uygun mesleki formasyona uygun birisi gerekmektedir. Bu yeterlilikte bir uzman bulunmaması durumunda ise ilgili kurumlara yönlendirmesi beklenmektedir.

Görüşmeye katılan 6 yönetici ve 23 uzman hastanelerin ilgili bölümlerine, 2 yönetici ve 11 uzman uzmanı olan kurumlara, 4 uzman üniversitelerin ve üniversite hastanelerinin ilgili bölümlerine, 3 uzman AMATEM'e, 2 uzman ise Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna yönlendirme yaptıklarını belirtmiştir. RAM'ların yönlendirme ile ilgili bu işlevi yerine getirdiğini söylemek yanlış olmaz.

5.2.4. Eğitim öğretim kurumlarına yapılan ziyaretlerde karşılaşılan sorunlarla ilgili görüşler

RAM'larda görevli personel program dahilinde eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma servislerini ziyaret etmek, rehber öğretmenlere ve okul yönetimine gerekli rehberlikte bulunmak, servislerin sorunlarını ve ihtiyaçlarını saptamak ve çözüm yolları üretmekle görevlidir (MEB, 2001).

Görüşmeye katılan 14 uzman eğitim öğretim kurumlarına ziyarette bulunmadığını, 3 uzman kurum olarak ziyarette bulunmadıklarını, 1 uzman ise sadece kriz durumlarında ziyarette bulduklarını belirtmiştir. RAM bünyesinde bu tarz ziyaretlerin gerçekleşmesinin sebepleri RAM'larda personel eksikliği, iş yoğunluğu ve ziyaretler sırasında kendi imkânları ile ulaşımı sağlamaları gelmektedir.

6 yönetici ve 6 uzman çok fazla zorlukla karşılaşılmadığını, 2 yönetici ve 4 uzman ise hiçbir zorlukla karşılaşılmadığını belirtmiştir. Yapılan ziyaretlerde yaşanan zorluklar ise şu şekildedir: 9 uzman özel eğitim ile ilgili sorunlarla karşılaştıklarını, 2 yönetici ve 2 uzman öğretmen ve yöneticilerin dirençleri ile karşılaştıklarını, 2 yönetici ve 2 uzman RAM'ların işlevlerinin bilinmemesinden kaynaklı sorunlar olabildiğini, 3 uzman ziyaret sırasında araç sıkıntısı olduğunu, 1 yönetici ve 1 uzman bireysel sorunlar olabileceğini, 2 uzman ise zaman sıkıntısı olduğunu belirtmektedir. Personel eksikliği ve iş yoğunluğu nedeniyle RAM'ların kendilerini tanıtamadığı, zaman sıkıntısı yaşadıkları, rehberliğin işlevlerini öğretmen ve yöneticilere yansıtamadığı söylenebilir.

Görüşmeye katılan 2 yönetici ise RAM'ların gezici bir bölümü olması gerektiğini belirtmiştir. 1985 yılı Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Yönetmeliğinde okul grup rehberliği ve mesleğe yöneltme bölümünün görevleri arasında gezici ekipler kurmak ve düzenli ziyaretler yaparak bölgedeki rehberlik ihtiyaçları karşılamaktır (MEB, 1985). Ayrıca aynı yönetmelikte belirlenen RAM kadrolarından biride gezici özel eğitim öğretmenidir. Bu öğretmenin görevi normal sınıflarda eğitim alan özel eğitime gereksinim duyan öğrencilere ve bu öğrencilerin öğretmenlerine teknik yardımlarda bulunmaktır (MEB, 1985). Ancak 2001 yönetmelik değişikliği ile RAM'larda gezici öğretmen kadrosu kalkmıştır.

5.2.5. Özel eğitim gerektiren bireylerin saptanması süreçleri hakkında görüşler

Bu ana temada özel eğitim gerektiren bireylerin saptanması süreçleri hakkında bilgi alınmak istenmiştir. RAM'ların işlevlerinden biride özel eğitim gerektiren bireylerin tanılanmaları ve bu bireylere yönelik rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri vermektir. Ayrıca özel eğitim gerektiren bireylerin saptanması amacıyla yapılacak taramalarda yer alması gerekmektedir (MEB, 2001).

RAM'lar aile, okul, sağlık kuruluşları ve diğer kurumlardan gönderilen özel eğitim gerektirdiği düşünülen bireyleri kabul etmek, dosya açmak ve gereken hizmeti vermekle görevlidir (MEB, 2001). Görüşmeye katılan 10 yönetici ve 33 uzman özel eğitim gerektiren bireylerin okullarda öğretmenin fark edilmesiyle yönlendirildiğini belirtmektedir. 1 yönetici ve 1 uzman ise öğretmenlerin farkındalığını arttırmak için eğitimlerle destek sağlandığını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin farkındalığını arttırmak adına yapılan çalışmalar olduğunu belirten personel sayısının azlığı dikkat çekicidir. Oysa öğrencilerin en çok zaman geçirdiği yer sınıf ve en çok zaman geçirdiği kişi ise sınıf öğretmenidir.

Görüşmeye katılan 8 yönetici ve 22 uzman bu bireylerin ailede fark edildiğini belirtmektedir. Ayrıca 2 yönetici ve 5 uzman ise özel eğitim rehabilitasyon merkezlerin bu öğrencileri saptayıp getirdiğini belirtmektedir. Oysa RAM'ların bu saptanma sürecinde taramalar yaparak etkili olduğunu belirten sadece 1 yönetici ve 3 uzman bulunmaktadır. Akkoyun (2007), çalışmasında bazı katılımcıların özel eğitim gereksinimi duyan öğrencilerin saptanması amacıyla yapılan taramaların RAM

tarafından yapıldığını belirtilirken bazı katılımcılar ise RAM'ların bu konuda etkin olmadığını belirtmiştir. Tiryakioğlu (2009)'da çalışmasında aynı doğrultuda özel eğitim gerektiren bireylerin saptanması amacıyla yapılması gereken taramalarda eksiklik olduğunu belirlemiştir. Bu durum özel bir sektör haline gelen özel eğitim hizmetlerinde bireylerin saptanmasında RAM'ların etkisinin çok az olduğu söylenebilir. RAM'lar bu konuda sadece tanılama yapmakta, RAM raporu vermekte ve verilen raporları senede bir yenilemektedir.

Görüşmeye katılan bir yönetici diğer kurumların saptama sürecinde etkin olmadığını belirtmiş ve özellikle hastanelerin daha erken teşhis ile sürece katılabileceğini ifade etmiştir. Tiryakioğlu (2009) çalışmasında RAM yöneticilerinin de okul öncesi dönemde bireylerin hastane tarafından RAM'a yönlendirilmediğini belirlemiştir. Sürece geç katılan bireylerin eğitiminin sıkıntıları da beraberinde getirdiği düşünülebilir.

5.2.6. Özel eğitim gerektiren bireylerin ailelerinin bilgilendirmesi ile ilgili yapılan çalışmalara ilişkin görüşler

RAM'lar özel eğitim gerektiren ailelere yönelik bilgilendirme ve rehberlik programlarını ve çalışmalarını gerekli kurumlarla iş birliği yaparak planlamak, uygulamak, değerlendirmek ve izlemek ile görevlidir (MEB, 2001). Bu ana tema ile ilgili RAM personelinden 10 yönetici ve 36 uzman özel eğitim gerektiren bireylerin tanılanması sırasında ailelerine birebir bilgi verildiğini belirtmiştir. Akkoyun (2007) kaynaştırma eğitimi ile ilgili araştırmasında da bu bulgu doğrultusunda ailelerin bilgilendirilmesi ile ilgili çalışmaların sadece RAM'a incelemeye gelindiğinde RAM personeli tarafından birebir aile görüşmeleri ile gerçekleştiğini belirtmiştir. 4 yönetici ve 13 uzman ise bu ailelere yönelik eğitimlerle bilgilendirme yapıldığını belirtmiştir. RAM personelinin özel eğitim gerektiren bireylerin ailelerine yönelik toplu etkinliğin azlığını personel yetersizliğine bağlamaktadır. Bu konuda ilgili eğitim kurumları ile ortaklaşa çalışmaların olmadığı söylenebilir. Okul ayağı ile bilgilendirme yapıldığını söyleyen 1 yönetici ve 2 uzman bulunmaktadır.

RAM'lar özel eğitim gerektiren ailelere bilgi vermek amacıyla yayınlar hazırlamak ve ilgililere ulaştırmakla görevlidir. Ancak RAM personelinden sadece 1 yönetici 2 uzman broşürlerle bilgi verildiğini belirtmiştir.

Ortaya çıkan bulgular göz önüne alındığında RAM'larda özel eğitim gerektiren bireylerin ailelerine yönelik sistematik bir çalışma yapılmadığı, ilgili kurumlarla iş birliğine gidilmediği, yayınlarla gelişimlerinin desteklenmediği söylenebilir. Bu durumun sebepleri ise personel eksikliği, iş yoğunluğu ve maddi kaynak eksikliği olarak belirtilebilir.

5.2.7. RAM'lara özel eğitim hizmetleri amacıyla başvuran birey sayısı ile rehberlik hizmetleri amacıyla başvuran birey sayısı arasında bir farka ilişkin görüşler

RAM'lar eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma faaliyetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi ile birlikteki bölgelerindeki özel eğitim gerektiren bireyleri tanılamak ve bu bireylere yönelik rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini yürütülmesi ile görevlidir (MEB, 2001). Bu ana temaya göre katılımcılardan 11 yönetici ve 46 uzman özel eğitim hizmetleri için başvuran birey sayısının çok daha fazla olduğunu belirtmiştir. Rehberlik ve psikolojik danışma amaçlı başvuran sayısının çok az olduğu belirtilmiştir. Şaşırtıcı olan bu bulgu RAM'ların özel eğitim hizmetleri ağırlıklı çalıştığını göstermektedir. Personel sayısı bakımından da düşünüldüğünde özel eğitim hizmetleri bölümünde çalışan uzman sayısı rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümünden çok daha fazladır. Bu kadar büyük bir fark olmasının, RAM'ların özel eğitim hizmetleri ağırlıklı olarak çalışmasının sebeplerinin başında özel eğitim gerektiren bireylerin devlet tarafından maddi olarak desteklenmesi ve bireylerin özel eğitim desteğini alabilmesi için RAM raporuna ihtiyaç duymasındır. 2006 yılında çıkan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinden sonra RAM'lar özel eğitim gerektiren bireylerin tanılandığı ve bu konuda rapor aldıkları kurumlar olmuştur.

Ayrıca 3 uzmanında belirttiği gibi özel eğitim hizmetlerinde bir sirkülasyon mevcuttur. Özel eğitim gerektiren bireylerin senede bir defa RAM raporlarının yenilenmesi gerekmektedir. Bu nedenle senede bir defa RAM'ların özel eğitim hizmetleri bölümüne başvurduklarından bir sirkülasyon oluşmaktadır.

Katılımcılardan 3 uzman ailelerin özel eğitim konusunda bilinçlendirildiğini belirtmiştir. Daha önceki yıllarda engelli bireylerin eğitiminin önemsenmediği artık devlet desteğine geçilmesiyle birlikte eğitim öğretim kurumlarında ve özel

rehabilitasyon merkezlerinin de artmasıyla aileler bu konuda bilinçlendiği söylenebilir. Ancak RAM'ların bu konudaki desteği tartışmaya açıktır.

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümüne başvuran birey sayısı azlığının en önemli sebebi ise; okul rehberlik servislerinde görev yapan rehber öğretmenler ile RAM'da görev yapan rehber öğretmenler arasında yeterlilik anlamında bir fark bulunmamasından dolayı bireylerin rehberlik ihtiyaçlarını okullarda karşılamasıyla açıklanmaktadır. Rehberlik ve araştırma merkezlerine atanacak rehber öğretmenlerin atanma kriterleri ile okul rehberlik servisine atanacak rehber öğretmenlerin atanma kriterleri aynıdır. Katılımcılardan 1 yönetici ve 13 uzman okullarda rehberlik ihtiyacının karşılandığını belirtmiştir. Ayrıca 2 yönetici ve 1 uzmanda özel dershanelerde görev yapan rehber öğretmenlerinde bu ihtiyaca karşılık verebildiğini söylemiştir. Görüşmeye katılan 1 yönetici ve 2 uzman ise bireylerin psikolojik danışma için hastaneleri tercih ettiğini belirtmiştir. Bu bulgular RAM'ların bu anlamda yeterli olmadığını göstermektedir.

Rehberlik hizmetlerinden yararlanan birey sayısının az olmasının diğer bir nedeni olarak 2 yönetici ve 4 uzmanında belirttiği gibi rehberlik ve psikolojik danışma kültürü ülkemizde yeteri kadar oturmamış olduğu söylenebilir. Bireylerin rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ön yargıyla yaklaştığı bir gerçektir. Bunun yanında 1 yönetici ve 4 uzmana göre RAM'lar kendilerini rehberlik ve psikolojik danışma alanında tanıtamamış olmanın verdiği bir eksiklik olduğunu belirtmektedir. Bireylerin böyle bir kurumun varlığını bilmediğinin belirtilmesi düşündürücü bir bulgudur.

5.2.8. Öğrencilerin kendilerini ilgileri, yetenekleri, mesleki değerleri gibi yönleriyle tanımalarına, meslek hakkında bilgi edinmelerine, kendilerine uygun meslekleri fark etmelerine ilişkin yapılan etkinliklere ilişkin görüşler

RAM'ların rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümünün öğrencilerin yönelebilecekleri üst öğrenim kurumları, iş alanları ve mesleklere ilişkin bilgileri ile öğrencilerin gelişimlerini destek verecek yayınlar hazırlamak ve eğitim-öğretim kurumlarına ulaştırmak gibi görevleri vardır. Aynı doğrultuda özel eğitim hizmetleri bölümü de görev bölgesi içinde bulunan özel eğitim gerektiren öğrencilerin üst öğrenim kurumlarına ve mesleğe yönelmeleri konusunda gerekli çalışmaları yapmak ve eş güdümü sağlamakla görevlidir (MEB, 2001).

RAM'larda görev yapan rehber öğretmenlerin görevleri arasında bu ana tema ile ilgili öğrencilerin veya bireylerin kendilerini ilgileri, yetenekleri, meslekî değerleri gibi yönleriyle tanımalarına, meslekler hakkında bilgi edinmelerine, kendi özelliklerine uygun meslekleri fark etmelerine yönelik destek vermeleri gerekmektedir (MEB, 2001).

Katılımcılardan 9 yönetici ve 15 uzman bu tarz etkinliklerin okul rehberlik servisleri tarafından yürütüldüğünü belirtmesi düşündürücüdür. 11 uzman ise özel eğitim bölümünde olduklarından dolayı bu konuda fikirleri olmadığını bu işlevin rehberlik hizmetlerinin görevi olduğunu belirtmişlerdir. Oysaki RAM'ların özel eğitime başvuran bireyler içinde mesleki yönlendirmelerine ilişkin çalışmaları bulunması gerekmektedir. 3 yönetici ve 2 uzman ise sadece rehber öğretmeni olmayan okullara bu tarz etkinlikler düzenlediklerini belirtmiştir. Bu bulgular sonucunda RAM'ların bu konudaki çalışmalarının zayıf kaldığı anlaşılmaktadır.

Bu konu ile ilgili yapılan etkinlikler ise şu şekilde belirtilmiştir: Görüşmeye katılan 4 yönetici ve 9 uzman ise bu konuda başvuranlara bireysel görüşmelerle bilgi verildiğini; 4 yönetici ve 7 uzman bu konuda okul rehberlik servislerine rehberlik edildiğini; 3 yönetici ve 3 uzman İŞKUR ile iş birliği yapıldığını; 2 yönetici ve 3 uzman ise bireyi tanıma ile ilgili çeşitli test ve envanterlerin kullanıldığını belirtmiştir. Bu konuda doküman desteğinin sağlandığını ise sadece 2 yönetici ve 5 uzman belirtmiştir.

RAM'larda bireylerin kendilerini ve meslekleri tanılamaları, kendilerine uygun meslekleri fark etmelerine ilişkin etkinlerin çok fazla düzenlenmediği, doküman desteğinin sistematik olarak sağlanmadığını belirtmek yanlış olmaz.

5.2.9. Rehber öğretmeni olmayan okullar için yapılan çalışmalar ile ilgili görüşler

RAM'lar görev bölgelerinin içinde yer alan eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesini okulların rehberlik servisleri ile iş birliği içinde yürütmektedir. Ancak ülkemiz eğitim sistemi düşünüldüğünde bazı eğitim öğretim kurumlarında hala rehberlik servisleri kurulamamıştır. Rehber öğretmeni olmayan eğitim-öğretim kurumları sınıf rehber öğretmenliğine ilişkin rehberlik hizmetleri ile ilgili konularda rehberlik ve psikolojik

danışma hizmetleri yürütme kurulu aracılığıyla rehberlik ve araştırma merkezleriyle iş birliği içinde çalışır (MEB, 2001).

RAM'lar gerektiğinde yürütme komisyonunun rehber öğretmeni bulunmayan okullarda düzenlendiği toplantılara katılmakla yükümlüdür. Ayrıca RAM'da görevli rehber öğretmenlerin görevleri arasında okulların ve öğrencilerin ihtiyaçlarına göre yöneticilere, öğretmenlere ve ailelere yönelik konferans, seminer, panel gibi etkinlik düzenlemek bulunmaktadır. Bu etkinliklerde öncelik rehber öğretmeni olmayan okullara aittir (MEB, 2001).

Araştırmanın bulgularına göre katılımcılardan 6 yönetici ve 15 uzman rehber öğretmeni olmayan okullara ziyaretler yapıldığını, 4 yönetici ve 17 uzman bu okulların öğretmen, aile ve öğrenci eğitimlerinin RAM tarafından verildiğini, 3 yönetici ve 8 uzman okuldan alana yakın bir yönetici veya öğretmenin görevlendirildiği veyahut 1 yönetici ve 6 uzman çevredeki okullardan rehber öğretmen görevlendirildiğini onunla irtibata geçildiğini, 2 yönetici ve 7 uzman çerçeve planlarının hazırlanıp gönderildiği belirtmiştir. 1 yönetici ve 5 uzman görev bölgeleri içinde rehber öğretmeni olmayan okul bulunmadığını belirtmiştir. Ayrıca 6 uzman ise özel eğitim hizmetleri bölümünde görevli olduklarından RAM bünyesinde rehber öğretmeni olmayan okullar için yapılan çalışmalarla ilgili bilgisi olmadığını ifade etmiştir. Tüm bu bulgular doğrultusunda RAM'ların rehber öğretmeni olmayan okullara yönelik sorumluluklarını yerine getirdiğini ifade edilebilir.

5.2.10. Çevrede ve okullarda alanla ilgili araştırmalar ile ilgili görüşler

RAM'ların rehberlik hizmetleri ve özel eğitim hizmetleri bölümünün her ikisi de kendi görevleri ile ilgili çevrenin ihtiyaçlarını saptamak, hizmetlerini geliştirmek, hizmetlerinin niteliği ve verimi artırmak için araştırmalar yapmak, bu araştırmaların sonuçlarından yararlanarak gerekli mercilere iletmekle sorumludur (MEB, 2001).

Bu ana temada 3 yönetici ve 23 uzman RAM bünyesinde araştırma yapılmadığını belirtmiştir. İsmi içinde araştırma geçen bir kurum bünyesinde araştırma yapılmaması düşündürücü bir bulgudur. Diğer bulgular ise şu şekildedir: 8 uzman RAM bünyesinde gerçekleştiren projeleri olduğunu, 4 yönetici ve 1 uzman bilimsel anlamda olmasa da araştırmalar yapıldığını, 4 uzman araştırma yapıp yapılmadığı konusunda

bilgisi olmadığını, 2 uzman RAM bünyesinde değil bireysel olarak araştırmalar yaptıklarını belirtmiştir. Bu ana tema ile ilgili sadece 1 yönetici ve 2 uzman RAM bünyesinde iki araştırma yapıldığını ve yayınlandığını belirtmiştir.

RAM'ların görevleri ile ilgili çevrenin ihtiyaçlarını saptamak, hizmetlerini geliştirmek, hizmetlerinin niteliği ve verimi artırmak için araştırmalar yapma konusunda oldukça zayıf kaldığı söylenebilir. Gerekli araştırmaların yapılmaması durumunda çevrenin ihtiyaçlarının saptanmadığı ve ihtiyaca göre düzenlemelere gidilmediği sonucu çıkarılabilir. RAM'larda araştırma yapılamaması personel sayısındaki yetersizlik nedeniyle iş yoğunluğu yaşanması, maddi kaynak eksikliği ve araştırmacı vizyona sahip personel olmamasından kaynaklı olabilir.

5.2.11. RAM'a başvuran bireylere eğitsel ve sosyal hizmet olanakları hakkında bilgilendirme ile ilgili görüşler

RAM personeli merkeze başvuran öğrencilere ya da bireylerin ekonomik durumlarına göre çevrede yararlanabilecekleri eğitsel ve sosyal olanakları araştırmak ve bilgilendirmekle görevlidir. Bu nedenle çevrelerinde bulunan sosyal ve eğitsel kurumlar hakkında bilgi sahibi olmalıdırlar. Ayrıca başvuran bireylerin ekonomik durumlarına göre yönlendirme yapabilmelidirler. Görüşmeye katılan 10 yönetici ve 42 uzman başvuran bireylerin ekonomik durumlarına göre eğitsel ve sosyal olanaklara yönlendirmesinin yapıldığını belirtmiştir. 4 yönetici ve 7 uzman ise yönlendirmenin yapılmadığını belirtmiştir. Yönlendirmenin yapılamama sebeplerinden biri görev bölgelerinde bu tarz etkinlikler düzenleyen kurumlar bulunmamasıdır. Diğer bir sorun ise eğitsel anlamda yönlendirme yapılırken özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine yönlendirme yapılmadığını özel sektör olmasını göstermektedirler. RAM'lar sadece bu konuda bu kurumların listesini panolarına astıklarını belirtmektedir.

RAM'ların başvuran bireylere ekonomik durumlarına göre çevrede yararlanabilecekleri eğitsel ve sosyal olanaklar hakkında bilgi verme konusunda üzerine düşen görevleri yerine getirdiği söylenebilir. Ancak bu bilgilendirme daha sistematik bir yapıda olması gerekmektedir. Bu kurumlar ile ortaklaşa hareket edilmediği sadece çevreden bireysel olarak edindikleri bilgileri başvuran bireylere sundukları görülmüştür.

5.2.12. Danışanların gelişimi ve eğitimini izlerken karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşler

RAM'da görevli personel bölümü ne olursa olsun başvuran bireylerin gelişimini izlemekle yükümlüdür. Özel eğitim bölümünde görevli personel yapılan çalışmaların çocukların gelişimlerine olan katkılarını değerlendirmek ve danışanı sürekli izleyerek gelişim durumlarını belli aralıklarla kaydetmeleri gerekmektedir. RAM'da görevli çocuk gelişimcisi ve eğitimcisinin görevleri arasında ise danışanların gelişimi ve eğitimini izlemek, beklenen gelişimi gösteremeyen çocuklar için uygun personelle iş birliği yapmak bulunmaktadır (MEB, 2001). Danışanlar ile ilgili yapılan çalışmaların ne ölçüde yararlı olduğunu saptamak RAM personeline düşmektedir.

Katılımcılardan 4 yönetici ve 16 uzman danışanların gelişimini ve eğitimini danışanlar RAM raporunu yenilemek için geldiklerinde sınırlı bir zaman içinde gözlemlediklerini belirtmiştir. 3 yönetici ve 10 uzman ise danışanların gelişiminin izlenemediğini belirtmiştir. Özel eğitim hizmetleri bölümünde danışanların yılda bir kez de olsa RAM'a gelmek zorunda olmaları nedeniyle bir gözlem yapılmaktadır. Ancak bu gözlemin verimliliği tartışma konusudur. Hem zaman konusunda sıkıntı olması hem de danışanların gittiği özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinden gelen bilgilerin kesinliği konusunda sıkıntılar bulunmaktadır.

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümünde ise katılımcılardan 3 yönetici ve 7 uzman süreklilik olmamasından yana sıkıntıları olduğunu belirtmiştir. Rehberliğin önemli bir ilkesi olan gönüllük nedeniyle bireylerin danışmaya bir kere geldiği ve daha sonra devam etmedikleri nedeniyle izleme çalışmalarında sıkıntı oluşturduğu belirtilmiştir. Ayrıca 4 uzman danışanlarının gelişimi ve eğitimi ile ilgili bilgilerine online olarak ulaşmaları gerektiğini de vurgulamaktadır. Bu yöntem ile birlikte yaptıkları çalışmaların ve yönlendirmelerin sonuçlarını gözlemleyebileceklerini belirtmektedirler.

İzleme çalışmalarının tam verimle gerçekleşmediği söylenebilir. RAM'ların özel eğitim hizmetleri bölümü ve rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümüne başvuran bireylerin gelişimi ve eğitimi izlenirken sıkıntıların olduğu gözlenmiştir. Oysa yapılan eğitimlerin ve terapilerin yararlı olup olmadığının saptanması önemli bir konudur.

5.2.13. Öğretmen, aile, yönelik konferans seminer vb. etkinliklerin yapılma sıklığı ile ilgili görüşler

RAM'ların rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümü okul rehberlik servislerine, okul yöneticilerine ve sınıf öğretmenlerine rehberlik hizmetleri alanında kendilerini geliştirmelerine yönelik konferans, panel gibi etkinlikler düzenlemek ile yükümlüdür. Ayrıca bu tarz etkinliklerin ailelere yönelik düzenlemekle de yükümlüdür. Özel eğitim hizmetleri bölümü ise bölümünün çalışmaları ile ilgili özel eğitim kurumlarına ve okulunda kaynaştırma programı uygulayan personele yönelik bilgilendirme amacıyla konferans, panel gibi etkinlikler düzenlemekle görevlidir (MEB, 2001).

RAM çalışanlarına yöneltilmiş soruda bu tür etkinliklerin sıklığı hakkında bilgi istenmiştir. Sıklık konusunda çok çeşitli cevaplar alınmış, RAM'ların kendi aralarında düzenli bir etkinlik çalışmaları olmadığı belirlenmiştir. Ayrıca bazı RAM'lar içinde de personelden çok farklı cevaplar alınmıştır. Katılımcılardan 4 yönetici ve 23 uzman bu etkinliklerin yapıldığını ancak sadece rehber öğretmenlere yönelik olduğunu belirtmiştir. Bu durumda okul yöneticileri, sınıf öğretmenleri ve ailelere yönelik etkinliklerin yapılmadığı anlamı ortaya çıkmaktadır. 2 yönetici ve 8 uzman bu tarz etkinliklerin yapılmadığını ve 3 yönetici ve 2 uzman ise çok sık yapılmadığını belirtmiştir. RAM'lar görev bölgesi içinde yer alan hizmet sunduğu rehber öğretmen, okul yöneticileri, sınıf öğretmenleri ve ailelere yönelik etkinliklerin düzenli bir şekilde yapılmadığı yorumu çıkarılabilir. İhtiyaç duyulan eğitimlerin yapılmama nedenleri ise RAM'ların en büyük problemi olan iş yükü fazlalığı, personel yetersizliği, etkinliklerin düzenleneceği ortamların zor bulunması, hizmet verilecek bireylerden talep olmaması gösterilebilir.

5.2.14. RAM'larda rehberlik ve psikolojik danışma ile ilgili yeni gelişmelerin takibinin yapılmasına ilişkin görüşler

Rehberlik ve psikolojik danışma her geçen gün değişen dünyada insanların ruhsal gelişimini desteklemek amacıyla ortaya çıkmıştır. Bu nedenle rehberlik öğretmenlerin her alanda ortaya çıkmış yenilikleri iyi takip etmeleri gerekmektedir. Değişen dünyada mesleklerin değişmesi, sorunların değişmesiyle, bakış açılarının

değişmesiyle birlikte bireylere yön gösterecek olan rehber öğretmenlerinde bu değişimleri takip etmesi gerekmektedir.

RAM'lar bilimsel gelişmelerin takibini yapmakla yükümlüdür. RAM'da bulunan tüm idari kadro ve uzman personel alanı ile ilgili yeni gelişmelerin takibini yapmakla yükümlüdür. RAM'da rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümü ile özel eğitim hizmetleri bölümünün her ikisi de bölümün hizmetleriyle ilgili bilimsel gelişmeleri izlemek ve uygulamalarda yararlanmakla sorumludur (MEB, 2001).

Araştırmaya katılan katılımcılardan 3 yönetici ve 16 uzman alanlarıyla ilgili gelişmeleri bireysel olarak takip ettiklerini belirtmişlerdir. Sistemik bilgilendirme sisteminin olmadığını kendi çabalarıyla yeni gelişmeleri takip ettiklerini belirtmiştir.

Görüşmeye katılan 3 yönetici ve 11 uzman rehber öğretmenler arası iletişim ile yeni gelişmelerin takibinin yapıldığını belirtmiştir. RAM personeli katıldıkları eğitimlerden, uygulanan projelerden ve okunan yayınlardan kendi aralarında bir paylaşım yaşadıklarını belirtmektedir. Bu durumda birinci elden öğrenilmeyen yeni gelişmelerin sakıncalar doğurabileceği bir gerçektir. Ancak yinede kendi aralarında bu tarz paylaşımların merak uyandırarak u kaynaklara yöneltmede yapabilir.

Özel Eğitim Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü RAM personelinin yenilikler konusunda toplantı, seminer gibi etkinliklerle bilgilendirdiğini belirten 4 yönetici ve 10 uzman bulunmaktadır. Ayrıca 3 yönetici ve 9 uzman ise yine Genel Müdürlüğün internet sayfası aracılığıyla yeni gelişmeleri takip ettiğini belirtmiştir. Özel Eğitim Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü yeni gelişmeler konusunda RAM personelinin desteklediğini söylemek yanlış olmaz. Bundan yararlanan RAM personeli yeni gelişmeleri takip etmektedir.

Bilimsel yayınların takibinin yapıldığını belirten ise sadece 2 yönetici ve 6 uzman bulunmaktadır. Bu bulgu bilimsel gelişmelerin takibinin birinci elden yayınlardan çok fazla yapılmadığını göstermektedir. Personelin rehberlik ve psikolojik danışma alanı ve özel eğitim alanı ile ilgili yapılan araştırmalardan çok fazla haberdar olmadığını söylemek yanlış olmaz. Ayrıca katılımcılardan sadece 2 yönetici ve 2 uzman üniversitelerle bu konuda iletişim içinde bulduklarını belirtmiştir. Yeni gelişmelerin

en önemli merkezlerinden biri olan üniversitelerin yaptıkları çalışmalarla doğrudan ilgili olmadığı söylenebilir.

Görüşmeye katılan 1 yönetici ve 4 uzman RAM bünyesinde hazırlanan projeler ile yeni gelişmeleri takibinin yapıldığını belirtmiştir. Ancak projelerin her RAM’da ve çok sık gerçekleşmediğinden dolayı yeni gelişmelerin takibinin bu kanal ile tam verimli yapıldığı söylenemez.

Bu ana tema altında dikkat çekici bulgular ise 6 uzmanın bu konu hakkında fikri olmaması ve 2 uzmanında yeni gelişmelerin takibinin yapılmadığını belirtmesidir.

RAM personeli yeni gelişmelerin takibi konusunda sıkıntılar yaşamalarına rağmen Özel Eğitim Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün de desteği ile bu konuda çalışmaları olduğu belirtilebilir. Ancak daha sistematik bir şekilde eğitimlere katılabilir ve kurum olarak alanları ile ilgili yayınlara üye olabilirse bu konuda daha başarılı olacakları bir gerçektir.

5.2.15. RAM çalışanlarının hizmet içi eğitime katılma sıklığına ilişkin görüşler

Hizmet içi eğitimler kurum çalışanlarını görevleri ile ilgili bilgi beceri ve tutumlarını geliştirmek amacıyla katıldıkları eğitimlerdir (Taymaz, 1981). Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kurum ve kuruluşlarda gerçekleşen hizmet içi eğitimlerin hedefleri (MEB, 1995);

- Yeni başlayan personelin kuruma uyumunu sağlamak,
- Personele Türk Milli Eğitiminin amaç ve ilkelerini bir bütünlük içinde anlatmak ve ortak görüş sağlamak ve uygulamada birlik kazandırmak,
- Mesleki yeterlilik açısından, göreve başlamadan önce alınan eğitimin eksikliklerini tamamlamak,
- Eğitim alanındaki yeniliklerin, gelişmelerin takibini sağlamak, bilgi, beceri ve davranışları kazandırmak,
- Personelin mesleki yeterlik ve anlayışlarını katkıda bulunmak,

- İsteyen personelin mesleklerinin üst kademelere ilerlemelerine destek olmak,
- Türk Milli Eğitim politikasını yorumlamada bütünlüğü sağlamak,
- Eğitime ait temel prensip ve teknikleri uygulamada birlik sağlamak,
- Eğitim sisteminin geliştirilmesine destek olmak.

RAM personeline ne sıklıkla hizmet içi eğitime katıldığının sorulduğu ana temada katılma sıklığının değiştiği gözlemlenmiştir. Ancak 2 uzman ve 9 yönetici çok sık katılmadıklarını, katılımın yeterli olmadığını belirtirken, 5 yönetici ve 6 uzman ise çok sık katıldıklarını belirtmiştir. Bu durumda bir çelişki oluşturmaktadır. Ayrıca bir de 4 uzman hizmet içi eğitimlere katılmadıklarını belirtmiştir. Tiryakioğlu (2009) çalışmasında RAM personeli için düzenli olarak hizmetiçi eğitimlerin düzenlenmediğini belirlemiştir. RAM personeli hizmet içi eğitimlere katılmama nedenlerini ise açılan hizmet içi eğitimlerin kontenjanının az olmasına, seminerlerin genellikle şehir dışında olmasına, açılan eğitimlerin sayısının az olmasına bağlamaktadır.

5.2.16. RAM çalışanlarının hangi konularda hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduklarına ilişkin görüşler

Görüşmeye katılan RAM personelinden 8 yönetici ve 18 uzman (%40,62) RAM personelinin en çok ihtiyaç duyduğu hizmet içi eğitimin psikolojik testler ile ilgili olduğunu belirtmiştir. RAM'ların en önemli işlevlerinden biri olan il ve ilçedeki özel eğitim gerektiren bireylerin tanılmaları ve bu bireylere yönelik rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini yürütebilmesi için bu psikolojik testlerin sertifikalarını almaları gerekmektedir. Eğitsel Değerlendirme ve Tanılama Genelgesinde (MEB, 2006) eğitsel değerlendirme ve tanılamada kullanılacak testlerin uygulanmasında üniversitelerin psikolojik danışma ve rehberlik, eğitimde psikolojik hizmetler veya psikoloji bölümünden mezun ve varsa test uygulama sertifikası bulunan rehber öğretmenlerin görevlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir. Bu nedenle RAM'da testi uygulayacak uzman bulunmadığı durumlarda sıkıntı yaşandığı belirtilmektedir. Bazı RAM'larda bu yeterliliğe sahip uzman bulunmadığından dolayı eğitsel değerlendirme ve tanılama işlemi yapılmamakta çevre ilçelere yönlendirme yapılmaktadır. Ayrıca Ülküsel (1993)

çalışmasında rehber öğretmenlerin hizmetiçi eğitim verilmesini istedikleri konu başlığı olarak danışmanlıkta kullanılan testler ve teknikler olarak belirlemesi çalışmanın yılı da göz önüne alındığında düşündürücü bir bulgudur. Yıllardır süre gelen bu eksikliğin hala giderilmemiş olması RAM'daki uzman sürkilasyonundan kaynaklanmakta olduğunu düşündürebilir.

Görüşmeye katılan 3 yönetici ve 6 uzman ise gündemde olan ve gelişen konular ile ilgili hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir. RAM'da görevli olan tüm uzmanların bir görevi sayılan alanla ve bölümünün hizmetleri ile ilgili bilimsel gelişmeleri izlemektir (MEB, 2001). Gelişen teknoloji ile günümüz sorunları ve bu alanda kullanılan teknikler de değişmektedir. Bu nedenle RAM personelinin alanları ile ilgili gelişen ve değişen tüm konularda bilgilendirilmesi sistematik bir şekilde yapılmalıdır.

Görüşmeye katılan 3 yönetici ve 4 uzman özel eğitim hizmetleri ile ilgili hizmet içi eğitim talepleri vardır. 2006 yılında çıkan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği ile özel eğitim hizmetlerinin devlet destekli ve ücretsiz olması ile RAM'ların bu alanda iş yükü artmış ve personel gücünün büyük kısmı bu bölüme aktarılmıştır. Bazı katılımcılar özel eğitim hizmetleri bölümünde göreve başlamadan önce mutlaka bir hizmet içi eğitimden geçirilmeleri gerekmektedir.

Görüşmeye katılanlardan 1 yönetici ve 5 uzman lisans eğitiminde kuramsal bilgi olarak aldıkları psikolojik danışma yaklaşımlarının uygulamaya yönelik tekrar hatırlatılması amacıyla hizmet içi eğitim talepleri vardır. RAM'lar eğitim öğretim kurumlarında sorunu çözülemeyen bireylerin yönlendirildiği bir kurum olduğu göz önüne alınırsa psikolojik danışma yaklaşımları konusunda uzmanlaşmış bireylerin bu kurumlarda yerleşmiş olması beklendiğinden bu bulgu düşündürücüdür.

Görüşmeye katılan 4 uzman her bir engel türü hakkında bilgilendirme eğitimi gerektiğini belirtmektedir. RAM'larda uzmanlar alanlarına göre değerlendirme ve tanılama yapmamaktadır. Zaten RAM'larda her alanda uzman bulunmamaktadır. Bu nedenle uzmanlar kendi alanlarına göre inceleme yapamadıklarını gelen her bireyin değerlendirmesi ve tanınmasını yaptıklarından dolayı bir karmaşa yaşanmaktadır. Bu konu ile ilgili RAM personelinin bu alandaki eksikliği hizmet içi eğitim ile giderilmeli

veya personel sayısı arttırılmalı ve işlevlerini yerine tam getirebilmesi için gerekli tüm alanlarda uzman kadrosu sağlanmalıdır.

5.2.17. RAM çalışanlarının katıldıkları hizmet içi eğitimler ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamadığına ilişkin görüşleri

Görüşmeye katılan RAM personelinden 6 yönetici ve 11 uzman katıldıkları hizmet içi eğitimlerin ihtiyaçlarını karşıladığını belirtmişlerdir. Ayrıca 3 yönetici ve 9 uzman eğitimi veren kişinin uzman olduğu durumlarda, 3 uzman aktarmalı olarak değil de eğitimlerde ilk katılımcılardan biri olduklarında, 2 yönetici ve 1 uzman gönüllülük olduğu durumlarda, 2 uzman son zamanlarda yapılan hizmet içi eğitimlerin ihtiyacı karşıladığını belirtmiştir. Bu nedenle yapılan hizmet içi eğitimleri verecek uzmanların alanda kendini iyi yetiştirmiş ve özellikle akademisyenlerden olunması şartı aranmalıdır. Ve katılımcıların zorunlu tutulmaması gerekmektedir.

Görüşmeye katılan 4 yönetici ve 9 uzman ise hizmet içi eğitimlerin ihtiyacı karşılayıp karşılamadığının değiştiğini belirtmiştir. Katılımcılar eğitimin alındığı zamanki psikolojileri, eğitimi almadan önceki alt yapıları, bazen de hizmet içi eğitimin içeriğine ve hizmet içi veren kişinin yeterliliğine göre değiştiğini belirtmiştir.

Katılımcılardan 2 yönetici ve 1 uzman ise hizmet içi eğitimlerin uygulamaya yönelik olmadığını belirterek teori ile uygulama arasında kopukluk olduğunu belirtmesi düşündürücü bir bulgudur. Uygulamaya dönük olmayan eğitimlerin zaman kaybı olarak nitelenecek yanlış olmayacaktır. Ayrıca hizmet içi eğitim düzenlenirken taleplerinin dikkate alınmadığını belirten 1 yönetici ve 3 uzman bulunmaktadır. Hizmet içi eğitimler kurumun verimliliğini arttıracak yönde olması gerekmekte ve kurum personelinin talepleri, ihtiyaçları göz önüne alınması gerekmektedir. 2 uzmana göre hizmet içi eğitim ile ilgili diğer bir sıkıntı ise eğitimlerin aktarmalı olarak gelmesidir. İlk katılımcı olmanın avantaj olduğunu belirten personel eğitimlerin süzgeçten geçerek gelmesi durumda yeterli verim alınmadığını belirtmiştir. Ancak ülkemizde 205 RAM bulunduğu göz önüne alınırsa ilk eğitime her ile bu eğitimlerin yayılması ve her uzmana ulaşılabilmesi için böyle bir aktarımın kaçınılmaz olduğu söylenebilir. Ama bu durumda eğitimleri verecek olan uzmanların iyi seçilmesi ve değerlendirmeye alınmasıyla istenilen kalitede eğitimlerin ortaya çıkabileceği düşünülebilir.

5.2.18. RAM yöneticileri ile uzmanlar arasındaki ilişkiye ait görüşler

İnsan ilişkileri bir örgütteki insanları uyumlu halde çalıştırarak çalışmayı sağlayan bir yönetim eylemidir. Bu sayede insanlar daha verimli ve iş birliği içinde çalışır (Bursalıoğlu, 2008). İyi bir iletişimin sağlandığı ortamlarda çalışmanın verimliliği, personelin kuruma bağlılığı artması büyük bir olasılıktır. RAM’larda yönetici ve uzmanlar arasındaki ilişkinin incelendiği bu ana temada olumsuz olarak sadece iki bulgu saptanmıştır. 2 uzmanın RAM yönetici ve uzmanları arasında ilişkinin iyi olmadığını belirtirken ve RAM yöneticisinin farklı bir alandan olmasından kaynaklı sorunlar olduğunu belirten 2 uzman bulunmaktadır.

Katılımcılardan 4 yönetici ve 21 uzman yöneticiler ile uzmanlar arasındaki ilişkinin çok iyi olduğunu belirtmiştir. İhtiyaçlarının karşılandığı, sorun yaşamadıklarını, samimi ama mesafeli olduklarını ve ortak bir nokta bulmaya çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Katılımcılardan 2 yönetici ve 9 uzman ise her şeyin yönetmeliklerle belirli ölçüde ilerlediğini belirtmiştir. Kurum personelinin yönetmelik ölçüsünde hareket edilmesiyle sorun yaşanmadığını, herkesin görev ve sorumluluk bilincinde olduğunu belirtmişlerdir.

Bir diğer dikkat çekici bulgu ise 6 yönetici ve 4 uzmanın belirttiği yönetici ile uzmanlar arasında hiyerarşik bir fark olmamasıdır. Bursalıoğlu’na (2008) göre hiyerarşi üst-ast ilişkilerinin ortaya çıkardığı bir roller sistemidir. Kurumda hiyerarşinin bulunmamasının uzmanlar tarafından belki hoş karşılanabilir ancak bu durumun kurum çalışmalarına etkisi ise tartışma konusudur.

Tüm bu bulgular ışığında RAM’larda yönetici ve uzmanlar arasındaki ilişkinin sorunlu olmadığı ancak yine de bir üst-ast ilişkisinin oluşturulması ile çalışmaların daha verimli ve düzenli olacağı düşünülebilir.

5.2.19. Kurumun bulunduğu çevre işleyişi nasıl etkilediğine dair görüşler

RAM açma yönergesi ile RAM’ların açılması için kurumun başvuracak olan öğrenci, veli ve diğer bireylerin kolay ulaşabileceği, merkezi bir yerde olması gerekmektedir (MEB, 2008).

Kurumun ulaşım açısından kolay bir yerde olması ile işleyiş daha kolaylaşacaktır. Hem başvuran bireyler için hem de kurum çalışanları için ulaşımın önemi büyüktür. Ancak RAM personelinden 6 yönetici ve 14 uzman kurumun merkezi bir yerde olmadığı ulaşımın zor olduğu belirtilmiştir. Bu durum merkezin çalışmalarını olumsuz yönde etkileyeceği bir gerçektir. Buna karşılık 1 yönetici ve 10 uzman kurumun merkezi bir yerde olduğunu ve ulaşımın kolay olduğunu belirtmektedir.

Dikkat çeken bir diğer bulgu ise 1 yönetici ve 6 uzmanın belirttiği gibi kurumun çevresinden kaynaklı gürültülü bir ortamda bulunduğunu belirtmektedir. Bu durum özel eğitim gerektiren bireylerin tanınması esnasında yapılan testler veya diğer görüşmeler sırasında dikkat dağılmasına sebep olacak ve yapılan test ve görüşmelerden gerekli verim alınmamasına sebep olacaktır.

5.2.20. Kurumun fiziksel yapısı ve donanımının yeterli olup olmadığına dair görüşler

Kurumda işleyişin en önemli elemanlarından biri fiziksel yapı ve donanımdır. Özellikle RAM'lar için bu durumun önemi biraz daha artmaktadır. RAM'lar özel eğitim gerektiren bireyleri tanılamakla yükümlü bir kurum olarak fiziki yapının bu bireyler için uygun olması ve tanılamamanın yapılabilmesi için gerekli donanımın sağlanması gerekmektedir.

Katılımcılardan 5 yönetici ve 17 uzman kurumun fiziksel yapı ve donanım bakımından yeterli olduğunu, işleyişte bir sorun yaşamadıklarını belirtmiştir. Buna karşın yeterli olmadığını belirten 4 yönetici ve 27 uzman bulunmaktadır. Ayrıca 5 yönetici ve 6 uzman kurumun fiziksel yapısı konusunda sıkıntıları olduğunu ancak materyal konusunda sıkıntı yaşamadıklarını belirtmiştir.

Kurumun fiziksel yapısını ve donanımını yeterli bulmayan uzmanların eksikleri saymış bir çok düşündürücü bulgu ortaya çıkmıştır. 2 yönetici ve 12 uzman, uzman odalarının eksik olduğunu belirtmiştir. Bazı kurumlarda tüm uzmanların aynı ortamda görüşme aldıkları görülürken bazı kurumlarda 2 uzmanın aynı odayı paylaştığı görülmüştür. Bu durum özel eğitim hizmetleri için de rehberlik hizmetleri için de oldukça sakıncalı bir durumdur. Acil çözüm bekleyen bir konudur.

Bir diğerk dikkat çeken bulgu ise 3 yönetici ve 6 uzman bağımsız bir binada olmamalarının büyük sıkıntı olduğunu belirtmiştir. Kimi bir okulun bünyesi içinde, kimi başka bir kurumun içinde bulunan RAM'larda görevli personel işleyişin aksadığını belirtmektedir.

RAM'ların fiziksel yapılarının özellikle özel eğitime gereksinim duyan bireyler göz önüne alınarak planlanmalıdır. Oysa 2 yönetici ve 7 uzmanın belirttiği gibi kurumun yüksek bir katta olması sebebiyle özel eğitim gerektiren bireylerin kuruma gelmesinde sıkıntılar yaşanmaktadır. Ayrıca özel eğitim gerektiren bireylere yönelik diğerk sıkıntılarda bu bulgu kadar düşündürücüdür. Katılımcılardan 3 uzman engellilere yönelik lavabo bulunmadığını belirtirken, diğerk bir bulguda ise 3 uzman kurumun gerekli yerlerinde rampa bulunmadığını belirtmiştir.

Kurum personelinden gelen diğerk eksikliklerden biri 2 yönetici ve 6 uzman gerekli eğitimleri vermeleri için bir konferans salonu olmamasıdır. RAM'ların önemli bir işlevi olan öğretmenlere, yöneticilere ve ailelere yönelik düzenleyecekleri eğitimleri verebilecekleri bir konferans salonunun bulunmaması dikkat çekicidir. Bu durumda RAM'lar gerekli eğitimleri verebilmek için diğerk kurumların konferans salonlarını kullanmak zorunda kalmaları ve sıkıntı yaşamaları kaçınılmazdır.

Katılımcılardan 2 yönetici ve 6 uzman test odalarının sağlıklı koşullara sahip olmadığını belirtmiştir. Psikolojik testlerin uygulanması konusunda önemli noktalardan biride dışarıdan dikkat dağıtacak unsurların engellenmesidir.

RAM'larda uzmanların belirttiği eksikler ve sıkıntılarının diğerkleri ise şunlardır: 1 yönetici ve 4 uzman kışları ısınma sıkıntısı çektiklerini, hatta 1 yönetici soba ile ısınmaya çalışıldığını belirtmiştir. Bu bulgu oldukça dikkat çekicidir. İlçe merkezinde olan kurumun hala soba ile ısıtılması önemli sıkıntılara neden olmaktadır. 1 yönetici ve 3 uzman kurumun bahçesinin sorun teşkil ettiğini belirtmiştir. 1 yönetici ve 2 uzman bir okulla bahçeyi ortak kullandıklarını belirtirken 1 uzman bahçelerinin daha geniş ve çocukların oyun oynayabileceği alanlar olması gerektiğini belirtmiştir. 3 uzman personelin toplantı yapması için uygun bir toplantı salonunun olmadığını belirtmiştir. Merkez komisyonun ve özel eğitim değerlendirme kurulunun toplanarak kararlarını vereceği bir toplantı salonunun olmaması ilginç bir bulgudur. 3 uzman materyallerin eksik olduğunu belirtmiştir. Bu durumda özel eğitim gerektiren bireylerin tanılanması

için kullanılan materyallerin RAM personeli tarafından kendi imkanları ile hazırlandığı veya ellerindeki materyalle yetinmek durumunda kaldıkları düşünülebilir. Her iki durumda da tanılamada standardın bozulduğu sonucu çıkabilir ve verilen kararların doğruluğu tartışılabilir. 2 uzman RAM'da bekleme salonlarının önemine dikkat çekmiştir. RAM'larda rehberlik hizmetleri ile özel eğitim hizmetleri bekleme salonlarının ayrı olması gerekmektedir. Rehberlik hizmetlerinden yararlanmak için gelen bireylerin özel eğitim hizmetlerinden yararlanmak için gelen bireylerin birbirinden etkilenmemesi ve hem psikolojileri hem de yararlandıkları hizmetlere devam etmeleri açısından oldukça önemlidir.

5.2.21. Merkeze ayrılan bütçenin yeterliliğine ilişkin görüşler

Merkezin bütçe işleri ile merkez müdürü ve müdür yardımcıları görevlidir. RAM'larda merkeze ayrılan bütçelerin yeterliliğinin sorulduğu bu ana temada ilgi çekici bulgular saptanmıştır.

Merkeze ayrılan bütçenin yeterli olduğunu sadece 5 uzman ve 7 yönetici belirtmiştir. Diğer katılımcılardan 7 yönetici ve 30 uzman bütçenin merkez çalışmalarını yürütülebilmesi için yetersiz olduğunu belirtmiştir. Bir çok RAM'da telefon, elektrik, su borcu olduğu ve yakıt almalarının sorun olduğu belirtilmiştir. Ayrıca RAM'larda tanılanan özel eğitim gerektiren bireylerin raporlarının çıkarılması sırasında kağıt ve toner kullanımının çok olduğu için kırtasiye giderlerine ayrılan kaynağında yetersiz kaldığı belirtilmiştir. Katılımcılardan 2 yönetici ve 3 uzman bu sorunun okullarda bulunan okul-aile birliğine benzeyen bir yapılanmaya giderek çözüldüğünü belirtmiştir.

Katılımcılarda 4 uzman merkeze ayrılan bütçe hakkında bilgileri olmadığını belirtirken 4 uzman ise bu konuda yöneticilerin daha iyi bilgi vereceğini belirtmiştir.

Katılımcılardan 1 yönetici ve 1 uzman başka bir kurum bünyesinde olmalarından dolayı merkezin maddi olarak sıkıntı yaşamadığını belirtmiştir.

BÖLÜM VI

ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre rehberlik ve araştırma merkezlerinin işlevlerine yönelik yani uygulamaya yönelik öneriler ve ileride gerçekleştirilecek olan araştırmalara yönelik öneriler yer almaktadır.

6.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

Bu araştırmada eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesiyle görevli olan rehberlik ve araştırma merkezlerinin örgütsel analizi gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulgularına göre aşağıdaki öneriler geliştirilebilir.

- 1) RAM'lar ile yükseköğretim kurumlarının ilgili bölümleri arasındaki ilişki kuvvetlendirilmelidir. RAM'lar yükseköğretim kurumlarından yararlanmalı, yükseköğretim kurumları da RAM'lara gerekli desteği sağlamalıdır. Ayrıca yükseköğretim kurumlarının ilgili bölümlerinin RAM'ları uygulama alanı olarak kullanmaları mümkündür.
- 2) Özel eğitim hizmetlerine muhtaç bireylerin erken tanınması önemli bir olaydır. Bu nedenle RAM'lar okul öncesinde özel eğitim gerektiren bireylerin tespiti amacıyla gerçekleştirilmesi gereken tarama testlerinin sayısını arttırmalıdır. Erken tespit için ayrıca RAM'lar hastaneler, aile sağlık merkezleri, okul öncesi eğitim veren kurumlarla işbirliği yapmalıdır.
- 3) Özel eğitim gerektiren bireylerin ailelerinin bilgilendirilmesi amacıyla eğitimler düzenlenmeli, dokümanlar hazırlanmalıdır.
- 4) RAM'ların rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümünün faaliyetleri aktif hale getirilmelidir.
- 5) Okullarda ve diğer eğitim kurumlarında problemleri çözümlenememiş öğrencilerin yönlendirildiği RAM personeli ayrıca eğitim kurumlarına, ailelere

eğitimler düzenlemekle görevlidir. Bu nedenle RAM personelin donanım açısından yeterliliği gözden geçirilmeli ve atama kriterleri yenilenmelidir.

- 6) RAM'lar bireyleri ve eğitim kurumlarını bilgilendirme amaçlı mesleki rehberlik ile ilgili çalışmalar düzenlemeli ve yayınlar hazırlamalıdır. Ayrıca RAM'a başvuran bireyler yararlanabilecekleri eğitsel ve sosyal olanaklar hakkında afiş, doküman gibi materyaller ile bilgilendirilmelidir.
- 7) RAM'lar çevrenin ve okulların ihtiyaçları ve problemlerini göz önünde tutarak araştırmalar yapmalı ve araştırma sonuçlarını ilgili kurumlarla paylaşmalıdır.
- 8) Gelişim ve eğitim durumu incelenmesi gereken danışanlara daha geniş zaman ayrılmalıdır. Ayrıca eğitim kurumları ziyaret edilerek yerinde gözlem yapılmalıdır. RAM personelinin eğitim öğretim kurumlarına bu ziyaretleri gerçekleştirebilmesi için RAM'lara taşıt tahsis edilmelidir.
- 9) Danışanların eğitsel, kişisel ve mesleki rehberlik alanında takipleri yapılırken okuldan gelecek geribildirimler Milli Eğitim Bakanlığı'nın düzenleyeceği veri tabanından takip edilebilmelidir.
- 10) RAM personelinin yeni gelişmelerin takibini yapabilmeleri için kurum olarak alanları ile ilgili bilimsel yayınları takip etmelidirler.
- 11) RAM personelinin kendilerini geliştirmeleri ve yeni gelişmelerin takibini yapabilmeleri için katılabilecekleri hizmet içi eğitim programlarının çeşitliliği ve sayısı arttırılmalıdır. Özellikle RAM personeli en çok psikolojik testler ile ilgili hizmet içi eğitime ihtiyaç duymaktadırlar. Bazı RAM'larda bu yeterliliğe sahip personel bulunmadığından RAM'lar öğrenci tanılaması yapamamaktadır. Bu ihtiyacın karşılanması için psikolojik test sertifikalarının verildiği hizmet içi eğitimlerin sayısının arttırılması gerekmektedir. Ayrıca RAM personeli eğitimi veren bireyin alanında uzman bir kişi olması gerektiğini belirtmektedir. Bu nedenle eğitim veren kişinin akademisyen ya da eğitimin verildiği alanda bir uzman olması gerekmektedir.
- 12) RAM'lar başvuran bireylerin kolay ulaşabileceği merkezi bir yerde bulunması gerekmektedir. RAM'ların hizmetlerinden yararlanan engelli bireyler göz önüne

alındığında RAM'ların fiziksel yapılarında önemli eksiklikler bulunmaktadır. Bu nedenle RAM'ların fiziksel yapılarında uygun değişikliğe gidilmesi gerekmektedir.

13) RAM'lar tüm bu işlevleri yerine getirebilmeleri için öncelikle personel sayısı arttırılmalı, çalışma koşulları iyileştirilerek bu kuruma bağlılık ve kurumda çalışma isteği arttırılmalıdır. Ayrıca RAM'ların araştırma ve projelere katılabilmeleri, yeni gelişmelerin takibini yapabilmeleri, okul ziyaretlerini gerçekleştirebilmeleri ve daha iyi bir hizmet verebilmeleri için bütçeleri gözden geçirilmelidir.

6.2. İleride Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler

Rehberlik ve araştırma merkezlerini konu edinmiş araştırma sayısı oldukça azdır. İşlevlerinin önemi göz önüne alınarak bu kurumların yaşadığı sorunlara yönelik araştırmaların sayısı arttırılmalıdır. İleride yapılacak araştırmalara yönelik şu öneriler geliştirilebilir.

1) Rehberlik ve araştırma merkezlerinin rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümlerinin ve özel eğitim hizmetleri bölümlerinin sorunları ayrı ayrı araştırma konusu yapılarak detaylı olarak saptanabilir.

2) Rehberlik ve araştırma merkezlerinde görev alacak personelin yeterliliği ile ilgili yeniden bir düzenleme getirilmesi için bu kurumda görev yapacak personelin ne gibi özelliklere sahip olması gerektiği saptanabilir.

KAYNAKÇA

- Arıkan, M. (2009). “Türkiye’de Özel Eğitim, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinin Örgütleniş Biçimi, Personelin Görev, Yetki ve Sorumlulukları”. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. (Ed. Mehmet Güven). Ankara: Anı Yayıncılık
- Akkoyun Kamer, A. (2007). *Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü Personelinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Aydın, M. (2007). *Eğitim Yönetimi*. Ankara: Hatipoğlu Yayınları
- Balay, R. (2004). *Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Eğitim*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 37 (2), 61-82
- Balcı, A. (2001). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler*. Ankara: Pagem Yayınları
- Bursalıoğlu, Z. (2008). *Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış*. Ankara: Pagem Akademi
- Deniz, M.E. ve Erözkan, A. (2008). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Maya Akademi Yayıncılık : Ankara
- Erdem, A. R. (2008). *Eğitim Fakültesinin fırsat ve tehditlerinin tanımlanması: Bir durum çalışması*. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 5:2. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>, erişim tarihi: 11. 01. 2010

Ev, G. (2003). *Okullarda ve Rehberlik ve Araştırma Merkezinde Çalışan Rehber Öğretmenlerin Aralarındaki İletişim ve İşbirliğinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Girgin, G. (2004). “Çağdaş Eğitim Sisteminde Öğrenci Kişilik Hizmetleri ve Rehberlik”. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. (Ed. Alim Kaya) Ankara: Anı Yayıncılık

http://orgm.meb.gov.tr/Istatistikler/2009-2010_GENEL_SONUC.pdf erişim tarihi: 14.04.2010

Kağan,M.(2005). *Devlet ve Özel İlköğretim okulları ile Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde Çalışan Rehber Öğretmenlerin İş Doyumlarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Kaptan, S. (1998). *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*. Ankara: Bilim Kitap Kırtasiye Ltd. Şti.

Karasar, N. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım

Kepçeoğlu, M. (2004). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. İstanbul: Alkım Yayınevi

Koç, Z. (1998). *Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde Görev Yapan Rehber Öğretmenlerin İş Doyumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Kuş, E. (2009). *Nitel-Nitel Araştırma Teknikleri*. Ankara: Anı Yayıncılık

Kuzgun, Y.(2008). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım

M.E.B. (1968). “ *Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Yönetmeliği*”. Tebliğler Dergisi, 1488: 12 Şubat 1968

M.E.B. (1985). “ *Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği*”. Tebliğler Dergisi, 2201: 16 Aralık 1985

M.E.B. (1992). “ *Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun*”. Resmi Gazete, 21226: 12 Mayıs 1992

M.E.B. (1995). “ *Milli Eğitim Bakanlığı Hizmet İçi Eğitim Yönetmeliği*”. Resmi Gazete, 22161: 4 Ocak 1995

M.E.B. (1999) “ *Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumların Yönetici ve Öğretmenlerinin Norm Kadrolarına İlişkin Yönetmelik*”. Resmi Gazete, 23782: 10 Ağustos 1999

M.E.B. (2001). “ *Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği*”. Resmi Gazete, 24376: 17 Mayıs 2001

M.E.B (2006). “ *Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğünün Görev, Yetki ve Sorumluluklarına İlişkin Yönerge*”

M.E.B. (2008). “ *Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Açma Yönergesi*”

M.E.B. (2009). “ *Eğitim Kurumları Yöneticilerinin Atama ve Yerdeğiştirmelerine İlişkin Yönetmelik*”. Resmi Gazete, 27318: 13 Ağustos 2009

Neuman, W.L. (2008). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nitel ve Nicel Yaklaşımlar*. (S. Özge, Çev.). İstanbul: Yayınodası.

ÖSYM (2010). *2010 Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu*. Ankara: ÖSYM

Pişkin, M. (2006). “Türkiye’de Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Dünyü, Būgünü ve Yarını”. *Türkiye’de Eğitim Bilimleri: Bir Bilanço Denemesi*. (Ed. Muhsin Hesapçiođlu ve Alpaslan Durmuş). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım

Sargın, N. (2003). *Rehberlik*. Ankara: Mikro Basın-Yayım-Dağıtım

Şimşek, H. ve Yıldırım, A. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık

Tathioğlu, K. (1999). *Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Servisinden Beklentiler Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Tiryakioğlu, Ö. (2009). *Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Müdürlerinin Özel Eğitim Bölümünün Sorunlarını Algılamaları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Tomul,E. (1994). *Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma ve Planlama Koordinasyon Kurulu Başkanlığı: Bir Örgüt Analizi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Topal, H. (2010). *Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde (RAM) Görev Yapan Rehber Öğretmenlerin Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM) Müdürlerinin Yöneticilik Becerilerine İlişkin Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ülküsel Erdemli, N. (1993). *Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Devlet Liseleri ve Özel Liselerde Çalışan Rehber Öğretmenlerin Durum Saptaması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yeşilyaprak, B. (2003). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım

Yeşilyaprak, B. (2007). Türkiye’de PDR Alanının Gelişiminde Türk PDR Derneğinin Yeri ve Önemi, Özyürek, R., Korkut, F., Korkut, D. O. (Ed.) *Gelişen Psikolojik Danışma ve Rehberlik*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

EK 1: VERİ TOPLAMA ARACI

Rehberlik ve Araştırma Merkezinin İşlevlerine Yönelik Görüşme Formu

A. Personelin Nitelik Durumu

1) Cinsiyetiniz:

Kadın   Erkek

2) Yaşınız:

3) Kamu görevindeki hizmet süreniz kaç yıldır?

5 yıl ve daha az

6-10 yıl arası

11-15 yıl arası

16-20 yıl arası

21-25 yıl arası

26 yıl ve daha fazlası

4) Çalışmakta olduğunuz RAM'daki görev süreniz kaç yıldır?

5 yıl ve daha az

6-10 yıl arası

11-15 yıl arası

16-20 yıl arası

20 yıldan fazla

5) Mezun olduğunuz bölüm

Rehberlik ve Psikolojik Danışma (Eğitimde Psikolojik Hizmetler)

Psikoloji

Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme

Eğitim Programları ve Öğretimi

Eğitim Yönetimi, Denetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi

Rehber Öğretmen/Psikolojik danışman

6) Varsa, Lisans Üstü Eğitim Düzeyiniz ve Alanı:

Yüksek lisans (Alanı).....

Doktora (Alanı).....

7) Bağlı bulunduğunuz RAM Bölümü;

Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Bölümü

8) Görev unvanınız;

Müdür

Müdür yardımcısı

Rehber Öğretmen/Psikolojik danışman

Psikolog

Sosyal Çalışmacı

Çocuk Gelişimcisi

Görme Engelliler Sınıf Öğretmeni

İşitme Engelliler Sınıf Öğretmeni

Zihin Engelliler Sınıf Öğretmeni

Diğer (Lütfen Alanınızı belirtiniz).....

9) Yabancı dil bilgi düzeyiniz;

Yeterli düzeyde bilmiyorum.

Yeterli düzeyde biliyorum (belgem yok)

Kamu Personeli Dil Sınavı (KPDS) belgesine sahibim.

Üniversiteler Arası Dil Sınavı (ÜDS) belgesine sahibim.

TOFEL veya IELTS eşdeğerli bir uluslararası belgeye sahibim.

Devlet Lisan Okulunu bitirdim.

10)Şu anda bulunduğunuz göreve atanma biçiminiz nedir?

- İl içi atama
- İl dışı atama
- Görevlendirme (kadrosu başka kurumda olanlar için)
- İlk atama
- Açıkta atama
- Kurumlar arası geçiş

11) Bu göreve atanmadan önce bulunduğunuz görev unvanınız nedir?

- Müdür
- Müdür yardımcısı
- Rehber Öğretmen/Psikolojik danışman
- Psikolog
- Sosyal Çalışmacı
- Çocuk Gelişimcisi
- Görme Engelliler Sınıf Öğretmeni
- İşitme Engelliler Sınıf Öğretmeni
- Zihin Engelliler Sınıf Öğretmeni

Diğer (Lütfen Alanınızı belirtiniz).....

B. Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinin İşlevleri

1. RAM'lerde eğitim-öğretim kurularındaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi için neler yapılmaktadır?
2. RAM'lar ile yükseköğretim kurumları arasındaki işbirliği anlamında neler yapılmaktadır? Sizce bu işbirliği ne düzeydedir?
3. Başvuran bireylere gereksinimi olan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri vermeye uygun mesleki formasyona sahip uzman bulunmadığında hangi

işlemler yapılmaktadır? Bu uzmanlar olmadığında ne gibi sorunlarla karşılaşılıyorsunuz?

4. RAM'a bağlı bulunan eğitim-öğretim kurumlarına yapılan ziyaretlerde ne gibi sorunlarla karşılaşmaktadır? Karşılaşılan sorunların kaynakları nelerdir sizce?
5. Özel eğitim gerektiren bireylerin saptanması hangi süreçlerden geçmektedir? Bu süreçleri olumsuz etkileyen etmenler nelerdir?
6. Özel eğitim gerektiren bireylerin ailelerinin bilgilendirilmesi ile ilgili ne gibi çalışmalar yapılmaktadır?
7. RAM'lara eğitsel, kişisel ve mesleki rehberlik amacıyla başvuran birey sayısı ile özel eğitim amacıyla başvuran birey sayısı arasında bir fark var mıdır? Var ise bunun nedeni ne olabilir?
8. Öğrencilerin kendilerini ilgileri, yetenekleri, mesleki değerleri gibi yönleriyle tanımlarına, meslek hakkında bilgi edinmelerine, kendilerine uygun meslekleri fark etmelerine ilişkin ne gibi etkinlikler yapılmaktadır? Birebir görüşmeler yapılıyor mu?
9. Psikolojik danışmanı olmayan okullar için ne gibi çalışmalar yapılmaktadır? Bu okullarla irtibat halinde misiniz?
10. Çevrede ve okullarda alanınızla ilgili konularda araştırmalar yapılmakta mıdır? hangi konularda araştırmalar yapılıyor?
11. Merkeze gelen öğrenci ve bireylerin sosyal ve ekonomik durumlarına göre çevrede yararlanabilecekleri eğitsel ve sosyal hizmet olanakları biliniyor mu? Bu konuda öğrenci ve bireyler bilgilendirilmekte midir?
12. Danışanların gelişimi ve eğitimi izlenirken ne gibi zorluklarla karşılaşmaktadır? Sorunların sebepleri neler olabilir?
13. Ram'larda öğretmenlere, ailelere, öğrencilere yönelik konferans, seminer vb. etkinlikler ne sıklıkla yapılmaktadır?

14. RAM'larda psikolojik danışma ve rehberlik ile ilgili yeni gelişmelerin takibi nasıl yapılmaktadır?
15. RAM çalışanları hizmet içi eğitime ne sıklıkla katılmaktadır?
16. Hizmet içi eğitimler hangi konularda ihtiyaç duyulmaktadır?
17. Hizmet içi eğitimler alanınızla ilgili ihtiyaçları karşılamakta mıdır? Karşılamıyorsa nedeni ne olabilir?
18. Yöneticiler ile uzmanlar arasındaki işbirliği ne düzeydedir? Ne gibi sorunlar yaşanıyor?
19. Kurumunuzun bulunduğu çevre, işleyişi nasıl etkilemektedir?
20. Kurumun fiziksel yapısı ve donanımı yeterli düzeyde midir? Yeterli düzeyde değilse ne gibi eksiklikler vardır?
21. Rehberlik ve araştırma merkezlerine ayrılan bütçenin merkezin ihtiyaçlarını karşılamakta yeterli midir?

EK2: UYGULAMA İZİNİ

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

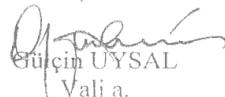
BÖLÜM : İstatistik Bölümü
SAYI : B.B.08.4.MEM.4.06.00.06-312/ 46857 27/05/2010
KONU : Araştırma izni
Elif BAL

..... KAYMAKAMLIĞINA
(İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü)

- İlgi: a) M.E.B. Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.
b) MEB EARGED' in araştırma izinlerine ilişkin 11/04/2007 tarih ve 1950 sayılı yazısı.
c) 02/09/2009 tarih ve 74835 sayılı Valilik Onayı.
d) 05/11/2009 tarih ve 98610 sayılı Valilik Onayı.
e) Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünün 21/04/2010 tarih ve 3212 sayılı yazısı.

Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans öğrencisi Elif BAL' ın "Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinin örgütsel analizi" konulu tez çalışması ile ilgili anketi, ek listedeki ilçeniz okullarında uygulama yapılması isteği Müdürlüğümüz Değerlendirme Komisyonunca uygun görülmüştür.

Mühürlü anket örnekleri (8 sayfadan oluşan) araştırmacıya ulaştırılmış olup, uygulama yapılacak sayıda araştırmacı tarafından çoğaltılarak, araştırmanın ilgi (a) yönerge çerçevesinde gönüllülük esasına göre uygulanmasını rica ederim.

Gürcin UYSAL
Vali a.
Müdür Yardımcısı

EKLER :

1-Okul Listesi (1 Sayfa)

DAĞITIM :

Çankaya-Yenimahalle-Mamak
Altındağ-Keçiören-Sincan-Etimesgut
Polatlı-Şereflikoçhisar-Beypazarı-Nallıhan
Kızılcahamam-Gölbaşı-Çubuk-Kalecik
Kaymakamlığına

27/05/2010 Memur :E. KONUK
27/05/2010 Şef :N. ÇELENK

İl Milli Eğitim Müdürlüğü-Beşevler
İstatistik Bölümü
Bilgi İçin:Nermin ÇELENK

Tel : 223 75 22
Fax: 223 75 22
istatistik06@meh.gov.tr